

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון - [CC BY-NC-SA 2.5](#) אסור בשימוש מסחרי

וספרי ויקיטקסט תחת רשיון [GNU Free Doc. License](#)

בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל ר' פנחס ראובן שליט"א ולויקטקסט על פ' הרמב"ם

משנה מסכת בבא מציעא (מ)

[פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#) • [פרק ה](#) • [פרק ו](#) • [פרק ז](#) • [פרק ח](#) • [פרק ט](#) • [פרק י](#)

פרק א

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)

פרק ב

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)
[משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#)

פרק ג

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)
[משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#) [משנה יב](#)

פרק ד

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)
[משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#) [משנה יב](#)

פרק ה

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)
[משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#)

פרק ו

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)

פרק ז

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)
[משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#)

פרק ח

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#) [משנה ט](#)

פרק ט

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#) [משנה יב](#) [משנה יג](#)

פרק י

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

א

פרק

פרק א - משנה א

שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּטֹלִית, זֶה אוֹמֵר אֲנִי מְצֹאתִיהָ וְזֶה אוֹמֵר אֲנִי מְצֹאתִיהָ, זֶה אוֹמֵר כִּלְהַ שְׁלִי וְזֶה אוֹמֵר כִּלְהַ שְׁלִי, זֶה יִשָּׁבַע שְׂאִין לוֹ בָּהּ פְּחוֹת מִחֲצִיָּה, וְזֶה [י](#) יִשָּׁבַע שְׂאִין לוֹ בָּהּ פְּחוֹת מִחֲצִיָּה, וְיִחַלְקוּ [יג](#). זֶה אוֹמֵר כִּלְהַ שְׁלִי [יד](#) וְזֶה אוֹמֵר חֲצִיָּה שְׁלִי, הָאוֹמֵר כִּלְהַ שְׁלִי, יִשָּׁבַע

שָׁאִין לוֹ בָּהּ פְּחוֹת מְשֻׁלָּשָׁה חֻלְקִים {טו},
וְהָאוֹמֵר חֻצְיָה שְׁלִי, יִשְׁבַּע שָׁאִין לוֹ בָּהּ פְּחוֹת
מִרְבִּיעַ. זֶה נוֹטֵל שְׁלֻשָּׁה חֻלְקִים, וְזֶה נוֹטֵל
רְבִיעַ:

ר"ע מברטנורה שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּטִלִית. בְּגִמְרָא מוֹקִי לְמִתְנִיתִין כְּגוֹן שְׁאֶחָד
מֵהֶם תּוֹפֵס בְּחוּטִין שְׁבַשְׁפַת הַבְּגָד מִצַּד זֶה, וְהָאֶחָד תּוֹפֵס בְּחוּטִין
שְׁבַשְׁפַת הַבְּגָד מִצַּד זֶה. אָבֵל אִם הֵם אֲדוּקִים בְּבֶגֶד עֲצָמוֹ, זֶה נוֹטֵל עַד
מְקוֹם שְׂיָדוֹ מִגַּעַת וְזֶה נוֹטֵל עַד מְקוֹם שְׂיָדוֹ מִגַּעַת, וְהַשָּׂאֵר חוּלְקִים
בְּשׂוּהָ, וּבְשָׁבוּעָה {א}: זֶה אוֹמֵר כֹּלָּה שְׁלִי. אֲנִי קִנִּיתִיהָ {ב} וְלִי מִכְרָה
הַמוֹכֵר וְלֹא לָךְ. וְהַמוֹכֵר מְכַר לְאֶחָד מֵהֶם וְלִקְחַת הַמַּעוֹת מִשְׁנֵיהֶם {ג},
מֵאֶחָד מִדַּעְתּוֹ וּמֵאֶחָד בְּעַל כְּרָחוֹ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִהִי מִדַּעְתּוֹ וּמִהִי בְּעַל
כְּרָחִיהָ. דָּאֵלוֹ יָדַע וְהָיָה אוֹמֵר לְזֶה מִכְרָתִי, הָיָה כָּאֵן עַד אֶחָד {ד}, וְהָיָה
שְׁכַנְגָדוֹ חֵיב שְׁבוּעָה דְאוֹרִיתָא {ה} לְהַכְחִישׁ הָעֵד. עַכְשָׁיו שְׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ,
שְׁנֵיהֶם נִשְׁבָּעִים שְׁבוּעָה זֹו הָאֶמוּרָה בְּמִתְנִיתִין. וּבְדִין הוּא שְׂיָהִיו
חוּלְקִים בְּלֹא שְׁבוּעָה {ו}, אֲלֵא שְׁתַּקְנוּ חֲכָמִים שְׁלֹא יִטַל שׁוּם אֶחָד מֵהֶם
אֲלֵא בְשָׁבוּעָה, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה כָּל אֶחָד הוֹלֵךְ וְתוֹקֵף בְּטִלִיתוֹ שֶׁל חֵבְרוֹ
וְאוֹמֵר שְׁלִי הִיא {ז}. וְאַצְטְרִיךְ תִּנְא לְאַשְׁמוּעִינָן בְּזֶה אוֹמֵר אֲנִי מִצְאָתִיהָ
דְּהֵינּוּ בְּמִצְיָאָה, וּבְזֶה אוֹמֵר כֹּלָּה שְׁלִי דְּהֵינּוּ מִקַּח וּמִמְכָר. אִי תִנְא
מִצְיָאָה, הֵנּוּ אֲמִינָא מִצְיָאָה הוּא דְרָמוֹ רַבְּנָן שְׁבוּעָה עָלֶיהָ מִשׁוּם דְּמוּרָה
הַתְרָא לְאַחֲזוּ בָּהּ שְׁלֹא כְּדִין, דְּאָמַר חֵבְרָאִי לְאוֹ מִיָּדִי חֶסֶר בָּהּ, אֲזִיל
וְאַתְפוּס וְאַפְלוֹג בְּהַדְיָה, אָבֵל מִקַּח וּמִמְכָר דָּאִי לֹא הוּא צְרִיךְ לָהּ לֹא
הוּא מִהַדְרָא אֲבַתְרָה לְמִזְבְּנָה, וְזֶה שְׁבָא לְחַלְקַ עֲמוֹ וְלִתְּנָן חֻצִי דְמִיָּה שְׁלֹא
כְּדִין מִחֶסֶרוֹ וְלִיכָא לְמִימַר דְּמוּרִי הַתְרָא {ח}, אִימָא לֹא רָמוֹ רַבְּנָן שְׁבוּעָה
עָלֶיהָ. וְאִי אֲשְׁמוּעִינָן בְּמִקַּח וּמִמְכָר, הֵנּוּ אֲמִינָא מִקַּח וּמִמְכָר הוּא דְרָמוֹ
רַבְּנָן שְׁבוּעָה עָלֶיהָ מִשׁוּם דְּמוּרִי הַתְרָא וְאָמַר חֵבְרָאִי דְּמִי קָא יְהִיב וְאֲנָא
דְּמִי קָא יְהִיבָנָא, הַשְׁתָּא דְצְרִיכָה לְדִידִי אֲשַׁקְלִיהָ אֲנָא, וְחֵבְרָאִי לְטָרַח
וְלִזְלִיל וְלִזְבִּין אַחֲרִיתִי, אָבֵל מִצְיָאָה דְלִיכָא לְמִימַר הַכִּי {ט}, אִימָא לֹא.
צְרִיכָא: יִשְׁבַּע שָׁאִין לוֹ בָּהּ פְּחוֹת מִחֻצְיָה. וְאֵינוֹ נִשְׁבָּע שְׁכֹלָה שְׁלֹו כְּדָקָא
טַעִין מַעֲקָרָא, דְּהָא לֹא יְהִיבִי לִיהָ כֹּלָּה {יא}. וְאִי מִשְׁתַּבַּע שְׁחֻצְיָה שְׁלֹו
כְּדָקָא יְהִיבִי לִיהָ, הֵנּוּ מִרְעָ לִיהָ לְדַבּוּרִיהָ קָמָא דְאָמַר כֹּלָּה שְׁלִי. הַלְכָּךְ
יִשְׁבַּע שָׁאִין לוֹ בָּהּ פְּחוֹת מִחֻצְיָה {יב}, דְּמִשְׁמַע הַכִּי, כֹּלָּה שְׁלִי כְּדָקָא
אֲמִינָא מַעֲקָרָא, וְלְדַבְרִיכֶם שָׁאִין אַתֶּם מֵאֲמִינִים לִי בְּכֹלָה, שְׁבוּעָה שְׂיֵשׁ
לִי בָּהּ וְאִין לִי בָּהּ פְּחוֹת מִחֻצְיָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} וְיֵשׁ לְכָל אֶחָד לְגַלְגַל עַל חֵבְרוֹ שְׁכָל מַה שְׁנִטֵּל כְּדִין נִטֵּל.
הַרְמַב"ם. וְנִרְאָה לִי דְטַעְמוֹ שְׁעַל מַה שְׁבִידוֹ מִמֶּשׁ לֹא שִׁיכָא תִקְנָה זֹו, דְאִם
לֹא כֵן בְּכוּפֵר הַכֵּל נִמְי הֵנּוּ לְהוֹ לְתִקְנָה: {ב} בְּגִמְרָא, בְּמִקַּח וּמִמְכָר. פִּרְשׁ
רש"י דְאִיכָא לְמִימַר שְׁנֵיהֶם קִנְאוּהָ וְלִשְׁנֵיהֶם נִתְרַצָּה הַמוֹכֵר. אָבֵל זֶה אוֹמֵר
אֲנִי אֲרָגְתִּיהָ וְזֶה אוֹמֵר אֲנִי כו' לֹא יִחַלְקוּ, דְּנִדְאִי חַד מִנֵּיהוּ רַמְאִי הוּא, וְתִתְהַא

מנחת עד שיבא אליהו. ודעת התוספות דגם בכהאי גוונא נמי יחלקו, ולא אמרו יהא מנח אלא בשנים שהפקידו כיון שידוע לנפקד שהוא ודאי של אחד מהן: [ג] דאי מחד אינו נאמן לומר שמכר לאחר. ויש שטות רבות בזה: [ד] שאינו נוגע בעדות כלל. דאף על גב דקבל דמים אינו עומד אלא במי שפרע. ואינו דומה לעד הצריך שבועה דאינו עד, דהתם רחמנא אמר על פי שנים יקום דבר, דמשמע הנאמנים בדבורם בלבד ולא שצריך שבועה להאמין דבריו. ומי שפרע ליכא אלא דאנו לטינו. ועין תוספות יום טוב: [ה] וכן פוטר משבועה לאותו המסיעו. המגיד משנה: [ו] מאחר שזה תפוס ועומד וזה תפוס ועומד. גמרא. דהיכא דליכא חזקה לשום אחד ותפוסים בו יש להחזיק שניהם בשוה: [ז] מסקינן דאף על גב דחשוד אמונא, לא חשוד אשבועתא. והינו טעמא משום דשבועה חמורה, שהעולם נזדעזע על לא תשא. תוספות: [ח] שאם יודע שחברו קנאה ליה לא הוי תפיס, ומדתפיס בה סבר שלו היא ונתרצה המוכר, דהא נקט זוזי מתרוניהו, אימא לא כו', דמשום שבועה לא יפרש שהרי סבור הוא לומר אמת, קא משמע לן דאפלו הכי ישבע. תוספות: [ט] חברי ילך וימצא אחרת. רש"י: [י] וזה כו'. אפלו לבו ננס דמשנה ה' פרק ז' דשבועות דאמר פיצד אלו ואלו באין לידי שבועת שווא, התם ודאי איכא שבועת שווא, (דחד ודאי משתבע לשקרא), הכא איכא למימר דליכא שבועת שווא, דתרוניהו בהדי הדדי אגבוה. גמרא. (ולענין מקח וממכר נמי שמא לשניהם נתרצה. רש"י): [יא] לרבנן דבן ננס אצטריך, דלא חישנין לשבועת שווא. תוספות: [יב] וכלומר דלשון השבועה אינה אלא שאין לו בה פחות מחציה וכלישנא דמתניתין. ועין תוספות יום טוב: [יג] ויחלקו. הינו לדמי אי הוה פסדא בחלקת הטלית עצמה. גמרא: [יד] זה כו'. הא תו למה לי, סלקא דעתך אמינא האי דקאמר חציה שלי להוי כמשיב אבדה ולפטר, קא משמע לן דהאי אערומי קא מערים, סבר אי אמינא כלה שלי בעינא אשתבועי, אימא הכי דאהוי כמשיב אבדה ואפטר. גמרא: [טו] משלשה. ואם תאמר על החצי שמודה חברו למה צריך לשבע. ויש לומר שאלו לא היה נשבע אלא על הרביע בלבד, שמא היה מתכוון לאותו חלק שמודה לו חברו כו'. נמוקי יוסף: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שנים אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר כו': זה הדין הוא כשאוחז כל אחד משניהם בחוטי שפת הטלית אבל אם תפס כל אחד מהם לעצמו בחלק ממנו יש לכל אחד משניהם מה שתפס והחזיק בו והנשאר מן הטלית יחלקו אותו בשוה אחר שישבעו שניהם כמו שנזכר ומה שאמר זה אומר כולה שלי הוא מדבר כשמכר המוכר הטלית לאחד משני בני אדם שהיו מצויין לפניו בדמים ידועים וכל אחד משניהם נתן לו אותן הדמים ולקח מן האחד ברצונו ומן השני אנוס וקבל אותו ממנו על דעת שיחזיר לו ונסתפק למוכר שאינו יודע לאיזה מהם מכר וכל אחד מן הלוקחין טוען מכר לי ברצונו ישבעו שניהם כמו שאמרו בתקנת החכמים כדי שלא יהא כל אחד תופס בטליתו של חברו ויחלקו הטלית והדמים שנתן האחד מהם שיחזיר להם המוכר ואילו ידע המוכר מי היה הלוקח ויאמר לזה מכרתי יהא נאמן בעדותו ואע"פ שהטלית ביד שניהם וטוען כל אחד משניהם אני לקחתיה ותהיה עדותו כדין עד אחד דעלמא ואז תהיה השבועה דאורייתא מפני העד לא בתקנת חכמים כמו שאמרנו ולא יזכה בטלית האחד יותר מחבירו אלא אם יצטרף אל המוכר עד אחד ומעיקרנו

כי הנשבע הנוטל שום דבר בשבועתו לא ישבע על יותר ממה שראוי ליטול באותה שבועה ולפיכך ישבע שאין לו בה פחות מחציה ולא ישבע שהיא כולה שלו מאחר שאינו נוטל אלא חציה ועל אלו הדינים כולם תקיש ותדין: (רמב"ם)

פרק א - משנה ב

היו שנים רוכבין על גבי בהמה, או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג, זה אומר כלה שלי, וזה אומר כלה שלי, זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה, וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה, ויחלקו. בזמן שהם מודים או שיש להן עדים, חולקים בלא שבועה:

ר"ע מברטנורה היו שנים רוכבים על גבי בהמה. הא קמשמע לן דרוכב קני, ואף על פי שאינו מנהיג, שלא זזה הבהמה ממקומה **{ט}**: או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג. בזמן שרוכב מנענע ברגליו כי היכי דתיזיל הבהמה מחמתיה, הוא דשויים רוכב ומנהיג. ואם לא היה אלא רוכב בלבד, מנהיג קנה, רוכב לא קנה **{י}**. ואם הודו או באו עדים אפלו לאחר שנפסק הדין עליהם שיחלקו בשבועה **{יח}**, חולקים שלא בשבועה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ט}** דלגופיה לא אצטריך, אלא לאשמועינן דרוכב קני אפלו שלא מנהיג כו'. רש"י: **{י}** תימה אמאי פיון שהקנין דרכיבה לחוד הוי קנין למה יגרע פנגד אחר, פיון דקנין הוא לקני. ובגמרא לא אמרו כו' אלא לשמואל דסבירא ליה רוכב לחודא לא קני, מוקי לסיפא דקנו שניהם כשרוכב ומנהיג ברגליו (ומתניתין אשמעינן דשנים רוכבים קנו שניהם, ולא אמרינן קמא עקר, אי נמי רוכב ומנהיג כאחד קנו שניהם. הרא"ש). אבל אי הוה סבור דרוכב לחודא קני לא אצטריך לאוקי מתניתין שפמנהיג ברגליו גם כן. תוספות יום טוב: **{יח}** ותימה דאפלו הכי מאי רבותא היא. ובגמרא אי במקח וממכר צריכא למימר. אלא לאו במציאה. שמע מנה דהמגביה מציאה לחברו אף על פי

שְׁלֹא עָשָׂאוּ שְׁלִיחַ לְכָד. קָנָה חֲבֵרוֹ. דָּאֵי סַלְקָא דְעֵתְדָּא לֹא קָנָה חֲבֵרוֹ, תַּעֲשֶׂה
זוֹ כְּמִי שְׁמַנְחַת עַל גְּבִי קָרְקַע וְלֹא יִקְנֶה לֹא זֶה וְלֹא זֶה, וְכָל הַרוּצָה יִחְטְפֶנָּה
מִיָּדָם. רְשִׁי: (עֵיקַר תּוֹי"ט).

רמב"ם היו שנים רוכבין על גבי בהמה או שהיה אחד כו': למדך שרוכב
ומנהיג שוים ובלבד שינענע רגליו על הבהמה כדי שתלך ואם לא היה כך
אלא שהיה יושב עליה בלבד המנהיג קנה והודיעך שאם הודו או באו עדים
ואפילו אחר שפסקו הדין עליהם בשבועה חולקין שלא בשבועה: (רמב"ם)

פרק א - משנה ג

הָיָה רוֹכֵב **{יט}** עַל גְּבִי בְּהֵמָה וְרָאָה אֶת
הַמְצִיָּאָה, וְאָמַר לְחֲבֵרוֹ תְּנֶה לִי, נִטְלָה **{כ}** וְאָמַר
אֲנִי זְכִיתִי בָּהּ, זָכָה בָּהּ. אִם מִשְׁנִתְּנָה לוֹ אָמַר
אֲנִי זְכִיתִי בָּהּ תַּחֲלָה **{כא}**, לֹא אָמַר כְּלוּם:

ר"ע מברטנורה אָמַר לְחֲבֵרוֹ תְּנֶה לִי וכו'. אֲבָל אָמַר זָכָה לִי בָּהּ, קָנָה
הַרוֹכֵב, וְאִין הַמְּגַבִּיָּה יְכוּל לומר אֲנִי זְכִיתִי בָּהּ: **לֹא אָמַר כְּלוּם**. שְׁקִנְיָאָה
זֶה שְׁמֻשְׁכָּה מִיַּד חֲבֵרוֹ, וְכָל זְמַן שֶׁהֵיְתָה בְּיַד הַמְּגַבִּיָּה הִפְקֵר הֵיְתָה: (ר"ע
מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{יט}** רוֹכֵב. אֲוֹרְחָא דְמַלְתָּא נְקֻט, דָּאֵי מְהֵלְדָּא וְרָאָה יִטְלֵנוּ בְּעַצְמוֹ:
{כ} נִטְלָה כו'. מִסְקִינָן בְּגִמְרָא דְאֶפְלוּ כִּי לֹא בְּעֵי לְמַזְכִּי לְנַפְשִׁיהָ מְצִי זְכִי
לְחֲבֵרִיהָ בְּמַגּוֹ דָּאֵי בְּעֵי זְכִי לְנַפְשִׁיהָ כו'. וְאֵלוּ מִתְּנִיתִין דְּתַנּוּ וְאָמַר אֲנִי זְכִיתִי
בָּהּ זָכָה מְשׁוּם דְּאָמַר לִיהָ תַּחֲלָה, פִּרְשׁ רְשִׁי הָרִי אֲנִי זְכִיתִי בָּהּ דְּקָאֻמַר,
תַּחֲלָה קָאֻמַר לִיהָ. מִתַּחֲלָה הַגְּבִיָּה תִּיהָ לְצָרְכִי וְלֹא לְצָרְכָּךְ, וְלַעוֹלָם הַמְּגַבִּיָּה
מְצִיָּאָה לְחֲבֵרוֹ קָנָה חֲבֵרוֹ. עַד כָּאן. וְרִיחָא דְשְׁמַעְתָּא דָּאֵי מִתַּחֲלָה הֵיְתָה
דְּעֵתוֹ לְצָרְךָ חֲבֵרוֹ תּוֹ לֹא מְצִי מְהֵדָר. אֲבָל הַטּוֹר לֹא סְבִירָא לִיהָ. וְהַסְמִיעַ
הַסְפִּים לְדַבְּרִיו. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **{כא}** תַּחֲלָה. מְשׁוּם רִישָׁא דְמִיָּרִי
דְּיֻקָּא שְׁאֻמַר תַּחֲלָה, הַלְכָּךְ דִּיק בְּסִיפָא לְמִתְּנִי תַּחֲלָה, כְּלוּמַר וְאִם מִשְׁנִתְּנָה
לוֹ טַעַן אוֹתָהּ טַעֲנָה דְרִישָׁא. אֲבָל מְשׁוּם סִיפָא לֹא אֲצִטְרִיךְ לְמִידָק שְׁיִטְעוּן
תַּחֲלָה, דְּאֶפְלוּ אִם לֹא טַעַן תַּחֲלָה מִסְתַּמָּא תַּחֲלָה קָאֻמַר. דְּמִי מְצִי לְמִיָּמַר

אָנִי זֹכֶה בָּהּ עֲכָשִׁיו, וְהֵלֵא אֵינֹו בְּדָוּ. רִשְׁיִי. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם היה רוכב על גבי בהמה וראה את המציאה כו': אם הרוכב אמר להולך ברגליו זכה לי בו לא יוכל לומר כשיקחנה אני זכיתי בה אלא חבירו הרוכב קנה אבל יוכל לומר אני זכיתי בה כשאמר לו תנה לי כמו שנזכר: (רמב"ם)

פרק א - משנה ד

רָאָה אֶת הַמְּצִיָּאָה וְנָפַל עָלֶיהָ, וּבָא אַחַר וְהִחֲזִיק בָּהּ, זֶה שֶׁהִחֲזִיק בָּהּ זֹכֶה בָּהּ. רָאָה אוֹתוֹן רָצִין אַחַר מְצִיָּאָה, אַחַר צָבִי שָׁבוֹר {כד}, אַחַר גּוֹזְלוֹת שְׁלֵא פָּרְחוּ, וְאָמַר זָכְתָּה לִי שְׁדִי {כה}, זָכְתָּה לוֹ {כו}. הִיָּה צָבִי רָץ פְּדֵרְכוֹ, אוֹ שֶׁהָיוּ גּוֹזְלוֹת {כט} מִפְּרִיחִין, וְאָמַר זָכְתָּה לִי שְׁדִי, לֹא אָמַר כָּלוּם:

ר"ע מברטנורה זֶה שֶׁהִחֲזִיק בָּהּ זֹכֶה בָּהּ. וְדוֹקָא שֶׁהִיָּתָה הַמְּצִיָּאָה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, שְׁאִין אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל אָדָם קוֹנוֹת לוֹ בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים {כב}, לְפִיכָף הַמְּחֲזִיק בָּהּ זֹכֶה. אֲבָל בְּסִמְטָא שֶׁהִיא שְׁבִיל שֶׁל יַחֲד {כג}, אוֹ בְּצֵדִי רִשׁוֹת הַרְבִּים שְׁאִין רְבִים דּוֹחֲקִים שָׁם, אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל אָדָם קוֹנוֹת לוֹ כָּל מְצִיָּאָה וְכָל הַפֶּקֶר שֶׁסְמוּךְ לוֹ בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, וְאִין אַחַר רִשְׁאֵי לְתַפְסוֹ. וְתַקִּינוּ לִיהּ רַבָּנָן כִּי הֵיכִי דְלֹא לִיתוּ לְאַנְצוּיִי: אַחַר צָבִי שָׁבוֹר. שְׁאִינוּ יָכוֹל לְרוּץ, וּמִשְׁתַּמְר בְּתוֹךְ הַשְּׂדֵה אִם לֹא יִטְלוּהוּ אַחֲרֵים, וְהָיוּ כְּמְצִיָּאָה: זָכְתָּה לוֹ. שְׂדֵהוּ. וְהוּא שְׁעוּמֵד בְּצַד שְׂדֵהוּ {כז}, וּכְגוֹן שֶׁיָּכוֹל לְרוּץ אַחֲרֵיהּ וּמַגִּיעַן קִדָּם שְׁיִצְאוּ מִשְׂדֵהוּ {כח}: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כב} כָּאן חֲזַר מִפְּרוּשׁ הַשְּׁנִי שֶׁכָּתַב בְּמִשְׁנֵה גִי פֶּרֶק ד' דְּפָאָה דְּטַעְמָא מִשּׁוּם דְּנָפַל עָלֶיהָ כּו', וְטַעְמָא שְׁאִין אַרְבַּע אַמּוֹת כּו' כָּתַב רִשְׁיִי שֶׁהָרִי אִין לְאָדָם שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת מִיַּחְדוֹת, שֶׁהַרְבֵּה חֲבָרִים יֵשׁ לוֹ בְּתוֹכָהּ

עומדים אצלו: **[כג]** רצונו לומר לאפוקי שביל הרבים וכגונא דריש פּרַק ב' דפּאָה שְׁבִיל הַרְבִּים וּשְׁבִיל הַיְחִיד. דָּאֵלוּ דִיחִיד מִמֶּשׁ אֵין סְבָרָא שְׂיִקְנוּ לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּשֵׁדָה אַחַר. וְעֵין עוֹד פְּרַק קִמָּא דְקְדוּשִׁין מְשֻׁנָּה ד'. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כד]** אַחַר צְבִי כו'. פְּרוּשָׁא דְרִישָׁא. וְזֶה לְשׁוֹן הַרְמַב"ם, מִי שֶׁרָאָה אַחֲרִים רְצִים אַחַר הַמְצִיאָה וְהָרִי הוּא צְבִי שְׁבוּר כו': **[כה]** שְׂדִי. וְאָף עַל גַּב דְּבָאֲרַבַּע אַמּוֹת דְּתַקְנוּ רַבְּנָן דְּקוֹנוֹת לוֹ אָף עַל גַּב דְּלֵא אָמַר כְּלוּם, מְשׁוּם דְּאֵלִימָא קִנְיָה דְּבָאֲרַבַּע אַמּוֹת טְפִי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יְכוּל לְנִטּוֹת עֲצָמוֹ וְלִטְלָה. הַמְּגִיד מְשֻׁנָּה. וְהַבִּית יוֹסֵף כָּתַב דְּאַרְבַּע אַמּוֹת שְׂאֵנִי דְכִינּוּן דְּמְשׁוּם דְּלֵא אֲתִי לְאַנְצוּיִי תַקְנוּ רַבְּנָן דְּלִקְנִי. לֹא רָאוּ לְחַלֵּק בֵּין אָמַר לְלֵא אָמַר. דָּאִם כֵּן אֶפְתִּי אֲתוּי לְאַנְצוּיִי. וְהַתּוֹסְפוֹת וְהָרִא"ש כָּתְבוּ דְהָכָא נְמִי אָמַר לָאו דְּוִקָא. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כו]** זְכָתָה לוֹ. מְסַקִּינָן בְּגִמְרָא דְחָצֵר מְשׁוּם שְׁלִיחוֹת הוּא. וְהָא דְבְרִישׁ פְּרַק ח' דְּגִטִּין פֶּרֶשׁ הַר"ב מוֹנְתָן בְּיָדָה, מְשׁוּם קֶטֶן וּקְטִנָּה אֲצִטְרִיךְ קָרָא לְרַבִּינְהוּ בְּתוֹרַת יָד מְשׁוּם דְּלִיתְנָהוּ בְּתוֹרַת שְׁלִיחוֹת, וּמְשׁוּם הָכִי נְמִי בְּעֵי שְׁתָּהּא עוֹמְדַת בְּצַדָּה אֶפְלוּ בְּחָצֵר הַמְּשַׁתְּמָרַת, מְשׁוּם דְּבַעֲיָא דוּמְיָא דְיָדָה: **[כז]** גִּמְרָא. וְהֵינּוּ פְּרוּשָׁא דְּמִשְׁתַּמֵּר בְּתוֹךְ שְׁדָהוּ שְׁכָתַב, דְּלֵא בְּעֵינָן הָכָא תְּרַתִּי, שְׂיָהּא מְשַׁתְּמֵר וְשִׁיעַמַד בְּתוֹךְ שְׁדָהוּ, אֶלָּא חֲדָא סָגִי. וְהֵינּוּ טַעְמָא דְּמִצְרִיךְ נְמִי שְׂיָכוּל לְרוּץ אַחֲרֵיהּ וּלְהַגִּיעַן כו', דְּאֵי לָאו הָכִי כִי עוֹמֵד בְּצַד שְׁדָהוּ מֵאֵי הוּי, הָא אֶפְתִּי אֵינָה מְשַׁתְּמָרַת לְמַצִּיאָתוּ זוֹ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. וְעֵין עוֹד: **[כח]** וְאִם אֵינּוּ יְכוּל לְהַגִּיעַן הָרִי אֵלוּ כְּצְבִי שֶׁהוּא רָץ כְּדָרְכוּ. הַרְמַב"ם: **[כט]** גּוֹזְלוֹת. וְלֹא תִנִּי גּוֹזֵל כְּדִתְנִי צְבִי. וְכֵן פּוֹרְחִין הָנָה לִיָּה לְמִימַר וְלֹא מִפְּרִיחִין. נִרְאָה לִי מְשׁוּם דְּדָבְרוּ בַּהוּהָ, שְׁדָרְךְ הַגּוֹזְלוֹת לְפָרַח הַרְבֵּה בְּיַחַד, וּמִדָּרְכָן שְׁכַל אַחַת רְצוּנָה לְקַדָּם לְחַבְרָתָהּ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. סוּד ה' לִירְאִיו, וְהָכִי אֵינָה בְּיַלְקוּט שִׁיר הַשִּׁירִים בְּפָסוּק עֵינִיךְ יוֹנִים, מֵה יוֹנָה זוֹ גּוֹרְרַת אַחֲרִים עֲמָה אָף כְּנָסַת יִשְׂרָאֵל גּוֹרְרִין אֶת הַגָּרִים. תּוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים: (עִיָּקָר תּוּי"ט).

רמב"ם ראה את המציאה ונפל עליה ובא אחר והחזיק כו': ראה אותן רצין אחר מציאה אחר צבי שבור כו': כשיהיה עומד בשדה כל מה שהוא עמו בתוך ארבע אמות שלו קנה וכאילו הגיע לידו ואין לשום אדם בו זכות ואמנם זה הדין האמור בזו ההלכה הוא במי שהוא עומד ברשות הרבים או בשדה חבירו שאין דרך בני אדם לעמוד שם לפיכך לא קנו לו ארבע אמות שלו אפילו נפל על המציאה ובא אחר והחזיק בה זה שהחזיק קנה. ומה שאמרנו שזכתה לו שדהו יתכן זה בשני תנאים האחד שיהיה עומד בתוך שדהו והשני שיהיו אותן הגוזלות והצבי הולכים לאט ומתמהמהים בענין שיוכל להשיגם אם ירוץ: (רמב"ם)

פרק א - משנה ה

מְצִיאת בְּנוֹ וּבֵתוֹ הַקְּטָנִים, מְצִיאת עֲבָדוֹ
וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנֻעִים, מְצִיאת אִשְׁתּוֹ, הָרִי אֵלוֹ
שְׁלוֹ. מְצִיאת בְּנוֹ וּבֵתוֹ הַגְּדוּלִים, מְצִיאת עֲבָדוֹ
וְשִׁפְחָתוֹ הָעֵבְרִים, מְצִיאת אִשְׁתּוֹ שֶׁגֵּרְשָׁהּ, אִף
עַל פִּי **{לב}** שֶׁלֹּא נָתַן כְּתֻבָּתָהּ, הָרִי אֵלוֹ שֶׁלְּהוֹן :

ר"ע מברטנורה הקטנים. כָּל שֶׁסְּמוּךְ עַל שֶׁלְּחַן אָבִיו אֶפְלוֹ הוּא גְּדוּל קָרִי
לִיָּה קָטָן, וּמְצִיאתוֹ לְאָבִיו מְשׁוּם אֵיבָה **{ל}**. וְהֵבֵת בֵּין קִטְנָה בֵּין נַעֲרָה
מְצִיאתָהּ לְאָבִיהָ, דְּהִתְוֹרָה זִכְתָּהּ כָּל שֶׁבַח נַעֲוִיָּה לְאָבִיהָ **{לא}** : עֲבָדוֹ
וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנֻעִים. שֶׁהָרִי גּוֹפֵן קְנוּי לוֹ, כְּדִכְתִּיב (ויקרא כה) וְהִתְנַחֲלֶתֶם
אוֹתָם : מְצִיאת אִשְׁתּוֹ. רַבֵּן תַּקִּינוּ לִיָּה מְשׁוּם אֵיבָה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ל} לְפִי שֶׁדָּרְכוֹ לְזוּנּוֹ תָּמִיד, אִם לֹא יִפְרֹנְסֵנוּ אָבִיו לֹא יִפְרֹנְסֵנוּ
אַחַר. אֲבָל אָדָם אַחֵר מַעֲלָמָא וְסְמוּךְ עַל שֶׁלְּחַן חֲבֵרוֹ חָנָם, כְּגוֹן יְתוּם וְכִיּוֹצֵא
בוֹ, אֵין סְבָרָא שֶׁתֵּהָא מְצִיאתוֹ לְחֵבְרוֹ. וְכָל שֶׁכֵּן עֲבָדוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעֵבְרִים
שֶׁבִשְׂכַר טְרַחַם הֵם אוֹכְלִים. תּוֹסְפוֹת : **{לא}** רַש"י. וּלְפִי זֶה אֶפְלוֹ אֵינָה סְמוּכָה
עַל שֶׁלְּחָנוֹ. וְזֶה סוֹתֵר לָמָּה שֶׁאִיתָא בְּרִישׁ פֶּרֶק ד' דְּכְתֻבּוֹת דְּטַעְמָא מְשׁוּם
אֵיבָה שֶׁלֹּא יִמָּסֵר אוֹתָהּ לְמַנְגֹּל וּמִכָּה שְׁחִין. וּלְפִי זֶה בְּבוּגְרַת דְּיוֹקָא סְמוּכָה
עַל שֶׁלְּחָנוֹ. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : **{לב}** אִף עַל פִּי כו'. תִּימָה מֵאִי אִף עַל פִּי,
אֲדַרְבֵּהּ כָּל שֶׁכֵּן דְּמְצִיאתָהּ שְׁלָהּ. וּבִגְמָרָא, גְּרוּשָׁה פְּשִׁיטָא, הָכָא בְּמֵאִי
עֲסָקִינוּ בְּמִגְרָשֶׁת וְאֵינָה מְגִרָשֶׁת, כְּגוֹן זָרֵק לָהּ גִּטָּה סָפֵק קְרוּב לוֹ סָפֵק קְרוּב
לָהּ. וְהִשְׁתָּא אֲתֵי שְׁפִיר, דְּהִכִּי קְאָמֵר, אִף עַל פִּי כו', כְּלוּמַר דְּאֶפְתִּי יֵשׁ עָלָיו
חֹב תְּנַאי הַכְּתֻבָּה דְּהֵינּוּ מְזוּנּוֹת וְהֵנָּה אֶמִינָא דְּכִינּוּ דְּזָנְהָ מְצִיאתָהּ שְׁלוֹ, קָא
מְשַׁמַּע לָן : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מְצִיאת בְּנוֹ וּבֵתוֹ הַקְּטָנִים מְצִיאת עֲבָדוֹ וְשִׁפְחָתוֹ כו' : כֹּל הַסּוּמֵךְ עַל
שֶׁלְּחַן אָבִיו מְצִיאתוֹ שֶׁל אָבִיו וְאֶפְלוֹ הוּא בֶן אַרְבַּעִים שָׁנָה וְכָל בֶּן שְׁאִינוֹ
סוּמֵךְ עַל שֶׁלְּחַן אָבִיו וְהוּא מִבֵּן שֵׁשׁ שָׁנִים וּמַעֲלָה מְצִיאתוֹ לַעֲצֻמוֹ וְזֶהוּ מֵה
שְׁכוּן בְּזוֹ הַמְּשָׁנָה בְּאִמְרוֹ גְּדוּלִים וְקִטְנִים אֲבָל הֵבֵת כָּל זְמַן שֶׁהִיא נַעֲרָה
מְצִיאתָהּ לְאָבִיהָ וְאֶפְלוֹ אֵינָה סוּמַכְתָּ עַל שׁוּלְחָנוֹ וְאֶפְלוֹ הִיתָה מְכוּרָה רָצָה
לוֹמַר שֶׁמְכָרָה לְאִמָּה מְצִיאתָהּ לְאָבִיהָ לְפִי שֶׁכָּל שֶׁבַח נַעֲוִיָּה לְאָבִי כִּמוֹ
שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּפֶרֶק רַבִּיעִי מִכְּתוּבוֹת : (רמב"ם)

פרק א - משנה ו

מָצָא שְׁטָרִי {לב} חֹב, אִם יֵשׁ בְּהֶן אַחֲרִיּוֹת נְכָסִים, לֹא יַחְזִיר, שְׁבִית דִּין נִפְרָעִין מֵהוּ, אִין בְּהֶן אַחֲרִיּוֹת נְכָסִים, יַחְזִיר, שְׁאִין בֵּית דִּין נִפְרָעִין מֵהוּ, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אֹמְרִים, בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ לֹא יַחְזִיר, מִפְּנֵי שְׁבִית דִּין נִפְרָעִין מֵהוּ:

ר"ע מברטנורה אַחֲרִיּוֹת נְכָסִים. שְׁעָבוֹד קָרְקָעוֹת שְׁיִגְבָּה מֵהֶם: לֹא יַחְזִיר. דְּחִישִׁינָן לְפָרְעוֹן וְלִקְנוֹנִיָּא {לד}. שְׁמָא שְׁטָר פָּרוּעַ הוּא וּמִן הַלּוּה נָפַל, וְהָא דְקָא מוֹדָה לֹא פָרְעֵתִי, עֲצָה שֶׁל רַמְאוֹת הִיא בִּינֵיהֶם לְטָרְף אֶת הַלְקוּחוֹת שְׁלִקְחוּ מִמֶּנּוּ קָרְקַע שְׁלֹא בְּאַחֲרִיּוֹת {לה}, וְיַחְלְקוּהָ בִּינֵיהֶם: בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ לֹא יַחְזִיר. דְּשְׁטָר שְׁאִין בּוֹ אַחֲרִיּוֹת מִמְשַׁעְבְּדֵי נְמִי גָבִי, דְּאַחֲרִיּוֹת טְעוֹת סוֹפֵר הוּא {לו}, וְחִישִׁינָן לְפָרְעוֹן וְלִקְנוֹנִיָּא. וְהַלְכָה כְּחֲכָמִים. וְדוֹקָא בְּשְׁטָר שְׁאִין נִזְכָּר בּוֹ אַחֲרִיּוֹת אִמְרוּ חֲכָמִים דְּטְעוֹת סוֹפֵר הוּא וְגַבִּי מִמְשַׁעְבְּדֵי כְּאֵלוֹ הָיָה הָאֲחֲרִיּוֹת כְּתוּב בּוֹ. אָבֵל אִם פִּרְשׁ בְּשְׁטָר שְׁאִינוֹ רוֹצֵה לְקַבֵּל עָלָיו אַחֲרִיּוֹת, מוֹדִים חֲכָמִים דְּיַחְזִיר, דְּהַשְׁתָּא לֵיכָא לְמִיחָשׁ לְקְנוֹנִיָּא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {לב} שְׁטָרִי. כֹּל לְשׁוֹן שְׁטָר בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבָרְכָה הוּא כְּתָב שְׁכָתוּב בּוֹ הַהֲתַנְשְׂאוֹת {הממשלה} שְׁנוֹתָן לְזוּלְתוֹ עָלָיו. וְהוּא לְשׁוֹן אִם תְּשִׁים מִשְׁטָרוֹ בְּאַרְץ {אויב לח}: {לד} אִי הָכִי כֹל שְׁטָרֵי דְאַתּוֹ לְקַמֵּן נְחוּשׁ לְהוּ הָכִי. כֹּל שְׁטָרֵי לֹא רִיעֵי הֵנִי רִיעֵי. גְּמָרָא. פִּרְשׁ רַשִׁי דְהוֹאִיל דְנָפַל אַתְרַע, דְּיֵשׁ לוֹמֵר אִם הָיָה כְּשֶׁר הָיָה נִזְהָר בּוֹ: {לה} הֵנִי שְׁפָרֵשׁ בְּשְׁטָר שְׁאִינוֹ רוֹצֵה לְקַבֵּל עָלָיו אַחֲרִיּוֹת. דְּקִימָא לָן אַחֲרִיּוֹת טְעוֹת סוֹפֵר הוּא אִף בְּשְׁטָרֵי מְכָר: {לו} דְלֹא שְׂדֵי אֵינִישׁ זוֹזִי בְּכַדִּי. רַשִׁי. וְכְלוֹמֵר אִף עַל פִּי שְׁלֹא הִזְכִּירוּהוּ מְלוּה וְלוּהָ כְּלָל, יֵשׁ לָהֶם לְעֵדִים לְכַתְּבוּ בְּשְׁטָר, וְלִפְיֵכָךְ אִם לֹא כְּתַבּוּהוּ אִין לְתַלּוֹת הַדָּבָר אֲלֵא בְּטְעוֹתוֹ שֶׁל סוֹפֵר. נְמוּקֵי יוֹסֵף: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים כו': חכמים אומרים אחריות טעות סופר הוא לכך אין הפרש אצלם בין שטר שיש בו אחריות או שטר סתם שאין בו זכר אחריות נפרעין בו מנכסים משועבדים ולפיכך לא יחזיר ואפילו היה מודה אותו שיש עליו השטר שהוא חייב בו ושלא פרע

ממנו כלום לא יחזיר לפי שיש לחוש שמא הסכמה ביניהם לטרוף בו מנכסים משועבדים ויטרוף מן הלקוחות שלא כדין והלכה כחכמים שאומרים אחריות טעות סופר הוא אבל אם הוא מפורש בשטר על מנת שאין לך עלי אחריות יחזיר כשיודה אותו שיש עליו החוב: (רמב"ם)

פרק א - משנה ז

מָצָא גִיטֵי נָשִׁים, וְשַׁחְרוּרֵי עֲבָדִים, דִּיתִיקֵי, מִתְּנָה וְשׁוֹבְרִים, הָרִי זֶה לֹא יִחְזִיר, שְׁאֲנִי אוֹמֵר כְּתוּבִים הָיוּ וְנִמְלֵךְ עֲלֵיהֶם שְׁלֹא לְתַנֵּם : {ז}

ר"ע מברטנורה דיתיקי. צנאת שכׁיב מרע. דא תהא למיקם ולהיות: **ושׁוברים.** שעושה מלוה ללוה שׁנפׁרע מׁמנו שׁטר חובו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} ונמלך כו'. הא אׁמר תנו, נותנים. אׁבל בׁגטי נשים צריך שׁיהיה על דׁרך שׁנתבאר בׁמשנה ג' פרק ג' דׁגטין. ולהא לא חׁישינו שׁמא כתב בׁניסן ולא יׁהיב עד תשׁרי ואתנא למטרף פׁירי דׁזבין בעל בׁין ניסן לתשׁרי. דׁכי אתי למטרף אומר לה איתי ראיה אימת מטא גטא לידך פׁיון דׁעתה שׁבא לגרשה רואין שהזמן מקדׁם ויש קול שׁלא נמסר בׁיום שׁנכתב, ויזכרו לקוחות. וכן בשׁחרורי עבדים ודׁיתיקי דׁיכול לחזר בו. ומתנה מׁירי שׁכתוב בה מהיום אׁם לא אׁחזר בׁי כׁל ימי חי, דׁהשתא מצי למחזר בׁיה. ושׁובר קימא לן המוכר שׁטר חוב כו' ומחלו מחול, וכי אׁמר תנו אין לך מחילה גדולה מזו. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דיתיקי מתנה כו': דייתיקי מלה מורכבת ופירוש ענינה דא תהא למיקם ולהיות והוא שטר שמקנהו בו נכסים מטלטלים או קרקע או דבר מן הדברים הנוהגים בין בני אדם מן התנאים והחובים: ושוברין שטרות מחילה שעושין המלוים ללוים מן הפרעון שמקבלין מהם וכיוצא בו: ואמר כתובין היו ונמלך שלא ליתנם שמלמד כי כשיאמר תנו נותנים זהו בשכׁיב מרע שיכול לחזור בדבריו ומתנתו ויעביר אותה מאיש לאיש אבל דיני הגטין כשנפלו כבר נתבאר זה בפרק שלישי מגיטין: אגרות שום שטרי השומות וזה כי בעל חוב צריך

שומא והכרזה ואותה שעה ירד בקרקע הלוח במקום ששמו לו שהוא כשיעור מה שיש לו אצלו אחר ההכרזה כמו שיתבאר: ואגרות מזון רצה לומר מזון האשה והבנים שכתבו להם הדיינים הורדה בקרקע שימכרו אותו למזונות כמו שיתבאר בכתובות: ושטרי ברורין הם שטרי ברירה כשמסכימין הבעלי דינים על הדיינים שידונו ביניהם איזה תביעה שתהיה כמו שיתבאר בסנהדרין זה ברור לו אחד וזה ברור לו אחד: ותכריך של שטרות הוא שלש שטרות כרוכות קצתם בקצתם או יותר מזה: ואגודה הוא שלש שטרות או יותר קשורות כולם אגודה אחת: רבן שמעון ב"ג אומר אחד לוח משלשה יחזיר ללוח ובלבד שיהיו השלש שטרות מקויימים בבית דין אבל אם אינם מקויימים לא יחזיר אותם לשום אדם לפי שיש לומר שמא כל אחד מהם הביא שטרו לבית דין לקיימו ונתקבצו כולם ביד הדיין או שלוחו ונפלו מידו ומצא אותם אותו שהחובות השלשה עליו וכמו כן אמר שלשה לויין מאחד יחזיר למלוח ובלבד שיהיו כתיבתן שונות אבל אם היו מכתיבת איש אחד יש לנו לומר מיד הסופר נפלו לא מיד בעל חוב: וסמפון דברים כתובים בפתקא בכלל השטרות יעשו באותן השטרות מה שכתוב באותו הפתקא הנמצאת עם השטרות ובלבד שיהיו אלו השטרות בין שטרות קרועים או שנמצאו עם השטרות ביד שלישי שאם לא תהיה אותה פתקא קשורה עם השטרות יעשו כפי מה שכתוב בה לפי שהיא ביד שלישי והשטרות גם כן ביד שלישי והלכה כרבן שמעון בן גמליאל: (רמב"ם)

פרק א - משנה ח

מָצָא אַגְרוֹת שׁוּם וְאַגְרוֹת {לט} מְזוֹן, שְׁטָרֵי חֲלִיצָה וּמְאוּנִין, וְשְׁטָרֵי בְרוּרִין, וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין {מא}, הָרִי זֶה יִחְזֹר. מָצָא בְּחִפְיָהּ אוּ בְּדִלְסָקְמָא, תִּכְרִיךְ שֶׁל שְׁטָרוֹת, אוּ אֶגְדָּה שֶׁל שְׁטָרוֹת, הָרִי זֶה יִחְזֹר. וְכַמָּה אֶגְדָּה {מו} שֶׁל שְׁטָרוֹת, שְׁלֹשָׁה קְשׁוּרִין זֶה בְּזֶה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אֶחָד הַלּוֹחַ מְשֻׁלָּשָׁה, יִחְזֹר לַלּוֹחַ, שְׁלֹשָׁה הַלּוּיִן מֵאֶחָד, יִחְזֹר לַמַּלּוּחַ {מט}.

מָצָא שֹׁטֵר בֵּין שְׁטָרוֹתָיו וְאִינוּ יוֹדְעַ מַה טִּיבוֹ,
יְהֵא מִנַּח עַד שְׁיבֵא אֵלָיָהוּ. אִם יֵשׁ עִמָּהוּן
סַמְפוֹנוֹת, יַעֲשֶׂה מַה שְׁבַסְמָפוֹנוֹת :

ר"ע מברטנורה **אגרות שוים**. שִׁשְׁמוּ בֵּית דִּין נִכְסֵי לֹוּה לַמְּלוּה בְּחוּבוֹ **{לה}** :
וְאִגְרוֹת מְזוּן. שֶׁקֶבֶל עָלָיו לְזוֹן אֶת בֵּת אִשְׁתּוֹ. פְּרוּשׁ אַחַר, שְׁיִמְכְרוּ
מִקְרָקַע הַבַּעַל לְמְזוֹן הָאִשָּׁה וְהַבְּנוֹת **{מ}** : וּמֵאוּנִין. שְׁכוֹתָבִים בְּשֹׁטֵר
בְּפָנָיו מֵאֲנָה פְּלוֹנִית בְּפְלוֹנִי בַּעֲלָהּ. וּבִקְטָנָה שֶׁהִשְׂיֵאוּהָ אִמָּהּ וְאֶחִיָּהּ
שֶׁאִינָה צְרִיכָה גֹט : שֹׁטֵרֵי בְּרוּרִין. זֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד וְזֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד
שֶׁיִּדְוֶנוּ לָהֶם : מָצָא. שְׁטָרוֹת : בְּחַפְיָסָה. חֲמַת שֶׁל עוֹר קִטְנָה : בְּדִלְסָקְמָא.
כְּלֵי עוֹר שֶׁהִזְקִנִים מְצַנִּיעִים בָּהּ כְּלֵי תִשְׁמִישָׁם שֶׁלֹא יִצְטָרְכוּ לַחֲפֵשׁ
אַחֲרֵיהֶם : תַּכְרִיז שֶׁל שְׁטָרוֹת. שֶׁלְשָׁה שְׁטָרוֹת אוֹ יוֹתֵר כְּרוּכִין זֶה בְּזֶה
{מב} : אֲגָדָה. מְשַׁכְּבִים זֶה עַל זֶה, אֲרָכּוּ שֶׁל זֶה עַל אֲרָכּוּ שֶׁל זֶה **{מג}** : הָרִי
זֶה יַחְזִיר. דְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָן הוּא, שֶׁהַכְּלֵי סִימָן כְּשִׂיאָמְרוּ הַבְּעָלִים
בְּכֵלֵי פְּלוֹנִי מְצֵאתָ אוֹתָם **{מד}**. וְכֵן תַּכְרִיז וְאֲגָדָה **{מה}** סִימָן הוּא : אֶחָד
הַלֹוּה מִשְׁלֶשָׁה. אִם שְׁלֶשָׁה שְׁטָרוֹת שֶׁל לֹוּה אֶחָד הֵן שְׁלוֹה מִשְׁלֶשָׁה בְּנֵי
אָדָם, יַחְזִירָם הַמוֹצֵא לַלֹוּה, דּוֹדָאֵי מִיָּדוּ נִפְלוּ, שְׂאֵם מִיָּדָם נִפְלוּ מִי
קִבְצָם לְמָקוֹם אֶחָד. וְדוֹקָא שֶׁהַשְׁטָרוֹת מְקִימִים בְּבֵית דִּין. אֲבָל אִם
אֵינָם מְקִימִים חִישִׁינָן דְּלָמָּא לְקִיּוּמֵיהוּ הוֹלִיכּוּם שְׁלֶשָׁה הַמְּלוּיִם אֶצֶל
סוֹפֵר הַדִּינָיִם וְנִפְלוּ מִיָּד הַסוֹפֵר **{מז}**. וְאִין לַחוּשׁ שְׂמָא לְאַחַר שְׁקִימוּ
אוֹתָם נִפְלוּ מִיָּד הַסוֹפֵר, דְּלֹא מִשְׁהִי אֵינִישׁ קִיּוּמִיָּהּ בִּיָּדָא דְּסַפְרָא. וְאִם
שְׁלֶשָׁה לֹוִים הֵם, שְׁלוּי מֵאָדָם אֶחָד, יַחְזִירָם הַמוֹצֵא לַמְּלוּה, שֶׁהַדָּבָר
יָדוּעַ שְׁמִמְנוּ נִפְלוּ. וְאִם הִיּוּ שְׁלֶשֶׁתָן כְּתִיבֵת סוֹפֵר אֶחָד, חִישִׁינָן שְׂמָא מִיָּד
הַסוֹפֵר נִפְלוּ וְלֹא לֹוּ מַעוֹלָם, וְלִפְיָקָד לֹא יַחְזִיר **{מח}** : מָצָא שֹׁטֵר בֵּין
שְׁטָרוֹתָיו וְאִינוּ יוֹדְעַ מַה טִּיבוֹ. אֶצֶלוּ. אִם הַלֹוּה הִפְקִידוּ אֶצֶלוּ אוֹ
הַמְּלוּה, אוֹ שְׂמָא מְקַצְתּוּ פְּרוּעַ וּמְסָרוּהוּ לוֹ לְהִיּוֹת שְׁלִישׁ בֵּינֵיהֶם : יְהֵא
מִנַּח. בִּידוּ, וְלֹא יַחְזִיר לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה : אִם יֵשׁ עִמָּהוּן סַמְפוֹנוֹת. הַמוֹצֵא
בֵּין שְׁטָרוֹתָיו שׁוֹבֵר **{נ}** שֶׁנִּכְתַּב עַל אֶחָד מִשְׁטָרוֹתָיו : יַעֲשֶׂה מַה
שְׁבַסְמָפוֹן. וְהַשֹּׁטֵר בְּחֻזְקַת פְּרוּעַ. וְאִף עַל פִּי שֶׁהִיָּה רְאוּי לְשׁוֹבֵר הַזֶּה
לְהִיּוֹת מִנַּח בִּיד הַלֹוּה וְלֹא בִּיד הַמְּלוּה, אֲמַרִּינָן הָאֲמִינוּ הַלֹוּה לַמְּלוּה.
וְאָמַר לְמַחֵר תִּנְהוּ לִי, וְשָׁכַח. וְהוּא שְׂמָצָא הַמְּלוּה הַשֹּׁטֵר הַזֶּה שֶׁנִּכְתַּב
עָלָיו הַשׁוֹבֵר, בֵּין הַשְׁטָרוֹת קְרוּעִים, אִף עַל פִּי שֶׁלֹא נִקְרַע : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{לה}** דְּלִיכָא לְמִיחַשׁ לְשְׂמָא נְמַלְדָּ, דְּהֵא בֵּית דִּין לֹא כְּתָבוּם אֶלָּא
בְּדָבָר מְקִיָּם. וְלִפְרָעוֹן לֹא שִׁיבָה בְּהוּ. רַש"י. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : **{לט}** אִגְרוֹת
כו'. מִדְּלֹא קָאמַר שֹׁטֵרֵי כּוּי נִרְאָה לִי דְּקָרִי לִיָּה אִגְרַת מַה שְׁבִית דִּין שְׁבִמְקוֹם
זֶה שׁוֹלְחִין אִגְרוֹתָיו לְבֵית דִּין אַחַר לְשׁוּם וְלְמְזוֹן פְּלוֹנִי. תּוֹסְפוֹת. וְעִין
תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : **{מ}** וְזֶה לְשׁוֹן הַרְמַב"ם, שֶׁכְּתָבוּ לָהֶם הַדִּינָיִן הוֹרְדָה
בְּקִרְקַע שְׁיִמְכְרוּ אוֹתָהּ לְמְזוֹנוֹת : **{מא}** וְכָל כּוּי. מְפָרֵשׁ בְּגִמְרָא כְּגוֹן שֹׁטֵרֵי
חֲלָטָאָתָא, שְׁמַחֲלִיטִין נִכְסֵי לֹוּה לַמְּלוּה כְּשִׂאִין הַלֹוּה בְּפָנָיו. דָּאֵי הוּהּ בְּפָנָיו

הִינּוּ אַגְרוֹת שׁוּם דְּרִישָׁא. סְמִיעַ: {מב} כְּלוּמַר שְׂכוּרָךְ שְׁטַר וְקוּפְלוּ בְּעֶצְמוֹ. וְאַחַר כֵּן כּוֹרְכוּ בְּתוֹךְ שְׁטַר אַחַר. וְכֵן הַשְּׁנִים בְּשְׁלִישֵׁי: {מג} כְּלוּמַר שֶׁהַשְּׂכִיב שְׁלֹשָׁה שְׁטָרוֹת זֶה עַל זֶה וְכַרְכָּן בִּיחַד, וְלִפְיֶכָךְ כְּשֶׁכַּרְכָּן בְּאֶפְסוֹ זֶה אֵי אֶפְשָׁר שִׁישְׁמַט אֶחָד מִחֲבָרוֹ, לְכַךְ קוֹרָא אוֹתָהּ אֶגְדָּה. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: {מד} רְשׁ"י. וְלִדְבָרֵיהֶם אֵין דְּרָךְ לְהַנִּיחַ שְׁטָרוֹת בְּחִפְיָסָה וְכוּ' וְלִפְיֶכָךְ הָיָה כָּלִי סִימָן. וְלֹא דְמִי לְמִשְׁנָה ב' פָּרָק ב' דְּפָרְשׁוּ דְכָלִי יֵשׁ בּוֹ סִימָן. אֲבָל לְדְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּרָךְ לְהַנִּיחַ שְׁטָרוֹת בְּחִפְיָסָה מִיָּרִי הֵכָא שְׁנוֹתָן בְּכָלִי סִימָן. וְנִמְוִקֵי יוֹסֵף כְּתַב אֲבָל בְּסִימָן דְּגוּפָן דְּשְׁטָרוֹת לֹא מְהַדְרִינָן לְחַד מְנִיחוּ, שְׁכָל אֶחָד מֵהוֹן בְּקִי בְּהֵם: {מה} צָרִיךְ עַיִן, דְּאֵי הֵכִי שְׁלֹשָׁה לְמָה לִי. וְהַנְּמוּקֵי יוֹסֵף כְּתַב, סִימָן הַכָּרָךְ עִם סִימָן הַמְּנִינָן כּוּ', וְכֵן פָּסַק הַר"ב עֲצָמוֹ פָּרָק ב' מִשְׁנָה ב' כּוּ'. וּבְצַבּוֹר פְּרוֹת (שֵׁם) כְּתַב מְנִינָן הָיָה סִימָן, וְאִם כֵּן פְּרִיכָה לְמָה לִי. וְהָרִא"ש כְּתַב דְּהִינּוּ כְּדֵי שְׁיֻכַל לְתַן סִימָן בְּמִנְיָן וְלֹא מִתְנַאֲשׁ לומר שְׁמָא לֹא נָפִיל אֶהְדָּדִי. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: {מו} וְכִמָּה אֶגְדָּה. מְפָרֵשׁ לְמֵאֵי דְמַסִּים בֵּיהּ, וְהוּא הַדִּין לְתַכְרִיךְ, וְכִמוֹ שֶׁכְּתַב הַר"ב: {מז} וְיִתֵּן לְמִי שְׁנוֹתָן בְּהֵם סִימָן. הַרְמְב"ם: {מח} כְּלוּמַר אֶלָּא לְמִי שְׁנוֹתָן בְּהֵם סִימָן: {מט} לְמַלּוּהַ. דְּלוּהַ לֹא מְקַיֵּם שְׁטָרִיָּה, הַלְכָךְ לִיכָּא לְמִיחַשׁ דְּלִמָּא לְקִיּוּמִינְהוּ אֲזִיל. גְּמָרָא: {נ} כָּל דְּבַר הַמְּבַטֵּל דְּבַר קָרִי סְמִפּוֹן שְׁלוֹ. כְּדָאֻמַר בְּכַתְּבוֹת דְּף ג' גְּבִי קְדוּשֵׁי אֲשֶׁה שְׁהַמוּס קְרוּי סְמִפּוֹן מְפַנֵּי שְׁמַבְטֵל הַמְּקַח. רְשׁ"י. וְכַתְּבוֹת הַתּוֹסְפוֹת דְּבִיד הַמְּלוּהַ קְרוּי סְמִפּוֹן וּבִיד הַלּוּהַ שׁוּבַר: (עֵיקַר תּוֹי"ט).

רמב"ם מצא אגרות שום ואגרות מזון שטרי חליצה כו': אגרות שום שטרי השומות וזה כי בעל חוב צריך שומא והכרזה ואותה שעה ירד בקרקע הלוח במקום ששמו לו שהוא כשיעור מה שיש לו אצלו אחר ההכרזה כמו שיתבאר: ואגרות מזון רצה לומר מזון האשה והבנים שכתבו להם הדיינים הורדה בקרקע שימכרו אותו למזונות כמו שיתבאר בכתובות: ושטרי ברורין הם שטרי ברירה כשמסכימין הבעלי דינים על הדיינים שידונו ביניהם איזה תביעה שתהיה כמו שיתבאר בסנהדרין זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד: ותכריך של שטרות הוא שלש שטרות כרוכות קצתם בקצתם או יותר מזה: ואגודה הוא שלש שטרות או יותר קשורות כולם אגודה אחת: רבן שמעון ב"ג אומר אחד לוח משלשה יחזיר ללוח ובלבד שיהיו השלש שטרות מקויימים בבית דין אבל אם אינם מקויימים לא יחזיר אותם לשום אדם לפי שיש לומר שמא כל אחד מהם הביא שטרו לבית דין לקיימו ונתקבצו כולם ביד הדיין או שלוחו ונפלו מידו ומצא אותם אותו שהחובות השלשה עליו וכמו כן אמר שלשה לויין מאחד יחזיר למלוה ובלבד שיהיו כתיבתן שונות אבל אם היו מכתיבת איש אחד יש לנו לומר מיד הסופר נפלו לא מיד בעל חוב: וסמפון דברים כתובים בפתקא בכלל השטרות יעשו באותן השטרות מה שכתוב באותו הפתקא הנמצאת עם השטרות ובלבד שיהיו אלו השטרות בין שטרות קרועים או שנמצאו עם השטרות ביד שלישי שאם לא תהיה אותה פתקא קשורה עם השטרות יעשו כפי מה שכתוב בה לפי שהיא ביד שלישי והשטרות גם כן ביד שלישי והלכה כרבן שמעון בן גמליאל: (רמב"ם)

פרק ב - משנה א

אלו מציאות שֶׁלוֹ, וְאלו חֵיב לְהַכְרִיז. אלו מציאות שֶׁלוֹ, מִצָּא פְרוֹת מִפְּזָרִין, מְעוֹת מִפְּזָרוֹת, כְּרִיכוֹת בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, וְעִגּוּלֵי דְבִלָּה, כְּפָרוֹת שֶׁל נְחֻתוֹם, מְחֻרוֹזוֹת שֶׁל דָּגִים, וְחֻתִּיכוֹת שֶׁל בֶּשֶׂר {ד}, וְגִזֵּי צֶמֶר הַבָּאוֹת מִמְּדִינָתוֹ {ה}, וְאֲנִיצֵי פִשְׁתָּן, וְלִשׁוֹנוֹת שֶׁל אֲרָגְמוֹן, הֵרִי אֵלוֹ שֶׁלוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל שֵׁשׁ בּוֹ שְׁנוּי, חֵיב לְהַכְרִיז. כִּיצַד. מִצָּא עִגּוּל וּבְתוֹכוֹ חֶרֶס {ו}, כְּכֹר וּבְתוֹכוֹ מְעוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, כָּל כְּלֵי אֲנָפוֹרִיא אֵינּוּ חֵיב לְהַכְרִיז :

ר"ע מברטנורה אלו מציאות. מִצָּא פְרוֹת מִפְּזָרִים. סְתָמָן נִתְיָאֵשׁוּ הַבְּעָלִים {א} וְהַפְקָרָה הֵם : מְעוֹת מִפְּזָרוֹת. הוֹאִיל וְאִין לְהֵם סִימָן נֶכֶר, כְּכֹר אֵינְאוּשֵׁי אֵינְאֵשׁ וְהַפְקָרָה הֵן. וְהִינּוּ טַעְמָא דְכֻלְהוֹן : כְּרִיכוֹת. עֶמְרִים קִטְנִים {ב} : בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים. שֶׁהַכֹּל דְּשִׁים עֲלֵיהֶם, וְאֶפְלוּ הִיָּה בְּהוֹן סִימָן, נִפְסַד {ג} : שֶׁל נְחֻתוֹם. אִין בְּהֵם סִימָן, שְׁכָלָם שְׁוִים. אֲבָל שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת יֵשׁ לְהֵם

סימן: **הבאות ממדינתו**. לאפוקי הבאות מבית האמן, כדקתני סיפא: **ולשונות של ארגמן**. צמר צבוע ארגמן, ומשוד כמין לשון: **מצא עגול**. של דבלה: **אנפוריא**. כלים חדשים שלא שבעתן העין (ז) ואין לבעלים בהם טביעת עין. שפעמים שמחזירים אבדה בטביעות עינא, כגון לצורבא מרבנן דלא משני בדבוריה. ואלו הכלים שיודע שאין לבעליהן בהן טביעות עין אינו חייב להכריז. והלכה כרבי שמעון בן אלעזר. ואימתי, בזמן שמצאן אחד אחד. אבל מצאן שנים חייב להכריז (ח), דמנינא הוי סימן. והמוצא מציאה בסרטיא (ט) ופלטיא (י) גדולה בעיר שרבה נכרים, אפלו דבר שיש בו סימן אינו חייב להכריז. ובעיר שרבה ישראל, חייב להכריז: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (א) הרמב"ם. ופרשו דטעמו דאגב יקריהו וחשיבותיהו מממשמש בהו בכל שעה, וידע שנפלו ממנו, וכיון שלא בא ונטלן ודאי נתאש, לפי שאין בו סימן והרי הו הפקר. ובמעוות מפזרות מפרש בגמרא דאדם מממשמש בכיסו בכל שעה. וכן בכלן. וכיון שאין בהן סימן מתאש מיד, שגם במקומן אין סימן, שלכל אלו אין דרך להניחן על גבי קרקע, ודרך נפילה באו שם ואין ידוע מקומן: **(ב)** כמו מאלמים אלומים [בראשית לז], מתרגם בירושלמי מפרכין פריכין. רש"י. ודוקא קטנים, דאלו גדולים הוי מקום סימן: **(ג)** ולפיכך מקום נמי לא הוי סימן, דמתגלגלי ברגלי אדם ובהמה ואינם נמצאות במקום שנפלו תחלה. ועין תוספות יום טוב: **(ד)** **בשר**. מוקי בגמרא כשנהגו הטבחים לעשות החתיכות שוים במשקל: **(ה)** **ממדינתו**. כמות שהן גזוזות כשאר כל גזות המדינה, לאפוקי הבאות מבית האמן כו'. רש"י: **(ו)** **חרס**. כגון שאין דרך לתנם בתוכו אלא מאליו נפל לתוכן קסבר רבי יהודה דהוי סימן, לפי שלפעמים יתן אל לבו לזכר שהוא בתוכו ואומר אותו לסימן. טור: **(ז)** ולשון אנפוריא נוטריקון אין פה ראיה. רש"י. ולשון טביעת עין מרגל בגמרא. ונראה לי שהוא לשון מקרא (ירמיה לח) הטבעו בבץ, והמכון שעל ידי שבעתן העין הוי כאלו טבע ונשקע בפלי עד שמפירו היטב היטב: **(ח)** והקשה הכסף משנה מאי שנא ממצאן מטבעות דבעינן שלשה כדתנן לקמן. ותרץ הרמ"א דדוקא מטבעות שדרךן של בני אדם לשאת אצלן מעות ודרךן לאבדן דרך נפילה, לכך בעי כמגדל, אבל מחטין וכיוצא בהן שאין דרךן לשאתן אלא הצריך להן, והוא יודע ומדקדק במנין, ועל כן הוי סימן: **(ט)** מקום שהולכין שם רבים תדיר, והוא דרך המלך: **(י)** שוק גדול של מקח וממכר: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אלו מציאות שלו ואלו חייב להכריז כו': רבי יהודה אומר כל מה שיהיה בו סימן יכריז לפי שאפשר לבעליו שיאמר אותו סימן ויחזיר לו את שלו: וכלי אנפוריא הם כלים חדשים שלא נשתמשו ביד הבעלים בענין שיוכלו להכירם שאם נשתמשו בהם עד שיוכלו להכירם יש להראותם לאותו שטען שאבדן ואם הכירן יחזרו אותם לו אם האיש נאמן כמו שאמרו שתלמיד חכם הגון יחזירו לו אבדתו בטביעת עינא ולפי שזה לא נשתמש עד שיהיה לבעליו בהן טביעת עין אינו חייב להכריז: וכשימצא מהם שנים או יותר כמו שני מחטין או שני שפודין וכיוצא בהן מן המנין הוא סימן וחייב להכריז וכל זה כשימצא ברשות היחיד שמעטים עוברים בהם אבל מי

שמצא דבר בסרטיא ופלטאיא גדולה אפילו היה דבר שיש בו סימן הרי הוא שלו ובלבד שיהיה המקום רוב כנענים אבל אם רוב ישראל יכריז והלכה כרבי יהודה והלכה כרבי שמעון בן אלעזר : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ב

וְאֵלוֹ חֵיב לְהַכְרִיז, מִצָּא פְרוֹת בְּכָלִי אוֹ כָלִי כְמוֹת שְׁהוּא, מְעוֹת בְּכִיס אוֹ כִּיס כְמוֹת שְׁהוּא, צְבוּרֵי פְרוֹת, צְבוּרֵי מְעוֹת, שְׁלֶשָׁה מִטְבְּעוֹת זֶה עַל גַּב זֶה, כְּרִיכוֹת בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד {יג}, וְכַפְרוֹת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, וְגַזִּי צֶמֶר הַלְקוּחוֹת מִבַּיִת הָאֵמֶן, כִּדֵּי יֵין וְכִדֵּי שֶׁמֶן, הֵרִי אֵלוֹ חֵיב לְהַכְרִיז : {יד}

ר"ע מברטנורה **בכלי**. וְכָלִי יֵשׁ בוֹ סִימָן : כְמוֹת שְׁהוּא. רִיקָן : צְבוּרֵי פְרוֹת. סִימָן, מִנְיָן אוֹ מְקוֹם : שְׁלֶשָׁה מִטְבְּעוֹת זֶה עַל גַּב זֶה. אוֹ יוֹתֵר. וְהַמְכָרִיז מְכָרִיז מִטְבְּעוֹת מִצָּאתִי {יא}, וְזֶה בָּא וְאוֹמֵר כֶּךָ וְכֶךָ הָיוּ וְהָיוּ מִנְחִים זֶה עַל זֶה {יב} : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יא} דְּכָל מָה שֶׁהֻמוּצָא יָכוֹל לְקַרֵב הַדָּבָר מִקְרֵב. וּמִשׁוּם הַכִּי מְכָרִיז טְבַעֵי כִּדֵּי שְׁיָבִין הָאוֹבֵד שְׁרָבִים הָיוּ. נִמְוָקִי יוֹסֵף : {יב} וְכֵן פֶּתַב הַנְּמוּקִי יוֹסֵף כִּי וּמִנְחִים כִּי. וְקִשְׁיָא דְהָא מִנְיָן לְחוּד הָיוּ סִימָן כְּמוֹ שֶׁפֶתַב הַר"ב בְּצְבוּרֵי פְרוֹת. וְהָרִא"ש כְּתַב גַּם בְּכָאן דְּלֹא בְּעֵינָן לְסִימָן אֶלָּא שְׁיֵאמֵר הַמְנִינָן, וְהָא דְבַעֲיָנָן כְּמַגְדֵּל מִשׁוּם דְּאֵי לֹא הָכִי אֵז תְּלִינָן דְּבַדְרָךְ נְפִילָה נָפַל וּמִתְיָאֵשׁ הָאוֹבֵד, כִּי לֹא יָכוֹל לִתֵּן סִימָן בְּמִנְיָן כִּי, וְצָרִיךְ לוֹמֵר דְּתַרֵּי אֶתְרַמִּי וְנִפְלִי, דְּאִם לֹא כֵן תַּרֵּי נִמִּי יִתֵּן סִימָן מְקוֹם. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : {יג} **בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד**. כְּגוֹן בְּשֻׁדָּה זְרוּעָה שְׁאִין רַב בְּנֵי אָדָם דּוֹרְכִין בָּהּ, וְיֵשׁ מְעוֹט שְׁהוֹלְכִין בָּהּ. רִשְׁי"י : {יד} **חֵיב כו'**. לְכַאוּרָה קֶשֶׁה, הָא תַּנְי לִיה רִישָׁא. אָבֵל בְּגִמְרָא, דְּכִדֵּי יֵין וְשֶׁמֶן רְגִילוֹת הוּא דְּכֶלֶן שְׁוִין, וְכֵן הִם מְלֵאִים, דְּאֵז אֵין סִימָן לוֹמֵר כְּמָה יֵין יֵשׁ בוֹ. וְהָא דְּחֵיב לְהַכְרִיז מִיָּרִי שְׁרִשׁוּמִין הִם וְיֵשׁ לְכָל בַּעַל הַבַּיִת רִשָּׁם בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ, וְקִדָּם שֶׁנִּפְתְּחוּ הָאוֹצְרוֹת לְמַכֵּר הוּא דְּתֵן חֵיב

לְהַכְרִיז, דְּלֹאֲחֵר שֶׁנִּפְתָּחוּ כּוֹי בְּעַל הַבַּיִת אֶחָד מוֹכֵר לְהַרְבֵּה חֲנוּנִים וְכֻלָּם רְשׁוּמִים בְּעֵנְוֵן אֶחָד לֹא הָיָה רֶשֶׁם סִימָן : (עִיקָר תו"ט).

רמב"ם ואלו חייב להכריז מצא פירות בכלי כו': כלי כמות שהוא וכיס מעות כמות שהוא הוא שימצא אותם לבדם מבלי שום דבר בהם לפי שיוכלו הבעלים לתת בהם סימן: ושלשה מטבעות זה על זה או יותר מהם מורה שהונחו שם ביד ואפשר לבעליו שיתן בהם סימן ויאמר שהם מונחים זה על זה: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ג

מָצָא אַחֵר הַגֶּפֶה {טו} או אחר הגדר גוזלות מקשריו, או בשבילין שבשדות, הרי זה לא יגע בהן. מָצָא כְּלִי בְּאִשְׁפָּה, אִם מְכֻסָּה, לֹא יִגַע בּוֹ, אִם מְגֻלָּה, נוטל ומכריז. מָצָא בְּגָל או בְּכֶתֶל יָשׁוּן, הָרִי אֵלָיו שָׁלוֹ. מָצָא בְּכֶתֶל חֲדָשׁ {יח}, מִחֲצִיּוֹ וְלַחוּץ, שָׁלוֹ, מִחֲצִיּוֹ וְלִפְנֵימֵי, שָׁל בְּעַל הַבַּיִת {יט}. אִם הָיָה מִשְׁכִּירוֹ לְאַחֲרִים, אֶפְלוּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת {כ}, הָרִי אֵלָיו שָׁלוֹ {כא} :

ר"ע מברטנורה אחר הגפה. סתימת כתל של עץ או של קנים: גדר. של אבנים: גוזלות מקשריו. בכנפיהן. דכלי עלמא הכי מקטרי להו, וקשר כזה לא הוי סימן: לא יגע בהן. דאמרינן הני אינש אצנעניהו ואי שקיל להו לית להו למריהו סימנא בגניהו {טו}. הלכך לשבקיניהו עד דאתי מריהו ושקיל להו: מכסה לא יגע בו. דאין זה אבדה שיהא מזהר עליה בלא תוכל להתעלם, דמשתמר הוא: מצא בגל ובכתל ישן הרי אלו שלו. מפני שיכול לומר לבעל הגל ולבעל הכתל של אמוריים שהורישו אבותינו היתה {יז}. ובלבד שיהיה בו חלדה רבה, שנפר שמזמן הרבה היתה טמון שם: מחציו ולחוץ. באחד מחרי כתל הסמוכים לרשות הרבים. אם מצאה מחציו עביו של כתל ולחוץ, שלו, דאמרינן אחד מבני רשות

הַרְבִּים נִתְּנוּ שָׁם וְשָׁכַח, וְחִלְדָּה שְׁעָלָיו מוֹכַחַת שְׁמִזְמֵן הַרְבֵּה הָיָה שָׁם וּבֹדָאֵי נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים. וְדִין זֶה דְּוֹקָא בְּלִשׁוֹן זָהָב וְחִתִּיכַת כְּסָף וְכִיּוּצָא בְּזָה. אֲבָל אִם הָיָה כָּלִי וּבִתּוֹכוֹ מְעוֹת, אִם פִּי הַכָּלִי לַחוּץ הָרִי הוּא שְׁלוֹ, וְאִם פִּי הַכָּלִי לְפָנִים הָרִי הוּא שֶׁל בְּעַל הַבַּיִת: **אֶפְלוּ בַּתּוֹךְ הַבַּיִת הָרִי אֵלּוּ שְׁלוּ.** דְּלֹא יָדַע דְּמֵאן נִיְהוּ, וּבְעָלָיו נוֹאֲשׁוּ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} הגפה. מְקוֹם שְׁמִשְׁתַּמְר קָצַת. אֲבָל מְקוֹם שְׁאִין מְשִׁתַּמְר כָּלִל וְדָאֵי אֲבָדָה הִיא וְנִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים, כִּיּוֹן שְׁאִין בּוֹ סִימָן. וּבְמְקוֹם הַמְשִׁתַּמְר אֶפְלוּ יֵשׁ בּוֹ סִימָן לֹא יָגַע בּוֹ, כְּדַמוּכַח מְצָא כָּלִי בְּאִשְׁפָּה כּוֹי דְּמִירִי שְׂיֵשׁ בּוֹ סִימָן, מְדַקְאָמֵר וְאִם מְגַלָּה נוֹטֵל וּמְכָרִיז. תּוֹסְפּוֹת: **{זט}** וּמְקוֹם לֹא הָיָה סִימָן, דְּמִירִי בְּמִדְדִין, וְאִיכָא נְמִי לְמִימֵר מְעַלְמָא אֲתוּ, וְהָנָה לִיָּה סַפְק הַנּוּחַ. גְּמָרָא. וְכַתֵּב הַסְּמִי"ע דְּמִירִי שְׁאִין שׁוּבָד סְמוּדָּה לָהּ בַּתּוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה, דְּלֹא תִקְשָׁה מִמְשִׁנָּה וְיִפְרָק בִּי דְּבָבָא בַּתְרָא: **{יז}** לִישְׁנָא דְּגִמְרָא. וְתִנָּא בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל קָאֵי, מְשׁוּם הַכִּי נְקִיט אַמּוּרָיִם, וְהוּא הַדִּין שֶׁל שְׁאָר נְכָרִים בְּמִדְיָנָה וּמִדְיָנָה כּוֹי. וְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפּוֹת וְאִם תֵּאמְרוּ וְלִקְנִי לוֹ חֲצָרוֹ כּוֹי, וְיֵשׁ לוֹמֵר דְּאִין חֲצָר קוֹנָה בְּדָבָר שְׂיִכּוֹל לְהִיּוֹת שְׁלֹא יִמְצְאוּנוּ לְעוֹלָם. וְעֵינִן לְקָמֵן בְּסְמוּדָּה וּבְמִשְׁנָה דְּלִקְמָן. וְעֵינִן תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **{יח} חֲדָשׁ.** הֵינּוּ בְּכַתֵּל שְׂיָדוּעַ שְׁאֲבוּתָיו שֶׁל זֶה שֶׁהוּא עֵתָה שְׁלוֹ בְּנֵאוּהוּ וְלֹא יֵצֵא מִרְשׁוֹתָם מְעוֹלָם, אֲלֵא שֶׁהוּא וְאֲבוּתָיו דְּרוּ בּוֹ מְעוֹלָם. הָרֵא"שׁ: **{יט} בְּעַל הַבַּיִת.** לֹאֻ מְשׁוּם דְּתִקְנָה לוֹ חֲצָרוֹ הוּא, דְּאִם כֵּן אֶפְלוּ מִחֲצִיּוֹ וְלַחוּץ, אֲלֵא כְּמוֹ שֶׁכַּתֵּב הַרְמַב"ם שְׁאִין הַדְּבָרִים אַמּוּרָיִם אֲלֵא כְּשִׁטּוּעֵן בְּעַל הַבַּיִת שֶׁהִמְמוֹן שְׁלוֹ, אוֹ שֶׁהָיָה יוֹרֵשׁ, שְׁאֵינִן טוֹעֵנִין לוֹ שְׁמָא שֶׁל אָבִיו הוּן, אֲבָל אִם הוֹדָה שֶׁהוּן מְצִיָּאָה הָרִי הוּן שֶׁל מוּצָא. עַד כָּאן. לְפִי שְׁבָא בְּחֲצָרוֹ קָדָם יֹאשׁ, וְקִיָּמָא לֹן יֹאשׁ שְׁלֹא מְדַעַת לֹא קָנָה. וְעֵינִן תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **{כ} בַּתּוֹךְ וְכוֹי.** מִירִי שְׁמִצָּא בְּזָה הָעֵינִין שְׁנִרְאָה שֶׁהוּא אֲבָדָה. תּוֹסְפּוֹת: **{כא} שְׁלוּ.** בְּגִמְרָא, וְאַמָּאי, לִיזֵל בְּתֵר בַּתְרָא, מִי לֹא תִנּוּ בְּשִׁקְלִים פְּרָק זִי מְשִׁנָּה בִּי דְּהַעֲשׂוּי לְהַתְּכִיב אֲזֵלִינֵן בְּתֵר בַּתְרָא. וּמִסִּיק דְּבַתְרָא נְכָרִי הוּא. אִי נְמִי כּוֹי: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מִצָּא אַחַר הַגֶּפֶה אוֹ אַחַר הַגֶּדֶר גּוֹזְלוֹת כּוֹי: מִצָּא בְּגַל אוֹ בְּכוֹתֵל יֵשׁן הָרִי אֵלּוּ שְׁלוֹ כּוֹי: אִי אִפְשֵׁר לוֹ שִׁיקַח אֵלּוּ הַדְּבָרִים הַנּוֹזְכִים לְפִי שֵׁשׁ לוֹ לּוֹמֵר הַבְּעָלִים הַנִּיחּוּם לְשֵׁם שִׁיחֲזָרוּ וּיְקַחוּם וְאִם לְקַחוּם לֹא יֵהוּ לְהֵם בְּהֵם סִימָן שִׁיתְנוּ כְּדִי שִׁיחֲזָרוּ לְהֵם מֵהַ שְׁלֵהֵם וּלְפִיכֵךְ לֹא יָגַע בְּהוֹן: וְאִמְרוּ מִצָּא בְּגַל אוֹ בְּכוֹתֵל יֵשׁן וּבְלִבְדֵּי שִׁיחִיָּה אוֹתוֹ דְּבַר בַּתּוֹךְ הַקֶּרְקַע בְּעֵינֵן שִׁיּוּכַל לּוֹמֵר שְׁטַמְנוּ מִזְמָן מְרוּבָה אֲבָל אִם מִצָּאוּ קְרוּב מִן הַקֶּרְקַע אוֹ מִפְּנֵי הַכוֹתֵל דִּינוֹ כְּדִין הַנִּמְצָא בְּאִשְׁפָּה: וְאִמְרוּ מִחֲצִיּוֹ וְלַחוּץ שְׁלוֹ הוּא כְּשִׁיחִיָּה זֶה הַדְּבַר הַטְּמוּן בְּכוֹתֵל לְשׁוֹן זָהָב אוֹ חִתִּיכַת כְּסָף אוֹ כִּיּוּצָא בְּזָה אֲבָל אִם הִיָּה כְּלִי מִלֹּא זָהָב הוֹלְכִים אַחַר פִּי הַכָּלִי אִם הוּא לַחוּץ זֶה הוּא שְׁלוֹ אִם הוּא לְפָנִים שֶׁל בְּעַל בֵּית וְלֹא נִשְׁגִּיחַ בַּחֲצִיּוֹ: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ד

מָצָא בַחֲנוּת, הָרִי אֱלוֹ שְׁלוֹ. בֵּין הַתְּבָה וְלַחֲנוּנִי,
שֶׁל חֲנוּנִי. לְפָנַי **{כב}** שֶׁלְחָנִי, הָרִי אֱלוֹ שְׁלוֹ. בֵּין
הַכֶּסֶּא וְלִשְׁלֹחָנִי, הָרִי אֱלוֹ לִשְׁלֹחָנִי. הַלּוֹקַח
פְּרוֹת מִחֲבֵרוֹ אוֹ שֶׁשָּׁלַח לוֹ חֲבֵרוֹ פְּרוֹת, וּמָצָא
בָּהֶן מְעוֹת, הָרִי אֱלוֹ שְׁלוֹ. אִם הָיוּ צְרוּרִין, נוֹטֵל
וּמַכְרִיז :

ר"ע מברטנורה מָצָא בַחֲנוּת הָרִי אֱלוֹ שְׁלוֹ. בְּדָבָר שֶׁאֵין בוֹ סִימָן מִיָּרִי.
דְּהָהוּא דְנָפַל מִנִּיהַ מִיָּאֵשׁ, שֶׁהַכֹּל נִכְנָסִים לְשָׁם : בֵּין תְּבָה. שֶׁהַחֲנוּנִי יוֹשֵׁב
לְפָנֶיהָ, וְתָמִיד נוֹטֵל מִמֶּנָּה, וְנוֹתֵן לְפָנָיו וּמוֹכֵר, וּמְעוֹת שֶׁנוֹתְנִין לוֹ נוֹתֵן
בְּתוֹכָהּ, וְלֹא נָפַל שׁוֹם דְּבָר אֶלָּא מִיַּד חֲנוּנִי : לְפָנַי שֶׁלְחָנִי הָרִי אֱלוֹ שְׁלוֹ.
דְּאִמְרִינָן מִן הַבָּאִים לְהַחֲלִיף מְעוֹת נְפֻלוֹ, שֶׁהָרִי הַשֶּׁלְחָן מִפְּסִיק בֵּין
שֶׁלְחָנִי לְמְעוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ, וְאִם מִן הַשֶּׁלְחָנִי הֵם הִנֵּה לָהֶם לְהַמְצֵא בֵּינוֹ
וְלַכֶּסֶּא שֶׁהַשֶּׁלְחָן מִנַּח עָלָיו : הַלּוֹקַח פְּרוֹת מִחֲבֵרוֹ וְכוּ'. וְכַגּוֹן שֶׁחֲבֵרוֹ זֶה
תִּגְרַר שֶׁלְקַח תְּבוּאָה זֹו **{כג}** אוֹ פְּרוֹת הִלְלוּ מְאֻנְשִׁים הַרְבֵּה וְלֹא יָדִיעַ דְּמֵאֵן
נִינְהוּ, וְכִיּוֹן דְלִית בָּהוּ סִימָן נִתְיָאֵשׁוּ הַבְּעֻלִים. אֲבָל אִם זֶה שֶׁמְכַר אֶת
הַפְּרוֹת לְקַטֹּן הוּא עֲצָמוֹ **{כד}** מִן הַקֶּרְקַע שְׁלוֹ, שֶׁוֹדְאֵי הַמְּעוֹת הִלְלוּ שְׁלוֹ
הוּ, חֲבִיב לְהַחְזִיר : וְאִם הָיוּ צְרוּרִים. הַקֶּשֶׁר אוֹ מִנְיָן שֶׁלָּהֶם הוּי סִימָן :
(ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{כב}** לְפָנַי כו'. וְלֹא קִתְּנֵי מָצָא בַשֶּׁלְחָן כְּדִקְתָּנִי מָצָא בַחֲנוּת,
לוֹמַר אֶפְלוּ מִנְחִים עַל גְּבִי שֶׁלְחָן. גְּמָרָא. וְטַעְמָא שֶׁדֶּרֶךְ הַבָּאִים לְהַחֲלִיף לִתְּוֹן
מְעוֹת עַל הַשֶּׁלְחָן, מֵהַ שֶׁאֵין כֵּן בַּחֲנוּת שֶׁאֵין דֶּרֶךְ הַבָּאִים לְקַנּוֹת לִתְּוֹן חִפְצֵיהֶם
עַל הַתְּבָה. טוֹר : **{כג}** וְתִגְרַר עֲצָמוֹ נְמִי, אֶלָּא דְלֹא פְּסִיקָא לִיהַ, דְאִם מָצָא קֶדֶם
שֶׁשָּׁהָה כְּדִי לְעַרְב עִם פְּרוֹת אַחֲרוֹת, חֲבִיב לְהַחְזִיר, דְלֹא מִיָּאֵשׁ. תּוֹסְפוֹת : **{כד}**
וְדָשׁוּ בְּעֲצָמוֹ, וְאִי נְמִי עַל יָדֵי עֶבְדוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים, דְמַה שֶׁקָּנָה עֶבֶד קָנָה
רְבוּ. אֲבָל דָּשׁוּן עַל יָדֵי אַחֲרִים, דְלִמָּא מִנִּיהוּ נָפַל. גְּמָרָא : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מצא בחנות הרי אלו שלו בין התיבה ולחנוני כו' : כבר בארנו אנתנו
פעמים רבות כי שולחני שם המצרף ומחליף כסף וזהב במעות וכסא שלו
היא התיבה שישים עליה מעותיו : ואמרו מצא בתוכו מעות הרי אלו שלו

אין זה אלא כשיהיו אותן הפירות מאיש שאסף אותן הפירות הצריך להם
בידיו ומקרקע שלו וידוע שהוא שלו ולכך חייב (להכריז) [צ"ל להחזיר]: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ה

אף השמלה היתה בכלל כל אלה. למה יצאת.
להקיש אליה, לומר לך, מה שמלה מיחדת
שיש בה סימנים ויש לה תובעים, אף כל דבר
שיש בו סימנים ויש לו תובעים, חייב להכריז:

ר"ע מברטנורה בכלל כל אלה. בכלל כל אבדת אחיד: ולמה יצאת. וכן
תעשה לשמלתו: מה שמלה מיחדת. סתם שמלה יש בה סימן, וכל
שמלה יש לה בעלים תובעים אותה, שנעשית בידי אדם ולא באת מן
ההפקר: **אף כל שיש לו תובעים**. למעוטי מידי דמניאש. ויאוש הוא,
דשמעיניה דאמר וי ליה לחסרון פיס **[כה]**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[כה]** דכיון דיש לו סימנים מסתמא לא מניאש עד דאמר כו'.
הרמב"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אף השמלה היתה בכלל כל אלה ולמה יצאת כו': בכלל כל אלו הוא
מה שנאמר כל אבדת אחיד כולל לשמלה ולזולתה וכשיהיה לאותו הדבר
סימנים ואין לו תובעים והוא שיתיאשו הבעלים ממנו אינו חייב להחזיר
וענין היאוש שיאמר מי שאבד ממנו אותו הדבר אוי לי שאבד כך וכך או
שיאמר דבר שיהיה ענינו זה: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ו

וְעַד מָתִי חַיֵּב לְהַכְרִיז. עַד כְּדֵי שְׂיִדְעוּ בּוֹ שְׂכָנָיו, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, שְׁלֹשׁ רְגָלִים, וְאַחַר הָרְגֵל הָאַחֲרוֹן שְׁבַע יָמִים, כְּדֵי שְׂיִלְךָ לְבֵיתוֹ שְׁלֹשָׁה {כו} וַיַּחְזֵר שְׁלֹשָׁה וַיַּכְרִיז יוֹם אֶחָד:

ר"ע מברטנורה שְׂכָנָיו. שְׂכָנֵי מְקוֹם שְׂנִמְצָאת בּוֹ הָאֲבָדָה, שְׂמָא שְׁלֵהוּן הִיא: כְּדֵי שְׂיִלְךָ כָּל אֶחָד לְבֵיתוֹ בְּשְׁלֹשָׁה יָמִים. מְשִׁישְׁמַע הַהַכְרָזָה, וַיִּדַע אִם אָבַד לוֹ כְּלוּם, וְאִם יֵרָאֶה שְׂאֲבַד יַחְזֹר שְׁלֹשָׁה וַיַּכְרִיז יוֹם אֶחָד אֲנִי אֲבַדְתִּי וְאֵלּוֹ סִימְנִיהָ. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וּמִשְׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִתְקִינוּ שְׂיִהְיוּ מְכָרִיזִין בְּבֵתֵי כְּנָסִיּוֹת וּבְבֵתֵי מִדְרָשׁוֹת. וּמִשְׁרַבּוּ הָאֲנָסִין דְּאָמְרֵי אֲבַדְתָּא לְמַלְכָּא, הִתְקִינוּ שְׂיִהְיֵא מוֹדִיעַ לְשְׂכָנָיו וְלְמִינְדְּעֵיו וְדִּיּוֹ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כו} שְׁלֹשָׁה. בְּגִמְרָא רְמִינן אֲמִשְׁנָה ג' פְּרָק קָמָא דְתַעֲנִית, דְתַנֵּן חֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לְנִהַר פְּרָת. וּמִשְׁנִינן לֹא הִטְרִיחוּ רַבָּנָן בְּאֲבָדָה יוֹתֵר מִדְּאֵי שְׂיִהְיֵא שׁוּקָה יוֹתֵר מִשְׁבַּע יָמִים: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ועד מתי חייב להכריז עד כדי שידעו בו שכניו כו': עד האחרון שמיני של חג יכריז אחריו שבעת ימים כדי שילך האיש ההוא שאבד האבדה לביתו וידרוש חפציו ויראה איזה חפץ יחסר לו וישוב וימצא שמכריז ויתן סימן מה שאבד לו והלכה כרבי יהודה וכל זה כשהיה המלכות לישראל אבל היום יכריז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ואם הכותי אנס ומתירא שמא יקחו מה שמצא ויעלילו לשר אינו חייב להודיע אלא לשכניו וחבריו בלבד: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ז

אָמַר אֶת הָאֲבֵדָה וְלֹא אָמַר סִימְנִיָּה, לֹא יִתֵּן לוֹ. וְהָרַמְאִי, אָף עַל פִּי שְׁאֵמַר סִימְנִיָּה, לֹא יִתֵּן לוֹ, שְׁנֵאמַר (דברים כב) עַד דָּרַשׁ אַחִידְךָ אֶתוֹ, עַד שֶׁתְּדַרְשׁ אֶת אַחִידְךָ אִם רַמְאִי הוּא אִם אֵינוֹ רַמְאִי. כָּל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה וְאוֹכֵל, יַעֲשֶׂה וְיֹאכֵל. וְדָבָר שֶׁאֵין עוֹשֶׂה וְאוֹכֵל, יִמְכֹּר, שְׁנֵאמַר (שם) וְהִשְׁבַּתוּ לוֹ, רְאֵה הֵיאָדְךָ תִּשְׁיָבְנוּ לוֹ. מֶה יִהְיֶה בְּדַמִּים. רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמֵר, יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, לְפִיכָךְ אִם אֲבָדוּ חֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, לְפִיכָךְ אִם אֲבָדוּ אֵינוֹ חֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן :

ר"ע מברטנורה כָּל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה וְאוֹכֵל. אִם הָאֲבֵדָה דָּבָר שֶׁיִּכְוָלִים לְהֶאֱכִילוֹ אֶת שְׂכָר מַעֲשָׂיו, כְּגוֹן שׁוֹר וְחֲמוֹר: יַעֲשֶׂה וְיֹאכֵל. וְלֹא יִמְכֹּר אוֹתוֹ הַמוֹצֵא, שֶׁכָּל אָדָם נוֹחַ לוֹ בְּבִהְמָתוֹ שֶׁהִכִּירָה בּוֹ כְּבָר וְלִמְדָה לְרִצּוֹנוֹ. וְאֵינוֹ חֵיב לְהִטְפֵּל בָּהּ לְעוֹלָם, אֲלֵא תִרְנַגְלַת וּבִהֶמָה גִּסָּה מְטַפֵּל בָּהּ שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ. עֶגְלִים וְסִיחִים **[כז]** שֶׁל רַעִיָּה, כְּלוּמַר שֶׁאֵין מְגַדְלִים אוֹתָם לְפִטָּם, וְכֵן גְּדִיִּים וְטִלְאִים, מְטַפֵּל בָּהֶם שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים. וְעֶגְלִים שֶׁל פְּטוּם מְטַפֵּל בָּהֶם שְׁלֹשִׁים יוֹם. אֲנֹזִין וְתִרְנַגְלִים זְכָרִים, הַקְּטָנִים מְטַפֵּל בָּהֶן שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְהַגְּדוֹלִים שֶׁאוֹכְלִים הַרְּבָה מְטַפֵּל בָּהֶן שְׁלֹשָׁה יָמִים. מִכָּאן וְאֵילָךְ לֹקַח אוֹתָם הוּא לְעֲצָמוֹ בְּשׂוּמָא כְּפִי שׁוֹיָן **[כח]**, אוֹ מוֹכֵר לְאַחֲרִים וּמְנִיחַ הַדָּמִים אֲצָלוֹ: לְפִיכָךְ אִם אֲבָדוּ חֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן. כִּינּוּן דְּשָׂרוֹ לִיָּה רַבֵּן לְאַשְׁתַּמוּשֵׁי בְּהוּ, אָף עַל גַּב דְּלֹא אֲשַׁתַּמֵּשׁ בְּהוּ כְּמֵאן דְּאֲשַׁתַּמֵּשׁ דָּמִי, וְחֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן **[כט]**. וְהִלְכָה כְּרַבִּי טְרַפּוֹן בְּדַמִּי אֲבֵדָה שְׁמֵכָר **[ל]**. אֲבָל מְעוֹת עֲצָמָן שֶׁל אֲבֵדָה, כְּגוֹן שְׂמֵצָא מְעוֹת בְּכִיס אוֹ שְׁלֹשָׁה מְטַבְּעוֹת זוֹ עַל גְּבִי זוֹ, לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם כָּלֵל: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[כז]** פִּרוּשׁ, בְּנֵי אֶתוֹנוֹת: **[כח]** רִצּוֹנוֹ לֹמַר בְּמָה שֶׁכָּתֵב בְּשׂוּמָא, שְׁצָרִידְךָ בֵּית דִּין, כְּדַעַת הַרְּמִיָּה: **[כט]** וְאֶפְלוּ בְּאֶנְסִין. דְּכָשׂוּאֵל הוּי כְּשֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּהוּ. וְהָא דְתַנּוּ אֲבָדוּ, שֶׁטַבְּעָה סְפִינְתוֹ בְּיָם. גְּמָרָא: **[ל]** הוּאֵיל וְטָרַח בְּהוּ. גְּמָרָא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמר את האבדה ולא אמר סימניה לא יתן לו כו': כל דבר שעושה ואוכל יעשה ויאכל כו': עושה ואוכל לא שיעמוד כן לעולם אבל יש לו זמן קבוע כפי דבר המצוי אם היתה בהמה גסה יטריח להטפל בה שנים עשר חדש וכמו כן התרנגולת ואם בהמה דקה כלומר צאן וגדיים ועגלים של

מרעה ואינם של מרבק ועיירים יטרח וישתמש בהם ויאכילם שלשה חדשים אם היה הדבר מצוי. אווזים של מים מטפל בהן שלשים יום ואחר הזמנים האלה יקבל דמיהן על עצמו והלכה כר' טרפון בדמי אבדה כמו שזכרנו בכאן אבל מעות אבדה עצמה לא ישתמש בהן כלל: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ח

מָצָא סְפָרִים, קוֹרֵא בָהֶן אַחַת לְשָׁלְשִׁים יוֹם. וְאִם אֵינּוּ יוֹדֵעַ לְקֵרוֹת, גּוֹלְלָן. אֲבָל לֹא יִלְמַד בָּהֶן בִּתְחִלָּה, וְלֹא יִקְרָא אַחֵר עִמּוֹ. מָצָא כְּסוֹת, מְנַעֲרָה אַחַת לְשָׁלְשִׁים יוֹם **{לב}**. וְשׁוֹטְחָה לְצָרְפָה, אֲבָל לֹא לְכְבוֹדוֹ. כָּלִי כֶּסֶף וְכָלִי נְחֹשֶׁת, מְשַׁתְּמֵשׁ בָּהֶן לְצָרְפוֹ, אֲבָל לֹא לְשַׁחֲקוֹ. כָּלִי זָהָב וְכָלִי זְכוּכִית, לֹא יִגַע בָּהֶן עַד שְׂיִבֵּא אֵלֵיהֶן. מָצָא שֶׁק אוֹ קֶפֶה, וְכָל דְּבַר שֶׁאֵין דִּרְכוֹ לְטַל, הֵרִי זֶה לֹא יִטַל:

ר"ע מברטנורה אחת לשלשים יום. שמתעפפין כששוחין מלפתחו. וכל ספריהן היו עשויין כעין גליון: **גוללן**. מתחלתו לסופו, שיכנס בהם האויר: **בתחלה**. מה שלא למד מעולם. לפי שצריך להשהותו לפניו **{לא}**: **ולא יקרא אחר עמו**. לפי שזה מושך אצלו וזה מושך אצלו ונקרע: **שוטחה לצרפה**. לשלט בה אויר, שלא תאכלנה עש: **לצרפון**. שמתעפפין בקרקע. שצריך לתתו בקרקע, דזו היא שמירתו. ולפיכך משתמש בהם לפרקים: **אבל לא לשחקו**. ולא ישתמש בהן זמן ארץ עד שישחקם: **לא יגע בהן**. זהב אינו מתעפש בארץ. וכן זכוכית. ועוד שהיא נוח להשבר: **שאין דרכו לטל**. דבר שגנאי הוא לו **{לג}**. והתורה אמרה והתעלמת מהם, פעמים שאתה מתעלם, כגון זקן ואינו לפי כבודו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {לא} וְהָיָה מִלִּי בְּסִפְרֵי תוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים. שְׁמִי שְׁלֹמֹד בְּהֶן כְּבָר דִּי לֹו בְּקָרִיאָהּ בְּעֵלְמָא, וּמִי שְׁלֹמֹד בְּהֶן תְּחִלָּה צָרִיד לְטָרַח יוֹתֵר וְעַל יְדֵי טָרַחוּ הֵם מִתְקַלְקְלִים. אָבֵל עֵכְשִׁיו שְׁנוּהֲגִים לְכַתֵּב הַגְּמָרָא וּמִי שְׁלֹמֹד פָּרְקוּ מֵאָה פְּעָמִים צָרִיד עֵיוֹן גְּדוֹל כְּבִתְחִלָּה, וְאֲדַרְבָּא כָּל מִי שֶׁהוּא יוֹתֵר בְּקִי צָרִיד עֵיוֹן יוֹתֵר גְּדוֹל בְּהִלְכוֹת הַצָּרִיכוֹת לְשִׁמוּעוֹת שְׁלוֹ, וְהָרִי הוּא פְּלֹמֵד בְּתִחִלָּה. נְמוּקֵי יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמֵבִי'ן: {לב} לְשָׁלְשִׁים יוֹם. אָבֵל טָפִי לֹא, שְׁמִתְקַלְקְלִים. טוֹר: {לג} שְׁאָדָם חָשׁוּב הוּא, וְאֵין דְּרָכּוֹ לְטַל קָפָה שְׁלוֹ לְהַכְנִיסָהּ מִן הַחוּץ לְבֵית שְׁמוֹר. רְשִׁי: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום כו': בגדי הצמר צריך לנערם כדי שלא ירקבו ויתקלקלו אבל בגדי הפשתן לא יגע בהן כלל וכלי זהב וזכוכית אינם מעלים חלודה לעולם לפיכך לא יגע בהן לפי שאינם צריכין להשתמש בהם כדי שימנעם מן החלודה. ואמרו אין דרכו ליטול הוא שיהיה זקן ואינה לפי כבודו לפי שאינו ראוי להתבזות החכמה והרמז לזה מה שנאמר והתעלמת מהם כאלו צוה שיתעלם מהם בענין מן הענינים והוא מה שאמרו רבותינו ז"ל פעמים שאתה מתעלם: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ט

איזו היא אַבְדָּה, מְצָא חֲמוֹר אוּ פָּרָה רוֹעִין {לד} בְּדַרְדָּר, אֵין זוּ אַבְדָּה. חֲמוֹר וְכִלְיוֹ הַפּוֹכִין, פָּרָה רָצָה בֵּין הַכָּרְמִים, הָרִי זוּ אַבְדָּה. הַחֲזִירָה וּבְרַחָה, הַחֲזִירָה וּבְרַחָה, אֶפִּילוֹ אֲרַבְּעָה וְחֲמִשָּׁה פְּעָמִים {לו}, חָיֵב לְהַחֲזִירָה, שְׁנֵאָמַר (דברים כב) הָשֵׁב תְּשִׁיבֶם. הָיָה בְּטַל מִ סֵּלַע, לֹא יֵאמַר לוֹ תָּן לִי סֵּלַע, אֶלָּא נוֹתֵן לוֹ שְׁכָרוֹ כְּפוּעַל בְּטַל. אִם יֵשׁ שָׁם בֵּית דִּין, מִתְּנָה בְּפָנֵי בֵּית דִּין. אִם אֵין שָׁם בֵּית דִּין, בְּפָנֵי מִי יִתְּנָה, שְׁלוֹ קוֹדֵם:

ר"ע מברטנורה **איזו היא אבדה**. שְׁנֵכָר בַּה שְׁאִין הַבְּעָלִים יוֹדְעִים שֶׁהִיא שָׁם : **אין זו אבדה**. וְאִינוּ חַיֵּב לְהַחְזִיר, שְׁמַדְעַת הַנִּיחוּהָ שָׁם : **רצה בין הכרמים**. שְׁמַתְקַלְקְלִים רַגְלִיהָ **[לה]** : **השב תשיבם**. הַתּוֹרָה רִבְתָּה הַשְּׁבוֹת הַרְבֵּה **[לו]** : **לא יאמר לו תן לי סלע**. שְׁזָה אוֹמֵר לוֹ, אִם עָשִׂיתָ מְלֹאכְתְּךָ, הֵייתָ מְרַבֵּה טָרַח, עֲכָשְׁיוּ לְפִי מָה שֶׁטָּרַחְתָּ טַל : **כפועל בטל**. כְּמָה אָדָם רוֹצֵה לְטַל וְלַפְחֹת מְשֻׁכְרוֹ לְבָטַל מִמְּלֹאכָה זֶה כְּבִדָּה שֶׁהוּא עוֹסֵק בָּהּ וְלַעֲשׂוֹת בְּמִלְאכָה קְלָה כְּזֶה **[לח]** : **אם יש שם בית דין**. אִם אִינוּ רוֹצֵה לְבָטַל מִמְּלֹאכְתּוֹ, שֶׁשְׁכָרָה מְרַבֵּה, מָה יַעֲשֶׂה. אִם יֵשׁ שָׁם שְׁלֵשָׁה בְּנֵי אָדָם מִתְּנָה בְּפָנֵיהֶם וְאוֹמֵר, רְאוּ שְׁאֵנִי מְשֻׁתְּכָר כֶּךָ וְכֶךָ, וְאִי אֶפְשִׁי לְבָטַל לְטַל שְׁכָר מֵעֵט, אִם תֵּאמְרוּ שֶׁאֵטַל שְׁכָרִי מִשְׁלָם, אֵטַפֵּל בְּהַשְׁבַּת אֲבִדָּה זֶה : **שלו קודם**. וּמִנִּיחַ אֶת הָאֲבִדָּה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[לד]** **רועין כוי**. הָא רַצָּה בְּדַרְךְךָ לֹא פְּסִיקָא לָהּ. דְּאִי פְּנִיָּה כְּלַפֵּי הָעִיר אִין זֶה אֲבִדָּה, וְאִי פְּנִיָּה כְּלַפֵּי הַשָּׂדֶה הָרִי זֶה אֲבִדָּה. וְלִפְיֶכָךְ מִפְּלִיג בְּסִיפָא בְּרַצָּה בֵּין הַכְּרָמִים בְּמִלְתָּא דְּפְּסִיקָא. גְּמָרָא : **[לה]** אָבֵל רוֹעָה, לֹא. אֵלָא אִם כֵּן הַכְּרָמִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁחַיֵּב לְהַשִּׁיבָהּ מִפְּנֵי אֲבִדַת הַכְּרָם. גְּמָרָא : **[לו]** **ארבעה וחמשה פעמים**. וְלֹא דוֹקָא. וּבְגְמָרָא, אֶפְלוּ מֵאָה פְּעָמִים : **[לז]** וְהַרְמַב"ם כְּתַב, הֵשֵׁב מְקוֹר, וְיָדוּעַ כִּי הַמְּקוֹר נוֹפֵל עַל הַמְּעֵט וְעַל הָרֵב כּוֹי וְלִפְיֶכָךְ מוֹרָה הֵשֵׁב שֶׁחַיֵּב לְהַחְזִיר פְּעָמִים רַבּוֹת. כְּמוֹ כֵּן הֵקֵם כּוֹי עֹזֵב כּוֹי : **[לח]** כְּגוֹן שֶׁהִיא עוֹסֵק בְּמִלְאכָה שֶׁהִיא נוֹטֵל עָלֶיהָ אַרְבָּעָה דִּינָרִים, וְלִהְיִיחָה וְלִישֵׁב בְּטַל הִיא נוֹטֵל דִּינָר, וְלִהְיִיחָה וְלִהְתַּעֲסֵק בְּהַשְׁבַּתָּה הִיא נוֹטֵל שְׁנֵי דִּינָרִים, נוֹתְנִים לוֹ שְׁנֵי דִּינָרִים, אֵף עַל פִּי שְׁמַגִּיעַ לוֹ דִּינָר בְּשֻׁכְרַת הַשְּׁבָה, כִּינּוֹן דְּלֹא חַיֵּבְתוֹ הַתּוֹרָה לְהַנִּיחַ שְׁלוֹ וְלִהְתַּעֲסֵק בְּהַשְׁבָּה, יְכוּל לְטַל שְׁכָר הַהַשְּׁבָה. טוֹר : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **איזו היא אבדה** מצא חמור או פרה כוי : **כפועל בטל רצה לומר** כפועל שבטל ממלאכתו שבטל *ומצא חמור ממנה. והשב מקור וידוע אצל כל בעלי לשון כי המקור נופל על המעט ועל הרוב תאמר שמרתי לפלוני שמור ותאמר שמרתי לפלוני ופלוני שמור ולפיכך מורה השב [תשיב] שחייב להחזיר פעמים רבות וכמו כן הקם תקים עמו שלח תשלח ועזוב תעזוב וזולתם מן המקראות : (רמב"ם)

מְצָאָה בְּרַפְתָּ, אֵינוֹ חַיֵּב בָּהּ. בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים,
 חַיֵּב בָּהּ {מ}. וְאִם הֵיְתָה בֵּית הַקְּבָרוֹת, לֹא
 יִטְמָא לָהּ. אִם אָמַר לוֹ אָבִיו, הִטְמֵא, אוֹ
 שָׁאֵמַר לוֹ, אֵל תַּחֲזִיר {מג}, לֹא יִשְׁמַע לוֹ. פָּרַק
 וְטָעַן, פָּרַק וְטָעַן, אֶפְלוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה
 פְּעָמִים, חַיֵּב, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כג) עֲזַב תַּעֲזֹב. הֲלֹךְ
 וַיֵּשֶׁב לוֹ וְאָמַר, הוֹאִיל וְעַלִּיד מְצוּהָ, אִם רְצוֹנָךְ
 לְפָרַק פָּרַק, פְּטוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר, עָמוּ. אִם הָיָה זָקֵן
 אוֹ חוֹלָה, חַיֵּב {מה}. מְצוּהָ מִן הַתּוֹרָה לְפָרַק,
 אֲבָל לֹא לְטָעַן. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר {מז}, אִף לְטָעַן.
 רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, אִם הָיָה עָלָיו יִתְרַעַל
 מִשְׂאֵו, אֵין זָקוּק לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר, תַּחַת מִשְׂאֵו,
 מִשְׂאֵוִי שְׂיָכוֹל לַעֲמֹד בּוֹ :

ר"ע מברטנורה **מצאה ברפת.** אף על פי שאינה משתמרת בה, כגון שאינה
 נעולה {לט} : **ואם הייתה בבית הקברות.** והוא כהן {מא}, לא יטמא לה.
 שהשבת אבדה עשה, השב תשיבם לאחיד {מב}, ובטמאת כהן, עשה
 דקדשים יהיו (ויקרא כא) ולא תעשה דלנפש לא יטמא בעמיו (שם). ואין
 עשה דוחה את לא תעשה ועשה : **או שאמר לו אל תחזיר.** והאבדה
 במקום שמצוה להחזיר, הרי זה לא ישמע לו. דכתיב (ויקרא יט) איש אמו
 ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו, שאם אביד אומר לך חלל את השבת
 אל תשמע לו {מד}. וכן בשאר כל המצות : **הלך וישב לו.** בעל החמור :
מצוה מן התורה לפרק. בחנם {מו} : **אבל לא לטעון.** בחנם. אלא בשכר :
רבי שמעון אומר אף לטעון. בחנם. ואין הלכה כרבי שמעון : **רבי יוסי**
הגלילי אומר וכו'. ואין הלכה כרבי יוסי : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {לט} וגם אינה מתעה הבהמה להרגילה לברת. בגמרא. ופרש
 הטור כגון שאין לו פתחים בכל ארבע רוחותיו : **חייב** {מ} כגון שנפר בה
 שהיא הולכת תועה. דהא אמרינן לעיל דדוקא רצה בדרך ואפה לגבי דברא
 חייב להחזיר. הא לאו הכי לא. ועין תוספות יום טוב : **מא** {מא} והרמב"ם כתב
 או נזיר, דאיכא גם כן עשה ולא תעשה. שנאמר בנזיר קדוש יהיה, ונאמר
 על נפש מת לא יבא : **מב** {מב} ואף על גב דלא תעשה נמי איכא, לא תוכל
 להתעלם, אין לא תעשה מועיל לדחות לא תעשה, אלא עשה הוא דקא דחי
 ליה. רש"י. וכן כתב הר"י : **מג** {מג} **אל כו'.** אלא עסק בדבורי להביא לי גוזלות
 וכיוצא בזה. המגיד משנה : **מד** {מד} מאני ה' דסיפא דקרא יליף, אף על פי

שְׁאֲמַרְתִּי לָךְ יָרָא אֶת אָבִיךָ, אֲנִי הִי אָדוֹן לְשִׁנְיֶיכֶם כּוֹי. נְמוּקֵי יוֹסֵף. וְעַיִן תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: {מֵה} חַיִּיב. לְפָרֵק בְּעֶצְמוֹ, וְלֹא יִטְרִיחַ לְבַעַל הַמִּשְׁאָה שְׁיִפְרֹק עִמּוֹ. הָרַמְבַּ"ם: {מִו} אֶלֶּא אִם כֵּן הוּא עֶסוּק בְּמִלְאָכָה. וְדִינוֹ כְּמוֹ בְּהַשְׁבֵּת אֲבִדָּה דְלַעִיל. הָרַא"ש: {מִז} רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר. פְּלִיגֵי בְדַרְשָׁא דְקָרָא בְּגִמְרָא. וְעַיִן תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: (עֵיִקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם מצא ברפת אין חייב בה ברה"ר חייב בה כו': כבר ידעת כי פרישת הכהן או נזיר מן הטומאה היא עשה ולא תעשה נאמר בכהן וקדשתו ונאמר בנזיר קדוש הוא וזו מצות עשה ואמר בכהי לנפש לא יטמא ובנזיר כתיב ועל כל נפשות מת לא יבא ובחזרת האבדה עשה בלבד הוא שנאמר השב תשיבם לאחיך ומעיקרנו אין עשה דוחה לא תעשה ועשה ואמר רחמנא איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו כולן חייבין בכבודי ולכן אינו חייב בכבוד אב ואם אם אמרו לו לעבור על מצוה מן המצוות. ומצוה מן התורה לפרוק בחנם ולטעון בשכר ור"ש אומר זה וזה בחנם ואין הלכה כר"ש ולא כרבי יוסי. ומן המבואר שמה שאמר זקן או חולה הוא שב לבעל המשא. ומה שאמר חייב רצה לומר כי הפוגע בו חייב שיפרוק המשא הוא לבדו ולא יטריח לבעל המשא שיפרוק עמו אם הוא חלש הגוף: (רמב"ם)

פּרֻק ב - מִשְׁנֵה יֵא

אֲבִדְתוּ וְאֲבִדְתֵּי אָבִיו, אֲבִדְתוּ קוֹדֶמֶת. אֲבִדְתוּ וְאֲבִדְתֵּי רַבּוֹ, שְׁלוֹ קוֹדֶמֶת. אֲבִדְתֵּי אָבִיו וְאֲבִדְתֵּי רַבּוֹ, שֶׁל רַבּוֹ קוֹדֶמֶת, שְׁאָבִיו הֵבִיאוּ לְעוֹלָם הַזֶּה, וְרַבּוֹ שֶׁלְמָדוֹ חֲכָמָה מְבִיאוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְאִם אָבִיו חֲכָם, שֶׁל אָבִיו קוֹדֶמֶת. הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ נוֹשְׂאִין מִשְׁאוֹי {מִט}, מְנִיחַ אֶת שֶׁל רַבּוֹ. וְאַחַר כֵּן מְנִיחַ אֶת שֶׁל אָבִיו. הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ בְּבֵית הַשָּׂבִי, פּוֹדֶה אֶת רַבּוֹ, וְאַחַר כֵּן

פּוֹדָה אֶת אָבִיו. וְאִם הָיָה אָבִיו חָכָם [נ], פּוֹדָה אֶת אָבִיו, וְאַחַר כֵּן פּוֹדָה אֶת רַבּוֹ:

ר"ע מברטנורה אַבְדָּתוֹ קוֹדֶמֶת. דְּאָמַר קָרָא (דְּבָרִים טו) אָפֶס כִּי לֹא יְהִיָּה בְּךָ אָבִיו, הַזֵּהָר שֶׁלֹּא תִהְיֶה אִתָּה אָבִיוֹן: **שֶׁל רַבּוֹ קוֹדֶמֶת**. וְהוּא שֶׁיְהִיָּה רַבּוֹ מִבְּהֶק, שֶׁלְמַד רַב חֲכָמָתוֹ מִמֶּנּוּ [מח]. וְכֵן כָּל הַנֶּדֶךְ רַבּוֹ דְּאָמְרִינוּ בְּמִתְנִיתֵינוּ שֶׁקוֹדֶמִין לְאָבִיו, אֵינּוּ אֶלָּא בְּרַבּוֹ מִבְּהֶק: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [מח] אִם מְקָרָא מְקָרָא וְאִם מְשַׁנָּה מְשַׁנָּה וְאִם גְּמָרָא גְמָרָא. רְש"י. וּמִבְּהֶק, לְשׁוֹן תַּרְגוּמֵי, מִנְגִּיה נִגְדוֹ [שְׁמוּאֵל ב כב] מִזִּיּוֹ יְקָרִיָּה מִבְּהִיקִין שְׁמֵי שְׁמֵיָא כּו'. וְנִרְאֶה לִי שֶׁמִּלַּת מִבְּהֶק מוֹסֵב עַל הַתְּלָמִיד. וְאָמְרָם בְּעֵלְמָא סִימָן מִבְּהֶק מוֹסֵב עַל הַסִּימָן שֶׁהוּא בְּהִיר וְנִגֵּה לוֹ. וְעֵינֵי תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: [מט] **מִשְׁאוּי**. וְלַעֲנִין אִם אָבִיו חָכָם אוֹ שְׁקוּל כְּרַבּוֹ, מִחֲלַקַּת הַפּוֹסְקִים [בְּטוֹר שְׁלַח עֲרוּךְ יוֹרָה דְּעָה סִימָן רמ"ב]. וְלְשׁוֹן הַר"ב סוֹף מְסַכֶּת כְּרִתוֹת מוֹכַח דְּהָאָב קוֹדֵם וְאֵף עַל פִּי שְׁאִינוֹ שְׁקוּל כּו', וְלְשׁוֹן הַרְמַב"ם שֶׁם בְּהִדְיָא כֵן הוּא. וְעֵינֵי תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: [נ] **חָכָם כּו'**. הֵכִי גְרָסִינוּ. וְכַתֵּב בֵּית יוֹסֵף דְּטַעְמָא מְשׁוּם דְּפִדְיוֹן שְׁהֵם סְכָנַת נַפְשׁוֹת, כִּיּוֹן שְׁאָבִיו תְּלָמִיד חָכָם אֵף עַל פִּי שְׁאִינוֹ שְׁקוּל כְּרַבּוֹ חָיֵב לְהַצִּיל נַפְשׁוֹ מִנֵּי שַׁחַת קֹדֶם כָּל אֲדָם, אֲבָל אַבְדָּתוֹ שְׁאִינוֹ אֶלָּא הַפְּסֵד מִמוֹן, אִם אֵינּוּ שְׁקוּל כְּרַבּוֹ, רַבּוֹ קוֹדֵם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אַבְדָּתוֹ וְאַבְדַּת אָבִיו אַבְדָּתוֹ קוֹדֶמֶת כּו': דַּע כִּי אִפִּילוּ לֹא יִפְרַשׁ לוֹ זוֹלַתִּי דְּבַר אֶחָד מִן הַמְשַׁנָּה נִקְרָא רַבּוֹ אֲבָל אֵינוֹ מַחוּיָב לְהַקְדִּימוֹ וּלְכַבְדּוֹ יוֹתֵר מֵאָבִיו כִּמוֹ שֶׁנִּזְכַּר בְּאַבְדָּה וּבִשְׁבִיָּה וּלְפָרוֹק אֵלָּא אִם כֵּן הִיָּה רַבּוֹ מוֹבָהֵק וְהוּא שֶׁתִּהְיֶה רוֹב חֲכָמָתוֹ מִמֶּנּוּ וְהִרְמָזוּ מִן הַתּוֹרָה שִׁישׁ לְאָדָם לְהַקְדִּים עֲצָמוֹ עַל זוֹלָתוֹ הוּא דְאָמַר רַחֲמָנָא אִפֶּס כִּי לֹא יְהִיָּה בְּךָ אָבִיוֹן כְּאִלוֹ אִמַר אֵין אִתָּה חַיִּיב לְהַסִּיר רַעָה מֵאַחַר אֵלָּא כִּשְׁלֵא יָבֵא לְךָ כַּעֲיֵן אוֹתָהּ רַעָה שֶׁהַסִּירוֹת מִמֶּנּוּ כִּי אִם תִּהְיֶה בַּעֲנִין שֶׁאִם תִּתֵּן לְאָבִיוֹן דִּי מַחְסוֹרוֹ תִּשׁוּב אִתָּה עֲנִי כִּמוֹהוּ אֵינְךָ חַיִּיב לְתַתּ לּוֹ וְזֶה שֶׁאִמְרוּ ז"ל שֶׁלְךָ קוֹדֵם לְשֵׁל כָּל אָדָם: (רמב"ם)

פרק ג - משנה א

המפקיד אצל חברו בהמה או כלים {א}, ונגנבו או שאבדו {ב}, שלם ולא רצה לשבע, שהרי אמרו שומר חנם נשבע ויוצא, נמצא הגנב, משלם תשלומי כפל. טבח ומכר, משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי משלם, למי שהפקדון אצלו {ג}. נשבע ולא רצה לשלם {ד}, נמצא הגנב, משלם תשלומי כפל, טבח ומכר, משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי משלם, לבעל הפקדון:

ר"ע מברטנורה **המפקיד**. ולא רצה לשבע. שבועת השומרין. שהיה יכול לפטר אם נשבע שלא פשע בה ושלא שלח בה יד: **למי שהפקדון אצלו**. דכיון דשלם קנה כל תשלומיה. ואפלו לא שלם, אלא כיון שאמר בבית דין הריני משלם, קנה כל תשלומיה, לא שנא תשלומי כפל ולא שנא תשלומי ארבעה וחמשה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} **בהמה או כלים**. אמרינן בגמרא דאצטריד למתני בהמה, לאשמעינן דכשרוצה לשלם ואינו רוצה לשבע שמקנה לו כפל זה אף על פי שהוא מרבה, דהא כשטבח ומכר הגנב משלם ארבעה וחמשה. ואצטריד למתני כלים לאשמעינן דאף על גב דאין טרח בשמירתו כמו דאיכא בבהמה, אפלו הכי מקני ליה כפלה כשרוצה לשלם: {ב} **שאבדו**. נקט אבדו אף על פי שאין כפל אלא בדבר הנגנב, משום יקרא, שאם נתיקר אחר אבדה וזה רצה לשלם ולא לשבע, אם נמצא אחר כך ונתיקר, הפל של נפקד, כיון דלא אטרחיה לשלם בבי דינא. נמוקי יוסף: {ג} **למי כו'**. דקים להו לרבנן דניחא להו לבעלים שיהא בטוח בקרון על מנת שיהא ספק כפל העתיד לבא של שומר. והרי היא כמסורה לו על מנת כן, שאם תגנב וישלם לו קרון, שתהא פרה קנויה לו משעה שמסרה. גמרא: {ד} **נשבע כו'**. לכאורה קשה הך סיפא למה לי, פשיטא. מיהו בבבא קמא [דף קח] דיק רבא מנה דאפלו נשבע, אם

שְׁלָם אַחַר כָּדָּ, הַכֶּפֶל לְשׁוֹמֵר. וְאַבְיֵי פְּלִיג בְּזָה. וְהִלְכָה כְּרָבָא. נְמוּקֵי יוֹסֵף:
(עיקר תוי"ט).

רמב"ם המפקיד אצל חברו בהמה או כלים ונגנבו כו': הודיענו בזה כי אין הפרש בין בהמה שיש בה תשלומי ארבעה וחמשה או כלים שאין בהם זולת תשלומי כפל הואיל ושלם זכה בכפל. ואמרו שלם ולא רצה ליšבע ואפילו לא שלם אלא שאמר בבית דין הריני משלם והוחזר הדבר הגנוב אחר כך הרי הוא ברשותו: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ב

השׁוֹכֵר פָּרָה מִחֵבְרוֹ וְהִשְׁאִילָהּ **{ה}** לְאַחַר, וּמִתָּה כְּדַרְכָּהּ, יִשְׁבַּע הַשׁוֹכֵר שְׁמִתָּה כְּדַרְכָּהּ, וְהִשְׁוֹאֵל יִשְׁלַם לְשׁוֹכֵר **{ו}**. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כִּי צָד **{ז}** הִלָּה עוֹשֶׂה סְחוּרָה בְּפָרְתוֹ שֶׁל חֵבְרוֹ, אֵלָּא תַחֲזֹר פָּרָה לְבַעֲלִים:

ר"ע מברטנורה השׁוֹכֵר פָּרָה מִחֵבְרוֹ. וְעָמַד שׁוֹכֵר וְהִשְׁאִילָהּ לְאַחַר בְּרִשׁוֹת הַמְשַׁכֵּיר. שָׁאֵם לֹא נָתַן לוֹ הַמְשַׁכֵּיר רִשׁוֹת, הָא קָיְמָא לָן שׁוֹמֵר שְׁמִסָּר לְשׁוֹמֵר חֵיב: **יִשְׁבַּע הַשׁוֹכֵר**. לַמְשַׁכֵּיר שְׁמִתָּה כְּדַרְכָּהּ, וּפְטוּר. שֶׁהַשׁוֹכֵר פְּטוּר מִן הָאֲנָסִין: **וְהִשְׁוֹאֵל**. שֶׁהוּא חֵיב בְּאֲנָסִין, מִשְׁלַם לְשׁוֹכֵר, בְּשִׁבּוּעָה שֶׁהוּא נִשְׁבַּע לַמְשַׁכֵּיר: **אָמַר רַבִּי יוֹסֵי כִי צָד הִלָּה עוֹשֶׂה סְחוּרָה וְכוּ'.** וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ה}** וְהִשְׁאִילָהּ. לַעֲשׂוֹת בָּהּ יָמֵי שְׁכִירוֹתוֹ. רִשְׁיִי: **{ו}** יִשְׁלַם לְשׁוֹכֵר. וּבִגְמָרָא, וְנִימָא מְשַׁכֵּיר לְשׁוֹכֵר, דִּל אַנְתָּ וְדִל שְׁבֻעָתָד, וְאַנָּא מְשַׁתְּעִינָא דִּינָא בְּהַדִּי שׁוֹאֵל. וּמְשַׁנִּי, מִי סְבַרְתָּ שׁוֹכֵר בְּשִׁבּוּעָה הוּא דְקָנִי, מְשַׁעַת מִיִּתָּה הוּא דְקָנִי, וּשְׁבֻעָה לְהַפִּיס דְעָתוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. וּפְרִשׁ רִשְׁיִי דְמָה שֶׁהוּא נִשְׁבַּע לַמְשַׁכֵּיר, לְהַפִּיס דְעָתוֹ שֶׁלֹּא יֵאמַר פְּשַׁעְתָּ בָּהּ. וּמָה שֶׁכָּתַב הַר"ב בְּשִׁבּוּעָה כו', הָעֵתֶק מִנְסָחָא מְטַעִית בְּרִשְׁיִי. וְעֵינָ תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **{ז}** כִּי צָד כו'. טַעְמָא דְרַבִּי יוֹסֵי מְשׁוּם דְחָשׁוּב שׁוֹכֵר כְּאֵלוֹ הַשְׁאִילוֹ בְּשְׁלִיחוֹת הַמְשַׁכֵּיר, הִלְכָּד דִּין הַמְשַׁכֵּיר עִם הַשׁוֹאֵל. הַרְאִי שׁ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה כו': עוד יתבאר בפרק אחרון משבועות שהנושא שכר והשוכר אינם חייבים כלום מן המיתה אבל ישבע שמתה כדרכה ושלא פשע בה ונפטר והשואל יתחייב לשלם הבהמה אם מתה ברשותו כפי מה שיתבאר עוד. וזה השוכר שנותן לו רשות בעל הפרה שישאילנה שאל"כ היה חייב לדברי הכל לפי שעיקר הוא אצלנו שומר שמסר לשומר חייב אלא אם יש עדים שלא פשע בה שומר שני כמו שנתבאר עוד והלכה כרבי יוסי: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ג

אָמַר לְשָׁנִים, גָּזַלְתִּי לְאֶחָד מִכֶּם מְנָה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזָה מִכֶּם, אוֹ, אָבִיו שֶׁל אֶחָד מִכֶּם **[ח]** הַפְּקִיד לִי מְנָה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזָה הוּא, נוֹתֵן לָזֶה מְנָה וְלָזֶה מְנָה, שֶׁהוֹדָה מִפִּי עֲצָמוֹ:

ר"ע מברטנורה אָמַר לְשָׁנִים גָּזַלְתִּי לְאֶחָד מִכֶּם. וְהֵם אֵינָם תּוֹבְעִים לוֹ כְּלוּם, אֲלֵא הוּא בָּא לְצֵאת יְדֵי שָׁמַיִם: נוֹתֵן לָזֶה מְנָה וְלָזֶה מְנָה. אָבִל שָׁנִים שֶׁתִּבְעוּהוּ וְהוֹדָה שֶׁגָּזַל לְאֶחָד מֵהֶם, יִשָּׁבַע **[ט]** כֹּל אֶחָד מֵהֶם שֶׁלוֹ גָּזַל, וְנוֹתֵן מְנָה לָזֶה וּמְנָה לָזֶה. קָנַס קָנְסוּהוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי שֶׁעָבַר עַל לֹא תִגְזֹל. וְכֵן שָׁנִים שֶׁתִּבְעוּ לְאֶחָד, כֹּל אֶחָד אוֹמֵר אָבִי הַפְּקִיד **[י]** אֲצַלֶּךָ מְנָה, וְהוּא אוֹמֵר אָבִיו שֶׁל אֶחָד מִכֶּם הִנִּיחַ לִי מְנָה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזָהוּ, הֲרִי כֹל אֶחָד מֵהֶם נִשְׁבַּע שֶׁאָבִיו הִנִּיחַ אֲצֻלוֹ מְנָה, וְנוֹתֵן מְנָה לָזֶה וּמְנָה לָזֶה, דְּאִיהוּ פֶשַׁע בְּנַפְשִׁיהָ, דְּהוּהוּ לִיהָ לְמִידָק וְלִזְכָּר מִי הִנִּיחַ אֲצֻלוֹ הַמְּנָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[ח]** אָבִיו כו'. אָבִל אֶחָד מִכֶּם הַפְּקִיד כו' פְּטוּר, דְּהַמְּפָקִיד עֲצָמוֹ הָוֵה לִיהָ לְמִידָק. הֲרֵא"ש: **[ט]** שֶׁכָּלֵל גְּדוֹל הוּא לְכָל הַנוּטְלִים שֶׁלֹּא כְּדִין שְׁאִין נוּטְלִין אֲלֵא בְּשָׁבוּעָה, כְּדֵאִיתָא בְּשָׁבוּעוֹת דִּף מ"ח. נְמוּקֵי יוֹסֵף: **[י]** מִשּׁוּם דְּמִתְנִיתִין תָּנּוּ אָבִיו נִקְטָ נְמִי בְּתִבְעוֹ אָבִי כו'. אָבִל הוּא הַדִּין אִי תִבְעוּ כֹל אֶחָד וְאוֹמֵר אָנִי הַפְּקִידְתִּי. וְכֵן מִשְׁמַע בְּהַר"ב בְּמִתְנִיתִין דְּלִקְמוֹ. וְלֹא דְמִי לְמַקְח דְּפָרֵק ט"ו דִּיבְמוֹת אוֹת כ"א, דְּהִתָּם עוֹמֵד לְהַתְּפָרַע מִיָּד וְלֹא הָוֵה לִיהָ לְמִידָק. נְמוּקֵי יוֹסֵף: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמר לשנים גזלתי לאחד מכם מנה ואיני יודע כו': זהו כשלא תבעוהו הם אלא שרצה לצאת י"ש אבל כשתבעוהו ואמר להם שגזל לאחד מהם ישבע כל אחד משניהם שהוא הנגזל ומשלם מנה לזה ומנה לזה וזהו קנס לפי שעבר על התורה וגזל וכן כשיאמר לו כל אחד מהם כי אביו הוא אותו שהפקיד אצלו ישבע כל אחד משניהם כי אביו היה המפקיד וישלם להם מנה מנה לפשיעתו שהיה לו לכתוב על אותו הממון זה הוא מופקד אצלו מפלוני: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ד

שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ אֶצֶל אֶחָד, זֶה מְנָה וְזֶה מְנָה וְזֶה מְאֲתַיִם, זֶה אוֹמֵר שְׁלִי מְאֲתַיִם וְזֶה אוֹמֵר שְׁלִי מְאֲתַיִם, נוֹתֵן לְזֶה מְנָה וְלְזֶה מְנָה, וְהַשְּׂאֵר יֵהָא מִנְחָ [יב] עַד שְׁיָבֵא אֵלָיְהוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אִם כֵּן מָה הַפְסִיד הָרַמָּאִי. אֲלָא הַכֹּל יֵהָא מִנְחָ עַד שְׁיָבֵא אֵלָיְהוּ:

ר"ע מברטנורה שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ אֶצֶל אֶחָד זֶה מְנָה וְזֶה מְאֲתַיִם. כְּגוֹן דְּאִפְקִידוּ תַרְוַיְהוּ כִּי הִדְדִי זֶה בְּפִנֵי זֶה [יא]: נוֹתֵן לְזֶה מְנָה וְלְזֶה מְנָה וְכו'. דְּאָמַר לְהוּ אֲתוֹן לֹא קְפִדִיתוּ אֶהְדְּדִי, וְלֹא חֲשַׁדְתֶּם זֶה אֶת זֶה שְׂמָא חֲבֵרוֹ יִתְבַּע הַמְאֲתַיִם. אָנָּא נְמִי לֹא רַמָּאִי אֲנִפְשָׁאִי לְמִידַק הַמְאֲתַיִם שֶׁל מִי הוּן. וְנַעֲשׂוּ כְּאֵלוֹ הַנִּיחוּ כֹּל הַשְּׁלֵשׁ מֵאוֹת בְּצִרּוֹר אֶחָד, דְּלֹא הוּי לִיָּה לְמִידַק מָה יֵשׁ לְזֶה בְּתוֹכּוֹ וּמָה יֵשׁ לְחֲבֵרוֹ: מָה הַפְסִיד הָרַמָּאִי. וְלַעוֹלָם לֹא יוֹדֵה עַל הָאֲמַת: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יא] ומשום הכי לא דמי למה שכתב הר"ב במשנה ז' פרק י' דבבא קמא, דבטוענו שמא הלוייתיד חייב לצאת ידי שמים. נמוקי יוסף: [יב] וְהַשְּׂאֵר כו'. ואין להקשות כיון שכל אחד תובע מאתים והוא מודה ודאי מנה, הוה ליה כחמשין ידענא וחמשין לא ידענא, דאמרין משום דאינו יכול לשבע משלם. דהתם רמא רחמנא שבועה עליה שלא יעפב ממון חברו

בְּרִשׁוֹתָיו. אָבֵל הָכָא הָרִי מוֹדָה הַשְּׁלֵשׁ מֵאוֹת שְׁתּוּבְעִים בֵּין שְׁנֵיהֶם, וְאִין הַכְּפִירָה וְהַהוֹדָאָה אֶלָּא בֵּין הַמְּפָקִידִין. נְמוּקֵי יוֹסֵף : (עֵיקָר תּוּי"ט).

רמב"ם שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים כו' : זה הדין הוא כשנתנו השלש מאות דינרין בכיס אחד לפי שיאמר להם כיון שראיתי שהיה ביניכם מן האחווה והנאמנות כל אחד מכם לחבירו עד שנתתם ממונכם ביחד בכיס אחד לא עלה על לבי לזכור למי הם המאה ולמי הם המאתים אבל אם נתן זה המאה וזה המאתים בשני כיסים וכל אחד משניהם טוען שהמאתים שלו ישבעו שניהם שבועת התורה ויתן מאתים לכל אחד משניהם לפי שפשע ולא כתב שם כל אחד ואחד מהם על כיסו כמו שקדם ואין הלכה כרבי יוסי : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ה

וְכֹן שְׁנֵי כָלִים, אֶחָד יָפָה מְנָה וְאֶחָד יָפָה אֶלְף זוּז, זֶה אוֹמֵר יָפָה שְׁלִי וְזֶה אוֹמֵר יָפָה שְׁלִי, נוֹתֵן אֶת הַקָּטָן לְאֶחָד מֵהוֹן, וּמִתּוֹךְ הַגְּדוֹל נוֹתֵן דְּמֵי קָטָן לְשְׁנֵי, וְהַשְּׂאָר יֵהָא מִנְחָ עַד שְׁיָבֵא אֵלֵיהוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם כֵּן מַה הַפְּסִיד הַרְמַאי. אֶלָּא הַכֹּל יֵהָא מִנְחָ עַד שְׁיָבֵא אֵלֵיהוּ :

ר"ע מברטנורה וְכֹן שְׁנֵי כָלִים. לְרַבֵּנּוּ אֶצְטְרִיכָא לֵיהּ. וְלֹא זֶה אֵף זֶה קִתְּנִי, לֹא מִבְּעֵיָא בְּמִנְהָ וּמֵאֲתֵימֵי דְּלִיכָא פְּסָדָא דְּשְׁבִירַת כָּלִי, אָמְרוּ רַבֵּנּוּ נוֹתֵן לְזֶה מְנָה וְלְזֶה מְנָה, אֶלָּא אֶפְלוּ בְּשְׁנֵי כָלִים דְּאִיכָא פְּסָדָא שְׁצָרִיךְ לְשַׁבֵּר הַכָּלִי הַגְּדוֹל כְּדֵי לְתַתּ מִמֶּנּוּ דְּמֵי הַקָּטָן, וְלִכְשֵׁיבֵא אֵלֵיהוּ נִמְצָא שְׁבַע הַכָּלִי הַגְּדוֹל הַפְּסִיד שְׁנֵי שְׁבַע הַכָּלִי שְׁלוֹ, וְסִלְקָא דְּעֵתָךְ אֲמִינָא דְּבִהָא מוֹדוּ רַבֵּנּוּ לְרַבִּי יוֹסֵי שֶׁהַכֹּל יֵהָא מִנְחָ עַד שְׁיָבֵא אֵלֵיהוּ. קִמְשַׁמַּע לֵן. וְהַלְכָה כְּחֻכְמֵימֵי : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם וכן שני כלים אחד יפה מנה ואחד יפה אלף זוז כו' : ההקש בזה כמו ההקש במנה ומאתים והדין אחד ואמנם הביא זה המשל השני שלא תאמר

הואיל ובזו התביעה יפסיד בעל כלי גדול עליו לפי שהוא מפסיד הכלי עצמו ונותן לו קצת דמיו יהיו שניהם מונחים עד שיבא אליהו כדי שיודה הרמאי מהם על האמת קמ"ל שאין הדבר כן אלא זהו כמו מנה ומאתים שלא הפסיד בעל המאתים עצם (ממנו) [ממונו] אלא הפסיד קצתו ואין הלכה כרבי יוסי: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ו

המפקיד פירות אצל חברו, אפלו הן אבודין לא יגע בהן. רבן שמעון בן גמליאל אומר, מוכרן בפני בית דין, מפני שהוא כמשיב אבדה לבעלים:

ר"ע מברטנורה אבודים. על ידי עכברים או רקבון: לא יגע בהן. למכרן, לפי שרוצה אדם בקב שלו מתשעה קבין של חברו **{יג}**, קב שלו חביב עליו על ידי שעמל בו, מתשעה קבין של אחרים שיקח בדמיהן אם ימכרם. ולא אמרו רבנן הרי זה לא יגע בהן, אלא שלא אבדו אלא עד כדי חסרון המפרש במשנתנו, לחטים ולארז תשעה חצאי קבין לכור וכו' **{יד}**. אבל אם אבדו יותר מכדי חסרון, מודים חכמים לרבן שמעון בן גמליאל דמוכרן בבית דין. והלכה כחכמים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יג} גמרא. ואמרין דגזמא היא, דהא ביותר מכדי חסרון מוכרן כדמסיק הר"ב. ועין תוספות יום טוב: **{יד}** והוא שעור שמחסרים לשנה, ונחסרו בפחות משנה. והינו טעמא דפליג רבן שמעון בן גמליאל. נמוקי יוסף: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המפקיד פירות אצל חברו אפילו הן אבודין כו': מחלוקת הוא כשאבד מהם כשיעור חסרונו הידוע או פחות אבל כשהתחילו בהפסד ואבד מהן יותר מחסרונו הידוע לדברי הכל מוכרן בבית דין ועוד יתבאר לפנינו שיעור החסרון למיני הזרעים ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ז

המפקיד פרות אצל חברו, הרי זה יוציא לו חסרונות. לחטין ולארוז, תשעה חצאי קבין לכור, לשערין ולדחו, תשעה קבין לכור, לכסמין ולזרע פשתן, שלש סאין לכור. הכל לפי המדה, הכל לפי הזמן. אמר רבי יוחנן בן נורי, וכי {טו} מה אכפת להן לעכברים, והלא אוכלות בין מהרבה ובין מקמעה. אלא אינו מוציא לו חסרונות אלא לכור אחד בלבד. רבי יהודה אומר, אם היתה מדה מרבה, אינו מוציא לו חסרונות, מפני שמותירות:

ר"ע מברטנורה המפקיד פרות אצל חברו. וערבן הנפקד עם פרותיו והיה מסתפק מהן ואינו יודע שעור מה שאכל. כשבא להחזירן יוציא לו חסרונות, יפחת כמה הם רגילים לחסור: **תשעה חצאי קבין לכור**. הכור שלשים סאין, והסאה ששה קבין: **הכל לפי המדה**. כן לכל כור וכור: **הכל לפי הזמן**. שהניחם בידו. לכל שנה ושנה ינכה לו כך: **מה אכפת להן לעכברים**. כך אוכלים ממדה מעטת כמו ממדה מרבה. הלכך תשעה חצאי קבין לשנה בין לכור בין לעשרה כורין: **אם היתה מדה מרבה**. שהפקיד אצלו הרבה, מעשרה כורין ולמעלה {טז}, לא יוציא לו חסרונות: **מפני שהן מותירות**. שבימות הגרן כשםפקידים החטים, יבשים, ובימות הגשמים כשמתזירן, נופחות. ובאכילת עכברים אינן נחסרין כל כך לכל כור וכור, דכלי האי לא אכלי עכברים מעשרה כורין, הלכך נפחתו משלמת למה שעכברים אוכלים. ואין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי יוחנן בן נורי. וכל השעורים הללו בארץ ישראל ובימי התנאים. אבל בשאר ארצות ובזמנים הללו, הכל כפי מה שרגילים הזרעים לחסור באותה מדינה ובאותו זמן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} וכי כו'. וטעמיהו דרבנן דהני עכברי רשיעי ניהו. פד חמן
עבור לא מיסתיהו דאכלי אלא קרין לחבריהון דאכלו עמהון. ירושלמי:
{טז} פלומר מדה מרבה הינו עשרה כורין: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המפקיד פירות אצל חבירו הרי זה יוציא לו חסרונות כו': כבר
בארנו במה שקדם מפירושינו כי הכור לי סאה והסאה ששה קבין. ופירוש
איכפת שאינו משים דעתו לרוב המדה או למיעוטה כשאכלו העכברים לא
נוסיף ברוב המדה. ופירוש קמעא מעט ולזו המשנה תנאים. מהם שיערב
הנפקד אלו הפירות עם פירותיו ואכל מן הכל ולא נודע שיעור מה שאכל
אבל אם יתד אותם הפירות אומרים לו הרי שלך לפניך וכמו כן אם ידע
שיעור מה שאכל יחשב לו מן החסרון שיעור מה שראוי לו: ואמרו הכל לפי
המדה והכל לפי הזמן שיחשב לכל כור מה שזכר מהחסרון בכל שנה. וזרע
פשתן הנאמר כאן הוא בגבעוליו. ואורז הוא שיהיה מקולף וצריך שיחזיר
לו בזמן שמדד לו בשעה שהפקיד אצלו לפי שבימות הגשמים יוסיף הדבר
המדוד לרטיבת האויר ובימות החמה יחסר ואין הלכה כרבי יהודה ולא
כרבי יוחנן בן נורי לפי שנתפזר ונאבד מוסיף על מה שאוכלין העכברים
שזכר וזה הדין לא תקיש עליו לפי שהוא בארץ ידועה רצוני לומר ארץ
ישראל ואמנם ידינו בזה הענין כפי הזרעים של אותה מדינה ואויר הידוע
אצל הדריס בה מעניני חסרון הזרעים אצלם ודע זה: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ח

יוציא לו שתות לין. רבי יהודה אומר, חמש.
יוציא לו שלשת לגין שמן למאה, לג {יח}
ומחצה שמרים, לג ומחצה בלע. אם היה שמן
מזקק, אינו מוציא לו שמרים. אם היו
קנקנים ישנים, אינו מוציא לו בלע. רבי
יהודה אומר, אף המוכר שמן מזקק לחברו
כל ימות השנה, הרי זה מקבל עליו לג ומחצה
שמרים למאה:

ר"ע מברטנורה יוציא לו שתות ליין. אם הפקיד אצלו יין וערבו עם יינו **{ז}**, הקנקנים בולעים שתות: **רבי יהודה אומר חמש**. שהקרקע שהיו עושים ממנו הקנקנים באתריה דרבי יהודה בלע חמש. והכל לפי המקום: **אף המוכר וכו'**. כשם שאמרו שמרים במפקיד, כך אמרו במוכר. שהמוכר שמן לחברו ונותן לו מתוך חביותיו שמן מזקק תמיד שהוא מסתפק ממנו, הרי הלוקח מקבל עליו לפחת לו לג ומחצה מחמת שמרים לכל מאה לג. ואין הלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} וחדא מתרתוי דלעיל נקט. דהא בעינו נמי שהיה מסתפק מהן ואינו יודע כמה פדלעיל. דאי לאו הכי היה מחסר לפי הערך: **{יח} לג כו'**. פרושא דשלשה לגין הוא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם יוציא לו שתות ליין רי"א חומש יוציא לו נ' לוגין כו': זה שאמר רבי יהודה חומש לפי שהיין שבעירו היה חסר חומש וכבר אמרתי לך שהדין בזה הענין הוא לדון כפי המנהג באותה המדינה ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ט

המפקיד חבית אצל חברו, ולא יחדו לה הבעלים מקום, וטלטלה ונשברה, אם מתוך ידו נשברה, לצרכו, חיב, לצרכה, פטור. אם משהניחה נשברה, בין לצרכו בין לצרכה, פטור. יחדו לה הבעלים מקום, וטלטלה ונשברה, בין מתוך ידו ובין משהניחה, לצרכו, חיב, לצרכה, פטור:

ר"ע מברטנורה לא יחדו לה הבעלים מקום. בבית שומר, לומר לו זוית זו השאלני: **לצרכו**. להשתמש בה **{יט}**: **לצרכה**. שהיתה במקום שקרובה להשתבר: **אם משהניחה**. שפלה תשמישו הניחה במקום משתמר. בין שטלטלה מתחלה לצרכו, בין שטלטלה לצרכה, פטור.

דאָמרינגן משהחזירה הרי היא ברשות הבעלים כבתחלה, ואינו עליה אלא כשומר חנם ופטור על אנסיה, ואף על פי שלא הודיע לבעלים לומר נטלתיה והחזרתיה. ורישא דמתניתין רבי ישמעאל היא, דאמר בגונב טלה מן העדר והחזירו למקומו שהוא פטור דלא בעינן דעת בעלים [ב]. והאי דקתני לא יחדו לה הבעלים מקום, לא מבעיא קאמר, לא מבעיא יחדו לה הבעלים מקום והחזירה למקומה לאחר שנשתמש בה לצרכו שהוא פטור, ואף על פי שלא הודיע לבעלים, שהרי החזירה למקום המיוחד לה, אלא אפלו לא יחדו לה הבעלים מקום, דלאו למקום מיוחד לה החזירה, פטור, הואיל והחזירה למקום משתמר, דלא בעינן דעת בעלים: **ובין משהניחה לצרכו חייב**. סיפא זו אתאן לרבי עקיבא דאמר בגונב טלה מן העדר והחזירו למקומו ונאנס, לעולם הוא חייב, עד שיודיע לבעלים שגנב והחזיר [כא]. והכא נמי לאחר שנשתמש בה לצרכו ונעשה גזלן עליה, אף על פי שהניחה במקום המשתמר, חייב. והאי דקתני בסיפא יחדו לה הבעלים מקום, לא מבעיא קאמר, לא מבעיא לא יחדו שהוא חייב משהניחה לאחר שנשתמש לצרכו, דהא לא הניחה במקום המיוחד לה, אלא אפלו יחדו לה מקום, שחזר והניחה במקומה, חייב, דבעינן דעת בעלים. ורישא רבי ישמעאל וסיפא רבי עקיבא. והכי מוקמינן לה בגמרא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יט] כגון לעלות עליה כדרך סלם לטל גוזלות מקן גבוה, ואפלו הכי הוי גזלה למיקם ברשותיה עד דעביד השבה, דקסבר שואל שלא מדעת גזלן הוא. ולהשתמש הינו ונשתמש. גמרא: [כ] לאו הינו דמשנה ח' פרק י' דבבא קמא, דהתם בבעלי חיים כו' וצריכה שמירה יותר, והכא ברועה ששומר ברשותו וגנב מרשות עצמו הוא. וסבירא ליה לרבי ישמעאל דלא בעינן דעת בעלים, דעדן שומר הוא עליו, וסגי בדעתיה. גמרא: [כא] דכיון שנשתמש בה לצרכו כלה לו שמירתו, שלא היו רוצין הבעלים שיהיה עוד שומר עליה, ולא הויא חזרה כלה. רש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המפקיד חבית אצל חבירו ולא יחדו לה כו': תחלת משנה זו היא לרבי ישמעאל שאומר לא בעינן דעת בעלים וכבר נתבאר דעתו בסוף קמא ולפיכך הוא אומר משהניחה בין לצרכה בין לצרכו פטור וסיפא לרבי עקיבא שאומר דעת בעלים בעינן וכבר קדם לך דעתו בזה לשם ולפיכך הוא אומר משהניח לצרכו חייב לצרכה פטור וכבר נודע שהלכה כר"ע ולפיכך בשתי ההלכות לצרכו חייב לצרכה פטור לפי שאנו צריכים דעת בעלים ואע"פ שהחזירה למקומה: (רמב"ם)

הַמִּפְקִיד מְעוֹת אֶצֶל חֲבֵרוֹ, צָרָרוּ וְהִפְשִׁילוֹ לְאַחֲזָרָיו, אוֹ שֶׁמָּסְרוֹ לְבָנוּ וּלְבָתוֹ הַקְּטָנִים, וְנָעַל **{כד}** בְּפָנֵיהֶם שְׁלֵא כָּרְאוּי, חֲיָב, שְׁלֵא שָׁמַר כְּדָרְךָ הַשּׁוֹמְרִים. וְאִם שָׁמַר כְּדָרְךָ הַשּׁוֹמְרִים, פְּטוֹר:

ר"ע מברטנורה צָרָרוּ. בְּסוּדָרוֹ: וְהִפְשִׁילוֹ לְאַחֲזָרָיו. אָף עַל פִּי שֶׁשְׁמִירָה מְעַלָּה הִיא, חֲיָב, שֶׁהַמּוֹלִיךְ מְעוֹת שֶׁל פְּקֻדוֹן מִמְּקוֹם לְמְקוֹם אֵין לָהֶם שְׁמִירָה אֲלָא בִּידוֹ, דְּכֹתִיב (דְּבָרִים יז) וְצִרְתָּ הַכֶּסֶף בִּידָךְ, אָף עַל פִּי שֶׁצָּרָוּרִים הֵם, יֵהִיוּ בִּידָךְ. וְאִם בְּבֵית הוּא, אֵין לָהֶם שְׁמִירָה אֲלָא בְּקֶרֶע **{כב}**, וּבִכְתֵּל, בְּטַפַּח הַסְּמוּךְ לַתְּקָרָה אוֹ בְּטַפַּח הַסְּמוּךְ לְאַרְץ. שְׂאִין דָּרְךָ הַגְּנָבִים לְחֹפֶשׁ שָׁם. וְאִם שָׁמַר בְּעֵנָן אַחַר, פּוֹשַׁע הוּא וְחֲיָב. אֲלָא אִם כֵּן הִתְנָה מִתְחֵלָה עִם הַמִּפְקִיד שֶׁעַל מְנַת כֵּן הוּא מְקַבֵּל הַפְּקֻדוֹן, שְׁלֵא יִתְחַיֵּב בְּכָל הַשְּׁמִירוֹת הַלְלוֹ: לְבָנוּ וּלְבָתוֹ הַקְּטָנִים. אֲבָל לְגִדּוּלִים, נִשְׁפָּעִים הֵם **{כג}** שֶׁשָּׁמְרוּ כְּדָרְךָ הַשּׁוֹמְרִים, וּפְטוֹר. וְלֹא אֲמָרִין בְּהָא שׁוֹמֵר שֶׁמָּסַר לְשׁוֹמֵר חֲיָב, שֶׁדָּרְךָ הָאֵדָם לְהַפְקִיד מֶה שֶׁהַפְּקֻד בִּידוֹ, בִּיד אֲשֶׁתוֹ וּבְנָיו. וְכָל הַמִּפְקִיד, עַל דַּעַת שֶׁיִּתְּנֶם הַנִּפְקָד בִּיד אֲשֶׁתוֹ וּבְנָיו הוּא מִפְקִיד: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כב} וּתְמִיּהָנִי דְּהָא תִּנּוּ וְנָעַל בְּפָנֵיהֶם שְׁלֵא כָּרְאוּי חֲיָב, מִשְׁמַע הָא כָּרְאוּי פְּטוֹר. וְהַנְּמוּקֵי יוֹסֵף כְּתִב דְּהָא דְּאֲמָרִין דְּדוֹקָא בְּקֶרֶע. דוֹקָא לְהַנִּי דָּרִי וּבְהַנְהוּ אֲתָרִי דְּשִׁכְיַחִי גְּנָבִי. וְכֵן מִשְׁמַע בְּגִמְרָא. וְכֵן הוּא בְּהַדְּיָא בִּירוּשָׁלַיִם, נָעַל כָּרְאוּי כּוֹי פְּטוֹר: **{כג}** אַחַר שֶׁיִּשְׁבַּע הַנִּפְקָד שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה שְׁנָתָן אוֹתוֹ הַדְּבָר לָהֶם. הַרְמַב"ם: **{כד}** וְנָעַל. לֹא קָאִי אֲמָסְרוֹן כּוֹי אֲלָא בְּהַנִּיחוֹן בְּבֵיתוֹ וּבִתְבַתּוֹ אִירִי: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הַמִּפְקִיד מְעוֹת אֶצֶל חֲבֵרוֹ צָרָרוּ וְהִפְשִׁילוֹ כּוֹי: כִּסְפִים בְּעֵין אֵין לָהֶם שְׁמִירָה מְעוּלָה אֲלָא הַטְּמֵנָה בְּקֶרֶע אוֹ בְּכּוֹתֵל בְּתוֹךְ טַפַּח הַסְּמוּךְ לַתְּקָרָה אוֹ סְמוּךְ לְקֶרֶע וְכֹל מֶה שְׁזוֹלַת זֶה הוּא פּוֹשַׁע וְלֹא שָׁמַר כְּדָרְךָ הַשּׁוֹמְרִין וְחִיִּיב לְשֵׁלֵם עַד שִׁפְרַשׁ עֲלִיו וְכִמוּ כֵן אִם נָתַן הַכֶּסֶפִים בְּמַלְבוּשׁוֹ שְׁעוֹשִׂין בּו כְּעֵין כִּיס אוֹ שִׁקְשַׁר אוֹתוֹן בְּסַדִּינוֹ אוֹ עַל בִּטְנוֹ בְּכֹל אֵלֶּה פּוֹשַׁע אֲלָא אִם יִתְפַּשֵׁם בִּידוֹ שְׁנֵאמַר וְצִרְתָּ הַכֶּסֶף בִּידָךְ אֲלָא אִם יִפְרַשׁ עַל בַּעַל הַמְּמוֹן וְאִם הַפְּקִיד אֲצִלוֹ עֶרֶב שֶׁבֶת וְלֹא הִיָּה לוֹ פְּנָאִי לְטַמְנָם יִטְמִין בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת מִיַּד וְאִם אֲבָדוּ בְּיוֹם הַשֶּׁבֶת אֵינוֹ חִיִּיב כְּלוּם: וּמִן הָעֵקֶרִים שְׁלֵנוּ כֹּל הַמִּפְקִיד עַל דַּעַת אֲשֶׁתוֹ וּבְנָיו שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת הוּא מִפְקִיד וְלִפִּיכֵךְ אִם נָתַן הַפְּקֻדוֹן לְבָנָיו הַגְּדוּלִים אֵינוֹ חִיִּיב לְשֵׁלֵם. אֲלָא יִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה שְׁנָתָן אוֹתוֹ הַדְּבָר לָהֶם

וישבעו הם כמו כן שבועת התורה ששמרו כדרך השומרים ולא נאמר בכגון זה שיתן האדם לאשתו ולבניו שומר שמסר לשומר חייב. ודע כי שומר שמסר לשומר איזה שומר שיהיה כשיבאו עדים שהשומר השני לא פשע אלא ששמר כדרך השומרים אין השומר הראשון חייב לשלם ואין אחד מהם חייב שבועה לפי שהעדים מעידים באונס ואין מקום לשבועה אלא כשאין שם עדים: (רמב"ם)

פרק ג - משנה יא

המפקיד מעות אצל שלחני, אם צוררין, לא ישתמש בהם, לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותו, מתרין, ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו חייב באחריותו. אצל בעל הבית, בין צוררין ובין מתרים לא ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותו **{כו}**. חנוני כבעל הבית, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, חנוני כשלחני:

ר"ע מברטנורה אם צוררין. וחתומין, או קשורים קשר משנה: לא ישתמש בהן. אבל אם אינם חתומים או קשורים קשר משנה, אף על פי שצוררין **{כה}**, הרי הן כמתרין וכאלו אינם קשורים כלל, ומתיר להשתמש בהן: **חייב באחריותו**. ואפלו לא נשתמש בהן הוי עליהם שומר שקר, מפני שיכול להשתמש בהם, וחייב בגנבה ואבדה **{כו}**. ואם נשתמש, הוי מלוה גביה וחייב אף באנסים: **רבי יהודה אומר כשלחני**. והלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{כה}** דהמפקיד אצלו יודע שהוא צריך מינד למעות. ולפיכך כשהפקידו צוררין נמי ישתמש בהן, דדרך כל אדם לצור מעותיו. אבל חתומים, גלי דעתיה שאינו חפץ שישתמש בהם. רש"י: **{כו}** ואף על גב דבפרק דלעיל משנה ז' פרשינו דבדמי אבדה הוי שואל עליהו אפלו קדם

שְׁנֵשְׁתֵּמֶשׁ, הַנָּאֵת שְׁמוֹשׁ דְּהֶכָּא גְרִיעָא מְדַהֲתֵם, לְפִי שְׂיָרָא לְשַׁלַּח בְּהוֹן יָד
לְקוֹנֵת בְּהוֹן סְחוּרָה, שְׂמָא יָבֵא הַמְּפָקִיד לְתַבְעֵ פְקָדוֹנוֹ, אֲבָל דְּמִי אֲבָדָה יוֹדֵעַ
שְׂיִשְׁתָּהּ אֲצִלוּ יָמִים רַבִּים. הַרְאָבִיד וְהָרֵא"שׁ: **[כז]** לְפִיכָד כּוֹ'. וְהוּא שְׂיִטְמִין
בְּקָרְקַע. הַרְמַב"ם: (עִיקָר תוֹי"ט).

רמב"ם המפקיד מעות אצל שולחני אם צרורין לא ישתמש כו': צרורין הוא
שיהיה קשר משונה או שישים עליהם חותם ומה שזולת זה קרואין מותרין.
ומה שאמר חייב באחריותן ואפ"י לא נשתמש בהן לפי שאם נתיר להם
להיות משתמש בהם נעשה שומר שכר עליהם ועוד יתבאר לך דין שומר
שכר אבל כשיהנה מהם ונשתמש בהם אפילו נאנסו חייב באחריותן לפי
שנעשה עליו כמו חוב. והלכה כר"י: (רמב"ם)

פרק ג - משנה יב

הַשּׁוֹלֵחַ יָד בְּפְקָדוֹן **[כח]**, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים,
יִלְקָה בְּחֶסֶר וּבִיתֵר. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים, כְּשַׁעַת
הוֹצָאָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, כְּשַׁעַת הִתְבַּיְעָה **[כט]**.
הַחוֹשֵׁב לְשַׁלַּח יָד בְּפְקָדוֹן, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים,
חַיֵּב. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים, אֵינוֹ חַיֵּב עַד שְׂיִשְׁלַח
בוֹ יָד, שְׁנֵאמַר (שמות כב) אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמִלְאֶכֶת
רַעְהוּ. כִּי־צַד. הֵטָה אֶת הַחֲבִית וְנָטַל הַיִּמָּנָה
רְבִיעִית, וְנִשְׁבְּרָה, אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא רְבִיעִית.
הַגְּבִיָּה וְנָטַל הַיִּמָּנָה רְבִיעִית, וְנִשְׁבְּרָה, מְשַׁלֵּם
דְּמֵי כֶּלֶה:

ר"ע מברטנורה יִלְקָה בְּחֶסֶר וּבִיתֵר. בְּמַה שְׁחָסַר הַפְּקָדוֹן, וּבְמַה שְׁהוֹתִיר.
כְּגוֹן שֶׁהַפְּקִיד אֲצִלוּ רַחֵל טְעוּנָה צָמֵר, אוֹ מְעַבְרָת, וְנִגְזְזָה אוֹ יִלְדָה לְאַחַר
שְׂשַׁלַּח בָּהּ יָד, מְשַׁלֵּם אוֹתָהּ וְאֶת גְּזוּתֶיהָ וְאֶת וְלְדוּתֶיהָ, וְנִמְצָא שֶׁהוּא
לוֹקָה בְּמַה שְׁחָסְרָה אֲצִלוּ. וּבִיתֵר, שְׂאֵם נִתְעַבְּרָה אוֹ טְעָנָה צָמֵר כְּשֶׁהִיא

אָצלו, מְשַׁלֵּם אוֹתָהּ טְעוּנָה וּמַעֲבֵרֶת כְּמוֹת שֶׁהִיא עֹכְשִׁיו, וְהָרִי לֹקָה בְּיָתֵר: **וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים כְּשַׁעַת הוֹצָאָה.** מִבֵּית הַבְּעָלִים **[כט]**, אִם טְעוּנָה טְעוּנָה, וְאִם רִיקָנִית רִיקָנִית: **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כְּשַׁעַת הַתְּבִיעָה.** כְּמוֹ שֶׁהוּא הַפְּקָדוֹן בְּשַׁעַת הַעֲמֻדָה בְּדִין. דְּכַתִּיב (ויקרא ה) לֹאֲשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנֵנוּ בְּיוֹם אֲשַׁמְתּוּ, יִתֵּן כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּיוֹם אֲשַׁמְתּוּ, בְּיוֹם שְׁמִתְחַיֵּב בּוֹ בְּדִין. וְהִלְכָה כְּבֵית הַלֵּל: **הַחוֹשֵׁב לְשַׁלַּח יָד בַּפְּקָדוֹן.** אָמַר בְּפָנָי יְעִידִים אֶטֶל פְּקָדוֹנִי שֶׁל פְּלוֹנִי לְעַצְמִי: **בֵּית שְׁמַאי מְחִיבִים.** דְּכַתִּיב (שְׁמוֹת כב) עַל כָּל דָּבָר פֶּשַׁע, מִשְׁעָה שֶׁדָּבַר לְשַׁלַּח יָד הוּי פּוֹשַׁע: **עַד שִׁשְׁלַח בּוֹ יָד.** דְּכַתִּיב אִם לֹא שִׁלַּח יָדוֹ בְּמַלְאכְתָּ רְעֵהוּ. וְהֵאֵי עַל כָּל דָּבָר פֶּשַׁע, דְּרָשִׁי בֵּיהַ בֵּית הַלֵּל, אָמַר לְעַבְדּוֹ וְלִשְׁלוּחוֹ לְשַׁלַּח יָד בַּפְּקָדוֹן מִנֵּיִן שֶׁהוּא חַיֵּב, תִּלְמוּד לֹמַר עַל כָּל דָּבָר פֶּשַׁע **[לא]**: **כִּיצַד, הֵטָה אֶת הַחֲבִית.** הַשְׁתָּא מִפְּרִשׁ לְמַלְתֵּיהוּ דְּבֵית הַלֵּל. וְאֵית סְפָרִים דְּלֹא גְרָסִי כִּיצַד. וּמִלְתָּא בְּאַנְפֵיהּ נִפְשָׁה הִיא: **וְנִשְׁבְּרָה.** לְאַחַר זְמַן: **אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא רַבִּיעִית.** דְּשְׁלִיחוֹת יָד אֵינוֹ מִתְחַיֵּב בְּאַנְסִים עַד שִׁימְשֹׁךְ אוֹ יִגְבִּיהַ דְּהוּי קִנְיָה: **הַגְּבִיחָה וְנָטַל.** לֹא דוֹקָא נָטַל, דְּמַכִּי אֲגַבְּהָה עַל מְנַת לְטַל חַיֵּב בְּאַנְסִיָּה אֶפְלוֹ לֹא נָטַל מִמְּנָה כְּלוּם **[לב]**. וְאִם נָטַל רַבִּיעִית מִן הַחֲבִית וְהַחֲמִיץ הֵינן הַנִּשְׁאָר בְּחֲבִית אַחַר כֵּן, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הַגְּבִיחָה הַחֲבִית, מְשַׁלֵּם כָּל הֵינן, שֶׁהוּא גָרַם לֵינן שֶׁהַחֲמִיץ, וְגִירֵי דִידִיהּ הוּא דְאַהֲנִי לִיהּ **[לג]**: (ר"ע מברטנורה).

עִיקַר תּוּי"ט [כח] הַשּׁוֹלַח כו'. שְׁחִיבּוֹ הַפְּתוּב אֶפְלוֹ נְאֻסוֹ. דְּכַתִּיב אוֹ מִת אוֹ נִשְׁבֵּר אוֹ נִשְׁבָּה שְׁבוּעַת ה' תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם לֹא שִׁלַּח, דְּמִשְׁמַע הָא שִׁלַּח נִתְחַיֵּב שׁוֹב בְּמִיתָתָהּ וּשְׁבִירָתָהּ. רִש"י: **[כט] גְּמָרָא.** וּפְרִשׁ רִש"י, כְּשַׁעַת הַגְּזָלָה: **[ל] רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כו'.** פְּרָשׁוֹ הַתּוֹסְפוֹת דְּפְלוּגְתֵיהוּ, דְּבֵית שְׁמַאי סְבָרֵי שְׁנוּי אֵינוֹ קוֹנָה וּבֵית הַלֵּל סְבָרֵי דְקוֹנָה, וְהֵינן בְּחֶסֶר וְיָתֵר. אֲבָל בְּיוֹקְרָא וְזוּלָא מוֹדוֹ בֵּית הַלֵּל לְבֵית שְׁמַאי דְאִם הוֹקְרָה מְשַׁלֵּם כְּשַׁעַת הוֹצָאָה מִן הָעוֹלָם וּבְהוֹזְלָה מְשַׁלֵּם כְּשַׁעַת הַגְּזָלָה. וְרַבִּי עֲקִיבָא פְּלִיג אֲזוּל וְיֹקֵר, דְּמִשְׁלֵם כְּשַׁעַת הַתְּבִיעָה בֵּין בְּזוּל בֵּין בְּיֹקֵר. וְעֵינן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[לא] קָרָא אֶפְקִיָּה מִפְּלָא דְאֵין שְׁלִיחַ לְדָבָר עֲבָרָה,** כְּמוֹ דְאַפְיִק מְעִילָה וְכֵן טְבִיחָה. הַכִּי אֵיתָא בְּהַדְיָא בְּגְמָרָא. וְעֵינן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[לב] גְּמָרָא.** וּמִיָּהוּ עַל מְנַת לְטַל בְּעֵינָן. דְּשְׁלִיחוֹת יָד אֵף עַל פִּי שְׁאֵין צָרִיךְ חֶסֶרוֹן, עַל מְנַת לְחַסְרוֹ בְּעֵינָן. וְלֹא דְמִי לְמִשְׁנָה ט' דְלֹא בְּעֵינָן עַל מְנַת לְחַסְרוֹ אֶלָּא בְּתַשְׁמִישׁ בְּעִלְמָא מְחִיבֵינן לִיהּ. דְּהִתָּם מְשׁוּם שׁוֹאֵל שְׁלֹא מְדַעַת מְחִיבֵינן לִיהּ. וְלִכְדָּ כְּתַב הַטּוֹר דְלֹא מְחִיב אֶלָּא מְשַׁעַת תַּשְׁמִישׁ וְלֹא מְשַׁעַת הַגְּבִיחָה, שֶׁהָרִי אֵינוֹ שׁוֹלַח בּוֹ יָד כֵּינן שְׁאֵינוֹ רוֹצֵה לְחַסְרוֹ: **[לג] שְׁכֹן דְרָךְ הֵינן לְהַחֲמִיץ בְּכָלִי חֶסֶר.** רִש"י: (עִיקַר תּוּי"ט).

רמב"ם הַשּׁוֹלַח יָד בַּפְּקָדוֹן בִּשְׁמַאי יִלְקָה בְּחֶסֶר וּבֵית כו': הַחוֹשֵׁב לְשַׁלּוֹחַ יָד בַּפְּקָדוֹן בִּשְׁמַאי חַיֵּיב כו': מַחְלוּקַת בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל בְּהַלְכָה הַרְאִשׁוֹנָה הִיא בְּתוֹסֶפֶת שְׁנֵתוֹסֶפֶת בְּגוֹף הַגְּזִילָה כְּגוֹן שְׁגָזַל רַחַל גְּזוּזָה וְטַעֲנָה אֲצִלו בִּשְׁמַאי מְשַׁלֵּם אוֹתָהּ וְאֵת גְּזוּתָהּ וּבִי"ה אוֹמְרִים לֹא יִשְׁלַם לוֹ אֶלָּא רַחַל גְּזוּזָה וְר"ע אוֹמֵר אִם הִיתָה גְּזוּזָה בַּעַת שֶׁתְּבַעָה בְּדִין מְשַׁלֵּם גְּזוּזָה וְאִם הִיתָה טַעֲוֹנָה מְשַׁלֵּם טַעֲוֹנָה וְהַלְכָה כְּבִי"ה אֲבָל בְּיוֹקֵר וּבְזוּל אֵין בִּינֵיהֶם מַחְלוּקַת אֲבָל הַדִּין בִּינֵיהֶם כְּמוֹ שְׁאֲבָאֵר כְּשֶׁגָזַל סְחוּרָה בְּשׁוּה זְהוּב וְאַחֲכִי הִיא שׁוּה ב' זְהוּבִים וְאֲכַל אוֹתָהּ אַחַר הַיּוֹקֵר אִם הִיא רְאוּיָה לְאֲכִילָה אוֹ מַכְרָה אוֹ

נתנה לזולתו ישלם ב' זהובים כמו שהיתה שוה בעת שהוציאה מרשותו לפי שכל זמן שהדבר הגזול בעין חוזר לבעלים ולפיכך ישלם כמו שהיתה שוה הגזילה כששינה אותה או שהוציאה מרשותו אם אבדה אותה גזילה או נגנבה או יצאה מתחת ידו שלא מדעתו משלם כשעת הגזילה וכמו כן אם הוזלה משלם כשעת הגזילה. ומה שהם חולקין בסוף המשנה הוא בדיוק המקרא בש"א על כל דבר פשע ואפילו במחשבה יהיה פושע וב"ה אומרים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו עד שישלח יד. ואמרו כיצד הוא מפרש דעת ב"ה וכשנטל ממנה רביעית והקרים הנשאר חייב לשלם אע"פ שלא הגביהה לפי שבסבת מה שהטה נתקלקל השאר. ומה שאמר הגביהה ונטל ממנה רביעית אינו על תנאי שיטול ממנה שום דבר על כל פנים ואז יהיה חייב אלא כיון שהגביהה נתחייב באונסיה ואפי" לא פחתה בשום פנים ולא נטל ממנה שום דבר. ודע זה (רמב"ם)

ד

פרק

פרק ד - משנה א

הַזֶּהב קוֹנֵה אֶת הַכֶּסֶף, וְהַכֶּסֶף אֵינוֹ קוֹנֵה אֶת הַזֶּהב. הַנְּחֹשֶׁת קוֹנֵה אֶת הַכֶּסֶף {ג}, וְהַכֶּסֶף אֵינוֹ קוֹנֵה אֶת הַנְּחֹשֶׁת. מְעוֹת הָרְעוֹת קוֹנוֹת אֶת הַיָּפוֹת, וְהַיָּפוֹת אֵינָן קוֹנוֹת אֶת הָרְעוֹת. אֲסִימוֹן קוֹנֵה אֶת הַמְּטָבֵעַ, וְהַמְּטָבֵעַ אֵינוֹ קוֹנֵה אֶת אֲסִימוֹן. מְטַלְטְלִין קוֹנִים אֶת הַמְּטָבֵעַ,

והמטבע אינו קונה את המטלטלין (ו). זה הכלל, כל המטלטלין קונין זה את זה:

ר"ע מברטנורה **הזהב קונה את הכסף.** כל דבר שהוא חשוב להיות מטבע וחרף לנתן בהוצאה, דין מעות יש לו, ואינו קונה את שפנגדו שאינו חשוב מטבע ואינו חריף בהוצאה כמותו. ומי שאין טבעו חשוב וחרף, דין פרות יש לו, ומשיכתו הוא קיום דבר. לפיכך מפי משך האחד דינרי זהב, קנה השני דינרי כסף (א) בכל מקום שהם (ב), ואין אחד מהם יכול לחזר בו. ודינרי זהב הוו פרות לגבי דינרי כסף: **והכסף אינו קונה את הזהב.** ודינרי כסף שהם חריפים בהוצאה, דין מעות יש להם לגבי דינרי זהב. ואם משך האחד דינר כסף, לא קנה האחר דינר זהב עד שימשך, דמעות אינן קונות. והינו טעמא נמי שנחשת קונה את הכסף, דפרוטות של נחשת שאין טבען חשוב כל כך, הוו פירי לגבי דינרי כסף, והכסף אינו קונה את הנחשת: **מעות הרעות.** שנפסלו (ד): **אסימון.** שנעשה במדת המטבע היוצא אלא שעדין לא טבעו עליו צורה (ה): **כל המטלטלין קונין זה את זה.** אם החליף אלו באלו, כיון שמשך האחד קנה חברו. והאי כל (ז), לאתויי אפלו כיס מלא מעות בכיס מלא מעות: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (א) כלומר שיתחייב לו בדינרי כסף שהתנה עמו. ולא בתורת חליפין דהינו שפשמשך זה נקנים לו דינרי כסף וברשותו הם, שאין קונין בפרות, ואין המטבע נקנה בחליפין. אלא בתורת דמים אירינן, כלומר לחיבו בדינרי כסף. ותני הזהב מחייב. גמרא: (ב) כמו שאמר לו. אי אמר לו מארנקי חדשה יהיבנא לך, לא מצי יהיב ליה מארנקי ישנה, אף על גב דעדיפי מניהו וכו'. גמרא: (ג) **הנחשת כו'.** אף על גב דכל שכן הוא מרישא. אצטריד, סלקא דעתך אמינא הני פריטי באתרא דסגיי אנהו חריפי טפי מכספא אימא טבעא הוי, קא משמע לן כיון דאיכא דוכתא דלא סגיי בה, פירי הוו. גמרא: (ד) כתבו התוספות, תימה דכל שכן היא מרישא. לכך נראה דמעות הרעות הינו שיוצאות קצת: (ה) אצטריד, אף על גב דאינו חסר כי אם מעט ובדבר מעט יטביעו הרבה מהם. תוספות: (ו) **מטלטלין כו'.** אשמעינן דקונין אפלו מטבע, כמו מעות רעות ואסימון, דמקרי פירא לגבי כספא. והם אינן קונין מטלטלין, דמקרי טבעא לגבי מטלטלין. תוספות: (ז) אינו מוסיף אדלעיל, דלאו במטלטלין בלבד הוא אלא במטלטלין ומטבע ביחד. וכן נראה גרסת רש"י דכתב והאי כל כו' ולא כתבו והאי זה הכלל. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם קונה הזהב את הכסף והכסף אינו קונה את הזהב כו': והעיקר בכל זה מה שקדם לך פירושו בפרק ראשון מקדושין כי קניית המטלטלין תהיה במשיכת הסחורה לא בנתינת הדמים והזהב והנחשת והמעות שאינם עוברים בכ"מ באותו [מקום ובאותו] זמן והם הנקראים מעות הרעות וכמו כן חתיכות כסף שאינן מצוירות והם הנקראים אסימון כלם הם סחורות כנגד המעות המצוירות שהם מטבע שלוקחין ומוכרין בהם ודע כי דינרי זהב

הדינרין המצוירין העוברים בהוצאה באותו זמן ובאותו מקום גם הם דמים ואין הפרש ביניהם ובין המעות אלא הכל הם דמים לא פירות: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ב

כיצד (ח). משך הימנו פרות ולא נתן לו מעות, אינו יכול לחזר בו. נתן לו מעות ולא משך הימנו פרות, יכול לחזר בו. אבל אמרו, מי שפרע (ד) מאנשי דור המבול ומדור הפלגה, הוא עתיד להפרע ממי שאינו עומד בדבורו. רבי שמעון אומר, כל שהכסף בידו, ידו על העליונה:

ר"ע מברטנורה נתן לו מעות ולא משך הימנו פרות יכול לחזר בו. זה וזה. ותקנת חכמים היא. דדבר תורה מעות קונות, כדאשכחן גבי הקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו (ט), ומה טעם אמרו משיכה קונה ולא מעות, גזרה שמה יניח לוקח מקחו בבית מוכר זמן מרבה, ותפל דלקה (י) בשכונת המוכר ולא יחוש לטרח ולהציל (יא), לפיכך העמידום ברשותו לחזר בו (יב) אם ירצה, דכיון דאם יתקרו ברשותו יתקרו ויחזר בו מן המכר ויהא השכר שלו, כדידיה חשיב להו וטרח ומציל (יג): אבל אמרו מי שפרע וכו'. אף על פי שיכול לחזר בו, אוררין אותו בבית דין ואומרים עליו מי שפרע מדור המבול ומדור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה ומן המצריים ששטפו בים, הוא עתיד לפרע ממי שאינו עומד בדבורו. ואחר כך מחזיר לו את מעותיו: רבי שמעון אומר כל שהכסף בידו ידו על העליונה. רבי שמעון אמלתיה דתנא קמא קאי דאמר נתן לו מעות ולא משך ממנו פרות יכול לחזר בו בין מוכר בין לוקח, ואתא רבי שמעון למימר דזמנין דמי שהכסף בידו דהינו המוכר (טו) שקבל את הכסף ידו על העליונה, ובידו לקים את המכר אם ירצה ואין הלוקח יכול לחזר בו, כגון שהיתה עליתו של לוקח שכורה אצל המוכר, דהשתא אם המוכר רוצה שיהיה המכר קים אין הלוקח יכול לחזר בו

אף על פי שלא משך, דטעמא מאי אמור רבנן משיכה קונה ולא מעות, גזרה שמה יאמר לו מוכר ללוקח נשרפו חטיף בעליה, הכא דעליה דלוקח היא, אי נפלה דלקה איהו טרח ומיתי לה. ואין הלכה כרבי שמעון. אלא אף על פי שעליתו של לוקח שכורה אצל המוכר, כל זמן שלא משך יכול לחזור בו בין לוקח בין מוכר [טז]: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ח] פיצד. הוא פרושא דזהב ונחשת קונים לכסף, וכסף אינו קונה אותם. ומפרש משום שאילו פרות לגבי כסף, ובפרות עושין המשיכה. נמוקי יוסף: [ט] וגמר הדיוט מהקדש. רש"י. והנמוקי יוסף כתב דלא גמר כו', והכא לאו מקרא יליף אלא מסברא בעלמא, דבדין הוא שיהו קונות, כיון שרוב הקנינים נעשים בכסף. ועין תוספות יום טוב: [י] כלומר באנס, דליכא לאשתלומי מבצל הדלקה. גמרא: [יא] אבל במעות לא יוכל לומר נשרפו, דלכל הפחות יהיה עליהן כשומר חנם ואין להם שמיירה אלא בקרקע, אי נמי דאין טרח בהצלתן. תוספות: [יב] ומשום הכי הפקיעו חכמים קנין דאורייתא כדקתני רישא משך ולא נתן מעות קנה, (ולא הצריכו מעות ומשיכה), דאי משיכה לבדו לא תקנה יאמר לוקח למוכר נשרפו חטיף בעליה. תוספות: [יג] וטעמא דלוקח יכול גם כן לחזור בו, דכל שכן כי מוקמת לחזרה נמי ברשות לוקח מסר נפשיה המוכר וטרח ומציל, שאם יראה הלוקח דלקה באה יאמר חוזני בי. רש"י. והר"ב תחלת התקנה נקט. ועין תוספות יום טוב: [יד] שפרע. לפי שהשם יתברך אינו מקבל הפרעון, שאם חטאו לפניו מה פעלו לו. לפיכך לא אמרו מי שנפרע כו' אלא שפרע, כלומר שפרע מהם חובם, ולא לו: [טו] וקשה מאי תבת כל. ונראה לי דהכי קאמר, כל נושא שיש דמון מן הראוי הוא מי שהכסף בידו כו', הלכך מוכר שהכסף בידו מצי הדר ביה. בית יוסף: [טז] כל דבריו דברי תימה הם. ריש דבריו שכתב דזמנין כו', ומשמעות לישנא דרבי שמעון דלעולם כל שהכסף כו'. ועוד קשה ולמה יוכל המוכר לחזור בו כיון דבטל טעמא דגזרה. וגם במה שכתב ואין הלכה כו' אלא כו' יכול לחזור בין לוקח בין מוכר, קשה, אמאי, כיון דליכא טעמא דגזרה. ואפשר דתנא קמא לא סבירא ליה כותיה דזמנין כו', אלא שניהם יכולין לחזור כו'. ובגמרא מוכח דהכא לאו בעליתו שכורה כו' אלא דרבי שמעון סבירא ליה דהתקנה לא היתה אלא על המוכר, אבל הלוקח אינו יכול לחזור בו (דהיינו בתקנה זו), אבל בעליה משכרת כלי עלמא סבירא להו דשניהם אינם יכולים לחזור בהם. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כיצד משך הימנו פירות ולא נתן לו מעות כו': עיקר הדין והראוי שמעות קונות אבל אמרו משיכה קונה גזרה שמה יאמר מוכר ללוקח נשרפו חטיף בעליה באונס שאין המוכר חייב לשלם ללוקח ולפיכך תעמוד הסחורה ברשות המוכר ובאחריותו עד שימשוך אותה הלוקח ר"ש אומר כי כשיקבל המוכר הדמים ולא משך הלוקח סחורתו אלא שהם בבית הלוקח ואותו בית מושכר למוכר אין הלוקח יכול לחזור בו ולומר למוכר תן לי הדמים שמסרתי לך כי חזרתי בי מן המקח אלא המוכר שהדמים תחת ידו אם רצה יקיים המכר לפי שהבית שלו. ומעיקרנו דבר תורה מעות קונות ונסתלק מה שנאמר גזרה שמה יאמר לו נשרפו חטיף בעליה לפי שהסחורה היא בביתו אם רצה לא יקיים המכר ויחזיר לו הדמים לפי

שהסחורה בבית המושכר לו וכמו כן אם מכר זה השוכר למשכיר סחורה והיא בזה הבית שעקרו ללוקח אם רצה חוזר בו לפי שהסחורה במוכר וזהו טעם ר"ש כל שהכסף בידו ידו על העליונה ואין הלכה כרבי שמעון אבל הדין שכל זמן שיכול המוכר לחזור בו יכול הלוקח גם הוא לחזור וכל עוד שלא ימשך הסחורה יכול כל אחד מהם לחזור בחבירו הן שיחזיר המוכר הדמים ויקבל עליו מי שפרע או יתבע הלוקח הדמים שלו ויקח אותם אחר שקבל מי שפרע והוא ענין מה שאמרו כדרך שתקנו משיכה במוכרין כך תקנו משיכה בלקוחות וכשהבית מעיקרו ללוקח והוא בשכירות המוכר אין אחד משניהם יכול לחזור בו אלא תתקיים המכירה בהיות הסחורה באותו הבית כמו שבארנו : ואמרו מי שפרע הוא צעקה על אותו האיש אשר חזר בדבורו והוא הדין מדיני אותו שלא קיים מה שפסק עמו כי יש לו לצעוק אותה צעקה במעמד האיש ההוא שהוא צועק עליו ובאיזהו מקום שירצה וזה לשון אותה צעקה מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים שטבעו בים הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדבורו : (רמב"ם)

פרק ד - משנה ג

הַאֲוֹנָאָה, אַרְבַּעַה כֶּסֶף {יז} מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַה כֶּסֶף לְסֵלַע, שְׁתֵּיתַי {יט} לְמִקָּח. עַד מָתִי מִתֵּר לְהַחֲזִיר. עַד כִּדֵּי שְׂפִירָאָה לְתַגָּר אוֹ לְקָרוֹבוֹ. הוֹרָה רַבִּי טַרְפוֹן בְּלוֹד, הַאֲוֹנָאָה שְׂמֹנֶה כֶּסֶף לְסֵלַע, שְׁלִישׁ לְמִקָּח, וְשִׁמְחוּ תַגְרֵי לוֹד. אָמַר לָהֶם, כָּל הַיּוֹם מִתֵּר לְהַחֲזִיר. אָמְרוּ לוֹ, יִנִּיחַ לָנוּ רַבִּי טַרְפוֹן בְּמִקוֹמֵנוּ, וְחֲזְרוּ לְדַבְרֵי חֻכְמַיִם :

ר"ע מברטנורה הַאֲוֹנָאָה אַרְבַּעַה כֶּסֶף. אַרְבַּעַה מְעוֹת כֶּסֶף שֶׁהֵם שֵׁשׁ מְעוֹת בְּדִינָר, וְהִסְלַע אַרְבַּע דִּינָרִין : מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבַּע כֶּסֶף לְסֵלַע. אִם הָיָה

המקח בדמי הסלע [יח] שהוא עשרים וארבע מעות, דהשתא הויא אונאה שתות למקח, חגיב להשיב לו כל אונאתו ארבעה כסף: **עד מתי מתר להחזיר**. מי שנתאנה. והא דנקט לשון מתר, לא שמועין דליכא אפלו מי שפרע להחזיר המקח או שיתן לו אונאתו: **עד כדי שיראה**. המקח לתגר או לאחד מקרוביו. ואם שיה יותר, מחל על אונאתו. והמוכר לעולם חוזר, שהרי אין המקח בידו שיוכל להראות לתגר או לקרובו אם נתאנה. ואם נודע שבא לידו דבר פיוצא בממכרו וידע שטעה ושתק ולא תבע, אינו יכול לחזור ולתבע, שהרי מחל: **ושמחו תגרי לוד**. שהיו בקיאים בסחורה ומוכרין ביקר. ואין הלכה כרבי טרפון: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יז] ארבעה כו'. הוי מצי למתני כסף משש כסף לדינר. ויש לומר משום מתניתין ז' דפוחת והולך עין שם. ועין תוספות יום טוב: [יח] כלומר שהוא שנה סלע. וליכא לפרושי דזבניה בעשרים, דלפי זה נתאנה המוכר, ובסיפא תנן עד מתי מתר להחזיר ומפרשים לה בלוקח, דמוכר לעולם חוזר, אלא דזבניה בעשרים ושמנה. דבכלל שתות למקח בין שנתאנה מוכר דזבין שנה עשרים וארבעה בעשרים, ובין דנתאנה לוקח דזבין שנה עשרים וארבעה בעשרים ושמנה. הכי מסקינן בגמרא אליבא דרב דסבר שתות מקח דוקא. אבל שמואל סבר שתות מעות נמי שנינו. ולפי דלישנא דיק טפי אליבא דרב, פירש רש"י והר"ב אליביה אף על גב דהלכה כשמואל בדיני: **[יט] שתות**. דאלו פחות משתות הוי מחילה, לפי שכן הוא דרך מקח וממכר, שאין הלוקח והמוכר יכולים לכוון דמי המקח בצמצום. ודרך העולם למחל טעות עד שתות. טור: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם האונאה ד' כסף מעשרים וארבעה כסף לסלע כו': כשיקח מה שששה ששה בחמשה או מה שששה ששה בשבעה או מה שששה שבעה בששה כל אלה שתות הוא נקרא ואונאה הוא אין הפרש בין שתות הדמים או שתות הסחורה והלוקח והמוכר יחזור כל אחד משניהם באונאה אלא שלוקח חוזר עד כדי שיראה לתגר או לקרובו והמוכר יחזור באונאה ואפי' אחר ימים רבים וזהו מה שאמרו מוכר חוזר לעולם כי לפי שאין הסחורה אצלו אינו יודע דמיה עד שיזדמן לו שיראה כמותה לידע דמיה. ואין הלכה כרבי טרפון: (רמב"ם)

אָחַד הַלּוֹקַח וְאָחַד הַמוֹכֵר, יֵשׁ לָהֶן אוֹנָאָה.
כְּשֵׁם שְׂאוֹנָאָה לְהַדְיוּט, כִּדְ אוֹנָאָה לְתַגְר. רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵין אוֹנָאָה לְתַגְר. מִי שֶׁהִטֵּל
עָלָיו, יָדוּ עַל הָעֲלִיוֹנָה, רָצָה, אוֹמֵר תָּן לִי
מְעוֹתַי, אוֹ תָן לִי מָה שְׂאוֹנִיתַנִּי:

ר"ע מברטנורה **אין אוֹנָאָה לְתַגְר**. מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּקִי **{כ}** וּמִסְתַּמָּא אַחוּלִי
אַחִיל גְּבִיּהּ, וְהָאִי דְזַבְנָא הָכִי, מְשׁוּם דְאַתְרַמִּי לִיה זְבִינָא אַחֲרִיתַי,
וְהַשְׁתָּא הוּא דְקָבְעֵי לְמַהְדֵּר בֵּיה. וְאֵין הַלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: **מִי שֶׁהִטֵּל**
עָלָיו יָדוּ עַל הָעֲלִיוֹנָה. מִי שֶׁנִּתְאַנָּה: **תָּן לִי מְעוֹתַי**. אִם נִתְאַנָּה לּוֹקַח **{כא}**.
וּמִתְנִיתִין רַבִּי יְהוּדָה הַנְּשִׂיא הִיא. וְלִית הַלְכָתָא כְּוִתִּיהּ, אֶלָּא אִם
הָאוֹנָאָה שְׁתוּת, קָנָה וּמַחְזִיר אוֹנָאָה. יוֹתֵר מְשִׁתוּת, בְּטֵל מְקַח: (ר"ע
מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כ} מִפְּרָשׁ בְּגִמְרָא דְהִינּוּ תַגְר סַפְסָר (שֶׁהוּא קוֹנָה וּמוֹכֵר מִיָּד תְּמִיד),
דְּמִידַע זְבִינְתִּיהּ כַּמָּה שְׁוָה (שֶׁהִי לֹא שְׁוָה בֵּין קְנִיטָה לְמַכִּירְתָה. רש"י) וְאַחוּלִי אַחִיל
כו': **{כא}** וְהוּא הַדִּין לְמוֹכֵר, וְשִׁינּוּרֵי שְׁיָרִיהּ. גְּמָרָא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אַחַד הַלּוֹקַח וְאֶחָד הַמוֹכֵר יֵשׁ לָהֶן אוֹנָאָה כּו': אִמֵּר מִי שֶׁהוֹטֵל עָלָיו
יָדוּ עַל הָעֲלִיוֹנָה הוּא דַעַת רַבִּי יְהוּדָה הַנְּשִׂיא וְאֵין הַלְכָה כְּמוֹתוֹ אַבֵּל הַדִּין
הוּא שְׁתוּת קָנָה וּמַחְזִיר אוֹנָאָה יֵתֵר עַל שְׁתוּת בְּטֵל מְקַח וְלֹאוֹתוֹ שֶׁהוֹנָה
מִשְׁנִיהֶם יֵשׁ לַגְּרוּעַ לוֹ לְחַבִּירוֹ: (רמב"ם)

פּרָק ד' - מִשְׁנָה ה

כַּמָּה תִּהְיֶה הַסָּלַע **{כב}** חֲסָרָה וְלֹא יִהְיֶה בָּהּ
אוֹנָאָה. רַבִּי מְאִיר אוֹמֵר, אַרְבָּעָה אֶסְרִין, אֶסְרִין
לְדִינָר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אַרְבָּעָה פְּנִדְיוֹנוֹת,

פְּנֵדְיוֹן לְדִינָר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, שְׁמֹנֶה פְּנֵדְיוֹנוֹת, שְׁנֵי פְּנֵדְיוֹנוֹת {כג} לְדִינָר :

ר"ע מברטנורה פְּמָה תְּהֵא סָלַע חֲסָרָה. מְטַבֵּעַ הַיּוֹצֵא וְתַמִּיד הוּא שׁוֹחֵק וְחָסֵר, כְּמָה תְּחָסֵר וְאִם הוֹצִיָּאָה לֹא תְּהֵא אוֹנָאָה : אַרְבַּע אֲסָרִין. לְסָלַע : אֲסָר לְדִינָר. וְהוּא אֶחָד מִן עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בּוֹ. דְּשֵׁשׁ מְעָה כֶּסֶף הוּא דִינָר, מְעָה שְׁנֵי פְּנֵדְיוֹנִים, פְּנֵדְיוֹן שְׁנֵי אֲסָרִין : אַרְבָּעָה פְּנֵדְיוֹנִים. אֶחָד מִשְׁנַיִם עֶשֶׂר : שְׁמֹנֶה פְּנֵדְיוֹנוֹת. שְׁתּוֹת. כְּשֶׁאֵר אוֹנָאָה. וְכֵן הִלְכָה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כב} הַסָּלַע. דְּלֹא דְמִי לְטַלִּית, דְּסָלַע דְּכִיּוֹן דְּלֹא סָגִי לֹא מַחֵל. גְּמָרָא : {כג} שְׁנֵי כו'. וְהָא דְּלֹא אָמַר מְעָה לְדִינָר, מִשּׁוּם דְּרַבִּי יְהוּדָה נָקַט פְּנֵדְיוֹן קָאָמַר אִיהוּ שְׁתֵּי פְּנֵדְיוֹן : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כִּמָּה תְּהֵא הַסָּלַע חֲסִירָה וְלֹא יְהֵא בֵּה אוֹנָאָה כּו' : וְכִבֵּר בְּאֵרְנוּ פַעֲמִים רַבּוֹת שֶׁהַסָּלַע אַרְבַּעַת דִּינָרִין וְשֵׁשׁ מְעָה כֶּסֶף דִּינָר וּמְעָה שְׁנֵי פּוֹנְדִין וּפּוֹנְדִין שְׁנֵי אִיסָרִין. וְהִלְכָה כְּר"ש : (רמב"ם)

פּוֹרָק ד - מִשְׁנֵה ו

עַד מָתִי מִתֵּר לְהַחֲזִיר {כד}, בְּכַרְפִּים, עַד כְּדִי שְׂיִרְאָה לְשַׁלְּחָנִי, וּבְכַרְפִּים, עַד עַרְבֵי שַׁבָּתוֹת. אִם הָיָה מִכִּירָה, אֶפְלוּ לְאַחַר שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֹדֶשׁ מִקְבֵּלָה הַיָּמָנוּ, וְאִין לוֹ עָלְיוֹ אֶלָּא תִרְעַמֶּת. וְנוֹתְנָה לְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ, שְׂאִינוּ אֶלָּא נֶפֶשׁ רָעָה :

ר"ע מברטנורה בְּכַרְפִּים. שְׂיִשׁ שָׁם שְׁלַחְנִי, עַד כְּדִי שְׂיִרְאָה לְשַׁלְּחָנִי : בְּכַרְפִּים. שְׂאִין שָׁם שְׁלַחְנִי : עַד עַרְבֵי שַׁבָּתוֹת. שְׂבָא לְהוֹצִיא בְּעֶרֶב שַׁבָּת לְסַעוּדַת שַׁבָּת, אִזּוּ יָדַע אִם יוֹכֵל לְהוֹצִיָּאָה וְיִקְבְּלוּהָ מִמָּנוּ : וְאִם הָיָה

מכירה. הכי קאמר, ואם חסיד הוא ורוצה לעשות לפנים משורת הדין, אם מכיר שהיא הסלע שנתן לו, יקבלנה ממנו אפילו לאחר שנים עשר חדש: **ואין לו עליו אלא תרעמת**. הכי קאמר, ואחר שאינו חסיד ולא רצה לקבלה ממנו, אין לזה עליו אלא תרעמת. דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה שלא החזירו בזמנו: **ונתנה למעשר שני**. אחסרה כדי אונאה קאי. ונתנה למעשר שני בשויה, ואינו חושש משום אסימון שאין מעשר שני מתחיל אלא במטבע שיש בו צורה, דשם מטבע יש עליו, דמי שאינו לוקחה בשויה בתורת מטבע אלא כמו נספא של כסף, אינו אלא נפש רעה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כד} **עד כו'**. דלא דמי לטלית דכל אינש קים ליה בגויה. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם עד מתי מותר להחזיר בכרכום עד כדי שיראה כו': אין כל בני אדם מכירין הדינרים ולפיכך נתנו לו זמן כדי שיראה לשולחני ואם הוא בכפר עד ערבי שבתות עד שיכנסו לכרך ויראהו למכירים. ומה שאמר אם היה מכירה ומקבלה ממנו אפילו לאחר שנים עשר חדש זהו במדת חסידות ואם לא רצה לקבלה אין לו עליו אלא תרעומות. שאינה אלא נפש רעה וזה הדין הוא ראוי במקומות שלוקחין שם המעות בלא משקל ואינם מקפידים בחסרונם והנמנע מלקבל אותם הם מעט ועל דרך הכילות אבל במקומות שמקפידין בחסרונם ואפילו פחות כמשקל שעורה ראוי להשלים לו משקל בלא ספק והראיה על זה מה שאמרו שאינה אלא נפש רעה: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ז

האונאה ארבעה כסף, והטענה שתי כסף, וההודאה שנה פרוטה. חמש פרוטות הן. ההודאה שנה פרוטה, והאשה מתקדשת בשנה פרוטה, והנהנה בשנה פרוטה מן ההקדש מעל, והמוצא שנה פרוטה תיב

לְהַכְרִיז, וְהַגְזִיל אֶת חֲבֵרוֹ שׁוֹה פְרוּטָה וְנִשְׁבַּע לוֹ, יוֹלִיכֵנוּ אַחֲרָיו אֶפְלוּ לְמַדִּי:

ר"ע מברטנורה האונאה ארבעה כסף. למקח סלע שהוא עשרים וארבע מעות כסף. נמצא האונאה שתות כדאמרן. וחזר ושנאה משום דבעי למתני הטענה שתי כסף **{כה}**: והטענה שתי כסף. שאין שבועת הדיינים על טענה שהיא פחותה משתי כסף, שטענו שוה שתי מעות כסף יש לי בידך, וזה יודה לו מהם שוה פרוטה ויכפר השאָר, או יודה לו הכל **{כו}** ויכפר פרוטה: וההודאה שוה פרוטה. להיות הודאה במקצת ויתחייב שבועה: המוצא שוה פרוטה. אבל בציר מהכי אינו חייב להכריז, דכתיב (דברים כב) אשר תאבד ממנו, פרט לאבדה שאין בה שוה פרוטה: יוליכנו אחרינו. אם הודה שנשבע לשקר, דאז אין לו כפרה עד שיחזירנו לידו ממש ולא ליד שלוחו, דכתיב (במדבר ה) ונתן לאשר אשם לו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{כה}** אבל בגמרא פריך הא נמי תנינא כו'. ומשני חמש פרוטות אצטריך ליה, ורצונו לומר דמציאה, דאינדך פלהו תנינא. ועין תוספות יום טוב: **{כו}** פלומר יודה לו כל השאָר: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם האונאה ארבעה כסף והטענה שתי כסף כו': ארבעה כסף משקל ארבעה וששים שעורות וכשיהיה שיעור האונאה ארבעה כסף לסלע שהיא השתות חוזר האונאה ואם הוא פחות אינה אונאה כמו שקדם ואמנם החזיר זה הדין כדי לחבר מה שאמר ארבעה כסף עם מה שאמר שתי כסף בטענה וכן ביאר הגמרא בזה ופרוטה חצי שעורה מכסף וענין הטענה והודאה יתבאר במקומו במסכת שבועות: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ח

חמשה חמשין הן **{כז}**. האוכל תרומה, ותרומת מעשר, ותרומת מעשר של דמאי **{כח}**, והחלה, והבכורים מוסיף חמש. והפודה נטע רבעי ומעשר שני שלו, מוסיף חמש. הפודה את

הַקִּדְשׁוֹ, מוֹסִיף חֲמִשָּׁה. הַנְּהַנְהַ בְּשׂוּה פְּרוּטָה מִן
הַהִקְדָּשׁ, מוֹסִיף חֲמִשָּׁה. וְהַגּוֹזֵל **{ג}** אֶת חֵבְרוֹ
שׂוּה פְּרוּטָה וְנִשְׁבַּע לוֹ, מוֹסִיף חֲמִשָּׁה :

ר"ע מברטנורה **האוכל תרומה**. גדולה. זר שאכל תרומה גדולה בשוגג:
ותרומת מעשר. מעשר מן המעשר: ותרומת מעשר של דמאי. הלוקח
תבואה מעם הארץ, צריך להפריש תרומת מעשר, אבל לא תרומה
גדולה, שהיו הכל זהירים בה: **והחלה והבפורים**. כל הני חמשה חד
נינהו, דכלהו אקרו תרומה, ומשם אחד הם באין: **נטע רבעי**. גמר קדש
קדש ממעשר שני דמוסיף חמש. ותרויהו נמי חד חשיב להו, דמחד קרא
נפקי כיון דממעשר יליף: **ומעשר שני שלו**. דוקא. מוסיף חמש, דאיש
ממעשרו כתיב: **הקדשו**. ולא של אחרים, המקדיש כתיב: **הנהנה**.
בשוגג, חיב קרבן מעילה **{כט}** וחמש: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{כז}** **חמשה כו'**. כלהו מתניין בדוכתיהו אלא לאשמעינן דתו
לא: **{כח}** **של דמאי**. בגמרא אמרינן טעמא דמתניתין רבי מאיר היא דאמר
עשו חזיק לדבריהם כשל תורה אבל הרמב"ם והר"ב דלא כתבו שאין הלכה
כן (דהא בריש פרק ב' דערלה השמיט הרמב"ם ותרומת מעשר של דמאי) נראה דסבירא ליה
דכלי עלמא היא. וטעמא דפרש בירושלמי משום גזרה שלא ינהגו בה
בקדשה. ועין תוספות יום טוב: **{כט}** לא ידעתי אמאי הצרכו לפרש שחיב
קרבו. ועין תוספות יום טוב: **{ל}** **והגוזל כו'**. וכן כופר בפקדון כדתינין להו
במשנה ז' פרק ט' דבבא קמא. והואיל ובחד קרא כתיבי בהדי הדדי לא
הצרך לשנותו כלל. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם חמשה חומשין הן אלו הן האוכל תרומה כו': כל זה מבואר ותוספת
חומש זה בכל מה שזכר מהם הוא מן התורה ויש מהם מה שלמדו עליהם
וכבר זכרנום במסכת ערלה ומסכת בכורים מסדר זרעים ודיני מעילה
נתבארו במסכת מעילה: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ט

אלו דברים שאין להם אונאה. העבדים,

וְהַשְׁטָרוֹת **{לא}**, וְהַקְרָקְעוֹת **{לב}**, וְהַהֲקַדְשׁוֹת. אֵין לָהֶן לֹא תַשְׁלוּמֵי כָּפֶל וְלֹא תַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחַמְשָׁה, שׁוֹמֵר חֲנָם אֵינוֹ נִשְׁבָּע **{לד}**, וְנוֹשֵׂא שְׂכָר אֵינוֹ מְשַׁלֵּם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, קְדָשִׁים שֶׁהוּא חָיֵב בְּאַחֲרֵי־וֹתָן, יֵשׁ לָהֶן אוֹנָאָה **{לה}**, וְשֵׁאֵינוֹ חָיֵב בְּאַחֲרֵי־וֹתָן, אֵין לָהֶן אוֹנָאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֶף הַמוֹכֵר סֵפֶר תּוֹרָה, בְּהֶמָּה וּמְרַגְלִית, אֵין לָהֶם אוֹנָאָה. אָמְרוּ לוֹ, לֹא אָמְרוּ אֶלָּא אֶת אֱלוֹ:

ר"ע מברטנורה אֱלוֹ דְּבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם אוֹנָאָה וְכוּ'. דְּאָמַר קָרָא (ויקרא כה) וְכִי תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר לְעַמִּיתְךָ אוֹ קָנָה מִיַּד עַמִּיתְךָ, דְּבַר הַנִּקְנָה מִיַּד לְיָד, יֵצְאוּ קְרָקְעוֹת שֶׁאֵינָן מִטְּלָטְלִין, יֵצְאוּ עֲבָדִים שֶׁהִקְשׁוּ לְקְרָקְעוֹת. יֵצְאוּ שְׁטָרוֹת, דְּכַתִּיב וְכִי תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר, דְּבַר שְׁגוּפּוֹ מְכוּר וְגוּפוֹ קְנוּי, יֵצְאוּ שְׁטָרוֹת שֶׁאֵינָם עוֹמְדִים אֶלָּא לְרֵאִיָּה שְׁבָהֶן. הַקְדָּשׁוֹת, אָמַר קָרָא אַחִיו, אַחִיו וְלֹא הִקְדָּשׁ: **לא תַשְׁלוּמֵי כָּפֶל**. דְּכַתִּיב בְּטוֹעַן טַעֲנַת גָּנֵב (שְׁמוֹת כב) עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע, כָּלֵל. עַל שׁוֹר עַל חֲמוֹר וְכוּ', פָּרֵט. עַל כָּל אַבְדָּה, חֲזֹר וְכָלֵל. כָּלֵל וּפָרֵט וְכָלֵל, אֵי אַתָּה דָּן אֶלָּא כְּעֵין הַפָּרֵט. מָה הַפָּרֵט מְפָרֵשׁ דְּבַר הַמִּטְּלָטֵל וְגוּפוֹ מִמּוֹן, אֶף כָּל דְּבַר הַמִּטְּלָטֵל וְגוּפוֹ מִמּוֹן. יֵצְאוּ קְרָקְעוֹת שֶׁאֵינָן מִטְּלָטְלִין. יֵצְאוּ עֲבָדִים שֶׁהִקְשׁוּ לְקְרָקְעוֹת. יֵצְאוּ שְׁטָרוֹת שֶׁאֶף עַל פִּי שֶׁהֵם מִטְּלָטְלִין אֵין גּוּפָן מִמּוֹן. הַקְדָּשׁוֹת, אָמַר קָרָא רַעְהוּ, רַעְהוּ וְלֹא הִקְדָּשׁ **{לג}**: **ולא תַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחַמְשָׁה**. אִם גָּנֵב וְטִבַּח וּמְכַר שׁוֹר אוֹ שֶׁהָ שֶׁל הִקְדָּשׁ. דְּתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחַמְשָׁה אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא תַשְׁלוּמֵי שְׁלֹשָׁה לְשָׁה וְאַרְבָּעָה לְשׁוֹר, דְּכִינּוֹן דְּאִמְעִיט מִכָּפֶל, בְּצִיר לָהֶן חֲדָא, שֶׁהַכָּפֶל בְּטוֹבַח וּמוֹכֵר בְּכָלֵל תַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחַמְשָׁה הֵן: **נוֹשֵׂא שְׂכָר אֵינוֹ מְשַׁלֵּם**. דְּכַתִּיב (שם) כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רַעְהוּ, כָּלֵל. חֲמוֹר אוֹ שׁוֹר אוֹ שֶׁהָ, פָּרֵט. וְכֵל בְּהֶמָּה לְשֹׁמֵר, חֲזֹר וְכָלֵל. כָּלֵל וּפָרֵט וְכָלֵל, אֵי אַתָּה דָּן אֶלָּא כְּעֵין הַפָּרֵט. מָה הַפָּרֵט מְפָרֵשׁ דְּבַר הַמִּטְּלָטֵל וְכוּ'. הַקְדָּשׁוֹת, אָמַר קָרָא רַעְהוּ, וְלֹא הִקְדָּשׁ: **קְדָשִׁים שֶׁחָיֵב בְּאַחֲרֵי־וֹתָן**. אָמַר הָרִי עָלֶי עוֹלָה וְהַפְרִישָׁה, וְהוּמָמָה וּמְכָרָה: **יש לָהֶם אוֹנָאָה**. דְּכִינּוֹן דָּאִם מִתָּה אוֹ נִגְנָבָה חָיֵב בְּאַחֲרֵי־וֹתָהּ, דִּילִיָּהּ הִיא, וְאַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אַחִיו קָרִינָא בֵּיהּ: **וְשֵׁאֵינוֹ חָיֵב בְּאַחֲרֵי־וֹתָן**. כְּגוֹן דְּאָמַר הָרִי זֹו: **אֶף הַמוֹכֵר סֵפֶר תּוֹרָה**. לְפִי שֶׁאֵין קֶץ לְדַמְיָה: **מְרַגְלִית וּבְהֶמָּה**. מְפָנִי שְׁאָדָם רוֹצֵה לְזוֹנְגָן. מִי שֵׁיֵשׁ לוֹ שׁוֹר יִפָּה לְחַרִּישָׁה מְחֲזֵר עַל אַחַר שְׁכָמוֹתוֹ [לְצַמְדוֹ עֲמוּ בְּעוֹל], שְׁאִם בָּא לְהַצְמִיד תַּחַת הָעֵל שׁוֹר חֲלַשׁ עִם הַבְּרִיא מְקַלְקֵל אֶת הַבְּרִיא, וְכוּ

מְרַגְלִית נֶאֱחָה לְמַלְאֹת עִם חֲבֵרְתָהּ בְּזָהָב מִן הַיַּחֲדִידִית. וְאִין הִלְכָה לֹא כְרַבִּי יְהוּדָה וְלֹא כְרַבִּי שְׁמַעוֹן : (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט **[לא]** **והשטרות.** המוכר שטרות לגבות חוב שבתוכן. רש"י: **[לב]** **והקרקעות.** במשיג גבול. אי נמי שגנב גפנים טעונות. תוספות: **[לג]** וב"ש מרבה ממעט מוגנב מבית האיש. ויש לומר כו'. אי נמי התם בגנב עצמו והקא אצטריך לטוען טענת גנב. תוספות. ועין תוספות יום טוב: **[לד]** **אינו נשבע.** הוא הדין נמי שאינו משלים כו' אם פשע בה. אלא משום דבכתוב לא נאמרו תשלומין כלל בשומר חנם, משום הכי לא הזכירו במשנה אלא אינו נשבע. פוסקים: **[לה]** **אונאה.** וכן חולק בתשלומי ארבעה וחמשה במשנה ד' פרק ז' דבבא קמא. וממילא דחולק נמי בכפל, דאי ליכא כפלא ליכא ארבעה וחמשה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אלו דברים שאין להם אונאה העבדים והשטרות כו': אמר רחמנא וכי תמכרו ממכר וגוי אל תונו דבר הנקנה מיד ליד יצאו קרקעות שאינן מטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות כמו שנאמר בהם לרשת אחוזה יצאו שטרות דאמר קרא ממכר דבר שגופו מכור וקנוי יצאו אלו שאין גופן קנוי ומכור אלא לראיה שבהם וכבר נתבאר ויתבאר עוד במה שיבא מסדר זה מאיזה טעם אינו חייב בהם תשלומי ארבעה וחמשה ונפטר שומר חנם ונושא שכר. ואין הלכה כר"ש ולא כר' יהודה: (רמב"ם)

פרק ד - משנה י

כָּשֶׁם שְׁאוּנָאָה בְּמִקָּח וּמִמְכָּר, כִּדְ אֻנְאָה בְּדַבְרִים. לֹא יֵאמָר לוֹ בְּכַמָּה חִפְץָּ זֶה, וְהוּא אִינוֹ רוֹצֵה לְקַח. אִם הָיָה בְּעַל תְּשׁוּבָה, לֹא יֵאמָר לוֹ זָכַר מֵעֲשִׂיךָ הָרְאוּשׁוֹנִים. אִם הוּא בֶן גֵּרִים, לֹא יֵאמָר לוֹ זָכַר מֵעֲשִׂיהָ אֲבוֹתֶיךָ **[לז]**, שְׁנֵאמָר (שמות כב) וְגַר לֹא תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצְנוּ:

ר"ע מברטנורה **כך אונאה בדברים.** שְׁנֵאמֵר (ויקרא כה) וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ וְיִרְאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ, זֶה נֹאמֵר בְּאוֹנֵאת דְּבָרִים שְׂאִין טוֹבְתָן וְרַעְתָן מִסוּרָה לְהַפִּיר אֶלָּא לְלִבּוֹ שֶׁל מְדַבֵּר שְׂיֹדֵעַ אִם לְרַעָה מִתְכַּוֵּן אִם לְטוֹבָה **{לו}** : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{לו}** שְׂיָכוֹל הוּא לומר לא עֲשִׂיתִי כִּי אִם לְטוֹבָה, שְׂהִיִּיתִי חָפֵץ לְקִנּוּת מִקַּח זֶה. וְאִין דִּינִי בְּנִי אָדָם יְכוּלִין לְדוֹן עָלָיו. לְפִיכָךְ נֹאמֵר וְיִרְאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ, הֵוִי גֵרָא מִן הַיּוֹדֵעַ מִחֲשָׁבוֹת אִם לְטוֹבָה אִם לְאוֹנָאָה : **{לו}** **מַעֲשֵׂה אֲבוֹתֶיךָ.** הֵינּוּ זֹו אָף זֹו, דְּאֶפְלוּ מַעֲשֵׂה אֲבוֹתֶיךָ אִין לוֹ לְהַזְכִּיר. תּוֹסָפוֹת : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כשם שאונאה במקח וממכר כך אונאה בדברים כו' : דע כי אונאת דברים בא עליו מקרא מיוחד והוא מה שנאמר לא תונו איש את עמיתו ויראת מאלהיך והחמיר בה יותר מאונאת ממון כמו שאתה רואה שהזהיר והפחיד עליו ועוד כי האדם יכול לעשות תחבולה בה וזה בענין שיעמוד על הממכר ויאמר שרוצה לקחתו ולא יקחהו ויאמר אין רצוני לקנות או ישאל לאיש שאינו חכם באלה מן החכמות שיפרש לו כדי לביישו ויאמר הייתי סבור שהוא חכם או יספר ספורים שיש בהם דופי וחרפה לחבירו ויאמר לא נתכוונתי למה שאתם חושבים על זה נאמר ויראת מאלהיך שהוא יודע כוונתך ומה שחשבת בלבך וזהו טעם מה שאמרו ז"ל כל דבר שהוא מסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך וכן תמצא בתורה בכל מקום שנאמר ויראת הוא דבר שאין דיני בני אדם יכולין לדון עליו : (רמב"ם)

פרק ד - משנה יא

אִין מְעַרְבִין פְּרוֹת בְּפְרוֹת, אֶפְלוּ חֲדָשִׁים בְּחֲדָשִׁים, וְאִין צָרִיךְ לומר חֲדָשִׁים בִּישָׁנִים. בְּאֶמֶת, בְּיִין הִתִּירוּ לְעָרֵב קֶשֶׁה בְּרַךְ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִשְׁבִּיחוֹ. אִין מְעַרְבִין שְׁמֵרֵי יִין בְּיִין, אֲבָל נוֹתֵן לוֹ אֶת שְׁמֵרָיו. מִי שֶׁנִּתְעָרֵב מִיִּם בְּיִינוֹ, לֹא יִמְכְּרֵנוּ בְּחִנּוֹת אֶלָּא אִם כֵּן הוֹדִיעוּ,

וְלֹא לְתַגָּר אֶף עַל פִּי שְׁהוֹדִיעוּ, שְׂאִינוּ אֶלָּא
לְרַמּוֹת בּוֹ. מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְהִטִּיל מִיָּם בֵּינּוּ,
יִטִּילוּ:

ר"ע מברטנורה אין מערבין פירות בפירות. בעל הבית האומר לחברו פירות שדה פלוני אני מוכר לך, לא יערבם בפירות שדה אחר: ואין צריך לומר חדשים בישנים. פסק למכר לו ישנים, לא יערב עמהם חדשים. שהישנים יבשים ועושים קמח יותר מן החדשים: מפני שמשביחו. קשה משביח את הרך **(לח)**, לפיכך פסק עמו רך מערב בו קשה, אבל פסק עמו קשה לא יערב בו את הרך: אין מערבין שמרי יין. של חבית זו ביין של חבית אחרת **(לט)**: אבל נותן לו את שמריו. של יין עצמו: לא ימכרנו בחנות. פרוטה פרוטה: אלא אם כן הודיעו. לכל אחד ואחד מהן, מים מערבין בו: ולא לתגר. לא ימכרנו ביחד ואף על פי שהודיעו, לפי שאינו לוקחו אלא לרמות ולמכרו בחנות: מקום שנהגו להטיל מים ביין. דוקא בין הגתות **(מ)** יטיל. דכיון שנהגו אין כאן טעות, שכל היינות בחזקת כן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(לח)** שמתקיים יותר. הרא"ש. ובגמרא, דבין הגתות שנו. ופרש רש"י שתוססין זה עם זה ונעשין טעם אחד. אבל לאחר הגתות שכבר כל אחד קלט ריחו וטעמו, אין משביחו אלא פוגמו. ומכל מקום אמרין בגמרא דמקום שהכל טועמים קדם שיקנו שרי, שהרי יטעמנו תחלה: **(לט)** לפי ששמרי חבית זה מקלקלין חבית אחר. טור: **(מ)** שאז קולטים המים טעם היין, אבל שלא בין הגתות הוא נחשב כאלו הוא מזוג: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין מערבין פירות בפירות אפילו חדשים כו': אמרו מקום שנהגו להטיל מים ביין יטילו העמיד זה בבית הגתות בלבד: (רמב"ם)

פרק ד - משנה יב

התגר נוטל מחמש גרנות ונותן לתוך מגורה אחת. מחמש גתות, ונותן לתוך פטם אחד.

וּבְלִבְדִּי שֶׁלֹא יִהְיֶה מִתְכַּוֵּן לְעָרֵב. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר, לֹא יִחַלֵּק הַחֲנוּנִי קְלִיּוֹת וְאֶגּוּזִין
לְתִינוּקוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְרַגְּלָן לְבֵן אֶצְלוֹ.
וְחֲכָמִים מִתִּירִין **{מא}**. וְלֹא יִפְחֹת אֶת הַשָּׁעַר.
וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, זְכוּר לְטוֹב. לֹא יִבֵּר אֶת
הַגְּרִיסִין, דְּבָרֵי אֲבֵא שְׂאוּל. וְחֲכָמִים מִתִּירִין.
וּמוֹדִים שֶׁלֹא יִבֵּר מֵעַל פִּי מְגוּרָה, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא
כְּגוֹנֵב אֶת הָעֵין **{מב}**. אֵין מְפָרְכְּסִין לֹא אֶת
הָאָדָם וְלֹא אֶת הַבְּהֵמָה וְלֹא אֶת הַכֵּלִים :

ר"ע מברטנורה **התגר נוטל מחמש גרנות.** שֶׁהַכֵּל יוֹדְעִים בּוֹ שֶׁלֹא גָדְלוּ
בְּשִׂדּוּתָיו וּמִבְּנֵי אָדָם הִרְבֵּה לֹקֵחַ, וּבְחֻזְקַת כֹּחַ לֹקָחִים מִמֶּנּוּ : **מְגוּרָה**.
אוֹצֵר שְׂאוּגְרִין בּוֹ תִּבּוּאָה. גֶּרֶן, הוּא שֶׁדָּשִׁים בּוֹ אֶת הַתִּבּוּאָה. וְדָרָךְ הַתִּגְרָה
לְקִנּוּת מִבְּעֵלֵי בָתִּים בְּשַׁעַת הַגֶּרֶן וּלְהַכְנִיס לְמְגוּרָה שָׁלוֹ : **פְּטָם**. גִּיגִית
גְּדוּלָה : **וּבְלִבְדִּי שֶׁלֹא יִתְכַּוֵּן לְעָרֵב**. לְהוֹצִיא קוֹל לְקִנּוּת הָרֵב מִמְּקוֹם
מְשֻׁבַּח וְלְעָרֵב בּוֹ מִמְּקוֹם אַחֵר, וּשְׂכָנָיו סְבוּרִים שֶׁכָּל הַפְּרוֹת מְאוֹתוֹ
מְקוֹם : **וְלֹא יִפְחֹת אֶת הַשָּׁעַר**. לְמַכֵּר בְּזוּל. מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְרַגְּלֵן לְבֵן אֶצְלוֹ
וּמִקְפָּח מְזוֹנּוֹת חֲבֵרָיו : **זְכוּר לְטוֹב**. שֶׁמֵּתוּדָךְ כֶּדֶן אוֹצֵרֵי פְרוֹת מוֹכְרִין בְּזוּל.
וְכֹן הִלְכָה : **גְּרִיסִין**. פּוֹלִין גְּרוּסוֹת בְּרַחֲסִים, אַחַת לְשִׁתִּים : **לֹא יִבֵּר**. אֶת
הַפְּסֻלֹת. לְפִי שֶׁמֵּתוּדָךְ שֶׁנִּרְאוֹת יְפוֹת הוּא מֵעֵלָה אֶת דְּמִיָּהוּן הִרְבֵּה מִדְּמֵי
הַפְּסֻלֹת שֶׁנִּטְלָה מֵהוֹן : **וְחֲכָמִים מִתִּירִין**. שֶׁיִּכּוֹל הַלּוֹקֵחַ לְרְאוֹת וּלְהַבְחִין
כַּמָּה דְּמֵי הַפְּסֻלֹת שֶׁנִּבְרָר, מֵאֵלוֹ שֶׁיִּשְׁנֶן בְּאַחֲרִים. וְטוֹב לוֹ לְהַעֲלוֹת
בְּדְמִיָּהוּן שֶׁל אֵלוֹ שֶׁהוֹן מִבְּרָרִים, מִפְּנֵי הַטֵּרַח. וְהִלְכָה כְּחֲכָמִים : **שֶׁלֹא יִבֵּר**
מֵעַל פִּי הַמְּגוּרָה. לְמַעֲלָה לְהִרְאוֹת יְפוֹת, וְאֶת הַפְּסֻלֹת שֶׁבְּתוֹכוֹ לֹא בָרַר :
לְפִי שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא כְּגוֹנֵב אֶת הָעֵין. בְּבִרְתּוֹ : **מְפָרְכְּסִין**. מִתְקַנֵּין וּמִיִּפִּין :
לֹא אֶת הָאָדָם. עֶבֶד כְּנַעֲנִי הַעוֹמֵד לְמַכֵּר : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{מא}** **מתירין**. דְּאָמַר לִיהָ אֲנָא מְפַלְגְנָא אִמְגוּזִין, וְאֶת פְּלִיג
שִׁיִּסְקִי. גְּמָרָא : **{מב}** **כְּגוֹנֵב**. אֶפְשָׁר דְּלִהֲכִי לֹא קָרִי לִיהָ גּוֹנֵב הָעֵין מִמֶּשׁ לוֹמַר
שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁמוֹדִיעוֹ שֶׁלֹא בָרַר אֶלָּא מֵעַל פִּי הַמְּגוּרָה דְּאֶפְלוֹ הַכִּי אֶסוּר לְפִי
שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁעַל יְדֵי שְׂרוּאָה בְּשַׁעַת הַמְּכִירָה עַל פִּי הַמְּגוּרָה שֶׁכֵּן יְפוֹת וְאֵין בְּהוֹן
פְּסֻלֹת מִתּוֹדָךְ לֹא יַעֲלֶה עַל לְבוֹ תַּמִּיד שֶׁיֵּשׁ פְּסֻלֹת בּוֹ וּלְפִיכֶךָ לֹא קוֹרְאוֹ אֶלָּא
כְּגוֹנֵב כּוֹ' : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **התגר נוטל מה' גרנות ונותן לתוך מגורה כו' :** לֹא יִחַלֵּק הַחֲנוּנִי
קְלִיּוֹת וְאֶגּוּזִין לְתִינוּקוֹת כּוֹ' : פִּיטָם הַגִּיגִית הַגְּדוּלָה וְעוֹד יִתְבַּאֵר זֶה בַּמַּסַּכַּת
כֵּלִים (פ"ג הלכה ו') וַיֵּשׁ בַּקְּלִיפַת הַפּוֹל סִימָן שֶׁהֵיוּ יוֹדְעִים בּוֹ אִם יִתְבַּשֵּׁל מִיַּד

או לא יתבשל אלא בטורח גדול כמו שהוא ידוע בענין הפול אבא שאול אוסר לבור את הגריסין כלומר להסיר קליפתן כדי להתלמד ממנו עליו וחכמים מתירין לפי שהוא לא הכניס בתוכה דבר אבל הוא אסור *לקנות מה שנראה מן הכרי ויניח בתוכו הקליפה לפי שהוא גונב את העין ופרכוס הוא התקון והיפיו. ואין הלכה כרבי יהודה ולא כאבא שאול: (רמב"ם)

ה

פרק

פרק ה - משנה א

אִיזָהוּ נֶשֶׁד וְאִיזָהוּ תְרַבִּית. אִיזָהוּ נֶשֶׁד. הַמְלֹחַ סָלַע בְּחַמְשָׁה דִּינָרִין, סָאֲתִים חֲטִין בְּשֶׁלֶשׁ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נֹשֶׁד. וְאִיזָהוּ תְרַבִּית, הַמְרַבָּה בְּפֵרוֹת. כִּיצַד. לָקַח הַיָּמֵנוּ חֲטִין בְּדִינָר זָהָב הַכּוֹר, וְכֵן הַשְּׁעָר, עָמְדוּ חֲטִין בְּשֶׁלֶשִׁים דִּינָרִין, אָמַר לוֹ תָּן לִי חֲטִי, שְׁאַנִּי רוּצָה לְמַכְרֹן וְלָקַח בָּהֶן יָין. אָמַר לוֹ הֲרִי חֲטִיף עֲשׂוּיֹת עָלַי בְּשֶׁלֶשִׁים, וְהֲרִי לָךְ אֶצְלִי בָּהֶן יָין, וַיֵּין אִין לוֹ:

ר"ע מברטנורה **אִיזָהוּ נֶשֶׁד**. שֶׁהוּא נֹשֶׁד. דְּשֶׁקֶל מְנִיחַ מֵאֵי דְלָא יְהִיב לֵיה: **הַמְרַבָּה בְּפֵרוֹת**. הַמְרַבָּה שְׂכָר לְעֶצְמוֹ בְּפֵרוֹת. וּבֵין בְּהַלְוֹאת כֶּסֶף וּבֵין בְּהַלְוֹאת פְּרוֹת הָיִי רַבִּית **א**. שֶׁהֲרִי מִתְרַבָּה מְמוֹנוֹ **ב**. אֶלָּא דְבִסִּיפָא,

רבי'ת דרבנן קמפרש **ג**, שהוא דרדך מקח וממכר: דינר זהב. עשרים וחמשה דינרי כסף: וכן השער. כך היו נמכרין בעיר. והתר לו לתת מעות עכשיו על מנת לתן לו זה חטין כל ימות השנה בדמים הללו כשעור מעותיו **ד** ואף על פי שעכשיו אין לו חטין, דתנן בפרקין יצא השער פוסקין, אף על פי שאין לזה יש לזה, ויכול המוכר הזה לקנותם עתה במעות הללו: עמדו חטין בשלשים דינרין אמר לו תן לי חטין. וזה מתר אם נתן לו חטין. אבל אם פסק לתת לו בהן יין, אסור, שמא יוקיר היין, הואיל ואין לו יין. ואף על פי שפוסק עמו כשער היין של עכשיו וכבר יצא השער, הואיל ואינו נותן לו דמים שנוכל לומר יכול הוא לקנות יין בדמים שקבל אלא בא לעשות עליו דמי החטין חוב ולפסק על החוב יין, אסור אם יין אין לו. דאי הוה ליה יין, הוי קנוי לו מעכשיו לזה שבא לפסק על החוב יין, וכי איקר ברוותיה איקר **ה**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט א דכתיב את כסף לא תתן לו בנשך, ובמרבית לא תתן אכלך (ויקרא כה). ולא כתיב את כסף לא תתן לו בנשך ואכלך במרבית. קרי ביה הכי, את כסף לא תתן לו בנשך ובמרבית, ובנשך ובמרבית לא תתן אכלך. ולמה חלקו הכתוב, לעבר עליה בשני לאוין. גמרא: **ב** רש"י. נראה לי דלאו טעמא דקרא קאמרי ולא קאי אפרות אלא אהלואת כסף, וכלומר דמרבית דקרא קאי נמי עליה, וכן בגמרא מי איכא נשך בלא תרבית. ועין תוספות יום טוב: **ג** וחלקו בשמות, דלרבית דאורייתא קורא נשך דכתיב ברישא, ולרבית דרבנן קורא תרבית שכתוב אחר כך: **ד** רש"י. ולא קאי אסור אלא איין. ונקט רישא לרביתא דסיפא דיין אסור, אף על גב שבא מפח פסק הראשון של חטין שהיה דרדך מקח וממכר ולא דרדך הלואה. והתוספות הקשו עליו ופרשו דלקח חטים דתנן נמי בהעמדת מלוה שהיתה לו עליו כבר ואסור קאי גם אחטין: **ה** ואף על גב דלא משך לא הוה ליה רבית, הואיל ואם בא לחזר קאי עליהו במי שפרע. רש"י. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם איזהו נשך ואיזהו הרבית כו': מה שקורא נשך הוא רבית דאורייתא ומה שקראו תרבית הוא רבית דרבנן ומה שהתנה ויין אין לו שמורה שאם לא תהיה אצלו אותה סחורה אין מותר לו שיעלנה עליו בחוב אבל הוא זה כשהיה לו עליו חוב ואמר לו תן לי מעותי שיש לי אצלך שאני רוצה ליקח בהם חטים והשיב לו וכי חטים יש לי צא ועשם עלי בשער אם היו אצלו חטים הוא מותר ואם לאו הוא אסור. ואמרו לקח ממנו חטים רצוני לומר לקח בהלואתו כלומר שהעלה על הלוח חטים כמה שיהיה אצלו אבל כשיתן איש לחבירו מעות ליקח ממנו כך וכך מדה מחטים והשער ידוע לא פחות ולא יותר זהו מותר ואע"פ שאין לו חטים וחייב ליתנו לו כל זמן שיתבענו ממנו ואפילו שלקחו ביותר או יקבל מי שפרע ויחזור בו. וכך פירש וביאר הירושלמי: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ב

המלוה את חברו, לא ידור בחצרו חנם, ולא ישכר ממנו בפחות, מפני שהוא רבית. מרבין על השכר, ואין מרבין על המכר. כיצד. השכיר לו את חצרו, ואמר לו, אם מעכשיו אתה נותן לי, הרי הוא לך בעשר סלעים לשנה, ואם של חדש בחדש, בסלע לחדש, מתר. מכר לו את שדהו ^[1], ואמר לו, אם מעכשיו אתה נותן לי, הרי היא שלך באלף זוז, אם לגרן, בשנים עשר מנה, אסור:

ר"ע מברטנורה מרבין על השכר. בשכר המתנת מעות השכירות: ואין מרבין על המכר. בשכר המתנת המקח. וטעמא, משום דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ^[1], הלכך כי שקיל מניה סלע בחדש דהווי להו שתים עשרה סלעים אין זה שכר המתנת מעות, שהרי לא נתחייב לשלם לו שכירות עד סוף החדש, והאי דאמר ליה אם עכשיו תתן לי הרי היא שלך בעשר סלעים, אי הוה מקדים ליה הוה מחיל ליה מדמי השכירות ומוגר ליה בפחות משויה. אבל גבי מכר, משמשד המקח דינו לתן המעות, וכי אמר ליה אם מעכשיו תתן הרי היא לך באלף זוז, הוה דמיא, וכי מטפי עליה לגרן, שכר המתנת מעות הוא: מכר לו את השדה וכו'. והוא הדין מטלטלין וכל סחורה, אם מכר לו יותר משויה בשכר המתנת מעות, אסור, והוי אבק רבית מדבריהם. וכל אבק רבית אם נתן אינה יוצאה בדינים. דאלו רבית קצוצה דאורייתא יוצאה בדינים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט ^[1] ואף על פי דקימא לן בקדושין פרק ג' משנה ו' דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף, הינו לומר שבכל יום ויום מרויח כנגד יום. נמוקי יוסף: ^[2] שדהו. ולא תני חצרו כמו ברישא. דמלתא אגב אורחיה קא משמע לן, שאם הגיע לידי כך למכר קרקעותיו, שימכר שדהו ולא חצרו.

כְּדָמוּכַח קָרְאֵי בְּסוּף פְּרִשְׁת בְּהַר וּמְכַר מֵאַחֲזֵתוֹ וְגו', וְהָדָר כִּי יִמְכַר בֵּית מוֹשֵׁב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המלוה את חבירו לא ידור בחצרו חנם וכו': מרבין על השכר ואין מרבין על המכר כו': מבואר הוא ג"כ שמכירה כזו במטלטלין רבית והוא שימכור לו סחורה ביותר משויה וימתין עליו בדמים ואפילו זמן מועט יהיה אבק רבית וכמו כן כל מה שכיוצא בזה הוא אבק רבית ואינו יוצא בדדינין: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ג

מְכַר לו אֶת הַשְּׂדֵה, וְנָתַן לוּ מְקַצֵּת דָּמִים, וְאָמַר לוּ אֵימָתִי שְׁתַּרְצָה הֵבֵא מְעוֹת וְטַל אֶת שְׂלָךְ, אָסוּר. הִלְוָהוּ עַל שְׂדֵהוּ, וְאָמַר לוּ, אִם אֵי אַתָּה נוֹתֵן לִי מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשׁ שָׁנִים הֲרִי הִיא שְׁלִי, הֲרִי הִיא שְׁלוֹ. וְכַךְ הִיָּה בֵּיתוֹס בֶּן זִוְנִין עוֹשֶׂה עַל פִּי חֲכָמִים :

ר"ע מברטנורה הֵבֵא מְעוֹת וְטַל אֶת שְׂלָךְ אָסוּר. הֵבֵא מוֹתֵר מְעוֹת שְׁעָלֶיךָ וְטַל שְׂדֵה שְׂלָךְ, אָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן. וְכַגּוֹן שְׁאָמַר לוּ מוֹכֵר לְלוֹקַח לְכִי מִיִּתִּית מוֹתֵר הַמְעוֹת קִנְיָה מְעַכְשָׁיו, לְפִיכָךְ אָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן, שְׂאִם יֹאכַל מוֹכֵר הַפְּרוֹת בְּתוֹךְ כָּךְ, לְכַשְׁיָבִיא זֶה הַמְעוֹת נִמְצָא שְׂדֵה זֶה קְנוֹיָה לוּ מִיּוֹם הַמְכָר, וְזֶה אוֹכַל הַפְּרוֹת בְּשֹׁכֵר הַמְתַּנֵּת מְעוֹתָיו. וְאִם יֹאכַל לוֹקַח פְּרוֹת מְעַכְשָׁיו, שְׂמָא לֹא יָבִיא מוֹתֵר הַמְעוֹת וְיַחֲזִיר לוּ זֶה מָה שְׁקִבֵּל וְנִמְצָא שְׂלֵא הִיָּתָה שְׂדֵה קְנוֹיָה לוּ, דְּהָא לְכִי מִיִּתִּית קִנְיָה מְעַכְשָׁיו אָמַר לִיה, וְהָא לֹא אֵימָתִי, וּמְעוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת כְּמִלּוֹה בְּעֵלְמָא הִיוּ אֶצֶל מוֹכֵר, וְזֶה אוֹכַל פְּרוֹת בְּשֹׁכֵר : הֲרִי הִיא שְׁלוֹ. וְכַגּוֹן דְּאָמַר לִיה קִנְיָה מְעַכְשָׁיו אִם לֹא אָבִיא לָךְ מִכָּאן עַד שְׁלֹשׁ שָׁנִים, דְּלָאוּ אִסְמַכְתָּא הִיא אֶלְא קִנְיָן גָּמוּר, שְׁעַל מְנַת מְכָר גָּמוּר הַחֲזִיק בָּהּ מְעַכְשָׁיו בְּדָמִים הִלְלוּ וְאוֹזִילוּ אוֹזִיל גְּבִיָּה, וְזֶה קִבֵּל עָלָיו שְׂאִם יַחֲזִיר לוּ מְעוֹתָיו עַד שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִקְבְּלִים. וְהַפְּרוֹת יִהְיוּ מִנְחִים בְּיַד שְׁלִישׁ [ח], אִם יַחֲזִיר הַלּוֹה מְעוֹתָיו לַמְלוֹה עַד

שֶׁלֹשׁ שָׁנִים יִתֵּן הַפְּרוֹת לַלֵּוֹה, וְאִם לֹא יִתֵּן הַפְּרוֹת לַמְּלוֹה, שְׁהִיְתָה הַשְּׂדֵה קְנוּיָה לוֹ מִשְׁעַת הַלְוָאָה, וְאוֹתָהּ הַלְוָאָה דְּמֵי הַשְּׂדֵה הִיְתָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} וְרִישָׁא וְסִיפָא שְׁוִין, אֶלָּא רִישָׁא דְּמִירֵי בְּזִבְיֵי הָוּה רְבוּתָא לְמִנְקֻט בְּגוֹנָא דְּאֶסוּרָא, וְסִיפָא דְּבַהֲלֻוָּאָה הָוּה רְבוּתָא לְמִנְקֻט בְּגוֹנָא דְּהִתְרָא. וְעֵינֵי תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מכר לו את השדה ונתן לו מקצת דמים כו': כשיקח אדם קרקע ופרע קצת הדמים הדין באלו הפירות של מי הם צריך ביאור וזה שאם אמר המוכר ללוקח אימתי שתביא שאר מעותי קנה. הפירות למוכר ואם אמר לו לכשתביא מעות קנה מעכשיו הפירות אסורות לשניהם כל אותו הזמן ויהיו מופקדות על ידי שלישי אם יקיים הלוקח תנאו ינתנו לו ואם לא קיים תנאו יהיו הפירות כולם למוכר: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ד

אין מושיבין חנווני למחצית שכר, ולא יתן מעות {י} לקח בהן פרות למחצית שכר, אלא אם כן נותן לו שכרו כפועל. אין מושיבין תרנגולין {יא} למחצה, ואין שמין {יב} עגליו וסיחין למחצה, אלא אם כן נותן לו שכר עמלו {יג} ומזונו. אבל מקבלין עגליו וסיחין למחצה, ומגדלין אותן עד שיהו משלשין. וחמור, עד שתהא טוענת {יד}:

ר"ע מברטנורה אין מושיבין חנווני למחצית שכר. לא יאמר בעל הבית לחנווני הרי פרות נמכרים בשוק ארבע סאין בסלע ואתה מוכרן בחנות פרוטה פרוטה ומשתפר סאה, הילך פרות ושב ומכר בחנות והרוח נחלק. וטעמא דמלתא, משום דקימא לן הך עסקא פלגא מלוה ופלגא

פקדון, סתם המקבל פרקמטיא למחצית שכר מקבל עליו אחריות חצי הקרן באגנסים וזולא, הלכך ההיא פלגא פיון דמחיב באגנסים מלוה היא אצלו שהרי היא שומא אצלו במעות בשער השוק ודינו לטל חצי שכר, נמצא מתעסק בחציו של בעל הבית שהוא פקדון אצלו בשכר המתנת מעות המלוה, לפיכך אסור. אלא אם כן נותן לו שכר עמלו שהוא עמל באותו החצי כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מנה, אם היה נגר או נפח, כמה אדם רוצה לטל לבטל ממלאכה כבדה כזו ולעשות מלאכה קלה **{ט}**: **אין מושיבין תרנגולים למחצה**. לשום ביצים בדמים לבעל התרנגולת להושיבה עליהם לגדל אפרוחים למחצית שכר מה שיהיו האפרוחים שוים יותר על דמי הביצים, דהואיל וזה מקבל עליו אחריות חצי דמי הביצים אם יתקלקלו או אם ימותו, הוה ליה פלגא מלוה, נמצא זה מגדל את חצין השני בשכר המתנת מעותיו: **ומזונו**. מזון שהוא מוציא באפרוחים: **ואין שמין עגלים וסיחין למחצה**. עכשיו הם שוים כף וכף, קבלם עליך לגדלם שנתים למחצית שכר, ולמחצית הפסד אם ימותו: **אבל מקבלים עגלים וסיחים**. קטנים, בלא שומא **{יד}**, שאם ימותו לא ישלם כלום, ואם יחיו יחלקו ביניהם: **שיהיו משלשים**. פרוש כשיעמדו על שליש גדולן **{טו}** ואז יחלקו: **וחמור עד שתהא טוענת**. משאוי. כף היה מנהגם לגדלם קדם חלוקה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ט} רש"י. והקשו בתוספות דהא אמרן דלהכי אצטריך למתני מעות משום דנפיש טרחיה, אימא לא סגי ליה כפועל בטל. והלא למה שהיא כבדה נוטל יותר, אמאי סלקא דעתך דלא תסגי כפועל בטל. ופרשו כפועל בטל הינו כיושב ובטל לגמרי. ופרוש דבריהם דאומדין כמה רוצה לטל פועל אחד כדי לבטל ממלאכתו לגמרי, דהשתא בין שנותנים לו מלאכה קלה או כבדה שעורו שוה. בית יוסף. ועין תוספות יום טוב: **{י}** **מעות כו'**. וצריכא. דאי תנא חנוני, חנוני הוא דסגי ליה כפועל בטל משום דלא נפיש טרחיה, אבל מעות לקח בהן פרות דנפיש טרחיה אימא לא. ואי תנא מעות כו' הוה אמינא התם הוא דבעי כפועל בטל משום דנפיש טרחיה, אבל חנוני דלא נפיש טרחיה אימא סגי להו במשהו בעלמא, דאפלו לא טבל עמו אלא בציר ולא אכל עמו אלא גרוגרת אחת זהו שכרו, צריכא. גמרא: **{יא}** **תרנגולין**. אצטריך לאשמעינן דיהיב ליה מזונות דאפרוחים אף על פי שהוא דבר מעט, ולא תימא דלא קפדי ביה אינשי. והינו טעמא שהקדימו רש"י והר"ב לפרש מזונו שלא במקומו: **{יב}** **ואין כו'**. משום סיפא דאבל מקבלין כו' תני ליה: **{יג}** **שכר עמלו**. הכא לא שיק למתני כפועל בטל, דאין מתבטל להאכילם ולהשקותם אלא רגע אחד ביום. אבל חנוני כל עסקו בכך. דתנא בתוספתא, המושיב חנוני, אם הוא אמן לא יעסק באמנותו: **{יד}** וקא משמע לן דבסתמא אין מקבל עליו שום אחריות, ולא הוי עסקא פיון דבתחלה כשקבל עגלים לא שמו אותם, אלא לאחר שגדל ובאין לחלק השבח אז שמין אותם כמה השביחו. ולהכי תני ברישא שמין וביסיפא מקבלין, וכששמין בשעת קבלה בסתם מקבל עליו חצי האחריות כמו בשאר עסקא. תוספות. וכן הדין בביצים ובכל דבר שלא קבל עליו אחריות. נמוקי יוסף: **{טו}** שאז הוא עומד בעקר טעם בשרו: **{טז}** טוענת. וכן מצינו בכמה

מקומות במשנה ששונה חמור והפונה לנקבה כו'. וכן בכתוב. וכתב הרד"ק
דחמור פולל זכר ונקבה : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין מושיבין חנוני למחצית שכר לא יתן כו': שכרו כפועל בטל כלומר כפועל בטל של אותה מלאכה שבטל ממנה בכל יום מה שראוי לו כל זמן שתמשך השותפות ואם נתן לו בשבח יותר מן ההפסד הוא מותר כגון שהתנה עמו בפירוש שאם יהיה בה הפסד שיהא לו ממנה כך וכך חלק אם יהיה שם שבח שיהיה לו ממנה שבח כך וכך ויהיה חלק השבח יותר מחלק ההפסד בהכרח זה היתרון שהוא נתן לו מקום שכר על עמלו ואם לא פרשו כלל המתעסק בסחורה ירויח החצי ויפסיד השליש אם היה בה הפסד וכל זה כשלא ישים החנוני בקרן בין רב למעט אבל אם ישים בו ואפי' דינר לאלף ונתן לו יתרון איזה שיעור שיהיה חולק עמו בשה ואין כאן רבית לפי שהוא סוחר לעצמו באותו דינר ואינו מיוחד לשמוש זה בלבד. וכמו כן אסור שיתן האחד הביצים והשני התרנגולת ושיחלקו האפרוחים בשה כשישתמש בגידול האפרוחים ובמזונם אלא כשיתן לו שכר עמלו ומזונו וכמו כן לא ישימו העגלים והסייחים כמו שהם שוים עכשיו וימסרם לרועה לזון אותם עד שישמט ויחלקו השבח בשה אא"כ יקח המשתמש שכר עמלו ומזונו או אם יתן לו יותר שום דבר בשבח או יהיה לו בעיקר העגלים והסייחים חלק כמו שבארנו וזה טעם מקבלין שיקבל אותו שותף בעיקר ויהיה חלק זה המתעסק קיים ולא יפסיד ואפי' מתו הבהמות וזו ההנאה הוא שתהיה כנגד עמלו ובא ללמד שאם ירצה כל אחד משניהם להפרד מחבירו אינו יכול עד תשלום שלש שנים וחמור עד שתהא טוענת והוא שתוכל לשאת משא : (רמב"ם)

פרק ה - משנה ה

שמן פרה וחמור וכל דבר שהוא עושה ואוכל
למחצה. מקום שנהגו לחלק את הולדות מיד,
חולקין, מקום שנהגו לגדל, יגדלו. רבן שמעון
בן גמליאל אומר, שמין עגל עם אמו וסיח עם

אָמוּ. וּמִפְרִיז עַל שְׂדֵהוּ, וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם רַבִּית :

ר"ע מברטנורה שָׁמִין פָּרָה. גְּדוּלָה, וְחִמּוּר גְּדוּל, שְׁרָאוּיִין לְמִלְאכָה, וּמִלְאכְתּוֹן כְּלָה לְמַקְבֵּל: לְמַחְצָה. לְחֶלֶק שֶׁבַח שְׁיִשְׁבִּיחוּ, בְּדָמִים וּבְוִלְדוֹת: לְחֶלֶק אֶת הַוִּלְדוֹת מִיָּד. כְּשֶׁתְּבֹא שְׁעַת הַלְקָתוֹ, בְּבִהְמָה דְקָה שְׁלֵשִׁים יוֹם וּבְגִסָּה חֲמִשִּׁים יוֹם: שָׁמִין עֵגֶל עִם אָמוּ. וְאִין צְרִיךְ לִתְּנוּ עֵמֶל וּמִזוֹן לְעֵגֶל [יז] אֲלָא לָאִם. וְאִין הִלְכָה כְּרַבָּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: וּמִפְרִין עַל שְׂדֵהוּ. לְשׁוֹן פָּרָה וְרֵבָה. וְאִית דְּגָרְסִי וּמִפְרִיז, בְּזִי"ן. לְשׁוֹן פְּרָזוֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַיִם (זְכָרְיָה ב). כְּלוּמַר מְרַחֵב עַל שְׂדֵהוּ. וְהוּא שְׁיֵאמַר לוֹ נְחוּכָר לְמַחְכִּיר, אֶתְּהָ רָגִיל לְקַח בְּחֻכִּירוֹת שְׂדֵדָה עֲשָׂרָה כּוֹרִין לְשָׁנָה, הַלְוִינִי מֵאֲתֵימִס זֶז שְׁאוּכַל לְהוֹצִיא לְזַבֵּל שְׂדֵה זֶז וּלְזַרְעָה וּלְחַרְשָׁה, וְאִנִּי מַעֲלָה לָךְ בְּחֻכִּירוֹתָה שְׁנַיִם עֲשָׂר כּוֹרִים לְשָׁנָה וְאַחֲזִיר לָךְ מְעוֹתֶיךָ, זֶה מִתֵּר, דִּהוּי כְּאֵלוּ מַעֲדִיף לוֹ שְׁנַיִם כּוֹרִים הִלְלוּ מִפְּנֵי שְׁחוּכָר מִמֶּנּוּ שְׂדֵה טוֹבָה וּמִשְׁבַּחַת שְׁחֻכִּירוֹתָה יָפָה מִחֻכִּירוֹת שְׂדֵה רָעָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יז] דְּאִיכָא גְּלָלִים. וְאִידָד, גְּלָלִים אֶפְקוּרִי מִפְּקִיר לְהוּ. גְּמָרָא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שִׁמּוּן פָּרָה וְחִמּוּר וְכָל דְּבַר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה וְאוֹכֵל כּוּ: מִפְרִיז עַל שְׂדֵהוּ כִּגוֹן מָה שֶׁזָּכְרוּ שִׁישְׁכוֹר רַאוּבֵן מִשְׁמַעוֹן שְׂדֵהוּ בַעֲשָׂרָה כּוֹרִין חֲטִין בְּכָל שָׁנָה וְאִם אָמַר לוֹ רַאוּבֵן תֵּן לִי כַךְ וְכַךְ דִּינִרִין שְׁאוּצִיא עַל שְׂדֵה זֶז וְאִנִּי נוֹתֵן לָךְ שְׁנַיִם עֲשָׂר כּוֹר כָּל שָׁנָה מוֹתֵר. וְאִין הִלְכָה כְּרַבָּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל שְׁאוּמַר שִׁמּוּן עֵגֶל עִם אָמוּ: (רמב"ם)

פֶּרֶק ה' - מִשְׁנֵה ו

אִין מְקַבְּלִין צֵאוֹ בְּרִזָּל מִיִּשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שְׁהוּא רַבִּית. אֲבָל מְקַבְּלִין צֵאוֹ בְּרִזָּל מִן הַנְּכָרִים, וְלוֹיִן מִהוֹן וּמִלוֹיִן אוֹתוֹן בְּרַבִּית, וְכֵן בְּגֵר תּוֹשֵׁב.

מְלוּהַ יִשְׂרָאֵל מְעוֹתָיו שֶׁל נְכָרִי מִדַּעַת הַנְּכָרִי, אָבֵל {כ} לֹא מִדַּעַת יִשְׂרָאֵל:

ר"ע מברטנורה אין מקבלין צאן ברזל. כל אחריות הנכסים על המקביל, ושם אותם עליו במעות, וכל זמן שאין נותן לו מעותיו חולקים השקר. ואף על גב דמשנה יתרה היא, דהא תנא ליה לעיל אין מושיבים חנוני למחצית שֶׁכֶר מְשׁוּם דְמִקְבֵּל עֲלֵיהּ פְּלִגָּא בְּהַפְסָד, וְכֵן שָׁפֵן הָכָא דְקִבֵּל כֹּל הָאֲחֵרִיּוֹת עָלָיו. נִקֵּט לִיהּ מְשׁוּם סִיפָא {יח}, אָבֵל מְקַבְּלִים צֹאן בְּרִזָּל מִן הַנְּכָרִים: **מִדַּעַת הַנְּכָרִי**. כְּגוֹן יִשְׂרָאֵל שֶׁלוֹה מְעוֹת מִנְּכָרִי בְּרַבִּית וּבִקְשׁ לְהַחְזִירָם לוֹ, מְצֵאוּ יִשְׂרָאֵל אַחַר וְאָמַר תִּנָּם לִי וְאֲנִי אֶעְלֶה לָּךְ כְּדָרְדָּךְ שְׂאֵתָה מֵעֵלָה לוֹ. אִם הֶעֱמִידוּ אֶצֶל נְכָרִי, אָף עַל פִּי שִׂישְׂרָאֵל נוֹתֵנָם לוֹ בְּמִצְוֹת הַנְּכָרִי {יט}, מֵתֵר. וְאִם לֹא הֶעֱמִידוּ אֶצֶל נְכָרִי, אֲסוּר. דִּהוּא נִיהוּ דְקָא מוֹזִיף לִיהּ בְּרַבִּית: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יח} ונמוקי יוסף פִּרְשׁ דְּהָכָא אֲתָא לְאֲשִׁמוּעֵינָן דְּאִין מְקַבְּלִין כְּלָל, וְאֶפְלוּ יְהִיב לִיהּ אֲגָרָא, הוֹאִיל דְּכֻלָּהּ מְלוּהַ: {יט} וּפְרָכֵינָן בְּגִמְרָא דְּהָא אִין שְׁלִיחוֹת לְנְכָרִי, מַה אֲתָם בְּנֵי בְרִית אָף שְׁלִיחְכֶם בְּנֵי בְרִית, וּלְכֹל הַתּוֹרָה כְּלָה יִלְפִינָן לָהּ. וּמִסְקִינָן כְּגוֹן שְׁנִטֵּל הַנְּכָרִי בַּיָּד וְקִבֵּלָן מִן הָרֵאשׁוֹן. וְקָא מְשַׁמַּע לָן דְּלֹא תִימָא נְכָרִי גּוֹפִיָה כִּי עֲבִיד, אֲדַעְתָּא דִּישְׂרָאֵל קָא גְמִיר וְיְהִיב. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: {כ} אָבֵל כּו'. כְּגוֹן נְכָרִי שֶׁלוֹה מִישְׂרָאֵל בְּרַבִּית וּבִקְשׁ לְהַחְזִירוֹ לוֹ. מְצֵאוּ יִשְׂרָאֵל אַחַר וְאָמַר לוֹ תִנָּם לִי וְאֲנִי אֶעְלֶה לָּךְ כְּדָרְדָּךְ שְׂאֵתָה מֵעֵלָה לוֹ, מֵתֵר. וְאִם הֶעֱמִידוּ אֶצֶל יִשְׂרָאֵל, אֲסוּר. גְּמִרָא. וּלְרִשׁוּי וּלְרַבְּנֵי חֲנִנְאֵל טַעְמָא דְּאֲסוּר מְשׁוּם דִּישׁ שְׁלִיחוֹת לְנְכָרִי לְחֻמְרָא מְדַרְבָּנָן. וּרְבִנּוּ תַם מוֹקֵי הָכָא גַם כֹּן בְּנִטְל וְנָתַן בַּיָּד: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית כו': צאן ברזל הוא שיתנה עמו שלא יהא הפסד עליו וכבר פירשנו ענין זה הלשון בכתובות. ומה שאמר מלוה ישראל מעותיו של כותי וכו' הוא כגון שהכותי נתן לישראל מעות ברבית וכשירצה להחזירם לכותי אין ראוי שיתנם הוא לישראל אחר ויאמר לו תעלה לכותי כדרך שאני מעלה לו אלא צריך שיתן אותו ממון לכותי וישוב הכותי וילום לישראל האחר וזה מותר והוא מדעת הכותי: (רמב"ם)

אין פוסקין **{כא}** על הפרות עד שיצא השער. (נצא השער, פוסקין, ואף על פי שאין לזה יש לזה) **{כב}**. היתה הוא תחלה לקוצרים, פוסק עמו על הגדיש, ועל העביט של ענבים, ועל המעטן של זיתים, ועל הביצים של יוצר, ועל הסיד מששקעו בכבשן. ופוסק עמו על הזבל כל ימות השנה. רבי יוסי אומר, אין פוסקין על הזבל אלא אם כן היתה לו זבל באשפה. וחכמים מתירין. ופוסק עמו כשער הגבוה **{כד}**. רבי יהודה אומר, אף על פי שלא פסק עמו כשער הגבוה, יכול לומר תן לי כזה, או תן לי מעותי:

ר"ע מברטנורה היתה הוא תחלה לקוצרים. ויש לו גדיש ועדין לא יצא השער: פוסק עמו. באיזה שער שירצה, דכיון דיש לו אין כאן רבית, דמעכשיו אותו גדיש קנוי לו. ואף על גב דלא משד, כיון דכי אין לו נמי לא הוה אלא אבק רבית דרבנן, כי יש לו לא גזור **{כג}**: על העביט. כלי גדול שצוברים בו את הענבים לפני דריכה והם מתחממים להוציא יינם יפה. ושל זיתים קרוי מעטן: על הביצים של יוצר. אם הכניס עפר ועשאו ביצים לעשות מהן קדרות, פוסק עמו על הקדרות באיזה שער שירצה, ואף על פי שלא יצא השער: ועל הסיד. פוסק עמו באיזה שער שירצה מששקענו בכבשן העצים והאבנים לשרף ולעשות מהן סיד: וחכמים מתירין. איכא בין חכמים לתנא קמא, דתנא קמא כל ימות השנה קאמר. ופליג עליה רבי יוסי ואמר לא שנא ימות החמה ולא שנא ימות הגשמים, עד שיהיה לו למוכר זבל באשפות. וחכמים מתירין דוקא בימות החמה, שאף על פי שאין לו, יש לאחרים, שהכל יש להן זבל, שכבר נרקב ונשוף בימות הגשמים. אבל בימות הגשמים לא. והלכה כחכמים: כשער הגבוה. אם יפחת השער ממה שהוא עכשיו, תתן לי כשער הזול. גבוה, הינו בזול, שנותנין פרות גבוהים ורבים בדמים מעטים: תן לי כזה או תן לי מעותי. שהרי לא משד, ויכול לחזר בו, ואפלו מי שפרע ליכא, הואיל ולא נתן מעותיו על מנת לקבל עכשיו אלא לאחר זמן, ובתוך כך נשתנה השער, סתם דעתיה דאינש אתרעא זילא פסיק **{כה}**. ואין הלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [כא] אין כו'. אין נותנין מעות לישראל חברו על מנת לתן לו בהם פרות לסד כד לזמן פלוני. דכיון שלא נצא השער בכמה נמכרים, שמה יתקרו פשיצא שער שלהם. נמצא שהיה משתפר זה בהמתנת מעותיו, שיתן לו פרות כפי מה שפסקו בזול. נמוקי יוסף: **[כב] ואף על פי כו'.** בגמרא, דאמר ליה שקל לטיבותיך ושדנא אחיזרי, מאי אהנית לי, אי הנה לי זוזי בידי הוי מזבנינא בהיני ושילי. והתוספות כתבו אף על גב דלא משד אין זה רבית, כיון שאם היה בא מוכר לחזר הנה קאי במי שפרע, ולכן חשיבי כנתיקרו ברשות לוקח. עד כאן. נראה שדעתם שאין להוציא מידי אסור רבית אלא אם כן שנוכל לומר שהיו קנויים לזה שנתן המעות וברשותיה איקור. וזה פדעת רש"י שכתב בריש פרקין. ועין תוספות יום טוב: **[כג]** רש"י. וכלומר הואיל ולענין מי שפרע מיהא קנה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער כו': כשער הגבוה כלומר כשער הזול שבאותו המין וישיבו במובחר שבאותו המין. ואין הלכה כרבי יוסי ולא כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ח

מלוה אדם את אריסיו חטים בחטין לזרע, אבל לא לאכל. שהיה רבן גמליאל מלוה את אריסיו חטין בחטין לזרע, בליקר והוזלו, או בזול והוקרו **[כו]**, נוטל מהן כשער הזול, ולא מפני שהלכה כן, אלא שרצה להחמיר על עצמו:

ר"ע מברטנורה חטין בחטין לזרע. סאה בסאה מתר להלוות לאריס דוקא כשרוצה לזרעו. וטעמו, דבאתרא דאריס הוא שנותן הזרע, אם אין לו זרע לזרע השדה יסלקנו בעל הבית, וכשלוה האריס מבעל הבית וזרע וכשיוקירו חטין יתן חטין, אין זו הלואה, אלא הרי הוא כיורד לתוכה מעכשיו על מנת שיטל בעל הבית הזרע תחלה מחלק שיגיע לאריס והאריס יטל השאר שכר טרחו, ועל מנת כן ירד, שיטל פחות

משָׁאָר אֲרִיסִין כְּשַׁעוֹר הַזֶּרַע, וְאִין כָּאן רַבִּית: שְׁהִיָּה רַבֵּן גַּמְלִיאֵל.
כְּלוּמַר, לְכַד הַצֶּרֶד לְשָׁנוֹת מִשְׁנָה זֹ, לְפִי שְׁהִיָּה רַבֵּן גַּמְלִיאֵל מַחְמִיר שְׁאִם
הוֹזְלוּ נוֹטֵל כְּשַׁעַר הַזֶּל [כז], וְאִשְׁמַעִינָן מִתְּנִיתִין לֹא שְׁהִלְכָה כֹן אֶלָּא
שְׁרָצָה לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [כד] ופוסק וכו'. אֲרִישָׁא קֵאִי, יָצָא הַשַּׁעַר פּוֹסְקִין. וְאִף עַל פִּי
שְׁיֵשׁ נִסְחָא דְלֹא גְרָסִינָן לְאוֹתָהּ בְּבָא, כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ תוֹסְפוֹת, מְכַל מְקוּם
מִדְּיוֹקָא שְׁמַעִינָן לָהּ, וְעֵלָה קֵאִי וּפּוֹסֵק עִמּוֹ: [כה] וְאִף עַל פִּי שְׁאִין לוֹ, וְגַם
מִתְּחִלָּה כְּשֶׁנִּתְּנוּ לוֹ הַמַּעוֹת לֹא הִתְּנָה, לֹא הָוָה כְּרִשָׁא גְבִי יִין אִין לוֹ, דְּהִתְּם
זְקִפּוּ עָלֵינוּ בְּהַלְוָאָה, אֲבָל הִכָּא בְּתוֹרַת מְקַח נוֹתֵן לוֹ. וְכֹן כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת:
[כו] **בִּיקוּר כו'.** שְׁאִם הָיָה הַסָּאָה בְּשָׁנֵי סְלָעִים, וְהוֹזְלוּ, שְׁסָאָה עוֹמֶדֶת בְּסָלַע,
הָיָה נוֹטֵל רַק סָאָה, אִף עַל פִּי שְׁבִשְׁעָה שְׁנֵתָן הָיָה נוֹתֵן לוֹ מֵה שְׁשׂוּה שְׁנֵי
סְלָעִים. וְאִם כְּשֶׁנִּתְּנוּ הָיָה סָאָה בְּסָלַע וְאַחַר כֵּן עִמַּד סָאָה בְּשָׁנִים, לֹא הָיָה
נוֹטֵל אֶלָּא חֲצֵי סָאָה, שְׁבִשְׁעָה שְׁנֵתָן לוֹ לֹא הָיָה נוֹתֵן אֶלָּא מֵה שְׁשׂוּה סָלַע
אַחַד: [כז] בְּבָא הָרֵאשׁוֹנָה נִקְטָ אֲבָל בְּזוֹל וְהוֹקְרוּ הוּא רַבּוּתָא טְפִי דְּהַשְׁתָּא
מְקַבֵּל חֲטִין מְעֻטִין מִמָּה שְׁנֵתָן. וְכֹן הוּא בְּנִמּוּקֵי יוֹסֵף: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מלוה אדם את אריסיו חטין בחטין לזרע כו': ובלבד שיהיה המנהג
באותו מקום שיתן האריס הזרע שהרי בעל השדה עושה עמו חסד במה
שהלוה לו אבל אם היה המנהג שיתן בעל השדה הזרע אסור להלוותו חטים
בחטים אלא אם כן האריס הזורעה לא התחיל עדיין בעבודת השדה אבל
אם עבד בשדה שום עבודה ואפילו דבר מועט אסור שילוה לו לפי שכבר
נתקיימה באריסות ולא יכול בעל השדה לסלקו מן האריסות ונתחייב לתת
הזרע רצוני לומר בעל השדה: (רמב"ם)

פ ר ק ה - משנה ט

לֹא יֵאמָר אָדָם לְחֻבְרוֹ, הַלְוִינִי כוֹר חֲטִין וְאֲנִי
אֶתֵּן לְךָ לְגֵרֹן [כח]. אֲבָל אוֹמֵר לוֹ, הַלְוִינִי עַד
שְׁיָבֵא בְּנִי, אוֹ עַד שְׁאֲמַצָּא מִפֶּתַח. וְהִלֵּל אוֹסֵר.
וְכֹן הָיָה הִלֵּל אוֹמֵר, לֹא תִלְוֶה אִשָּׁה כְּכֹר [לא]

לְחַבְרָתָהּ עַד שֶׁתַּעֲשֶׂנוּ דְמִים, שְׂמָא יוֹקִירוּ חֲטִים, וְנִמְצְאוּ בָאוֹת לְיַד רַבִּית :

ר"ע מברטנורה הַלּוּיִנִי עַד שֶׁיָּבֵא בְּנִי. דְּכִיּוֹן שְׂיֵשׁ לוֹ, שֶׁפִּיר דְּמִי. דְּלֹא גְזוּר רַבְּנָן אֶלָּא כְּשֵׁאִין לוֹ **{כט}**. וְאִפְלוּ אִין לוֹ אֶלָּא סָאָה אַחַת, לָוֶה עֲלֵיהָ כַּמָּה כּוּרִין, דְּכָל חֲדָא וְחֲדָא אִמְרִינן זֵו תְּהֵא תַּחְתִּיהָ, שְׁהֵרִי אֵינָה קְנוּיָה לְמַלְוָה וּבִיד הַלְוָה לְמַכְרָה וּלְאֶכְלָה **{ל}**, וְכִשְׁלוֹה כָּל אַחַת וְאַחַת לָוֶה בְּהֵתֵר: **וְכֵן הִיָּה הִלֵּל אוֹמֵר לֹא תִלְוֶה אִשָּׁה.** וְאִין הִלְכָה כַּהִלֵּל. אֶלָּא הִלְכָה פְּחֻכְמִים שְׂאוּמְרִים לִוּין סְתָם וּפּוֹרְעִין סְתָם: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{כח}** **לגרו.** דְּחִיּוּשֵׁינן שְׂמָא תַּתִּיקָר אָף עַל פִּי שְׂאִז אִין רַגִּיל לְהַתִּיקָר. תּוֹסְפּוֹת: **{כט}** דְּסָאָה בְּסָאָה דְּרַבְּנָן הוּא וְלֹא נֶשֶׁד דְּאוֹרִיָּתָא. רְשִׁי: **{ל}** וְנִמְצָאת אוֹתָהּ שְׁלוֹה נְזַקְקָת עַל פְּרוֹת שְׁבִשׁוּק (כְּלוּמַר עַל פְּרוֹת אַחֲרִים), וְזֵו פְּנוּיָה לְלוֹוֹת עֲלֵיהָ. וְכִשְׁלוֹה כָּל אַחַת וְאַחַת לָוֶה בְּהֵתֵר, דְּהֵא אֵלּוּ לָוֶה סָאָה וְאֶכְלָה, וְאֶכְל גַּם הִרְאִשׁוּנָה, הוּאִיל כְּשִׁלְוָה בְּהֵתֵר לָוֶה יִשְׁלַם חֲטִין, הִכִּי נְמִי כְּשִׁלְוָה בְּהֵתֵר לָוֶה כָּל סָאָה וְסָאָה שְׁהֵרִי, זֵו עוֹמְדָת. רְשִׁי. וְעִין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **{לא}** **וְכֵן כו'.** מְשׁוּם דְּשִׁמְעִינְהוּ לְרַבְּנָן בְּסָאָה וְסָאָה בִּישׁ לוֹ, וְכִכְר בְּכִכְר אִפְלוּ שְׂאִין לוֹ, וְטַעֲמִיהוּ דְּשִׁאִילַת כְּכָר שְׁהוּא דְּבַר מַעֲט לֹא בְּעִינָן שְׁעַר בְּשׁוּק שְׂאָף עַל פִּי שְׂאִין לָוֶה יֵשׁ לָוֶה, אִי נְמִי מְשׁוּם דְּלֹא קִפְדִּי שְׁכִנִּים בְּהֵא מְלֵתָא. וְאַתָּא לְמַפְלַג עֲלֵיהוּ בְּתַרְתִּי. בֵּית יוֹסֵף. וְעִין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לֹא יֹאמֵר אָדָם לְחַבְרֵי הַלּוּנִי כּוֹר חֲטִים כּו': אִין הִלְכָה כַּהִלֵּל אֶלָּא לִוּין סְתָם וּפּוֹרְעִין סְתָם וּבִלְבַד שִׁיָּהּ אֶצְלוּ כָּל שֶׁהוּא מֵאוֹתוֹ הַמִּין אוּ יִקַּח מִמֶּנּוּ עַל שְׁעַר שְׁבִשׁוּק אֲבֵל אִם לֹא הִיָּה אֶצְלוּ וְלֹא פִירַשׁ עֲלֵיו אִם הוֹקֵרוּ הַחֲטִים יִפְרַע כְּמוֹ שֶׁהִיָּה שׁוֹה בְּשַׁעַת הַלּוּאָה וְאִם הוּזְלוּ יִפְרַע לוֹ שִׁיעוֹר מֵהַ שֶׁהִלוּהוּ לוֹ: (רמב"ם)

פרק ה - משנה י

אוֹמֵר אָדָם לְחַבְרֵי, נִכְּשׁ עַמִּי וְאַנְכַּשׁ עִמָּךְ, עֵדֶר עַמִּי וְאַעְדֶּר עִמָּךְ, וְלֹא יֹאמֵר לוֹ נִכְּשׁ עַמִּי וְאַעְדֶּר עִמָּךְ, עֵדֶר עַמִּי וְאַנְכַּשׁ עִמָּךְ. כָּל יְמֵי גְרִיד, אֶחָד.

כָּל יָמֵי רְבִיעָה, אֶחָד. לֹא יֹאמַר לוֹ חֲרַשׁ עָמִי
בְּגָרִיד וְאֲנִי אֶחָרֶשׁ עִמָּךְ בְּרְבִיעָה. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל
אוֹמֵר, יֵשׁ רַבִּית מְקַדְמַת וַיֵּשׁ רַבִּית מְאַחֶרֶת.
כִּיצַד. נָתַן עֵינָיו לְלוֹוֹת הַיָּמֵנוּ, וְהָיָה מְשַׁלַּח לוֹ
וְאוֹמֵר בְּשִׁבִיל שְׁתַּלּוּנִי, זֶה הִיא רַבִּית מְקַדְמַת.
לָוֶה הַיָּמֵנוּ וְהַחֲזִיר לוֹ אֶת מְעוֹתָיו, וְהָיָה מְשַׁלַּח
לוֹ וְאוֹמֵר בְּשִׁבִיל מְעוֹתֶיךָ שֶׁהָיוּ בְּטִלּוֹת אֶצְלִי,
זֶה הִיא רַבִּית מְאַחֶרֶת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, יֵשׁ
רַבִּית **{לה}** דְּבָרִים, לֹא יֹאמַר לוֹ, דַּע **{לו}** כִּי בָא
אִישׁ פְּלוֹנִי מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי:

ר"ע מברטנורה נפש עמי. היום ואנפש עמך למחר. נפוש הוא עקירת
העשבים הרעים הגדלים בתבואה: **עדר.** חפר: **לא יאמר לו נפש עמי**
ואעדור עמך. פעמים שזו קשה מזו, ויש פאן אגר נטר **{לב}**: **כל ימי גריד**
אחד. ולא חישנין אם יום אחד גדול מחברו. וכן כל ימי רביעה אחד.
ומתר לומר עדר עמי יום זה של גריד, ואני אעדור עמך יום אחר של
גריד. וכן ברביעה: **גריד.** ימות החמה **{לג}**: **רביעה.** ימות הגשמים:
ואני אחרש עמך ברביעה. שימי רביעה קשים למלאכה שבשדות **{לד}**:
(ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {לב} בשכר שממתין לו על שכר פעלתו עד אותו זמן הוא מקבל
עליו מלאכה שהוא קשה מזו. רש"י: **{לג}** וזה לשון רש"י, גריד לשון יבש,
שהארץ יבשה ואין גשמים יורדין: **{לד}** וזה לשון הרמב"ם, הקרקע בימות
החמה קל לחפר ולתקן, למעוט הטנוף וארץ היום: **{לה}** יש כו'. לשון
הרמב"ם, מה שאמרו רבן גמליאל ורבי שמעון הכל הלכה. אבל צריך שתדע
שהדברים האלה וכיוצא בהם הם הדברים שראויים להתרחק מהם בלבד,
וכלומר שאין בהם אסור דאורייתא, אבל הם רבית דרבנן: **{לו}** **לא יאמר**
כו'. נראה בעיני שהם דברי הלכה למלואה, שמודיעו שבא איש פלוני כו'. וכל
לא יאמר דמתניתין בלוחם אמורים, ומירי שמבשרו בכך, וטעמא פדתניא
רבי שמעון בר יוחאי אומר מנין לנושה בחברו ואינו רגיל להקדים לו שלום
שאסור להקדים לו שלום, תלמוד לומר כל דבר אשר ישך, אפלו דבור אסור.
ונסחא אחרת דע אם כו', ופרושו שהם דברי המלואה ללוח. ועין תוספות יום
ט"ב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אומר אדם לחבירו נכש עמי ואנכש עמך כו': גריד ימות החמה
ורביעה ימות הגשמים והקרקע בימות החמה קל לחפור לתקן למיעוט

הטינוף ואורך היום. ונכוש הוא החפירה בשרשי האילנות כמו החרישה שחורשין לזרוע:

ר"ג אומר יש רבית מוקדמת ויש רבית מאוחרת כו': מה שאמר רבן גמליאל ור"ש הכל הלכה אבל צריך שתדע שהדברים האלה וכיוצא בהם הם דברים שראוי להתרחק מהם בלבד: (רמב"ם)

פרק ה - משנה יא

וְאֵלוּ עוֹבְרִין בְּלֹא תַעֲשֶׂה. הַמְּלוֹה, וְהַלְוָה, וְהָעֶרֶב, וְהָעֵדִים. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, אֶף הַסּוֹפֵר **{לז}**. עוֹבְרִים מְשׁוּם לֹא תִתֵּן **{לח}** (ויקרא כה), וּמְשׁוּם בַּל תִּקַּח מֵאֲתוֹ **{שס}**, וּמְשׁוּם לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנִשָּׂה **{שמ}** (שמות כב), וּמְשׁוּם לֹא תִשְׁיָמוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ **{שס}**, וּמְשׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מְכָשֵׁל וְיִרְאֶתָּה מֵאַלְהִידָּה אֲנִי ה' (ויקרא יט):

ר"ע מברטנורה עוֹבְרִים מְשׁוּם לֹא תִתֵּן וכו'. מְלוֹה עוֹבֵר בְּכֻלּוֹ **{לט}**. לְוָה עוֹבֵר מְשׁוּם בַּל תִּשְׁיָךְ **{מ}**, שֶׁהוּא לְשׁוֹן מִפְעִיל לְאַחֲרִים, לֹא תִגְרֹם שְׂאֵחִידָּה יִשׁוֹךְ, וְעוֹבֵר עַל (דְּבָרִים כג) וְלִאֲחִידָּה לֹא תִשְׁיָךְ, וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מְכָשׁוּל. עֶרֶב וְעֵדִים עוֹבְרִים עַל לֹא תִשְׁיָמוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ בְּלֵבָד **{מא}**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{לז}** הַסּוֹפֵר. מְשׁוּם לֹא תִשְׁיָמוּן. הַרְמַב"ם. וְנִרְאֶה לִי דִּהוּא הַדִּין בְּלִפְנֵי עוֹר כְּשֶׁלֹּא הִלְוָהוּ בְּלֹא שְׂטָר: **{לח}** לֹא תִתֵּן. אֶת כֶּסֶףְךָ לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ: **{לט}** בְּכָל הַנִּי דְחָשִׁיב בְּמִתְנִיתִין, דִּהוּא נוֹתֵן בְּנֶשֶׁךְ בְּשַׁעַת הַלְוָאָה, וְהוּא לֹקַח בְּשַׁעַת פְּרָעוֹן, וְהוּי לוֹ כְּנוֹשָׂה כְּשֶׁתּוֹבְעוֹ וְדוֹחֵקוֹ (רצונו לומר שְׂכָן רְגִילוֹת כְּשֶׁתּוֹבְעוֹ דוֹחֵקוֹ), וְהוּא שָׁם עָלָיו בְּנֶשֶׁךְ בְּשַׁעַת פְּסוּק הַתְּנַאי, וְנוֹתֵן מְכָשׁוּל לִפְנֵי הַלְוָה לְהַעֲבִירוֹ עַל לֹא תִשְׁיָךְ לְאַחִידָּה שֶׁהִיא אֲזָהָרָה לְלוֹה. רַש"י. וְעַיִן תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: **{מ}** לֹא תִשְׁיָךְ לְאַחִידָּה (דְּבָרִים כג): **{מא}** זְמַנּוֹ דְּעֶבְרִי נְמִי אֶלְפִנֵי עוֹר

לא תתן מכשול, כגון שלא יהיה מלוח בלא ערב ועדים. אבל לא תשימון פסיקא ליה כו'. תוספות: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ואלו עוברין בלא תעשה המלוה והלוה והערב כו': אמרו לוח עובר משום לא תשיך כלומר לא תנשיך ולפני עור לא תתן מכשול ערב ועדים אינם עוברים אלא משום לא תשימון עליו נשך וכמו כן הסופר: (רמב"ם)

ו

פרק

פרק ו - משנה א

השוכר את האמנין **(א)**, והטעו זה את זה, אין להם זה על זה אלא תרעמת. שוכר את החמר ואת הקדר להביא פריפרין **(ה)** וחלילים לפלה או למת, ופועליו להעלות פשתנו מן המשרה, וכל דבר שאבד, וחזרו בהן **(ח)**, מקום שאין שם אדם, שוכר עליהן או מטען:

ר"ע מברטנורה השוכר. והטעו זה את זה. אחד מן האמנין ששלחו בעל הבית לשכר את חבריו והטעה אותם **(ב)**, כגון שאמר לו בעל הבית לשכר כל אחד בארבעה דינרים ליום, והלך הוא ושכרם בשלשה, אין להם עליו אלא תרעמת, דהא סבור וקביל בשלשה, אלא שיכולים לומר לו לית לך אל תמנע טוב מבפעליו. פרוש אחר, הטעו זה את זה, שחזרו

בהם **ג** ולא רצו ללכת לעשות מלאכתו של בעל הבית כמו ששכרו עמו, או בעל הבית חזר בו כגון שאמר להם אי אפשרי בכם, בבקר קדם שילכו אצל המלאכה: **ואת הקרר**. ברי"ש גרסינן **ד**, כלומר בעל הקרון: **פריפריין**. עצים משפין לעשות אפריון: **חלילים**. למת או לחתן **ו**: **המשרה**. מים ששורין בהן פשתן: **מקום שאין שם אדם**. שהוא אינו מוצא פועלים לשכר **ז**, והפשתן אבד: **שוכר עליהם**. בני אדם כשעור שכרו **ט**. אבל לא ביותר משעור שכרו: **או מטען**. אומר שיתן להם זוט יתר, ואינו נותן אלא מה שהתנה מתחלה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט א **האמנין**. משמע ליה בין בשכיר יום בין בקבלנות. אבל בפרקין דבתר הכי נקט פועלים, משום דפועלים לא משמע אלא שכירי יום, דבהכי מירי כדאמר התם, בזמן שאמר להשכים ולהעריב. תוספות: **ב** ומתניתין אורחא דמלתא נקט, שכן דרד העולם ששולח אחד מן האמנין, והוא הדין לאחר: **ג** והאי תנא חזרו נמי הטעו קרי ליה. גמרא: **ד** בשני רישין. ולספרים דגרסי קדר יש לומר דלהכי נקט קדר לפי שקדרין רגילים להיות להם קרונות. תוספות: **ה** **פריפריין**. דבר האבד חשיב ליה, שעתה זמנו הוא לעשות. תוספות: **ו** נראה דלא גרס ליה במשנה. ולשון רש"י, חלילין לכלה לשמח חתן וכלה, או למת לקונן: **ז** כלומר עכשיו אינו מוצא פועלים, אבל ודאי כששכר אלו היה מוצא. דאי לא תימא הכי, מה הפסידו עליו. רשב"א: **ח** **וחזרו כו'**. בכאן לא פרש הר"ב לאחר שעשו מקצת כדפרש לקמן. דהכא אפלו קדם שהתחילו מירי דומיא דרישא דאוקמינן בגמרא בהדיא בשלא הלכו. הר"א: **ט** עד כדי הכפל משכר הראשונים, דבהכי סמכי דעתיהו. ופרש הסמ"ע ז"ל כי היכי דמצינו בערבונני יקון דמהדר ליה אם אחזר בו אכפל ערבונתך: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השוכר את האומנין והטעו זה את זה כו': שוכר עליהם או מטען בשיעור שכרו כגון ששכרם בזו יטעה אותם ויאמר להם אתן לכם שני זוזין או ישכור אחרים בשני זוזין ויטול מהם זוז ואם הוסיף לא יוכל ליטול מהם יותר מכדי שכרו וכל זה כשלא ימצא אומנים זולתם שיעשו מלאכתו באותו שכר בעצמו וזהו מה שאמר אם אין שם אדם. ומה שאמר הטעו זה את זה כלומר שחזרו בו או שחזר בהם: (רמב"ם)

השוכר את האמנין וחזרו בהו, ידו על התחונה. אם בעל הבית חוזר בו, ידו על התחונה. כל המשנה, ידו על התחונה. וכל החוזר בו, ידו על התחונה:

ר"ע מברטנורה **השוכר את האמנין**. בקבלנות, כד מלאכה בכד וכד מעות **[י]**: **וחזרו בהם**. לאחר שעשו מקצתה: **ידו על התחונה**. אם הוקרו פועלים ואינו מוצא מי שיגמרנה בשכר שהיה מגיע לאלו על העתיד לעשות, מעכב משכרם ממה שעשו, כל מה שיצטרף להוציא עד שתגמר מלאכתו בשכר שפסק עם אלו. ואם הוזלו פועלים וימצא מי שיגמרנה בפחות, ישומו להם מה שעשו ויתן להם מה שפסק, עשו חציה יתן להם חצי שכרו, ואין יכולים לומר לו הרי פועלים אחרים תחתנו לגמר מלאכתך ויתן לנו כל שכרנו חוץ ממה שישלנו אלו: **ואם בעל הבית חוזר בו ידו על התחונה**. יתן להם לפי מה שעשו, ואם הוזלה מלאכת הפועלים **[יא]** על כרחו יתן להם כמו שפסק, חוץ ממה שצריך להוציא בהשלמתה: **כל המשנה ידו על התחונה**. כגון נתן צמר לצבע לצבעו אדם וצבעו שחור, אם השבח יותר על היציאה אין נותן לו שכרו שלם אלא דמי יציאת עצים וסממנים, ואם היציאה יתרה על השבח נותן לו את השבח **[יב]**: **וכל החוזר בו ידו על התחונה**. לאתויי המוכר שדה לחברו באלף זוז ונתן לו מהם מאתים זוז וחזר בו המוכר, יד לוקח על העליונה, רצה אומר לו תן לי מעותי, רצה אומר לו תן לי קרקע כנגד מעותי. ואם לוקח חוזר בו, יד מוכר על העליונה, רצה אומר לו הילך מעותיך, רצה אומר לו הילך קרקע כנגד מעותיך: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[י]** דאלו פועל, דהינו שכיר יום, יכול לחזר בו אפלו בחצי היום, דאמר רחמנא **[ויקרא כה]** עבדי הם, ולא עבדים לעבדים. והאי טעמא לא שניך אלא בשכירות, אבל בקבלנות אין זה עבד אלא לעצמו. אבל בדבר האבוד אפלו פועל יש לו דין השנוי במתניתין דלעיל. גמרא: **[יא]** רש"י. ולא רצה לפרש כשהוקרו פועלים ויתן להם סלע וחצי על חצי שעשו כמו ששנה עכשיו. שאין זה סברא, כי למה יתן להם בעל הבית יותר ממה שהתנה עמם, כיון שאין מפסידים בחזרת בעל הבית, ואדרבה יותר מרויחים שעשה ימצאו שיתנו להם סלע וחצי לקצר חצי קמה, והוא לא היה נותן להם כי אם סלע. תוספות: **[יב]** דסתם לן תנא כרבי יהודה דפרק ט' דבבא קמא משנה ד'. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השוכר את האומנין וחזרו בהן ידו על התחונה כו': כששכר אדם אומנין שיקצרו לו שדהו על דרך משל בשני דינרין ונתן להם דינר חזרו בהם הרשות בידם אם רצו יחזרו לו דינר או יאמרו לו נעשה עמך כנגד מה שנתת לנו ואם קצרו חצי אותה שדה ורוצים לחזור בהם ישום להם מה ששנה אותו חצי שקרו ואם הוא יותר מדינר לא יתן להם כלום יותר על הדינר

שכבר נתן להם ויאמר להם כלו מעשיכם לקצור שאר השדה ואשלים לכם שכרם וזהו טעם מה שאמר שחזרו בהם ידם על התחתונה ואם בעה"ב חזר בו ידו על התחתונה ויתן להם מה ששוא עמלם אם הם ראויים ליטול יותר מן הדינר ואמרו המשנה ידו על התחתונה והוא כמו שביארנו כשלקח קרקע ופרע קצת הדמים אם המוכר הוא שחזר בו הרשות ביד הלוקח אם רצה יקבל ממונו ואם רצה יקח מה שכנגד מעותיו מעדית שבאותה שדה שלקח ואם הלוקח הוא שחזר בו מן המקח הדבר הוא בהפך ובלבד שיאמר לו ערבוני יקנה ואז הוא קונה כנגד מעותיו ואם יתבע המוכר ללוקח מה שנשאר לו מן הדמים והוא מעכב פרעונו לא יתקיים המכר עד שישלים לו פרעונו: אמנם יוכל המשכיר לומר לשוכר הרי שלך לפניך כשהשכיר לו לשאת משאוי וייחד לו הבהמה אבל אם שכר ממנו לרכוב בה הוא עצמו או לשאת עליו משא אלא שאמר לו חמור סתם ולא ייחד לו הבהמה חייב להעמיד לו בהמה אחרת. ומה שאמר חייב להעמיד לו חמור יש בו דינין וזה כי אם ייחד לו בהמה ואמר לו חמור זה אני שוכר לך ומתה בדרך אם אותה נבילה שוה דמים שיקנה בהם בהמה יקנה בדמיה בהמה או ישכור בהמה באותם דמים שיוליכהו למקום שפסק עמו ואם המתה אינה שוה כדי שישכור לו בהמה אחרת יחשוב לו מה שהלך מן הדרך ויתן לו מה שראוי לו ואם שכר ממנו חמור סתם יעמיד לו בהמה על כל פנים ואם לא העמידה לו לא יחשב לו שום דבר מן השכירות. ומה שאמר הבריקה הוא שאינה יכולה להלוך מחמת חולי מחליי הבהמות. ונעשית אנגריא רוצה לומר שתלקח לעבודת המלכות: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ג

השׁוֹכֵר אֶת הַחֲמֹר לְהוֹלִיכָהּ בְּהַר וְהוֹלִיכָהּ
בְּבִקְעָה, בְּבִקְעָה וְהוֹלִיכָהּ בְּהַר, אֶפְלוּ זֹ עֶשֶׂר
מִלִּין וְזֹ עֶשֶׂר מִלִּין ^{יג}, וּמִתָּה, חֵיב. הַשׁוֹכֵר
אֶת הַחֲמֹר וְהִבְרִיקָהּ, או שְׁנַעֲשִׂית אֲנִגְרִיא ^{טז},
אוֹמֵר לוֹ הֲרִי שְׁלָךְ לְפָנֶיךָ. מִתָּה אוֹ נִשְׁבְּרָה, חֵיב
לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמֹר. הַשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמֹר
לְהוֹלִיכָהּ בְּהַר וְהוֹלִיכָהּ בְּבִקְעָה, אִם הִחֲלִיקָהּ,

פְּטוֹר {יט}, וְאִם הוֹחֲמָה, חַיֵּב. לְהוֹלִיכָה בַּבְּקָעָה
וְהוֹלִיכָה בְּהָר, אִם הֶחֱלִיקָה, חַיֵּב, וְאִם
הוֹחֲמָה, פְּטוֹר. אִם מִחֲמַת הַמַּעֲלָה {כ}, חַיֵּב:

ר"ע מברטנורה בְּהָר וְהוֹלִיכָה בַּבְּקָעָה וְהוֹלִיכָה בְּהָר. בְּרֵאשׁ הָהָר.
וְאִם עַל פִּי שֶׁהִדְרִיךְ חֶלֶק וַיֵּשֶׁר, חַיֵּב כְּשִׁמְתָהּ מִחֲמַת אֲוִירָא שְׁלֵא הִחֲלָקָה
וְלֹא הוֹחֲמָה, דְּהוֹאִיל וְשִׁנָּה בָּהּ יָכוֹל לומר לוֹ לֹא מִתָּה זֶה אֵלֶּא מִחֲמַת
שְׁלֵא הִיָּתָה לְמוֹדָה בְּאֲוִיר הָר וְקָשָׁה לָּהּ {יד}, אוֹ לֹא הִיָּתָה לְמוֹדָה בְּאֲוִיר
בְּקָעָה וְקָשָׁה לָּהּ. וּמִשּׁוּם הַכִּי לֹא מִפְּלִיג הֵכָא בֵּין הִחֲלָקָה לְהוֹחֲמָה כְּמוֹ
דְּמִפְּלִיג בְּסִיפָא: **וְהַבְּדִיקָה**. נִסְמִית בְּדִק שְׁבַעִין {טו}. פְּרוּשׁ אַחַר, הַתְּלִיעוּ
רְגָלֶיהָ: אוֹ שְׁנַעֲשִׂית אֲנִגְרִיא. שְׁנַלְקָהָ לְעִבּוּדַת הַמְּלָךְ: אוֹמֵר לוֹ הָרִי
שְׁלָךְ לְפָנֶיךָ. וְדוֹקָא כְּשִׁאֲמַר לוֹ חֲמוֹר זֶה, וְשִׁכְרוּ לְמִשְׁאֲוִי. אֲבָל אִם שִׁכְרוּ
לְרֶכֶב עֲלָיו, אֲפִלוּ אֲמַר לוֹ חֲמוֹר זֶה, אֵינּוּ יָכוֹל לומר לוֹ הָרִי שְׁלָךְ לְפָנֶיךָ
{יז}, שְׁמָא תִּפְל תַּחֲתֵיו בְּגִשֶׁר אוֹ תִּשְׁלִיכְנוּ בְּאַחַת הַפְּחָתִים. וְכֵן אִם
הִשְׁכִּיר לוֹ חֲמוֹר סֶתֶם אֲפִלוּ לְמִשְׁאֲוִי, אֵינּוּ יָכוֹל לומר לוֹ הָרִי שְׁלָךְ לְפָנֶיךָ,
אֵלֶּא חַיֵּב לְהַעֲמִיד לוֹ בְּהֶמָה אַחֲרָת. וְאִם אֵינּוּ מַעֲמִיד לוֹ בְּהֶמָה אַחֲרָת,
אֵינּוּ חַיֵּב לְתַן לוֹ כָּלוּם מִכָּל שִׁכְר הִדְרִיךְ שֶׁהִלָּךְ עִמּוֹ: מִתָּה אוֹ נִשְׁבְּרָה
חַיֵּב. הַמִּשְׁכִּיר לְמַכֵּר הַעוֹר וְהַנְּבִלָה לְכָלְבִּים וְלַהוֹסִיף מַעוֹת וְלַהַעֲמִיד לוֹ
חֲמוֹר. אוֹ יִשְׁכֹּר לוֹ אַחַר בְּדָמֵי הַנְּבִלָה, שֶׁהָרִי חֲמוֹר זֶה שְׁעָבַד לוֹ {יח}. אוֹ
יַחֲזִיר לוֹ שִׁכְרוֹ: אִם הֶחֱלִיקָה פְּטוֹר. שְׁבִיבָה הִיא רְאוּיָה לְהַחֲלִיק יוֹתֵר,
שְׂרֵאשׁ הָהָר חֵד וּמִשְׁפַּע לְצַדִּדִּין: וְאִם הוֹחֲמָה חַיֵּב. שֶׁהַבְּקָעָה מַעֲלָה הֶבֶל
לְפִי שֶׁהָהָרִים סְבִיבָה וְאִין אֲוִיר שׁוֹלֵט בָּהּ, וְאִם הוֹחֲמָה מִחֲמַת הַעֲלוּתָהּ
בְּהָר, חַיֵּב, שֶׁהַמַּעֲלָה גְרָמָה לָּהּ, וְהוּא שִׁנָּה לְהוֹלִיכָה בְּהָר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יג} וְזו כו'. וְהוּא הַדִּין אֲפִלוּ זֶה שֶׁהִלָּךְ בָּהּ קֶצֶרָה יוֹתֵר, אֵלֶּא שְׁלֵא
חֵשׁ לְהֶאֱרִיךְ. תּוֹסְפוֹת: {יד} וְכֵן כָּתַב רַש"י. וְדוּחַק לומר כֵּן שֶׁדִּרְךְ הַבְּהֵמוֹת
לְלַמְּדֵם לְלַכֵּת בְּהָר וּבַבְּקָעָה. וְהַתּוֹסְפוֹת פְּרָשׁוּ שֶׁיִּדּוּעַ שְׂאוֹתוֹ הַיּוֹם הִיָּה אֲוִיר
מִשִּׁנָּה בְּהָרִים יוֹתֵר מִבַּבְּקָעָה, אוֹ אִיפְכָא, מִשְׁלַג וּמִטֶּר, וְהוּי תַּחֲלָתוֹ וְסוּפוֹ
בְּפִשְׁיָהּ. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: {טו} גְּרָסְתוֹ וְהַבְּדִיקָה בְּדִל"ת. אֲבָל בְּגִמְרָא
בְּרִישׁ, וְאֲמַרוּ בְּפִרוּשׁוֹ נְהוּרִיתָא, עַל דִּרְךְ סְגִי נְהוּר: {טז} אֲנִגְרִיא.
שְׁכַּשְׁפוֹגְעִים בְּדִרְךְ לּוֹקָחִים וְאִין מַחֲפָשִׁים בְּפִתִּים, וְלִפְיֶכָךְ אוֹמֵר לוֹ הָרִי כּוּי
דְּמַזְלָךְ גָּרַם, שְׂאֵלוּ הִיָּתָה בְּבִית לֹא הִיָּתָה נְטִלָת. וְלִפְיֶכָךְ אֲפִלוּ אֵינָה חוֹזְרָת,
דְּלֹא דָמִי לְמִתָּה, דְּהֵכָא מוּכַח דְּמַזְלָא דִּידִיָּה גָּרַם. תּוֹסְפוֹת: {יז} לֹא קֵאִי
אֲנִגְרִיא. הַמַּגִּיד: {יח} רַש"י. וְלִשׁוֹנוֹ מְגִמְגָם. דְּהֵכָא אֵירִי בְּחֲמוֹר סֶתֶם,
וְלִהְכִי כָּתַב בְּרִישׁ דְּבָרָיו שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹסִיף מַעוֹת כּוּי, וְכֵן מְדַתְּנִי בְּמִתְנִיתִין חַיֵּב
לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר אַחַר. הָרֵא"ש. וְטַעֲמָא דְּבַמְשִׁיכַת הַחֲמוֹר מִשְׁתַּעֲבָדִין נִכְסֵי
הַמִּשְׁכִּיר לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר אַחַר: {יט} פְּטוֹר. וְלֹא הוּי תַּחֲלָתוֹ בְּפִשְׁיָהּ וְסוּפוֹ
בְּאִנְס דְּחַיֵּב, דְּלֹא חַיֵּבוֹהוּ אֵלֶּא כְּשִׁבָא הָאִנְס מִחֲמַת הַפִּשְׁיָהּ, וְהֵכָא אֵלוּ לֹא
פִּשְׁעַ וְהוֹלִיכָה בְּהָר כָּל שְׁכֵן שֶׁהִחֲלָקָה. תּוֹסְפוֹת: {כ} הַמַּעֲלָה. הוֹחֲמָה בְּעֲלוּתָהּ
מִרְגְּלֵי הָהָר לְרֵאשׁוֹ. רַש"י. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השוכר את החמור להוליכה בהר והוליכו בבקעה כו': אמנם יוכל המשכיר לומר לשוכר הרי שלך לפניך כשהשכיר לו לשאת משאוי ויחד לו הבהמה אבל אם שכר ממנו לרכוב בה הוא עצמו או לשאת עליו משא אלא שאמר לו חמור סתם ולא ייחד לו הבהמה חייב להעמיד לו בהמה אחרת. ומה שאמר חייב להעמיד לו חמור יש בו דינין וזה כי אם ייחד לו בהמה ואמר לו חמור זה אני שוכר לך ומתה בדרך אם אותה נבילה שוה דמים שיקנה בהם בהמה יקנה בדמיה בהמה או ישכור בהמה באותם דמים שיוליכיהו למקום שפסק עמו ואם המתה אינה שוה כדי שישכור לו בהמה אחרת יחשוב לו מה שהלך מן הדרך ויתן לו מה שראוי לו ואם שכר ממנו חמור סתם יעמיד לו בהמה על כל פנים ואם לא העמידה לו לא יחשב לו שום דבר מן השכירות. ומה שאמר הבריקה הוא שאינה יכולה להלוד מחמת חולי מחליי הבהמות. ונעשית אנגריא רוצה לומר שתלקח לעבודת המלכות:

השוכר את החמור להוליכה בהר כו': מבואר הוא כי המכשולים בהר יותר מבבקעה וכמו כן יתחמם גוף הבהמה בבקעה יותר מבהר למיעוט נשיבת הרוחות במקומות: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ד

השׁוֹכֵר אֶת הַפָּרָה לְחֹרֶשׁ בְּהָר וְחֹרֶשׁ בְּבִקְעָה, אִם נִשְׁבַּר הַקִּנְקוֹן, פָּטוּר **{כב}**. בְּבִקְעָה וְחֹרֶשׁ בְּהָר, אִם נִשְׁבַּר הַקִּנְקוֹן, חַיֵּב. לְדוֹשׁ בְּקִטְנִית וְדֹשׁ בְּתַבּוּאָה, פָּטוּר, לְדוֹשׁ בְּתַבּוּאָה וְדֹשׁ בְּקִטְנִית, חַיֵּב, מִפְּנֵי שֶׁהַקִּטְנִית מִחֻלְקֵת:

ר"ע מברטנורה **השׁוֹכֵר אֶת הַפְּרָה לַחֲרֹשׁ וְכוּ'.** וְכָל כְּלֵי הַמַּחְרָשָׁה לְבַעַל הַפְּרָה, וְנִעְרְוּ הוֹלְכִים עִם בְּהֵמָתוֹ וְחוֹרְשִׁים בָּהּ **{כא}**: **נִשְׁבֵּר הַקִּנְקוֹן.** יִתְד הַמַּחְרָשָׁה שָׁבוּ הַבְּרָזָל: **חֵיב.** שְׁהָרִים קָשִׁים לַחֲרֹשׁ מִן הַבְּקָעָה מִפְּנֵי הַסְּלָעִים שֶׁיֵּשׁ שָׁם: **וְדָשׁ בְּתַבּוּאָה.** פְּטוֹר אִם הִחְלִיקָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{כא}** וְזֶה אוֹחֵז הַדְּרָבָן לְכַוֵּן פְּרָה לְתַלְמִיחָה, וְזֶה הוֹלֵךְ אַחַר הַמַּחְרָשָׁה וּמַכְבִּיד הַיִּתְד בְּקַרְקָע, שָׁבוּ הַבְּרָזָל, וְהוּא קִנְקוֹן דְּמַתְנִיתִין: **{כב}** **פְּטוֹר.** רְצוֹנוֹ לומר שֶׁלֹּא יִשְׁלַם הַשׁוֹכֵר לְבַעַל הַפְּרָה, אֲלֵא הָאֵמֶן שְׁחָרַשׁ וְהָיָה תוֹפֵס הַמַּחְרָשָׁה וְשִׁבְרָה, הוּא יִשְׁלַם לְבַעַל הַפְּרָה. הַרְמַב"ם. וְעִינֵי תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השׁוֹכֵר אֶת הַפְּרָה לַחֲרוֹשׁ בְּהַר וְחָרַשׁ בְּבַקְעָה כו': קִנְקוֹן שֵׁם הַמַּחְרִישָׁה. וְאָמְרוּ פְּטוֹר רְצוֹנֵי לומר שֶׁלֹּא יִשְׁלַם הַשׁוֹכֵר לְבַעַל הַפְּרָה אֲלֵא הָאֵמֶן שְׁחָרַשׁ וְהָיָה תוֹפֵס הַמַּחְרִישָׁה וְשִׁבְרָה הוּא יִשְׁלַם לְבַעַל הַפְּרָה: (רמב"ם)

פ ר ק ו - משנה ה

הַשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהַבִּיאַ עָלֶיהָ חֲטָיִם וְהַבִּיא עָלֶיהָ שְׁעָרִים, חֵיב. תְּבוּאָה וְהַבִּיא עָלֶיהָ תְּבֹן, חֵיב, מִפְּנֵי שֶׁהִנְפִּיחַ קָשָׁה לְמִשְׁאֹוִי. לְהַבִּיא לְתֵדָּה חֲטָיִם וְהַבִּיא לְתֵדָּה שְׁעָרִים, פְּטוֹר. וְאִם הוֹסִיף עַל מִשְׁאֹוֹ, חֵיב. וְכִמָּה יוֹסִיף עַל מִשְׁאֹוֹ וְיִהְיֶה חֵיב. סוּמְכּוֹס אוֹמֵר מִנְשׁוּם רַבִּי מֵאִיר, סָאָה לְגַמֵּל, שְׁלֶשֶׁה קָבִין לַחֲמוֹר:

ר"ע מברטנורה **וְהַבִּיא עָלֶיהָ שְׁעָרִים.** שֶׁהֵן קָלִים מִחֲטָיִן: **חֵיב.** בְּקַלְקוּלָה אִם הוֹסִיף שְׁלֶשֶׁה קָבִין. וְלֹא אֶמְרִינָן הוּאִיל וְהַשְׁעָרִים קָלִין יֵשׁ לוֹ לְהוֹסִיף עַד כְּדֵי כְּבֹד לְתֵדָּה חֲטָיִן שֶׁהוּא מִשְׁאֵה הַחֲמוֹר: **מִפְּנֵי שֶׁהִנְפִּיחַ קָשָׁה.** לְבַהֲמָה כְּמִשְׁאֹוִי. אִף עַל פִּי שְׁאִין מִשְׁאֹוֹ כְּבֹד כְּמִשְׁאֵה הַחֲטָיִן, הָרִי נִפְחָן כְּנִפְחַת הַחֲטָיִן, וְהִנְפִּיחַ כְּמִשְׁאֹוִי: **לְתֵדָּה.** חֲצִי כוֹר. וְהַכּוֹר שְׁלֹשִׁים סָאִין:

סוּמְכוֹס אֹמֵר וְכוּ'. וְהִלְכָה כְּסוּמְכוֹס. וְאִם הוֹסִיף פְּחוֹת מִשְּׁעוֹר זֶה, פְּטוֹר אִם הוֹזִיק הַחֲמוֹר, וְנוֹתֵן שְׂכָר הַתּוֹסֵפֶת בְּלֶבֶד : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם השוכר את החמור להביא עליה חטים כו' : כשפסק עמו להביא חטים והביא עליו שעורים חייב אפי' שהמשא של שעורים כמשא של חטין הנפח יותר. ואם הביא עליה פחות ממשקל השעורים ואע"פ שמדתו יותר ממדת החטים פטור לפי שלא יהיה הנפח יותר אלא כשיהיה המשקל כמותו במשקל ושלושת קבין לחמור וסאה לגמל הוא חלק משלשים על מה שפסק עמו חייב. ואם הוסיף פחות מזה אינו חייב כלום אלא נותן השכר על הנוסף בלבד ואינו חייב לשלם לפי שההלכה כסומכוס : (רמב"ם)

פרק ו - משנה ו

כָּל הָאֲמֵנוֹן, שוֹמְרֵי שְׂכָר הֵן. וְכֵלֶן שְׂאֲמָרוֹ, טַל אֶת שְׂלֶדָּה וְהִבֵּא מְעוֹת, שוֹמֵר חֲנָם. שְׂמֹר לִי וְאֲשֶׁמֶר לָךְ, שוֹמֵר שְׂכָר. שְׂמֹר לִי, וְאֲמַר לוֹ הִנֵּחַ לְפָנַי, שוֹמֵר חֲנָם {כה} :

ר"ע מברטנורה כל האמנין. קבלנים שמקבלים עליהם לעשות מלאכה בבתיהם : שומרי שכר. להתחייב בגנבה ואבדה. דבה היא הנאה דתפס ליה אאגרא הוי עליה שומר שכר : וכלן שאמרו טל את שלד. שכבר גמרתיו ואיני מעכבו לתפסו על שכרי, ומאחר שתוליקנו תביא מעות {כג}, הרי הוא משם ואילך שומר חנם : שמר לי ואשמר לך. שמר לי היום ואשמר לך למחר. אבל שמר לי אתה זה, ואני שומר לך זה האחר במקומו, והכל בזמן אחד, זו שמירה בבעלים היא {כד} ופטור : הניח לפני שומר חנם. אבל הניח לפניך, או הניח סתם, אפלו שומר חנם לא הוי. דלא קביל עליה נטירותא כָּלֵל : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כג} כלומר דהכי משמע כשאומר טל את שלד והבא מעות, ולא אמר הבא מעות וטל שלד, דהוי משמע שעדין תופסו כו'. אבל כשאומר גמרתיו פשיטא דשומר חנם הוא, כיון דידעו הבעלים שפלתה מלאכתו הוי כשואל שפלתה ימי שאילתו, שפטור מאנשים, וכמו שכתב הר"ב פרק ח'

משנה ג'. גמרא: **[כד]** ופרש רש"י בעליו של חפץ זה שנגנב במלאכתו של שומר הנה, שאף הוא משמר הנה לו, וכתוב [שמות כב] אם בעליו עמו לא ישלם, ודרשין עמו במלאכתו. ואף על גב דבשואל כתיב, לקמן (דף צה) דרשין ליה אפלהו שומרין: **[כה]** הנח כו'. מירי דמנח במקום שקונה. נמוקי יוסף: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כל האומנין שומרי שכר הן וכולן שאמרו כו': אם אמר הבא מעות וטול את שלך *שומר חנם וכשאמר הנח לפניך או הנח סתם אינו חייב כלום ואפי' השבועה המחויבת לשומר חנם לפי שלא קבל עליו לשמירה בשום פנים ואפי' שמירה בחנם. ואמר שמור לי ואשמור לך בזמן אחד זו היא שמירה בבעלים ואינו חייב לשלם ועוד יתבאר לך ואמנם יהיה שומר שכר כשיאמר לו שמור לי היום ואשמור לך למחר: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ז

הלואה על המשכון, שומר שכר. רבי יהודה אומר, הלואה מעות, שומר חנם. הלואה פרות, שומר שכר. אבא שאול אומר, מתר אדם להשכיר משכונו של עני להיות פוסק עליו והולך, מפני שהוא כמישיב אבדה:

ר"ע מברטנורה הלואה. מעות: על המשכון שומר שכר. בין הלואה ואחר כך משכנו, בין משכנו ואחר כך הלואה. ומאי שכר, שכר מצוה **[כו]**: הלואה מעות שומר חנם. דלית ליה לרבי יהודה שכר מצוה לענגן דינא: הלואה פרות שומר שכר. דדרך פרות להרקיב. ואין הלכה כרבי יהודה: מתר אדם להשכיר. לאחרים **[כז]**: משכונו של עני. שפידו: להיות פוסק עליו. שכר: והולך. תמיד ופוחת מן החוב. ודוקא במשכון דנפיש אגריה וזוטר פחתיה, כגון מרא וקרדס וכיוצא בהן. וכן הלכה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[כז]** בההיא הנאה דלא בעי למיתב ליה רפתא לעניא בשעה שמלוה עליו, דהעוסק במצוה פטור מן המצוה. ובההיא הנאה נעשה שומר

שָׁכַר כָּל זָמַן שֶׁהַמְשָׁכּוֹן אָצֵלוֹ. גְּמָרָא. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כז]** רְשִׁי. וְכְלוּמַר, אֲבָל הוּא לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן וַיִּנְכַּח לּוֹ שְׁכָרוֹ בְּחוּבוֹ. וְטַעְמָא, כְּתַב הַטּוֹר מִשּׁוּם חֲשָׁדָא. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הלוהו על המשכון שומר שכר רי"א הלוהו כו': אין הפרש בין שהלוהו ואחר כך משכנו או שמשכנו ואח"כ הלוהו ומה שאמר אבא שאול מותר אדם להשכיר משכנו של עני הוא שיהיה אותו המשכון כשישכירו יהיה שכרו יותר ממה שמתקלקל בגופו כגון כלי ברז שחופרין בהן הקרקע וכיוצא בהן. ואין הלכה כרבי יהודה והלכה כאבא שאול: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ח

הַמְעַבֵּיר חֲבִית מִמְּקוֹם לְמְקוֹם וְשִׁבְרָהּ, בֵּין שׁוֹמֵר חֲנָם בֵּין שׁוֹמֵר שְׁכָר, יִשְׁבַּע. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר, זֶה וְזֶה יִשְׁבַּע וְכוּ'. אֹמֵר, זֶה וְזֶה יִשְׁבַּע, וְתַמָּה אֲנִי אִם יְכוּלִין זֶה וְזֶה לְשַׁבַּע:

ר"ע מברטנורה **בין שומר חנם ובין שומר שכר ישבוע**. קא סלקא **[דעתיה]** **[כח]** יִשְׁבַּע שְׁלֹא פִשַׁע וַיִּפְטֹר: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר זֶה וְזֶה יִשְׁבַּע וְכוּ'. כְּלוּמַר, אִף אֲנִי שְׁמַעְתִּי מֵרַבּוֹתֵי כְּרַבִּי מֵאִיר **[כט]** דְּזֶה וְזֶה יִשְׁבַּע, אֲבָל תַּמָּה אֲנִי עַל זֶה וְעַל זֶה הֵיאֵךְ נִפְטָרִין בְּשִׁבּוּעָה, דְּשׁוֹמֵר שְׁכָר הֵיאֵךְ פְּטוֹר בְּשִׁבּוּעָה דְּלֹא פִשַׁע, הָא בְּלֹא פְּשִׁיעָה נִמְי חֵיב, שְׂאִין זֶה אֲנִס אֶלֶּא דּוּמְיָא דְּגִנְבָה וְאֵבְדָה שְׁהוֹן קְרוּבִים לְפְשִׁיעָה וְלֹאֲנִס. וְעוֹד, אִי שְׁלֹא בְּמְקוֹם מְדָרוֹן נִשְׁבְּרָה, אֶפְלוֹ שׁוֹמֵר חֲנָם הֵיכִי מְצִי מִשְׁתַּבֵּעַ שְׁלֹא פִשַׁע, הָא וְדֹאֵי פְּשִׁיעָה הִיא. וְרַבִּי מֵאִיר סָבַר, שְׁבּוּעָה זֹו לֹא מִן הַדִּין הִיא אֶלֶּא תִקְנַת חֲכָמִים הִיא **[ל]**, שְׂאִם אִי אֶתְה פּוֹטֵר הַמְעַבֵּיר חֲבִית מִמְּקוֹם לְמְקוֹם מִן הַתְּשִׁלוּמִין עַל יְדֵי שְׁבּוּעָה זֹו, אִין לָךְ אָדָם שְׁיַעֲבִיר חֲבִית לְחִבְרוֹ מִמְּקוֹם לְמְקוֹם לְפִיכָךְ תִּקְנוֹ שְׁיִשְׁבַּע שְׁלֹא בְּכּוֹנְנָה שְׁבִרְתִּיהָ וַיִּפְטֹר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[כח]** כְּלוּמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּתַמָּה, מִשּׁוּם דְּקָא סְלָקָא דְּעֵתִיהָ כּוּ': **[כט]** דְּסִתָּם מִתְּנִיתִין רַבִּי מֵאִיר הִיא: **[ל]** לְטַעְמִיהָ דְּסְבִירָא לִיה נִתְקַל פּוֹשַׁע הוּא כּוּ' וְלִפִּיכָךְ מִשְׁבִּיעִין דְּשְׁלֹא בְּכּוֹנְנָה שְׁבִרְתִּיהָ. אֲבָל לְרַבִּי יְהוּדָה דְּהֵתָם

וְהִלְכְתָּא כְּוַתִּיה דְּסִבְיָא לִיה נְתַקֵּל לָאו פּוֹשַׁע הוּא, מְשַׁבְּעִין לִיה שְׁלֵא
בְּפִשְׁיָה נְשַׁבְּרָה, בֵּין שׁוֹמֵר חֲנָם בֵּין שׁוֹמֵר שְׁכָר. הָרִי"ף וְהָרָא"ש. וְנִרְאָה
מְלִשׁוֹנָם דְּלָאו פּוֹשַׁע הוּא אָפְלוּ שְׁלֵא בְּמָקוֹם מְדָרוֹן. וְעֵין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב:
(עִיקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם המעביר חבית ממקום למקום ושברה בין כו': ישבע שבועת התורה
שלא פשע בה ויפטר ותמה רבי אליעזר בזה הדין ואמר איך יתכן שישבע
בכגון זה שומר חנם ושומר שכר לפי ששומר שכר ואפי' לא פשע ושומר חנם
גם כן אם היה אותו המקום שצוה לו שיעביר לשם החבית מקום מדרון או
יש לו עדים שלא פשע עליה יתחייב גם כן שבועה. ומה שאמר רבי אליעזר
דין הוא אבל אמרו שבועה זו תקנת חכמים היא שאם אין אתה אומר כן
אין לך אדם שמעביר חבית לחבירו ממקום למקום ותקנת תכמים אינה
אלא בשומר חנם על איזה ענין שיהיה ושומר שכר הוא שיעביר חבית בשכר
וישברנה במקום מפורסם שאפשר שימצא לשם עדים ויתחייב לשלם אלא
אם כן הביא עדים שלא פשע בה בשעה שהעבירה: (רמב"ם)

פרק

פרק ז - משנה א

השׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים וְאָמַר לָהֶם לְהַשְׁכִּים
וּלְהַעְרִיב **[א]**, מְקוֹם שֶׁנֶּהְגוּ שְׁלֵא לְהַשְׁכִּים
וְשְׁלֵא לְהַעְרִיב, אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְכוּפֵן. מְקוֹם
שֶׁנֶּהְגוּ לְזוֹן, יְזוֹן. לְסַפֵּק בְּמַתִּיקָה, יְסַפֵּק. הַכֹּל

כַּמְנַהֵג הַמְדִינָה. מַעֲשֵׂה בְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן מֵתִיָּא
שָׁאֵמַר לְבָנָו, צֵא שֹׁכֵר לָנוּ פּוֹעֲלִים. הֲלֹךְ וּפָסֵק
לָהֶם מְזוֹנוֹת. וּכְשָׁבָא אֶצֶל אָבִיו, אָמַר לוֹ, בְּנִי,
אִפְלוּ אִם אַתָּה עוֹשֶׂה לָהֶם כְּסָעֵדֶת שְׁלֵמָה
בְּשַׁעְתּוֹ, לֹא יֵצֵאתָ יָדֶי חוֹבְתֶךָ עִמָּהוֹן, שֶׁהוּן בְּנֵי
אֲבָרְהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב. אֲלֵא עַד שְׁלֵא יִתְחִילוּ
בַּמְלָאכָה צֵא וְאָמַר לָהֶם, עַל מְנַת שְׂאִין לָכֶם
עָלִי אֲלֵא פֶת וְקִטְנִית בְּלִבְד. רַבָּן שְׁמַעוֹן בֶּן
גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, לֹא הִיָּה צָרִיךְ לוֹמַר, הַכֹּל
כַּמְנַהֵג הַמְדִינָה {ה} :

ר"ע מברטנורה **השוכר את הפועלים**. אינו רשאי לכוֹפֵן. ואף על גב דטפא
להו אאגריהו משאר פועלים, לא מצי אמר להו האי דטפאי לכו
אאגריכו אדעתא דמקדמיתו ומחשכיתו בהדאי, דאמרי ליה האי
דטפאת לן אדעתא דעבדינן לך עובדתא שפירתא {ב} : **במתיקה**. לפתן :
הכל כמנהג המדינה. הכל לאתויי דוכתי דנהיגי פועלים למיכל
ולמשתי בצפרא בביתו של בעל הבית קדם שיצאו למלאכתם, דאי אמר
להו בעל הבית קדימו לעבידתיכו בשדה ואביא לכם מאכלכם שם,
אמרי ליה, לא, אלא עתה נאכל בבית קדם שניצא השדה {ג}, כמנהג
המדינה : **מעשה ברבי יוחנן בן מתיא**. בגמרא מפרש דחסורי מחסרא
והכי קתני, ואם פסק להם מזונות, מזונות רבה להם, כלומר, כיון דלא
הוה צריך לאתנויי שהרי כמנהג המדינה היו אוכלים, ואתני בהדיהו
לתן להם מזונות, מזוני יתרי קאמר, ומעשה נמי ברבי יוחנן וכו' :
בשעתו. בעת מלכותו. דמלך והדיוט הוה : **שהם בני אברהם יצחק
ויעקב**. וסעודתו של אברהם גדולה משל שלמה, דאלו אברהם שלשה
פריס לשלשה אנשים {ד}, ובסעודת שלמה יהודה וישראל רביס כחול
אשר על שפת הים : **עד שלא יתחילו במלאכה**. דאין כאן אלא דברים.
דאלו משיתחילו לא תוכל לחזר : **רבן שמעון בן גמליאל אומר וכו'**.
והלכה כרבן שמעון בן גמליאל : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} **להשכים כו'**. כששכרו סתמא ואמר להם אחר שהשכירן
כבר להשכים כו'. אבל אם התנה מעקרא, הכל לפי תנאו. תוספות : {ב}
כלומר שזו המלאכה היא עבידתא שפירתא. ואדעתא דהכי טפאת לן : {ג}
ואם אין האכל מזמן נמתין בביתו ולא ניצא השדה למלאכתו. תוספות : {ד}
דכתיב [בראשית יח] ויקח בן בקר רך וטוב. בן בקר אחד, רך שנים, וטוב
שלשה. גמרא. ונקט נמי יצחק ויעקב משום כי ביצחק יקרא לך זרע. ועין

תוספות יום טוב: **ה** **פמנהג כו'**. הכל לאתויי השוכר את הפועל ואמר ליה
כְּאֶחָד וְכַשְׁנַיִם מִבְּנֵי הָעִיר. מְשַׁמְנִין בְּיַגְיָהוּ. פֶּרֶשׁ רַשִׁיי שְׁנוֹתַיִן לָהֶם כְּמוֹ
שְׁנוֹתַיִן לְבִינוֹנֵי. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים כו': והלכה כרבן שמעון
בן גמליאל: אמרה תורה בשכיר שהתירה לו לאכול ואל כליך לא תתן
וקבלנו בפיי זה הכתוב בזמן שאתה נותן לכליו של בעל הבית אתה אוכל
אין אתה נותן לכליו של בעל הבית אינך אוכל ולפיכך אינו אוכל עד גמר
מלאכה וכשיהיה הדבר שהוא עוסק בו תלוש מן הקרקע יש לו לאכול בשעת
מלאכתו ולמדנו זה מדקאמר רחמנא לא תחסום שור בדישו וכמו שאוכל
שור בתלוש בשעת מלאכה כך יאכל הפועל והראיה על זה ממה שאמר לא
תחסום שור בדישו ולא אמר לא תדוש בשור חסום רצונו לומר שלא תהא
חסימה בשום פנים לא לשור ולא לאדם: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ב

וְאֵלוֹ אוֹכְלִין מִן הַתּוֹרָה **ו**. הָעוֹשֶׂה בְּמַחְבֵּר
לְקַרְקַע, בְּשַׁעַת גְּמִיר מְלֶאכֶה, וּבְתִלוֹשׁ מִן
הַקְּרָקַע, עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֶאכֶתוֹ, בְּדַבָּר
שֶׁגְדוּלוֹ מִן הָאָרֶץ. וְאֵלוֹ שְׂאִין אוֹכְלִין **יג**.
הָעוֹשֶׂה בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע בְּשַׁעַת שְׂאִין גְּמִיר
מְלֶאכֶה, וּבְתִלוֹשׁ מִן הַקְּרָקַע מֵאַחַר שֶׁנִּגְמְרָה
מְלֶאכֶתוֹ, וּבְדַבָּר שְׂאִין גְּדוּלוֹ מִן הָאָרֶץ:

ר"ע מברטנורה וְאֵלוֹ. פועלים: אוכלים מן התורה. בְּמַה שְׁעוֹסְקִין בוֹ:
גְּמִיר מְלֶאכֶה. כְּשֶׁתּוֹלְשִׁין אוֹתוֹ **ז**. דְּכַתִּיב (דְּבָרִים כד) וְאֵל כְּלִיךָ לֹא תִתֵּן
ח, בְּשַׁעַת שֶׁאַתָּה נוֹתֵן לְכִלְיֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אֹתָהּ אוֹכֵל, דְּהֵינּוּ
כְּשֶׁתּוֹלְשִׁין אוֹתוֹ: וּבְתִלוֹשׁ מִן הַקְּרָקַע. וְאִם מִתְעַסֵּק בְּדַבָּר הַתִּלוֹשׁ אוֹכֵל
בְּאוֹתוֹ דָּבָר עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֶאכֶתוֹ לְמַעֲשֵׂר, אִם הוּא בֵּר מְעֵשֵׂר. אוֹ עַד
שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֶאכֶתוֹ לְחֻלָּה **ט**, אִם הוּא בֵּר חֻלָּה. דְּאָמַר קָרָא (שם כה)

לא תחסם שור בדישו, ומדלא קאמר לא תדוש בחסימה [י], שמע מנה לאקושי חוסם לנחוס ונחוס לחוסם, מה נחוס שהוא שור אוכל בתלוש כשעושה בו מלאכה, כך חוסם שהוא אדם אוכל בתלוש כשעושה בו מלאכה, ומה חוסם וכו' [יא]. ומה דיש מיחד, דבר שהוא גדולי קרקע ולא נגמרה מלאכתו למעשר ובשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו, אף כל דבר שהוא גדולי קרקע ולא נגמרה מלאכתו למעשר כשהוא בשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו. יצא החולב והמחבץ והמגבן, שאינן גדולי קרקע. ויצא המבדיל התמרים והגרורות המחברים יחד, שנגמרה מלאכתם למעשר. ויצא המנכש בשומים ובבצלים, שמסיר הקטנים שאינן גדלים לעולם מבין האחרים להרחיב מקום לגדולים, שאין זו שעת גמר מלאכה [יב]. שכל אלו וכיוצא בהן אין פועל אוכל בהן : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ו] מן התורה. משום דאיירי מעקרא בפועלים שאוכלים על ידי שפסקו להם מזונות או על ידי מנהג המדינה, להכי נקט ואלו אוכלין מן התורה בלא פסק ובלא מנהג. תוספות : [ז] כלומר שנגמר מלאכת בשולן, שאינן צריכין עוד לקרקע : [ח] ובפועל הכתוב מדבר, נאמר כאן ביאה ונאמר להלן [דברים כד] לא תבא עליו השמש. גמרא : [ט] כלומר ואין שעת גמר מלאכתו למעשר פוטרתו : [י] דהא שור לאו דוקא, דכל מלי איתנהו בחסימה כדילפינן בסוף פרק ה' דבבא קמא. גמרא : [יא] אוכל במחבר. אף נחוס אוכל במחבר. גמרא : [יב] דעקר פעלה משום תקון גדולים הם. ועין תוספות יום טוב : [יג] שאין אוכלין. אפלו מהלכות מדינה. גמרא : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ואלו אוכלין מן התורה העושה במחבר לקרקע כו' : אמרה תורה בשכיר שהתירה לו לאכול ואל כליך לא תתן וקבלנו בפ"י זה הכתוב בזמן שאתה נותן לכליו של בעל הבית אתה אוכל אין אתה נותן לכליו של בעל הבית אינך אוכל ולפיכך אינו אוכל עד גמר מלאכה וכשיהיה הדבר שהוא עוסק בו תלוש מן הקרקע יש לו לאכול בשעת מלאכתו ולמדנו זה מדקאמר רחמנא לא תחסום שור בדישו וכמו שאוכל שור בתלוש בשעת מלאכה כך יאכל הפועל והראיה על זה ממה שאמר לא תחסום שור בדישו ולא אמר לא תדוש בשור חסום רצונו לומר שלא תהא חסימה בשום פנים לא לשור ולא לאדם : (רמב"ם)

פרק ז - משנה ג

הָיָה עוֹשֶׂה בְּיָדָיו אֲבָל לֹא בְּרַגְלָיו, בְּרַגְלָיו אֲבָל לֹא בְּיָדָיו, אֲפָלוּ בְּכַתְּפוֹ {ז}, הָרִי זֶה אוֹכֵל {ט}.

רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, עַד שְׁיַעֲשֶׂה בְּיָדָיו וּבְרַגְלָיו:

ר"ע מברטנורה **עד שיעשה בידיו ורגליו**. מה שור בידיו וברגליו, אף פועל בידיו וברגליו, דהא אתקש חוסם לנחסם. ואין הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} בכתפו. דאינו מזיז ידיו ורגליו. רש"י: {ט} אוכל. מאי טעמא, כי תבא בכרם רעף, בכל מה דעביד. גמרא. ונראה לי דמפיק ליה מדלא כתיב כי תבא לבצר בכרם רעף: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם היה עושה בידיו אבל לא ברגליו ברגליו אבל כו': רבי יוסי ב"ר יהודה אומר מה שור בידיו ורגליו אף פועל בידיו ורגליו. ואין הלכה כרבי יוסי ב"ר יהודה: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ד

הָיָה עוֹשֶׂה בְּתֵאֲנִים {ט}, לֹא יֹאכֵל בְּעֵנָבִים {י}, בְּעֵנָבִים, לֹא יֹאכֵל בְּתֵאֲנִים. אֲבָל מוֹנֵעַ אֶת עֲצָמוֹ עַד שְׁמַגִּיעַ לְמָקוֹם הַיְּפוֹת וְאוֹכֵל. וְכֵן לֹא אָמְרוּ {יח} אֶלָּא בְּשַׁעַת מְלֶאכֶה, אֲבָל מְשׁוּם הָשֵׁב אֲבָדָה לְבַעֲלִים אָמְרוּ, פּוֹעֲלִים אוֹכְלִין

בְּהִלְכֶתְךָ מֵאֶמֶן לְאֶמֶן, וּבַחֲזִירְתֶּךָ מִן הַגֵּת, וּבַחֲמֹר כְּשֶׁהִיא פּוֹרֶקֶת:

ר"ע מברטנורה מִפְּנֵי הַשֵּׁב אֲבָדָה לְבַעָלִים. שֶׁלֹּא יִבְטַל מִמְּלֹאכְתּוֹ וְיֵאָכֵל:
אָמְרוּ, פּוֹעֲלִים אוֹכְלִים בְּהִלְכֶתְךָ מֵאֶמֶן לְאֶמֶן. כְּשֶׁגָּמְרוּ שׁוֹרָה זֹו
וְהוֹלְכִים לְהִתְחִיל בַּחֲבָרְתָּהּ. וְאִף עַל גַּב דְּהֵיָא שֶׁעֲתָא לָאוּ שְׁעַת מְלָאכָה
הִיא, נִיחָא לִיה לְבַעַל הַבַּיִת בְּהָא: וְחֲמֹר כְּשֶׁהִיא פּוֹרֶקֶת. בְּהִלְכֶתְךָ
אוֹכֶלֶת מִמִּשְׁאוֹי שֶׁעַל גְּבַה עַד שֶׁתְּהֵא פּוֹרֶקֶת **{יט}**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טז} בְּתֵאֲנִים כּו'. שֶׁנֶּאֱמַר בְּכָרֶם וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים, עֲנָבִים וְלֹא
תֵאֲנִים. סִפְרֵי (וירושלמי). וְעַיִן תּוֹסֵפּוֹת יוֹם טוֹב: **{יז}** לֹא כּו'. וְאֶפְלוּ שֶׁכָּרוּ
לְעִשׂוֹת בְּשִׁנְיָהּ. טוֹר: **{יח}** לֹא אָמְרוּ. שֶׁיֵּאָכֵל אֶלָּא בְּשַׁעָה שֶׁהוּא עוֹסֵק
בַּמְּלָאכָה, וְלֹא שֶׁיֵּשֵׁב לוֹ וְיֵאָכֵל לוֹמַר הֲרֵי מְנַעַתִּי אֶת עֵצְמִי עַד כָּאן וְלֹא נִטְלָתִי
לְאָכֵל וְעַכְשָׁיו אֲשֵׁב לִי וְאוֹכֵל: **{יט}** דְּבִגְמָרָא מְקִשׁוּ בָּהּ. כְּשֶׁהִיא פּוֹרֶקֶת
מִהִיכָא אָכְלָה (כָּל מִשְׁאַה פּוֹרְקִין בְּבֵת אַחַת וְהוֹלְכִין), אִימָא עַד שֶׁתְּהֵא פּוֹרֶקֶת. וּפְרָשׁוּ
הִתּוֹסֵפּוֹת דְּסִלְקָא דְּעִתָּד: אִמִּינָא שְׁאִינָה אוֹכֶלֶת אֶלָּא כְּשֶׁהִיא רוֹאָה בְּפִנְיָהּ
כּו', קָא מְשַׁמַּע לָן. וְלֹא קָאִי אִמְפְּנִי הַשְּׁבֵת אֲבָדָה, דְּמִן הַדִּין אוֹכֶלֶת. אֶלָּא
מְלֵתָא בְּאַפִּי נִפְשָׁה הִיא. וְעַיִן תּוֹסֵפּוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הִיָּה עוֹשֶׂה בְּתֵאֲנִים לֹא יֵאָכֵל בְּעֲנָבִים כּו': אִמַּר רַחֲמֵנָא בְּפוֹעַל
וְאִכְלַת עֲנָבִים וּבֵאָה הַקְּבֵלָה עֲנָבִים וְלֹא דַבַּר אַחַר וְאִמְנַם הַתִּיר לְהֵם לֹאכּוֹל
בְּהִלְכֶתְךָ מֵאֶמֶן לְאֶמֶן וּבַחֲזִירְתֶּךָ לְגַת לְפִי שְׁבֵאוֹתָה שְׁעָה הֵם בְּטֵלִים וְכִיּוֹן
שְׂאֵי אִפְשֵׁר לְהֵם בְּלֹא אִכִּילָה טוֹב הוּא לֹאכּוֹל בְּשַׁעַת הַבְּטֵלָה וְלֹא יֵאָכְלוּ
בְּשַׁעַת (גַּמַּר) מְלֹאכָה וְיִתְבַטְּלוּ כָּל זְמַן שְׂאוֹכְלִין וְזֶה לְטוֹב בַּעַל הַבַּיִת. וּמָה
שְׂאִמַּר וּבַחֲמֹר עַד שֶׁתְּהֵא פּוֹרֶקֶת רְצוֹנוֹ לּוֹמַר שֶׁהִבְהֵמָה לֹא יִמְנְעוּ אוֹתָהּ
מִלֹּאכּוֹל מִמִּשְׁאוֹי שֶׁעַל גְּבַה כָּל זְמַן שֶׁהִיא טְעוֹנָה עַד שִׁיפְרָקוּ מִמֶּנָּה הַמִּשְׁוִי
וּבֵאוֹתָה שְׁעָה יִמְנְעָנָה מִלֹּאכּוֹל: (רמב"ם)

פּוֹרֶקֶת - מִשְׁנֵה ה

אוֹכֵל פּוֹעֵל קְשׁוֹת אֶפְלוּ בְּדִינָר, וְכוֹתְבַת אֶפְלוּ
בְּדִינָר. רַבִּי אֶלְעָזָר חֲסִמָּא אוֹמַר, לֹא יֵאָכֵל

פועל יתר על שָׁכְרוּ. וְחַכְמִים מִתִּירִין {כ}, אֲבָל
מִלְמַדִּין אֶת הָאָדָם שֶׁלֹּא יִהְיֶה רַעֲבָתָן וַיִּהְיֶה
סוֹתָם אֶת הַפֶּתַח בְּפָנָיו :

ר"ע מברטנורה **אֶפְלוּ בְּדִינָר**. אֶפְלוּ הִיא שְׁוֹה דִינָר : **לֹא יֹאכַל פּוֹעֵל יִתֵּר עַל
שָׁכְרוּ**. דָּאָמַר קָרָא כְּנִפְשָׁהּ, כְּשִׁכִּירוּתוֹ, שֶׁעָלָיו הוּא מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ לְעֹלוֹת
בְּכַבֵּשׁ וְלַתְלוֹת בְּאֵילָן : **מִלְמַדִּין**. אוֹמְרִים לוֹ דֶּרֶךְ עֲצָה הוֹגֵנֶת. וְתִנָּא קָמָא
פְּלִיג אַחְכָּמִים וְאָמַר אֵין מִלְמַדִּין. וְהִלְכָה כְּחַכְמִים : **וַיִּהְיֶה סוֹתָם אֶת
הַפֶּתַח**. שֶׁיִּמְנְעוּ מִלְשָׁכְרוּ : (ר"ע מברטנורה).

עֵיקַר תּוּי"ט {כ} **מִתִּירִין**. וְהָא דְכָתִיב כְּנִפְשָׁהּ שְׁבַעֲדָה מְפָרֵשׁ בְּגִמְרָא דְדַרְשִׁינָן
לִיה מַה נִּפְשָׁה אִם חֲסִמְתָּ פְטוּר, אִף פּוֹעֵל אִם חֲסִמְתָּ פְטוּר כּו'. וּבִסְפָרִי,
וְחַכְמִים אוֹמְרִים שְׁבַעֲדָה, מִלְמַד שְׁאוּכַל יִתֵּר עַל שָׁכְרוּ. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב :
(עֵיקַר תּוּי"ט).

רמב"ם אוֹכַל פּוֹעֵל קִישׁוֹת אֶפְלוּ בְּדִינָר וְכוּתְבַת אֶפְלוּ בְּדִינָר כּו' : תִּנָּא קָמָא
סַבְרָא אֵין מִלְמַדִּין אוֹתוֹ וְחַכְמִים אוֹמְרִים מִלְמַדִּין וְהִלְכָה כְּחַכְמִים : (רמב"ם)

פּוֹרָק - מִשְׁנָה ו

קוֹצֵץ אָדָם עַל יָדָי עֲצָמוֹ, עַל יָדָי בְּנוֹ {כא} וּבִתּוֹ
הַגְּדוֹלִים, עַל יָדָי עֲבָדוֹ {כב} וְשִׁפְחָתוֹ הַגְּדוֹלִים,
עַל יָדָי אֲשֶׁתּוֹ, מִפְּנֵי שֵׁישׁ בְּהוֹן דָּעַת. אֲבָל אֵינוֹ
קוֹצֵץ עַל יָדָי בְּנוֹ וּבִתּוֹ הַקְּטָנִים, וְלֹא עַל יָדָי
עֲבָדוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַקְּטָנִים, וְלֹא עַל יָדָי בְּהֶמְתּוֹ,
מִפְּנֵי שֵׁישׁ בְּהוֹן דָּעַת {כג} :

ר"ע מברטנורה **קוֹצֵץ**. לְטַל מְעוֹת וְלֹא יֹאכַל : **עַל יָדָי עֲצָמוֹ**. בְּשִׁבִיל עֲצָמוֹ :
מִפְּנֵי שֵׁישׁ בְּהוֹן דָּעַת. וַיִּדְעֵי וְקָא מַחְלֵי : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כא} **קוצץ כו'**. ומדעתן. טור. ומשום הכי לכלי עלמא גדולים מממש. ולא פליגי אמוראי כמו במשנה ה' דפרק קמא : {כב} **עבדו כו'**. כנענים. המגיד : {כג} **שאין כו'**. שהפועל משל שמים הוא אוכל (ולית להו למריהו זכיה באכילתו עד שינתנהו לתוך פיו. רש"י). גמרא : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מי שיש בהם דעת לא יאכלו כפי מה שהתנה עמהן אע"פ שכולן פועלין ואותם שאין בהם דעת יאכלו לפי שאינם יודעים ענין המחילה והמקום זכה להן באכילתן לפי שהפועל משל שמים הוא אוכל ולפיכך הוא עיקר אצלנו לו זכה רחמנא לאשתו ובניו לא זכה להו רחמנא. (רמב"ם)

פרק ז - משנה ז

השוכר את הפועלים לעשות בנטע רבעי שלו, הרי אלו לא יאכלו {כד}. אם לא הודיען {כה}, פודה ומאכילן. נתפרסו {כו} עגוליו, נתפתחו חביותיו, הרי אלו לא יאכלו. אם לא הודיען {כז}, מעשר ומאכילן :

ר"ע מברטנורה **נטע רבעי**. פרות של אילן בשנה הרביעית, שאינן נאכלין אלא בירושלים, או פודה אותן ומעלה הדמים לירושלים : **נתפרסו עגוליו**. עגולי דבילה שנתפרדו ושכר פועלים לחברן, או חביות שנתפתחו ושכר פועלים לסתמן : **הרי אלו לא יאכלו**. שכבר נגמרו מלאכתם והקבעו למעשר והרי הן טבל : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כד} **לא כו'**. דלא אמרינן שהיו סבורים שפדה אותם כדי שיאכלו. אלא מדלא אתנו, אדעתא דהכי נחתי כאלו קצץ פן עמהם. נמוקי יוסף : {כה} **אם לא כו'**. לא ששכרן סתם לעשות לו מלאכה, דבכהאי גוונא אמאי פודה ומאכילן, אלא כגון ששכרן לבצר פרום ולא הודיען שהוא נטע רבעי כו' והוי כמקח טעות. המגיד : {כו} **נתפרסו כו'**. רישא במחבר וסיפא בתלוש : {כז} **אם לא כו'**. כגון שאמר להם תחלה לדרס בעגוליו, סבורין שזו היא תחלת דריסתן ועדין לא נגמרה מלאכתן כו'. המגיד משנה : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השוכר את הפועלים לעשות בנטע רבעי שלו כו': כבר ביארנו במקומו דין נטע רבעי ודין הטבל בסדר זרעים ואם אתה זוכר אותם כל זה מבואר: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ח

שומרי פרות אוכלין מהלכות מדינה, אבל לא מן התורה. ארבעה שומרין **כח** הן. שומר חנם, והשואל, נושא שכר, והשוכר. שומר חנם נשבע **כט** על הכל, והשואל משלים את הכל **ל**, ונושא שכר והשוכר נשבעים על השבורה ועל השבויה ועל המתה, ומשלמין את האבדה ואת הגנבה:

ר"ע מברטנורה שומרי פרות. שומרי גתות וערמות ופרות תלושים. אבל שומרי גנות ופרדסים, אין אוכלים לא מהלכות מדינה ולא מן התורה, דשומר לאו כעושה מעשה דמי: מהלכות מדינה. שכבר נהגו כן: נשבע על הכל. על כל המארעות הכתובות בשאר שומרים לחיוב, נשבע שכר עלתה לו ופטור: משלים את הכל. גנבה ואבדה ואנסים: נושא שכר וכו'. וכלהו נפקא לן מקראי פרשת ואלה המשפטים. פרשה ראשונה כי יתן איש אל רעהו וגו' נאמרה בשומר חנם, שכן פטר בו גנבה ואבדה **לא**. שניה, כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שיה, נאמרה בשומר שכר, שכן חייב בו גנבה ואבדה, דכתיב בה אם גנב יגנב מעמו ישלם לבעליו, אין לי אלא גנבה, אבדה מנין, תלמוד לומר אם גנב יגנב, מכל מקום. ועוד, קל וחמר, ומה גנבה שקרובה לאנס חייב, אבדה שקרובה לפשיעה לא כל שכן. ושוכר, כיון שאין כל הנאה שלו **לב** דינו כשומר שכר. והשואל, מפרש בפרשה שלישית וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כח} ארבעה שומרין. ודיניהן שלשה. גמרא. דשוכר פנושא שָכַר: {כט} נשבע. פשיעה לא חשיב, דבהא פלהו חיביים. תוספות: {ל} הכל. מה שהזכר בפרשה. אבל מתה מחמת מלאכה לא. תוספות. ועין תוספות יום טוב: {לא} ואף על גב דהשתא מחיב בכפלא משטען טענת גנב ובאו עדים שהוא גנבו פדתנן פרק ט' דבבא קמא, ופרשה שניה דמחיב בגנבה לא אתי לידי כפלא, שכשטען שנגנב מחיב בקרו, אפלו הכי קרנא בלא כפלא עדיפא, דהא שואל חמור ואינו משלם אלא קרו. גמרא: {לב} לאפוקי שואל דמשפחת לה דכל הנאה שלו, בקימא באגם, דלא בעי מזוני, ובנטר מתא דלא בעי נטירותא, אי נמי בשאילת פלים. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שומרי פירות אוכלין מהלכות מדינה כו': ארבעה שומרים הן שומר חנם והשואל נושא שכר כו': שומרי פירות רצונו לומר כשהיו תלושים אבל כשהוא שומר אותם והם מחוברים לקרקע כמו שומרי גנות ופרדסים אינן אוכלין לא מן התורה ולא מן הלכות המדינה. ואלו הארבעה שומרים דיניהם מפורשים בכתוב בתורה וזה כי מה שנאמר כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים עד סוף הפרשה קבלנו בו שזה הדין בשומר חנם והפרשה השניה והוא שנאמר כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וגוי בזה הקבלה כי הוא בשומר שכר והשוכר לפי שדין שניהם אחד והפרשה השלישית מבוארת שהיא בשואל שנאמר וכי ישאל איש: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ט

זאב אחד, אינו אנס, שני זאבים, אנס. רבי יהודה אומר, בשעת משלחת זאבים, אף זאב אחד אנס. שני כלבים, אינו אנס. ידוע הבבלי אומר משום רבי מאיר, מרוח אחת, אינו אנס, משתי רוחות, אנס. הלסטים, הרי זה אנס. הארי והדב והנמר והברדלס והנחש, הרי זה אנס. אימתי, בזמן שבאו מאליהן,

אָבֵל אִם הוֹלִיכֶן לְמָקוֹם גְּדוּדֵי חַיָּה וְלִסְטִים, אֵינוֹ אֵנֶס :

ר"ע מברטנורה זאב אחד אינו אנס. ונושא שָׂכָר וְשׂוֹכֵר חֲבִיבִין עָלָיו. דְּכַתִּיב הַטְּרֵפָה לֹא יִשְׁלַם, יֵשׁ טְרֵפָה שֶׁהוּא מְשַׁלֵּם וַיֵּשׁ טְרֵפָה שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם: **בְּשַׁעַת מְשַׁלַּחַת זְאֵבִים**. כְּשֶׁחַיָּה רָעָה מְשַׁלַּחַת קוֹפְצֹת הִיא עַל אָדָם אֶחָד. וְאִין הִלְכָה כְּרַבֵּי יְהוּדָה וְלֹא כִּידוּעַ הַבְּבֵלִי: **הַלִּסְטִים**. חֵד לִסְטִים הָרִי זֶה אֵנֶס **{לג}**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{לג}** וּבְגִמְרָא, אֲמַאי, לִיקוּם גְּבָרָא כְּלָפִי גְבָרָא. וּמוֹקִי לָהּ בְּלִסְטִים מְזִין. וְאֶפְלוּ הָרוּעָה מְזִין, פְּטוּר, דְּהֵאֵי מְסַר נַפְשִׁיהָ שְׁעַל מְנַת כֶּן בָּא, לְהַרְגֵּ אוֹ לְהַרְגֵּ אוֹ לְקַח מְמוֹן, אָבֵל הָרוּעָה אֵין לוֹ לְמְסַר נַפְשׁוֹ עַל כָּף: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם זאב אחד אינו אונס שני זאבים אונס כו': כבר נתבאר לך כי שומר שכר והשוכר פטורין מן האונס לפי שאמר הכתוב בהם הטרפה לא ישלם ואינם חייבים גם כן בשבורה ובשבוייה לפיכך זכר בהם הדברים שהם אונס. ואין הלכה כרבי יהודה ולא כידוע הבבלי: (רמב"ם)

פֶּרֶק ז' - מִשְׁנָה י'

מִתָּה כְּדַרְכָּהּ, הָרִי זֶה אֵנֶס. סְגִפָּה וּמִתָּה, אֵינוֹ אֵנֶס **{לד}**. עֲלִתָּה לְרֵאשֵׁי צוּקִין וְנִפְלָה וּמִתָּה, הָרִי זֶה אֵנֶס. הֶעֱלָה **{לו}** לְרֵאשֵׁי צוּקִין וְנִפְלָה **{לז}** וּמִתָּה, אֵינוֹ אֵנֶס. מִתְּנָה שׂוֹמֵר חֲנָם לְהִיּוֹת פְּטוּר מִשְׁבוּעָה, וְהַשׂוֹאֵל לְהִיּוֹת פְּטוּר מִלְּשָׁלֵם, נוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשׂוֹכֵר לְהִיּוֹת פְּטוּרִין מִשְׁבוּעָה וּמִלְּשָׁלֵם:

ר"ע מברטנורה סגפיה. ענה אותה ברעב או שהושיבה בקיץ בחמה ובחרף בצנה: **עלתה לראשי צוקין.** שתקפתו ועלתה **[לה]** לראשי הרים גבוהים: **מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה.** והאי לאו מתנה על מה שכתוב בתורה הוא **[לה]**, אלא שאומר לו אי אפשר להיות שומר לך אלא בכך. ושומר לא נחית לשמירה עד דמשיך לבהמה **[לט]**, והאי כי משיך כבר פרש על מנת שאין לו עליו שבועה, ולא שעבד נפשיה לירד בתורת שומרין אלא למקצת, ולמה שירד ירד: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [לד] אינו כו'. תימה דפשיטא דפשיעה גמורה היא. ויש לומר דקא משמע לן דאפלו יש לתלות ולומר שמתה גם בשביל דבר אחר, אפלו הכי חייב, דלא הנה ליה לסגפיה. והרא"ש כתב ואפלו לא מתה מיד, דתלינן שמשגפיה התחילה להתקלקל. וכן כתב המגיד. וכתב עוד, דהאי [אינו] אנס לאו דוקא, דהוא הדין דהנה פשיעה לענין שומר חנם. ועין תוספות יום טוב: **[לה]** פרש רש"י שתקפתו על פרחו ועלתה, ולא יכול להחזיק בה, שחזקה היתה ממנו. וכל שכן דנפילה היתה שתוקפתו כו'. ועין תוספות יום טוב: **[לו]** העלה. או שעלתה מאליה והוא יכול למונעה ולא מנעה. הרמב"ם: **[לז]** ונפלה. אף על פי שתקפתו ונפלה. הרמב"ם: **[לח]** דכלה מתניתין רבי מאיר היא, כדאיתא בגמרא: **[לט]** דכדרף שתקנו משיכה בלקוחות כך תקנו משיכה בשומרין. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מתה כדרכה הרי זה אונס סנפה ומתה כו': מתנה ש"ח להיות פטור משבועה כו': תרגום לענות נפש לסגפא נפש ומה שאמר עלתה ונפלה הרי זה אונס הוא כשתחזק יותר מן הרועה ותכריחתו והוא רוצה להסיר אותה משם ותמלט מידו ותפול אבל אם הניח אותה לעלות ואע"פ שלא העלה אותה אינו אונס. וצוק שם הר גבוה ונתבאר זה ביומא (פ"ז) וכבר ידעת כי נושא שכר והשוכר חייבין לשלם אבדה וגנבה וחייבין שבועה על האונס ולפיכך אמר שאם התנו שלא ישלמו מה שהם חייבין לשלם ולא ישבעו על מה שחייבים עליו לישבע: (רמב"ם)

פרק ז - משנה יא

כל המתנה על מה שכתוב בתורה, תנאו בטל.
וכל תנאי שיש מעשה בתחלתו, תנאו בטל.

וְכָל שְׂאֵפֶשֶׁר לוֹ לְקַיְמוֹ בְּסוּפוֹ, וְהִתְנָה עָלָיו מִתְחַלְתּוֹ, תִּנְאוֹ קַיִם :

ר"ע מברטנורה כָּל הַמִּתְנָה עַל מֵה שֶׁפְּתוּב בִּתְוֹרָה תִּנְאוֹ בְּטֹל. כִּלְהַ מִתְנִיתִין רַבִּי מֵאִיר הִיא דְּסִבֵּר הַמִּתְנָה עַל מֵה שֶׁפְּתוּב בִּתְוֹרָה אֶפְלוּ בְּדָבָר שֶׁבְּמִמּוֹן תִּנְאוֹ בְּטֹל. וְאֵינָה הִלְכָה {מ}. אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁבְּמִמּוֹן אֶפְלוּ שֶׁהִתְנָה עַל מֵה שֶׁפְּתוּב בִּתְוֹרָה, תִּנְאוֹ קַיִם: **כָּל תִּנְאֵי שֵׁישׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה מִתְחַלָּה.** שֶׁהַקֳּדִים מַעֲשֵׂה שֵׁישׁ עָלָיו לַעֲשׂוֹת לְתִנְאֵי שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ, כְּגוֹן הָרִי מַעֲשֵׂה זֶה שֶׁלֶּדָּ אִם תַּעֲשֶׂה דָבָר פְּלוּנִי {מא}, דְּלֹא דָמִי לְתִנְאֵי בְּנֵי גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן אִם יַעֲבֹרוּ וּנְתַתֶּם הֵינּוּ תִנְאֵי קוֹדֵם לְמַעֲשֵׂה: **תִּנְאוֹ בְּטֹל.** וְהוּי מַעֲשֵׂה קַיִם וְאִף עַל פִּי שֶׁלֹּא קַיִם בְּעַל הַתִּנְאֵי אֶת הַתִּנְאֵי: **וְכָל שְׂאֵפֶשֶׁר לוֹ לְקַיְמוֹ בְּסוּפוֹ.** וְהִיא תִנְאֵי קוֹדֵם לְמַעֲשֵׂה: **תִּנְאוֹ קַיִם.** אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְקַיְמוֹ, הַתִּנְאֵי בְּטֹל וְהַמַּעֲשֵׂה קַיִם, שֶׁאֵינּוּ אֶלָּא כְּמַפְלִיג בְּדָבָרִים, שֶׁאֵין בְּלִבּוֹ לְשׁוּם תִּנְאֵי אֶלָּא לְהַקְנִיט בְּעַלְמָא מִרְחִיק וְדוּחָה אֶת חֲבֵרוֹ בְּדָבָרִים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {מ} וְלֹא מְצִי לְפָרוּשֵׁי דְּמִתְנִיתִין בְּדָבָר שֶׁאֵינּוּ שֶׁל מָמוֹן. מִשׁוּם דְּכָל תִּנְאֵי שֵׁישׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה וְכוּ' שֶׁמַּעֲיֵנָן בְּעַלְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר אֶמְרָה. גְּמָרָא. וְאֶפְלוּ הַכִּי הֶרְמִבִּים מְפָרֵשׁ בְּאֵינוּ שֶׁל מָמוֹן: {מא} וּבֵין עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה שְׁנַתָּן לוֹ קֹדֵם הַתִּנְאֵי אוֹ לֹא נָתַן לוֹ עַד אַחֲרֵי הַתִּנְאֵי, כָּל שֶׁהַקֳּדִים אֶמְיֶרֶת הַמַּעֲשֵׂה הָרִי זֶה וְכוּ' קֹדֵם הַתִּנְאֵי, הַתִּנְאֵי בְּטֹל. וְעֵין תּוֹסֵפּוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כֹּל הַמִּתְנָה עַל מֵה שֶׁכְּתוּב בִּתְוֹרָה תִּנְאוֹ בְּטֹל כּוּ': כֹּל הַמִּתְנָה עַל מֵה שֶׁכְּתוּב בִּתְוֹרָה תִּנְאוֹ בְּטֹל אֶלָּא אִם הִיא הַתִּנְאֵי בְּדָבָר שֶׁבְּמִמּוֹן כִּמוֹ שֶׁבְּאֵרְנוּ וּמִשְׁנַתְנוּ זֶה בְּדָבָר שֶׁאֵינוּ שֶׁל מָמוֹן. כֹּל תִּנְאֵי שֶׁהַמַּעֲשֵׂה בִּתְחִלָּתוֹ הוּא שִׁיחָה הַמַּעֲשֵׂה שֶׁנִּפְלַע עָלָיו הַתִּנְאֵי קוֹדֵם הַתִּנְאֵי כְּגוֹן שִׁיתָן גִּט לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר לֵה הָרִי זֶה גִיטְךָ וְאַחֲ"כּ יַחֲזוֹר וַיֹּאמֶר לֵה אִם יֵהָא כַךְ וְכַךְ תִּנְאֵי זֶה אֵינוּ קַיִם וְכֹל שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לְקַיְמוֹ בְּסוּפוֹ הוּא שִׁיתָן בְּדָבָר שִׁיּוּכֵל לַעֲשׂוֹתוֹ אֲבָל אִם הַתִּנְה בְּדָבָר שֶׁהוּא מִן הַנִּמְנַע כְּגוֹן מִי שֶׁאֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ הָרִי זֶה גִיטְךָ עַל מִנְתַּ שֶׁתַּעֲלֶה לְרַקִּיעַ אוֹ תִרְדִּי לְתֵהוּם אוֹ תִבְלַעִי קִנָּה בֶּן מֵאָה אִמָּה כֹּל אֱלֹהֵי הַתִּנְאֵים בְּטֹלִים וְהָרִי זֶה גִט כֶּשֶׁר וְכֹל אֱלֹהֵי עַקְרִים קַיִמִים מוֹסַכִּים עֲלֵיהֶם. וְהִלְכָה לְמַעֲשֵׂה בְּכָל דִּין: (רמב"ם)

פרק ח - משנה א

השואל את הפרה ושאל בעליה עמה או שכר בעליה עמה [א]. שאל הבעלים או שכרו, ולאחר כך שאל את הפרה, ומתה, פטור, שנאמר (שמות כב) אם בעליו עמו לא ישלם. אבל שאל את הפרה ואחר כך שאל את הבעלים או שכרו, ומתה, חיב, שנאמר (שם) בעליו אין עמו שלם ישלם:

ר"ע מברטנורה השואל את הפרה ושאל בעליה עמה. אם היו בעלים של פרה אצל השואל לעשות מלאכתו, בין שהיו שאולים אצלו או שכורים, בין באותה מלאכה של פרה בין לעשות מלאכה אחרת, אם מתה פטור: שנאמר אם בעליו עמו לא ישלם. והכי משמע, אם בעל השור עמו, עם השואל, שהוא שואל או שכור לו לעשות מלאכתו בשעה שהשואל לו פרתו, לא ישלם: אבל שאל את הפרה כו'. אם היה עמו בשעת אגסו ולא היה עמו בשעת שאילה, חיב, דלא הוי שאילה בבעלים לאפטורי אלא אם כן היה עמו בשעת שאילה: שנאמר בעליו אין עמו שלם ישלם. והכי אשמועינן קרא, בעליו אין עמו בשעת שאילה, אף על פי שהיה עמו בשעת שבירה ומיתה [ב], שלם ישלם: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] עמה. מדקתני סיפא ואחר כך, שמע מנה עמה עמה ממש. גמרא. וכתב נמוקי יוסף, ואשמועינן דאם אמר לו הרי פרתי ואני נשאלים לך, אף על פי ששניהם נשאלים בבת אחת ואפלו הוציא בלשונו הפרה תחלה, פטור, כאלו היו נשאלים תחלה הבעלים ואחר כך הפרה. ועין תוספות יום טוב: [ב] ובגמרא, איפוד אנא. מסתברא שאילה עדיפא, שכן

חָיֵב בְּמִזְוֹנוֹתֶיהָ עַל יְדֵי הַשְּׂאִילָה, וְלִפְיֶכָּךְ אוֹתָהּ שְׁעָה פּוֹטְרָתוֹ. וְעַיִן תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב : (עֵיקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם השואל את הפרה ושאל בעליה עמה כו' : מפי השמועה למדנו שזה שנאמר אם בעליו עמו לא ישלם רצונו לומר אם שאל בעליו עמו בשעת שאלה והעיקר אצלנו באלו הדינים היה עמו בשעת שאלה אינו צריך להיות עמו בשעת שבורה ומתה לא היה עמו בשעת שאלה אע"פ שהיה עמו בשעת שבורה ומתה חייב ולא נאמר בזה בעליו עמו ומן העקרים גם כן אם כששאל פרה ובעליה אפי' פשע בה פטור : (רמב"ם)

פ ר ק ח - מ ש נ ה ב

השואל את הפרה, שאלה חצי היום **{ג}** ושכרה חצי היום, שאלה היום ושכרה למחר, שכר אחת ושאל אחת, ומתה, המשאיל אומר שאולה מתה, ביום שהיתה שאולה מתה, בשעה שהיתה שאולה מתה, והלה אומר איני יודע, חייב. השוכר **{ט}** אומר שכורה מתה, ביום שהיתה שכורה מתה, בשעה שהיתה שכורה מתה, והלה אומר איני יודע, פטור **{יא}**. זה אומר שאולה וזה אומר שכורה, ישבע השוכר ששכורה מתה. זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע, יחלקו :

ר"ע מברטנורה המשאיל אומר שאולה מתה. ואתה חייב באנסיה : איני יודע. שמא שכורה מתה, ופטור אני מן האנסים : חייב. הא מתניתין לא אפשר לאוקמה כמשמעה, דהא קימא לן מנה לי בידך והלה אומר איני יודע **{ד}** ישבע שבועת הסת **{ה}** שאינו יודע ופטור. להכי מוקמינן לה

בגמרא כגון **ו** שיש עסק שבועה דאורייתא ביניהם, כגון דאמר ליה שתי פרות מסרתי לך, חד יומא **ז** בשאיילה וחד יומא בשכירות, ומתו תרוניהו **ח** בעדן שאילה. ואמר ליה שואל, חדא אין, בעדן שאילה מתה, וחדא לא ידענא. והוי ליה מודה במקצת וחיב שבועה, ומתוד שאינו יכול לשבע משלים. ודמיא להך מנה לי ביודך ואמר ליה היאך חמשין ידענא וחמשין לא ידענא, הוי ליה מחיב שבועה ואינו יכול לשבע ומתוד שאינו יכול לשבע משלים **י**: **ישבע השוכר ששכורה מתה**. הא נמי לא אפשר לאוקמה כמשמעה **יב**, דהא קימא לן טענו חטים והודה לו בשערים פטור אף מדמי שערים, והכא נמי מה שהודה לו לא טענו ומה שטענו לא הודה לו, ומה מקום יש לשבועה זו. להכי מוקמינן בגמרא, דשבועה זו על ידי גלגול, דאמר ליה אשתבע לי שבועת השומרים שאתה חיב לשבע לי דכדרבה מתה, ומגו דמשתבע דכדרבה מתה משתבע נמי על ידי גלגול דשכורה מתה: **יחלקו**. מתניתין סומכוס היא דאמר ממון המטל בספק חולקים. ואינה הלכה **יג**. אלא הלכה המוציא מחברו עליו הראיה, וישבע **יד** הנתבע שאינו יודע ופטור: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט ג **חצי היום כו'**. זו אף זו קתני. לא מבעיא שאלה חצי היום כו' דספק גמור דאיכא למטעי שהכל ביום אחד וחיב דררא דממונא (שבלא טענותיהם יש ספק לבית דין. תוספות), ולהכי קתני בסיפא זה אומר איני יודע כו' יחלקו. אלא אפלו שאלה היום ושכרה למחר אית לן למימר יחלקו. ולא מבעיא בפרה אחת דספקא רבה היא, אלא אפלו בשתי פרות יחלקו. תוספות. וכלומר דאף בזו איכא ספקא לבית דין: **ד** אם הלוייתני. והכא נמי הנה כאיני יודע אם נתחייבתי לך, דלא נשתעבדו נכסי השואל לאנסים עד שעת האנס. ועין תוספות יום טוב: **ה** ולא מדין המשנה: **ו** ועל ידי גלגול ליכא לאוקמיה פדמוקי לבבא דזה אומר שאולה כו' ישבע כו', דיש לומר דהא גלגול שבועה מסוטה ילפינן, ולפיכך אין מגלגלין אלא על ידי טענת ברי שלא זנתה, שאם היתה מספקת לא היתה שותה. תוספות. ועין תוספות יום טוב: **ז** אבל שאל אחת ושכר אחת מוקמינן בשלש פרות ומתו שתיים, בחדא מודה שאולה היתה וחיב בדמיה, והיא מחייבתו שבועה של השניה: **ח** דאי חדא קימא הנה ליה הילוך: **ט** **השוכר**. משום דאמר שכורה מתה ובעי למפטור מדין שאילה, קרי ליה שוכר. אף על גב דמתניתין מתחלת השואל כו': **י** דרשינן לה בפרק ז' דשבועות דף מ"ז מקרא: **יא** **פטור**. אפלו משבועה, מדלא קתני ישבע כמו בסיפא. וטעמא דמלתא, משום דמשאיל טוען שמא. ולא דמי לשבועת השומרים והשתפים שתקנו עליהם שבועה אף על גב דטענו שמא, משום דמורי אנפשיהו התרא משום הכי רמו רבנן שבועה עליהו. אבל בהא מלתא לא שיכא בה הוראה, דמידע ידע אי שאולה אי שכורה. נמוקי יוסף. ואם תאמר וישבע על ידי גלגול. ויש לומר שאין מגלגלין שבועה בטענת שמא של התובע אלא במקום שיש רגלים לדבר. ועין תוספות יום טוב: **יב** פרוש רש"י ונמוקי יוסף, דלמאי דמוקמינן למתניתין בשיש עסק שבועה כו' הכא נמי מוקמינן לה כגון שטענו שתי פרות שאולות והודה באחת שמתה בפשיעה, וכפר אחת, דהשתא ישבע שפיר משום מודה מקצת. ונראה לי דמשום דפרוש דעל ידי

גלגול הוא קרוב למשמעות המשנה, להכי מפרש הרמב"ם והר"ב על ידי גלגול. ועין תוספות יום טוב: [יג] והא דסתם לן תנא פסומכוס, משום דבעי למתני פלהו דיני, חב ופטור, וישבע ויחלקו, ולא משפחת ליה חלוקה אלא אליבא דסומכוס. נמוקי יוסף: [יד] נראה שדעתו כדעת הרמב"ם בפרוש שפתי שבע הסת (דאי רצונו לומר על ידי גלגול הנה ליה לפרש, אלא ודאי דאין כאן גלגול מטעם שפתי לעיל). וצריך עיון, דבפרק יי משנה ז' כתבו דבאיני יודע אם הליתני פטור אף לצאת ידי שמים, והכי נמי דכותיה וכמו שפתי לעיל. והרמב"ם בחבורו נראה שחזר בו. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השואל את הפרה שאלה חצי היום ושכרה חצי היום כו': מן העיקרים אצלנו בדינים כי מי שתובע ואמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור כלומר שאינו חייב לשלם ולא לישבע שבועת התורה אבל ישבע שבועת היסת שאינו יודע אבל אם אמר לו חמשים יש לך בידי וחמשים איני יודע חייב רצוני לומר שהוא חייב לשלם הכל לפי שהוא מחויב שבועה לפי שהוא מודה במקצת כמו שביארנו בפרק אחרון מכתובות ואינו יכול לישבע כיון שהוא מסתפק באותו המקצת שהיה חייב לישבע עליו והעיקר אצלנו כל המחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם וכיון שהעיקרים האלה הלכות פסוקות מה שאמר בכאן המשאיל אומר שאולה מתה והלה אומר איני יודע חייב אינה הלכה אלא על הענין שאמרנו והוא שיודה לו במקצת ויאמר במקצת איני יודע חייב כגון שיטעון המשאיל שתי פרות מסרתי לך יום אחד בשאילה ויום אחד בשכירות ומתו שתיהן בזמן שאלה ויאמר השואל אחת מהן מתה בזמן שאלה ואחת איני יודע ואז יהיה השיאל חייב שתי פרות על זה הדרך תקיש וגם כן ביארנו בסוף כתובות כי כשטוען חבירו חטים והודה לו בשעורים פטור ואינו חייב שבועת התורה לפי שמה שטענו לו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו ואפילו דמי שעורים שמודה לו בהם אינו חייב להוציא מתחת ידו וכיון שזה מעיקרנו אם כן מה שאומר בכאן ישבע השוכר ששכורה מתה הוא על ידי גלגול וזה שישבע השוכר שבועת השומרים והיא שבועת התורה שמתה כדרכה ואפילו על טענתו שאומר ששכורה מתה וזהו עיקר השבועה וישבעו אותה על ידי גלגול ששכורה מתה או בשעת שכירות מתה: ומה שאומר יחלוקו הוא דעת סומכוס שאמר בכל מקום ממון המוטל בספק חולקים וכבר ביארנו שסברתו דחוויה אבל העיקר הקיים שלא ימוש המוציא מחבירו עליו הראיה ואם לא נתברר הראיה ישבע הנתבע שבועת היסת שאינו יודע או ישביע אותו על ידי גלגול שאינו יודע: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ג

השואל את הפרה, ושלחה לו ביד בנו, ביד עבדו, ביד שלוחו, או ביד בנו, ביד עבדו, ביד שלוחו של שואל, ומתה, פטור. אמר לו השואל, שלחה לי ביד בני, ביד עבדי, ביד שלוחי, או ביד בנה, ביד עבדה, ביד שלוחה, או שאמר לו המשאיל, הריני משלחה לך ביד בני, ביד עבדי, ביד שלוחי, או ביד בנה, ביד עבדה, ביד שלוחה, ואמר לו השואל, שלח, ושלחה ומתה, חיב. וכן בשעה שמחזירה:

ר"ע מברטנורה ביד בנו. המשאיל שלחה לשואל ביד בנו ועבדו ושלוחו של משאיל: **או ביד בנו ועבדו ושלוחו של שואל.** פטור אם מתה בדרך. והאי שלוחו של שואל איכא דמוקי לה (בבא קמא דף קד) בשכירו ולקיטו שדר בביתו. אבל לא עשאו שליח בעדים, דאי איכא עדים דשליח שויה, חיב השואל באנסיה משמסרה לו **{טו}**. ואיכא דאמרי אפלו עשאו שליח בעדים אינו מתחיב על ידו באנסים, דהכי קאמר ליה, אינש מהימנא הוא, אי בעית לשדורי בידיה שדר: **אמר לו השואל שלחה לי וכו'.** ביד עבדה, חיב. האי עבדה בעבד עברי קאמר, דאלו עבד פנעני יד עבד ביד רבו והוי כאלו לא יצאת מרשות משאיל וכאלו המשאיל עצמו הוליקה לו, ופטור השואל אם נאנסה בדרך: **וכן בשעה שמחזירה.** אם שלח השואל ביד בנו ועבדו או שלוחו או ביד בנו ועבדו ושלוחו של משאיל, לא יצאת מרשותו של שואל עד שתבא ליד המשאיל, ואם נאנסה בדרך, חיב. אמר לו המשאיל שלחה לי, או שאמר השואל הריני משלחה וכו', ואמר לו המשאיל שלח, ושלחה ונאנסה בדרך, פטור. ומתניתין דוקא כשמחזירה בתוך ימי שאילתה שהוא חיב באנסיה. אבל אם החזירה לאחר ימי שאילתה, דין שומר שכר יש לו [הואיל ונהנה ממנה] ולא דין שואל, ואם שלחה ביד בנו ועבדו או שלוחו, בין שלו בין של משאיל, ונאנסה בדרך, פטור: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} נראה דלהכי בעי עדים כשיש הכחשה. אבל כשהלה מודה שעשאו שליח סגי ושלוחו הוא, דלא אברי סהדי אלא לשקרי. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השואל את הפרה ושלחה לו ביד בנו ביד עבדו כו': כבר ידעת שעבד כנעני ידו כיד רבו ומה שאמר בכאן ביד עבדו חייב הוא כשיהיה עבד עברי: ומה שאמר וכן בשעה שמחזירה רוצה לומר כשהחזירה בתוך ימי שאלה הוא שאין לו רשות לשלחה ביד אחר אלא ברשות בעלים אבל אם החזירה אחר ימי שאילתה ושלחה על יד זולתו ומתה פטור לפי שאחר ימי שאלה ישוב כשומר שכר ודע זה: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ד

המחליף פרה בחמור וילדה, וכן המוכר שפחתו וילדה, זה אומר עד שלא מכרתי, וזה אומר משלקחתי, יחלקו. היו לו שני עבדים, אחד גדול ואחד קטן, וכן שתי שדות, אחת גדולה ואחת קטנה, הלוקח אומר גדול לקחתי, והלה אומר איני יודע, זכה בגדול {טו}. המוכר אומר קטן מכרתי, והלה אומר איני יודע, אין לו אלא קטן. זה אומר גדול וזה אומר קטן, ישבע המוכר שהקטן מכר. זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע, יחלקו:

ר"ע מברטנורה המוכר שפחתו וילדה. דעבד כנעני נקנה בכסף, וכשנתן המעות נקנית לו השפחה בכל מקום שהיא. ואין ידוע אם עד שלא ילדה נתן הכסף והעבר שלו, או לאחר שילדה והולד של בעלים. אבל פרה אינה נקנית בכסף אלא במשיכה, וכיון דמשך מידע ידע אי ילדה כבר אי לא ילדה, להכי אצטריך למתני המחליף, דעל ידי חליפין כיון שמשך האחד נקנה האחר בכל מקום שהוא, לפיכך אין ידוע אם ילדה אם לא ילדה: יחלקו. ומתניתין סומכוס היא, ולית הלכתא כותיה: זה אומר גדול וזה אומר קטן. זה אומר דמי עבד גדול {יז} וזה אומר דמי עבד

קָטָן. דָּאָלוּ עֶבֶד מִמֶּשׁ, הָא קִימָא לֹן דָּאִין נִשְׁבְּעִין עַל הָעֲבָדִים. וְעוֹד, מָה שְׁטַעֲנוּ לֹא הוֹדָה לוֹ וּמָה שְׁהוֹדָה לוֹ לֹא טַעֲנוּ, וְלֹא הָיָה כָּאן מְקוֹם לְשִׁבוּעָה {יח} : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טז} זָכָה כו'. הֵכָא נִמְי בְּשִׁזָּה אוֹמֵר דְּמִי עֶבֶד גְּדוֹל כּוֹי כְּדַפְרֵשׁ הַר"ב לְקַמּוֹ, וְהוּהוּ פְּחֻמְשִׁין יִדְעָנָא וְחֻמְשִׁין לֹא יִדְעָנָא, וּמִתּוֹךְ שְׂאִינוּ יָכוֹל לְשַׁבַּע מִשְׁלָם. וְעִינֵן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : {יז} נִתְתִּי לָךְ דְּמִים לְקִנּוֹת עֶבֶד גְּדוֹל. רִשְׁיִי. וְהִקְשׁוּ בְּתוֹסְפוֹת דָּאִם כֵּן הוּהוּ לִיָּה לְמִנְקֻט שְׁלִיחַ וּמִשְׁלַח. אֶלָּא יֵשׁ לוֹמֵר דְּמִיָּרִי כְּגוֹן שְׂאֵמֵר לִיָּה הַמוֹכֵר בְּפָנֵי עֲדִים (דְּאִי בְּלֹא עֲדִים לִיכָא דְרָרָא דְמִמוֹנָא וְאִין לוֹמֵר יִחְלְקוּ) עֶבֶד גְּדוֹל אֶמְכֹּר לָךְ בְּעֵשְׂרִים וְחֻמְשָׁה דִּינָרִין וְעֶבֶד קָטָן בְּעֵשְׂרִים דִּינָרִין. וְלֹא יִדְעִינֵן מָה קִבְּל מְלוֹקַח. וְעִינֵן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : {יח} וּבְגִמְרָא פְּרִיָּד תּוֹ, דְּהָא הִילָךְ הוּא וְלִיכָא מוֹדָה בְּמִקְצָת : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחתו כו' : איני צריך להחזיר פעם שניה אותם העיקרים שכבר זכרתי בזה הפרק והם המוציא מחבירו עליו הראיה וטענו חטים והודה לו בשעורים פטור שאם אתה זוכר אותם תדע שזאת המשנה לדעת סומכוס : ומה שאמר ישבע המוכר רצונו לומר על ידי גלגול כמו שביארנו מן העיקרים אין נשבעין על טענת עבדים אלא בגלגול כמו הקרקעות : (רמב"ם)

פרק ח - משנה ה

הַמוֹכֵר זֵיתָיו לְעֵצִים, וְעָשׂוּ פָּחוֹת מִרְבִּיעִית לְסָאָה, הָרִי אֵלוּ שֶׁל בַּעַל הַזֵּיתִים. עָשׂוּ רְבִיעִית {יט} לְסָאָה, זֶה אוֹמֵר זֵיתִי גְּדָלוּ, וְזֶה אוֹמֵר אֲרָצִי גְּדָלָה, יִחְלְקוּ {כ}. שֶׁטֶף נָהָר זֵיתָיו וּנְתָנָם לְתוֹךְ שִׂדֵּה חֲבֵרוֹ, זֶה אוֹמֵר זֵיתִי גְּדָלוּ, וְזֶה אוֹמֵר אֲרָצִי גְּדָלָה, יִחְלְקוּ {כד} :

ר"ע מברטנורה הַמוֹכֵר זֵיתָיו לְעֵצִים. שִׁיקוֹץ אוֹתוֹן לְשַׂרְפָּס, וְהַשְּׁהָה אוֹתוֹן בְּקִרְקַע: וְעָשׂוּ. זֵיתִים רָעִים שְׂאִין בְּסָאָה שְׁלֵהֶם רְבִיעִית שָׁמֶן: הָרִי אֵלוּ

שֶׁל בַּעַל הַזֵּיתִים. דְּבַפְחוֹת מֵרְבִיעֵית לֹא קִפְדֵי אֵינְשֵׁי. וּרְבִיעֵית שְׁאֲמְרוּ, חוּץ מִן הַהוֹצָאָה שֶׁהוּא מוֹצִיא בְּמַסִּיקְתָּן וּבַעֲצִירְתָּן. וּמִתְנַתֵּין בְּשִׁמְכֵר זֵיתוֹ עַל מְנַת לְקוּץ סֶתֶם. אָבֵל אִם אָמַר לוֹ לְקוּץ מִיָּד, אֶפְלוּ פְּחוֹת מֵרְבִיעֵית לְבַעַל הַקֶּרֶקַע. וְאִם אָמַר לְקוּץ לְכִשְׁתְּרָצָה, אֶפְלוּ יוֹתֵר מֵרְבִיעֵית לְבַעַל הַזֵּיתִים: **וְזֶה אוֹמֵר אֶרְצִי גְדֹלָה יַחֲלֶקוּ.** בְּגִמְרָא מוֹקִי לֵה כְּגוֹן שְׁשֻׁטֵף נֶהָר הַזֵּיתִים עִם גּוֹשִׁיָּהוּ, דְּהֵינּוּ עִם הַקֶּרֶקַע שְׁסָבִיבוּתֵיהוֹן שֶׁהוּן יְכוּלִים לְחִיוֹת עַל יָדוֹ, וּמִפְּנֵי כֵן הֵם פְּטוּרִים מֵעֲרָלָה. וְכָל שְׁלֹשׁ שָׁנִים הִרְאֵשׁוֹנוֹת הוּא דִּינְחֶלְקוּ, דְּאָף עַל גַּב דְּקֶרֶקַע שֶׁל זֶה מְגַדְלֵן **[כא]**, מְכַל מְקוֹם אִי לֹאוֹ גּוֹשִׁיָּהוֹן לֹא הָוִי מְצִי אֶכִיל מְנִיָּהוּ **[כב]** מִשּׁוּם עֲרָלָה. אָבֵל לְאַחַר שְׁלֹשׁ שָׁנִים הַכֹּל לְבַעַל הַקֶּרֶקַע **[כג]**, דְּאָמַר לֵיהּ, אִי אָנָּה נְטָעִי, לְאַחַר שְׁלֹשׁ מִי לֹא הָוִה אֶכִילָנָּא: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [יט] רביעית. וְכָל שְׁכֵן יוֹתֵר: **[כ]** יַחֲלֶקוּ. הַלְכָה הִיא. לְפִי שֶׁהַהֲנָאָה מְשַׁנֵּיהֶם בְּיַחַד. הַרְמַב"ם: **[כא]** דְּאָף עַל פִּי דְּהַגּוֹשִׁין מְצִילִין אוֹתָן מִן הָעֲרָלָה מְכַל מְקוֹם אֵינּוּ יְכוּלִין לְגַדֵּל פְּרוֹת מִחֲמַתָּן. הַמְּגִיד: **[כב]** וּבְגִמְרָא, וְלִימָא לֵיהּ אִי אַתָּה נְטָעְתָּ בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ לֹא הָוִה אֶכִילָתָּ, הַשְׁתָּא קָא אֶכִילָתָּ פְּלִגָּא בְּהַדְּאִי, מִשּׁוּם דְּאָמַר לֵיהּ אִי אָנָּה נְטָעִי הָוִה קְטִינִי, וְזָרְעָנָא תְּחוֹתֵיהוּ סִילְקָא וְיִרְקָא: **[כג]** בְּגִמְרָא תִּנָּא, אָמַר הֲלָה זֵיתִי אֲנִי נוֹטֵל, אֵין שׁוּמְעִין לוֹ, מֵאִי טַעֲמָא מִשּׁוּם יָשׁוּב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׁלַם בַּעַל הַקֶּרֶקַע דְּמִי הַזֵּיתִים דְּמִי נְטִיעוֹת וְלֹא דְּמִי עֲצִים. תּוֹסְפוֹת. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כד]** יַחֲלֶקוּ. אֶפְלוּ בְּפְחוֹת מֵרְבִיעֵית לְסָאָה יַחֲלֶקוּ. וּמִיָּרִי כְּגוֹן שְׁרוּצָה בַּעַל הַשְּׂדֵה לְקִימּוֹ, שְׁאִם שְׁאֵלוֹ וְלֹא הָיָה רוּצָה הָיָה אוֹמֵר לוֹ עֶקֶר אֵילָנְךָ בֵּין בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ בֵּין לְאַחַר שְׁלֹשׁ. כִּי בְּמָה זָכָה בַּעַל הָאֵילָן לְקִימּוֹ בְּשְׂדֵה חֵבְרוֹ. נְמוּקֵי יוֹסֵף: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המוכר זיתו לעצים ועשו פחות מרביעית כו': מה שאמר בכאן יחלוקו הלכה הוא לפי שההנאה לשניהם ביחד ובלבד שיאמר קוץ סתם ואם עשו פירות פחות מרביעית אין אדם מקפיד על זה ואם הם יותר יחלוקו אבל אם אמר לו קוץ לאלתר אפילו פחות מרביעית הם לבעל הקרקע ואם התנה עם הלוקח ואמר לו קוץ כשתרצה אפילו עשו יותר מרביעית לבעל העצים: ומה שאמר שטף נהר את זיתו הוא כשעקרו בגושיהם כלומר בעפר שסביבות השרשים שיוכל האילן להסתפק מהם ושרשי אותו האילן קיימין באותן גושין ולכן יהיו הפירות שעושין כל שלשת השנים לשניהם ואחר ג' שנים הכל לבעל הקרקע כשיהיו גבוהין ג' טפחים ושרשי אותם הזיתים קבועין באותן גושין: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ו

הַמְשָׁכִיר בֵּית לַחֲבֵרוֹ, בְּיָמֹת הַגְּשָׁמִים, אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ מִן הַחֶג וְעַד הַפֶּסַח, בְּיָמֹת הַחֶמֶה, שְׁלֹשִׁים יוֹם. וּבְכַרְכָּיִם, אֶחָד יָמֹת הַחֶמֶה וְאֶחָד יָמֹת הַגְּשָׁמִים, שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. וּבַחֲנוּיֹת, אֶחָד עֵירוֹת וְאֶחָד כַּרְכָּיִם, שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ **[כו]**. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, חֲנוּת שֶׁל נְחִתוּמִים וְשֶׁל צַבָּעִים, שְׁלֹשׁ שָׁנִים:

ר"ע מברטנורה הַמְשָׁכִיר בֵּית לַחֲבֵרוֹ. סֵתֵם **[כה]**: בְּיָמֹת הַגְּשָׁמִים, אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ מִן הַחֶג וְעַד הַפֶּסַח. וּבְיָמֹת הַחֶמֶה שְׁלֹשִׁים יוֹם. כְּלוּמַר, אִם בָּא לְהוֹצִיאוֹ קֹדֶם הַפֶּסַח, צָרִיךְ שִׁיּוּדִיעֵנוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם מִיָּמֹת הַחֶמֶה, דְּהֵינּוּ מִט"ו בְּאֵלּוּל שְׁמִשָּׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם עַד הַחֶג שֶׁהוּא הַתְּחִלַּת יָמֹת הַגְּשָׁמִים. וְאִם לֹא הוֹדִיעוּ מִט"ו בְּאֵלּוּל, אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ עַד הַפֶּסַח. וּמִמִּילָא שְׁמַעִינָן שֶׁהַמְשָׁכִיר בֵּית סֵתֵם בְּיָמֹת הַחֶמֶה, צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם קֹדֶם שִׁיּוּדִיעָנוּ: **וּבְכַרְכָּיִם**. שֶׁהִפֵּל נִמְשָׁכִים שֶׁם לְגוּר וְהִבְתִּים אֵין מְצוּיִין לְשֹׁכֵר, צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ קֹדֶם יְצִיאָתוֹ, בֵּין בְּיָמֹת הַחֶמֶה בֵּין בְּיָמֹת הַגְּשָׁמִים. וְכַשֵּׁם שֶׁהַמְשָׁכִיר צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ, כֵּן שׁוֹכֵר צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ, בְּעֵירוֹת שְׁלֹשִׁים יוֹם וּבְכַרְכָּיִם שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. וְאִם לֹא הוֹדִיעוּ אֵינוֹ יָכוֹל לְצֵאת אֶלָּא נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ: **שֶׁל נְחִתוּמִים וְשֶׁל צַבָּעִים שְׁלֹשׁ שָׁנִים**. מִפְּנֵי שֶׁהַקֶּפֶן מְרַבֵּה לְזָמַן אֲרֻךְ. וְהִלְכָה כַּרְבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[כה]** לְכָךְ וְכָךְ סֵד לְחֹדֶשׁ אוֹ לְשָׁנָה שֶׁלֹּא קָבַע לוֹ זְמַן קְבוּעַ. נְמוּקֵי יוֹסֵף: **[כו]** **שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ**. שְׁחֲנוּנֵי מִקִּיף הַקְּפוּת לְמַכִּירִין וְשׁוֹהֵינן מִלְּשָׁלֵם לוֹ יָמִים רַבִּים. וְכַשֵּׁם בְּיָמֵינוּ לֹא מְעוֹתֵינוּ בְּאֵין עַל פְּתַח הַחֲנוּת שֶׁהַקִּיפוֹ שָׁם, וְאִם הִלְךְ לְמִקוֹם אַחַר אֵינָן יוֹדְעִין אֲנֵהוּ יְמַצְאוּהוּ. רַש"י. וְכַתֵּב בְּיַת יוֹסֵף, דְּהַכִּי נִמְי הַשׁוֹכֵר גַּם כֵּן צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הַמְשָׁכִיר בֵּית לַחֲבֵרוֹ בְּיָמֹת הַגְּשָׁמִים כו': בְּיָמֹת הַחֶמֶה שְׁלֹשִׁים יוֹם רְצוּנוֹ לומר שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ אֶלָּא אִם כֵּן הוֹדִיעוּ קוֹדֶם יָמֹת הַגְּשָׁמִים שְׁלֹשִׁים יוֹם וְאִם לֹא הוֹדִיעוּ לֹא יוֹצִיאוֹ עַד שִׁיעֲבְרוּ יָמֹת הַגְּשָׁמִים וְכִמוֹ כֵּן מָה שֶׁאָמַר י"ב חֹדֶשׁ רוּצָה לומר שִׁיּוּדִיעוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ בְּקֶשׁ לְעֶצְמֶךָ בֵּית דִּירָה וְאֵין יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ עַד שִׁיעֲבְרוּ י"ב חֹדֶשׁ אַחַר שֶׁהוֹדִיעוּ. וְהִלְכָה כַּרְבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל [לְפִי שֶׁאֵלּוּ הַחֲנוּיֹת יֵשׁ בָּהֶן בֵּינָן וְטוֹרַח גְּדוּל]: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ז

הַמְשַׁכֵּיר בֵּית לַחֲבֵרוֹ, הַמְשַׁכֵּיר חֵיב בַּדִּלְתָּ, בִּנְגָר, וּבְמִנְעוּל, וּבְכָל דְּבָר שֶׁמַּעֲשֶׂה אָמֵן **{כז}**.
 אֲבָל דְּבָר שֶׁאֵינוֹ מַעֲשֶׂה אָמֵן, הַשּׁוֹכֵר עוֹשֶׂהוּ.
 הַזָּבֵל, שֶׁל בַּעַל הַבֵּית, וְאִין לַשּׁוֹכֵר אֶלָּא הַיּוֹצֵא
 מִן הַתְּנוּר וּמִן הַכִּירִים **{כט}** בְּלֶבֶד :

ר"ע מברטנורה וּבִנְגָר. שְׁנוּעֵלִין בּוֹ אֶת הַדִּלְתָּ וְתוֹחֲבִים אוֹתוֹ בְּקוֹרַת
 הָאֶסְקָפָה : הַזָּבֵל שֶׁל בַּעַל הַבֵּית. וּכְגוֹן שֶׁנַּעֲשֶׂה זָבֵל מִתּוֹרֵי דְאֵתוֹ מַעֲלָמָא
{כח}. דְּאֵי מִתּוֹרֵי דְשׁוֹכֵר, הַזָּבֵל שֶׁל הַשּׁוֹכֵר : הַיּוֹצֵא מִן הַתְּנוּר. אֶפְר
 וְנַעֲשֶׂה זָבֵל : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{כז}** אָמֵן. וְהֵם עֵקֶר גְּדוֹל בִּישִׁיבַת הַבְּתִים וְהַחֲצֵרוֹת. הַרְמַב"ם :
{כח} וְסִתָּם גְּלָלִים אֶפְקוֹרֵי אֶפְקוֹרֵינְהוּ בְּעֵלִים וְקִנְיָא לִיה חֲצֵרוֹ. וְאֶפְלוֹ קִדְּם
 הַשּׁוֹכֵר וְהַגְּבִיחָן לֹא זָכָה בָּהֶן וּבְלֹא הַשְׁכִּיר הַחֲצֵר. רַש"י. וְהַרְמַב"ם כָּתַב
 אֶפְלוֹ הַשְׁכִּיר הַחֲצֵר גַּם כֵּן. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : **{כט}** הַתְּנוּר כּו'. מִיֵּרֵי
 בְּתַנּוּר וְכִירָה הָעוֹמְדִים בְּחֲצֵר וְשְׁכוּרִים לוֹ לְבַשֵּׁל בָּהֶם. וְאֶשְׁמַעֲיֵן כִּיּוֹן
 שֶׁשְׁכוּרִים לוֹ אֶפְלוֹ אִם בָּאוּ אַחֲרֵים לְבַשֵּׁל וְלֶאֱפוֹת בָּהֶם הָאֶפְר שֶׁל הַשּׁוֹכֵר.
 טוֹר. אֲבָל לְהַרְמַב"ם נִרְאָה לִי דְאֶפְר וְזָבֵל דִּין אֶחָד לָהֶם, דְּשֶׁל אַחֲרֵים
 דְּמְשַׁכֵּיר הֵם, וְהָא דְקִתְּנֵי תְּנוּר מְשׁוּם דְּסִתָּם תְּנוּר אִין רְגִילוֹת לְבַשֵּׁל בּוֹ אֶלָּא
 הַשּׁוֹכֵר בְּלֶבֶד. וְדִלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמַב"ם וְהַסְמ"ע סִימָן שִׁי"ג לְדַעְתּוֹ. וְעֵין
 תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הַמְשַׁכֵּיר בֵּית לַחֲבֵירוֹ הַמְשַׁכֵּיר חֵיב בַּדִּלְתָּ כּו' : הַזָּבֵל לְבַעֲה"ב זֶהוּ
 כְּשִׁיכְנִיסוֹ בַּהֲמוֹת שְׂאִינָן לַשּׁוֹכֵר וּזְבִלוֹ הַבֵּית אֲבָל זָבֵל הַבְּהֲמוֹת שִׁישׁ לַשּׁוֹכֵר
 הוּא שְׁלוֹ : (רמב"ם)

פרק ח - משנה ח

הַמְשַׁכֵּיר בֵּית לַחֲבֵירוֹ לְשָׁנָה, נִתְעַבְרָה הַשָּׁנָה,
נִתְעַבְרָה לְשׁוֹכֵר. הַשְּׁכִיר לוֹ לְחֻדָּשִׁים **[ז]**,
נִתְעַבְרָה הַשָּׁנָה, נִתְעַבְרָה לַמְשַׁכֵּיר. מַעֲשֵׂה
בְּצַפּוּרֵי בְּאֶחָד שְׁשָׁכַר מְרַחֵץ מִחֲבֵירוֹ בְּשָׁנִים
עָשָׂר זָהָב לְשָׁנָה, מְדִינַר זָהָב לְחֻדָּשׁ, וּבֵא מַעֲשֵׂה
לְפָנֵי רֶבֶן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְלְפָנֵי רַבִּי יוֹסִי,
וְאָמְרוּ, יִחַלְקוּ אֶת חֻדָּשׁ הָעֶבֶר :

ר"ע מברטנורה **נִתְעַבְרָה לְשׁוֹכֵר**. לא ירבה לו שכר חדש, שֶׁהָעֶבֶר בְּכָל־
שָׁנָה: **מַעֲשֵׂה בְּצַפּוּרֵי**. בְּגִמְרָא פְּרִיָדָה, מַעֲשֵׂה לְסִתְרָה, דְּהָא רִישָׁא תְּנָא אוּ
כְּלָה דְּשׁוֹכֵר אוּ כְּלָה דְּמְשַׁכֵּיר, וּמִיִּתִּי מַעֲשֵׂה דִּיִּחַלְקוּ. וּמְשַׁנֵּי, חֲסוּרֵי
מִחֲסָרָא וְהָכִי קִתְּנִי, וְאִם אָמַר לוֹ בִּי"ב זְהוּבִים לְשָׁנָה מְדִינַר זָהָב לְחֻדָּשׁ,
יִחַלְקוּ, דְּלֹא יִדְעִינָן אִי תַפּוּס לְשׁוֹן רֵאשׁוֹן אוּ לְשׁוֹן אַחֲרוֹן **[זא]**, וּמַעֲשֵׂה
נְפִי וְכוּ'. וְאִין הִלְכָה פְּרָבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יוֹסִי. אֶלָּא הִלְךְ אַחֲרֵי
פְּחוֹת שְׁבַלְשׁוֹנוֹת. דְּקַרְקַע בְּחֻזְקַת מְרָה קִימָא. לְפִיכָד כְּלוּ לַמְשַׁכֵּיר, בִּין
שְׁהִיָה לְשׁוֹן רֵאשׁוֹן פְּחוֹת בִּין שְׁהִיָה לְשׁוֹן אַחֲרוֹן פְּחוֹת **[זב]**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[ז]** **לְחֻדָּשִׁים**. הֵךְ בְּבֵא פְּשִׁיטָא. אֶלָּא דִּמְתַּנִּיתִין דִּינֵי דִּינֵי קִתְּנִי.
בֵּית יוֹסֵף. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[זא]** הַקְּשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּהָא בְּפְסָחִים דְּף ס'
סְבִירָא לִיה רַבִּי יוֹסִי אֵף בְּגִמְרָא דְּבִרְיוֹ אָדָם נִתְפָּס. וְעוֹד דְּבִפְרָק ה' דִּתְמוּרָה
סְבִירָא לִיה רַבִּי יוֹסִי תַפּוּס לְשׁוֹן שְׁנִיָהֶם. וְתַרְצוּ, דְּהִכָּא מְסַפְקָא לִיה שְׁאִי
אֶפְשָׁר לוּמַר דַּעַת שְׁנִיָהֶם שְׁהָרִי סוֹתְרִים זֶה אֶת זֶה. אֲבָל בְּתַמוּרָה דְּאִינָם
סוֹתְרִים סְבִירָא לִיה תַפּוּס לְשׁוֹן שְׁנִיָהֶם. וּבְפְסָחִים וּבְנִזִיר פְּרָק ב' דְּמִפְרָשׁ
דְּבִרְיוֹ, קָאֻמַר דְּבִגְמַר דְּבִרְיוֹ נִתְפָּס: **[זב]** לֹא אִירִי אֶלָּא בְּלְשׁוֹנוֹת הַסְּמוּכִים
זֶה לְזֶה (דְּחִשְׁיָנוּ דְּלִמָּא חֲזַר וְנָחַם וְרוּצָה בְּלְשׁוֹן הָרֵאשׁוֹן). אֲבָל אִינָם סְמוּכִים זֶה לְזֶה,
כְּלִי עֲלִמָּא אַחֲרוֹן עֲקָר. נְמוּקֵי יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרִיטְבִי"א: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המשכיר בית לחבירו לשנה נתעברה השנה כו': אין הלכה כרשב"ג
ולא כר' יוסי אלא כל זמן שאמר דינר לחדש ואפי' אמר כך וכך לשנה כולו
למשכיר לפי שעיקר אצלנו הכל הולך אחר הפחות שבלשונו וקרקע
בחזקת בעליה קיימת לפיכך אמרו כולו למשכיר על איזה ענין שיהיה:
(רמב"ם)

פרק ח - משנה ט

הַמְשַׁכֵּיר בֵּית לַחֲבֵרוֹ וְנָפַל, חַיֵּב לְהַעֲמִיד לוֹ בֵּית **[לג]**. הָיָה קָטָן, לֹא יַעֲשֶׂנוּ גָדוֹל, גָּדוֹל, לֹא יַעֲשֶׂנוּ קָטָן. אַחַד, לֹא יַעֲשֶׂנוּ שְׁנַיִם, שְׁנַיִם, לֹא יַעֲשֶׂנוּ אַחַד. לֹא יִפְחַת מִהַחֲלוֹנוֹת וְלֹא יוֹסִיף עֲלֵיהֶן, אֶלָּא מַדַּעַת שְׁנֵיהֶם :

ר"ע מברטנורה **חייב להעמיד לו בית.** [לימי שכירותו]: **היה גדול לא יעשנו קטן וכו'.** והוא דהרא"ה לו בית ואמר לו בית כזה אני משכיר לך **[לד]**. אבל העמידו על הבית ואמר לו בית זה אני משכיר לך, ונפל, אינו חייב **[לה]** לבנותו **[לו]**. ואם אמר לו בית סתם, יעמיד לו מקום שיקרא בית, בין גדול בין קטן : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[לג]** **להעמיד כו'.** לימי שכירותו. רש"י. וטעמא דנכסיו נשתעבדו לו בחזקה שהחזיק זה בבית דומיא דחמור, במשנה ג' פרק ו'. טור: **[לד]** דאי דאמר ליה בהדיא בית שמדת ארכו כד וכו', מאי למימרא. אבל כשאמר בית כזה, קא משמע לן שאינו יכול לומר לא היה ענין דברי אלא שיהיה קרוב לנהר ולשוק או למרחץ כזה, אלא חייב להעמיד לו כמדתו וכצורתו. דאיכא דקפיד בקטן, ואיכא דקפיד בגדול: **[לה]** ולא דמי לחמור זה וזאת, שאם יש בדמיו לקח יקח, משום דבחמור כשמת, לזבוני קאי ולוקח אחר, מה שאין כן בבית כשנפל שאין דרך למוכרו. תוספות (דף עט דבור המתחיל ואם) ונמוקי יוסף. ועין תוספות יום טוב: **[לו]** עין פרק י"ב דכתבות משנה ג' בהר"ב דהוא הדין נמי הכא : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המשכיר בית לחבירו ונפל חייב להעמיד לו בית כו': זה הדין כשהראה לו בית ידוע ואמר לו בית כזה אני משכיר לך ולפיכך חייב להעמיד לו בית שיהיה מדת ארכו ומדת רחבו כמו הבית שהראה לו אבל אם אמר לו בית זה אני משכיר לך ונפל אינו חייב לבנותו ואם אמר לו בית סתם יעמיד לו מקום שיקרא בית בין שיהיה גדול ממנו בין שיהיה קטן ממנו: (רמב"ם)

פרק

ט

פרק ט - משנה א

המקבל שדה מתברו, מקום שנהגו לקצר, יקצר, לעקר, יעקר **[א]**, לחרש אחריו, יחרש **[ב]**. הכל כמנהג המדינה **[ג]**. כשם שחולקין **[ד]** בתבואה, כך חולקין בתבן ובקש **[ה]**. כשם שחולקין ביין, כך חולקין בזמורות ובקנים. ושניהם מספקין את הקנים:

ר"ע מברטנורה המקבל שדה. באריסות, למחצה לשליש ולרביע. או בתכירות, כך וכך פורין לשנה: לחרש אחריו. אחר הקצירה או העקירה, כדי להפוך שרשים של עשבים רעים שבה וימותו: ובקנים. המעמידים את הקנים: ושניהם מספקים את הקנים. מה טעם אמר, מה טעם חולקים בקנים, לפי ששניהם מספקים את הקנים החדשים בכל שנה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** לקצר כו'. דלשניהם יש קפידא. דאם המקבל רוצה לעקר במקום שנהגו לקצר, יכול בעל הקרקע לומר בעינא דתזדביל ארעאי מהקש שישאר בו אחר הקציר, ואם בעל קרקע רוצה לעקר יאמר המקבל לא מצינא דאטרח, שהקצירה נוחה. וכשהמנהג לעקר והמקבל רוצה לקצר, יאמר בעל הקרקע בעינא דתנקר ארעאי. ואם הבעל הקרקע רוצה לקצרו,

יאמר המקבל בעינא לקושש הקש לבהמותי. גמרא. ועין תוספות יום טוב: **[ב] יחרש**. פשיטא. לא צריכא באתרא דלא מנפשי ואזיל איהו ונפיש, מהו דתימא מצי אמר ליה האי דנכישנא אדעתא דלא כריבנא לה, קא משמע לן דאיבעי ליה לפרושי ליה. גמרא: **[ג] הכל כו'**. לאתויי הא דתנו רבנן מקום שנהגו להשפיר אילנות על גבי קרקע, שיטל האריס חלקו בפרות האילן, אף על פי שאינו טורח בהן שאינן צריכין לעבודה, משפירין, כלומר מסתמא הם משפירין. וקא משמע לן דאף על גב דכלי עלמא נותנים קרקע לאריס על מנת שיקחו הן שלישי ואריס שני חלקים, ואזיל איהו ויהיב ברבעא, מהו דתימא דאמר ליה האי דבצרא לך אדעתא דלא יהיבנא לך באילנות, קא משמע לן דאיבעי ליה לפרושי ליה. גמרא: **[ד] כשם כו'**. ליתא אלא בקבלנות. דאי בחכירות, לא שיכא חלקה. רש"י: **[ה] בתבן ובקש**. אותו שנקצץ עם השבלת קרוי תבן. והנשאר בארץ קרוי קש [ועין סוף פי"ז דכלים]. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המקבל שדה מחבירו במקום שנהגו לקצור כו': הקנים ששניהם חייבים לספק הם שסומכים בהם הגפנים וחולקים אותם בסוף הזמן וכאילו אמר מה טעם חולקים בקנים מפני ששניהם מספקין את הקנים: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ב

המקבל שדה מחבירו, והיא בית השלחין או בית האילן, יבש המעין ונקצץ האילן, אינו מנכה לו מן חכורו. אם אמר לו חכר לי שדה בית השלחין זה או שדה בית האילן זה, יבש המעין ונקצץ האילן, מנכה לו מן חכורו:

ר"ע מברטנורה בית השלחין. קרקע יבשה שאין די לה מי גשמים: או בית האילן. ובשביל האילן היא חביבה על האריס, שנוטל חלק בפרות בלא טרח: **יבש המעין**. שבה **[ו]**. שפמנו משקין אותה: מן חכורו. אם קבלה בחכירות כד וכו' כורין לשנה **[ז]**. דמעקרא לא גלי דעתיה דמשום

מעין או אילן טפי לה בחכירותיה: **חכר לי בית השלחין זו**. גלי דעתיה
דבשביל שהיא בית השלחין טפי לה וחקרה מפני **{ח}**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ו} פלומר שנמשך בה מן הנקר הגדול. דאלו יבש הנקר הגדול
הוי מפת מדינה דמנפין מחכורו פדתנו במשנה ו'. גמרא: **{ז}** רש"י. ומשום
דמתניתין חכורו תנו, נקטי להו נמי בקבלה בחכירות. אבל בהדיא איתא
בגמרא דמתניתין בין בחכירות בין בקבלנות. ועין תוספות יום טוב: **{ח}**
רש"י. ולישנא דגמרא הכי היא, מדקאמר זה, מפלל דקאי בגויה עסקינו,
בית השלחין למה ליה למימר, דקאמר ליה בית השלחין פדקאימא השתא,
משמע דלישנא יתרא דבית השלחין דיק. ובר"י וברמב"ם דמזה דיק: (עיקר
תוי"ט).

רמב"ם המקבל שדה מחבירו והיא בית השלחין כו': צריך אתה לידע אלו
השלשת שמות על איזה ענין הם נופלין והם שוכר וחוכר ומקבל וזה כי
השוכר הוא שוכר הקרקע שיחרוש אותו בדמים קצובים בכך וכך דינר
ומקבל הוא ששוכר אותו קרקע בחלק ידוע מן הפירות שיעשה כגון שיפסוק
עמו בחצי הפירות שיוציא השדה או השליש וחוכר הוא ששוכר הקרקע
בשיעור ידוע מחטים או משאר הזרעים הנזרעים והוא שיפסוק עם בעל
השדה שיתן לו כך וכך מדה ממין פלוני מן הזרעים בין שתעשה הארץ הרבה
או מעט ועוד פירוש מקבל נופל דרך כלל על השוכר ועל החוכר שכן הוא
אומר במשנה מקבל ורצונו לומר חוכר או שוכר וכאילו אמר המקבל שדה
בחכירות או בשכירות ומה שאמר בזו המשנה והלכה שלפניה מקבל זה
הדין בעצמו בשוכר ג"כ לטעם שפירשנו: ואמרו השכיר לו בית השלחין
להודיענו שכוונתו שיהיה כמו שהוא עכשיו כל זמן שהוא ברשותו לפיכך
יפחות לו משכירותו. ופירוש מנכה יפחות: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ג

המקבל שדה מחברו והובירה, שמין אותה
כמה ראויה לעשות ונותן לו, שפך כותב לו **{י}**,
אם אוביר ולא אעביד, אשלים במיטבא:

ר"ע מברטנורה **המקבל שדה**. למחצה לשליש ולרביע **{ט}**: והובירה. שלא חרש בה ולא זרעה: **אם אוביר**. אעשנה בורה: **ולא אעביד**. ולא אעשה בה פעלה הראויה לה: **אשלים במיטבא**. כפי מה שהיתה ראויה לעשות אם היתה חרושה וזרועה כראוי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ט}** אבל בחכירות לא שיך. דמאי שמין איכא. חכירותו יתן. רש"י: **{י}** **שפך כו'**. דאם לא כן פטור. וכלומר שפך רגילים לכתב, ולפיכך אף על פי שלא כתב כמו שכתב דמי. דאי דוקא שכתב פשיטא שיש לו לקיים כמו שהתנה, דהא לא גזים. אלא אשלים במיטבא התנה. תוספות: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המקבל שדה מחבירו והובירה שמין אותה כו': כבר ביארנו כי מקבל הוא ששוכר הארץ בחלק ממה שתוציא ואם הובירה ולא זרעה ישער מה שראויה לעשות אילו זרעה וישלם החלק שפסקו ביניהם וזה מבואר: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ד

המקבל שדה מחבירו ולא רצה לנפש **{יא}**, ואמר לו מה אכפת לך, הואיל ואני נותן לך חכורה **{יב}**, אין שומעין לו, מפני שיכול לומר לו, למחר אתה יוצא ממנה, ומעלה לפני עשבים **{יג}**:

ר"ע מברטנורה **ולא רצה לנפש**. לנקות התבואה מעשבים רעים, שמתישים כח הקרקע ומעכבין התבואה מלעלות: **מה אכפת לך**. אם יחסר חלקי שהעשבים מכחישין השבלים, אתן לך חכירות כד וכו' כורין שפסקתי עמך: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{יא}** **ולא כו'**. ופרוש במקום שאין שם מנהג ידוע שלא לנפש. אבל אם נהגו שלא לנפש הכל הולך אחר המנהג: **{יב}** **נותן כו'**. והא ליתא אלא בחכירותא, דאי בקבלנות פשיטא, מי מצוי אמר ליה מאי אכפת לך.

רש"י: **[יג]** ומעלה כו'. כלומר אפלו אמר לו באחרונה אני חורש אותה, מצי אמר ליה שמעלה לפני עשבין על ידי הזרע שנופל מהן לארץ ויצמחו לשנה הבאה. ולזו לא תועיל חרישה. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המקבל שדה מחבירו ולא רצה לנכש אמר לו כו': לנכש לנקות השדה כשיגדל הזרע יצמחו עמו מינים מן העשבים וכשמנקין אותן מוסיף הזרע על תבואתה הרבה לפי שתתן השדה כל כחה אל הזרע וזה דבר ידוע אצל עובדי אדמה ולפי שזה החוכר שנותן שיעור מסוים היה יכול לומר לו אני לא אנקה ואינך רשאי להכריחני לנקות לפי שאין לך הפסד אם אאסוף מעט תבואה. לולי מה שזכר מפסידות הקרקע להבא: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ה

המקבל שדה מחבירו ולא עשתה, אם יש בה כדי להעמיד כרי, חיב לטפל בה **[טו]**. אמר רבי יהודה, מה קצבה בכרי. אלא אם יש בה כדי נפילה:

ר"ע מברטנורה המקבל שדה מחבירו. למחצה לשליש ולרביע פאריס **[יד]**: ולא עשתה. תבואה אלא מעט. ובא לו האריס למנוע מלהתעסק בה עוד, שאין בה כדי טרחו: אם יש בה כדי, לעשות מתבואתה כרי, שיש בו כדי לכסות הרחת שזורים בה התבואה, והוא קרוב לסאתים, חיב לטפל בה בעל כרחו: מה קצבה בכרי. אין קצבה זו ראוייה שתהיה שדה גדולה בשעור כרי ושדה קטנה בשעור כרי. ואינה דומה טפולה של שדה גדולה לטפולה של שדה קטנה: אלא אם יש בו כדי נפילה. כלומר כשעור מה שזרע בה **[טז]**, חיב לטפל בה. ואין הלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[יד]** דאי בחכירותא מה לו לבעל השדה אם יחדל לו, סוף סוף חכורו הוא נותן לו. רש"י: **[טו]** חיב כו'. מפרש בברייתא שפך פותב לו, אגא איקום ואבור ואזרע וכו' ואוקים פריא קדמך. ונראה לי דלהכי לא תני ליה

תנא דידן, לאשמעינן דאפלו לא כתב, וכמו שכתבתי לעיל (אות ז): {טז} ונפילה פירש רש"י זרע שמפזרין במפלת יד: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המקבל שדה מחבירו ולא עשתה אם יש בה כו': כרי הרי הוא ערימת התבואה שיוכל לכסות הרחת בגבהו והוא שיעור סאתים יצא ידי חובתו ור' יהודה אומר שזה שיעור שאינו ידוע לפי שזה הכלי הנקרא רחת אפשר שיהיה ארוך או קצר כדי נפילה שיעור מה שזרע בה וזה הדין הוא במקבל שביארנו שהוא ששוכר בחלק מן התבואה שתצא בה. ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ו

המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב או נשדפה {יח}, אם מפת מדינה היא, מנפה {יט} לו מן חכורו, אם אינו מפת מדינה, אינו מנפה לו מן חכורו. רבי יהודה אומר, אם קבלה הימנו במעות, בין קד ובין קד אינו מנפה לו מחכורו:

ר"ע מברטנורה המקבל שדה. בהכירות קד וכד פזרין {יז}: מפת מדינה. שאכל חגב, או נשדפו רב שדות של אותה מדינה או אותה בקעה: אינו מנפה. דאמר לו מזלך גרם: בין קד ובין קד. אפלו היא מפת מדינה אינו מנפה. שעל המעות לא נגזרה גזרה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יז} ואי בקבלנות מאי מנפה איכא, מה שימצאו יחלקו. רש"י: {יח} נשדפה. לשון שדפון: {יט} מנפה. הכל לפי ההפסד שארעו. הרמב"ם. ורצונו לומר דאזלינן בתר שדה שלו בין להקל בין להחמיר, אם אין לקוי השדות פלן שוות. סמ"ע: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב או נשדפה כו': וזה הדין כולל לשוכר וחוכר. ומכת מדינה הוא שיהיו רוב שדות מאותה מדינה מקולקלות. ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ז

המקבל שדה מחברו בעשרה פור חטים לשנה [כ], לקתה, נותן לו מתוכה. היו חטיה יפות, לא יאמר לו הריני לוקח מן השוק, אלא נותן לו מתוכה:

ר"ע מברטנורה ולקתה. שהיו החטים שדופות: נותן לו. עשרה פורים שפסק עמו מחטים שדופות הללו. ולא מצי היאך למימר ליה חטים יפות קא בעינא מנד: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [כ] בעשרה כו'. דאי בקבלנות פשיטא. דכל אחד זוכה ומתחייב בחלקו. רש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המקבל שדה מחבירו ב" כור חטים לשנה כו': זה מבואר: דיני משנה זו הם כפי שינוי הארצות ועיקר הדבר הוא כשיפסוק עמו לחרוש שדה ולזרוע מין ממיני הזרעים יש לו לזרוע מה שהזיקו בקרקע מעט מאותו הדבר שפסק עמו ולא יזרע מה שהזיקו גדול ממנו ועושים בזה על פי שיודעים בטבע אותו המקום בזריעה מן המתעסקין בחרישתה ועבודתה: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ח

הַמְקַבֵּל שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ לְזָרְעָה שְׁעָרִים, לֹא יִזְרְעֶנָּה חֲטָיִים, חֲטָיִים, יִזְרְעֶנָּה שְׁעָרִים. רֶבֶן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹסֵר. תְּבוּאָה, לֹא יִזְרְעֶנָּה קִטְנִית **{כג}**, קִטְנִית, יִזְרְעֶנָּה תְּבוּאָה. רֶבֶן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹסֵר :

ר"ע מברטנורה הַמְקַבֵּל שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ לְזָרְעָה שְׁעָרִים. בְּחִירוֹת כָּדָּ וְכָדָּ שְׁעָרִים אוֹ חֲטָיִים אוֹ מְעוֹת **{כא}** : לֹא יִזְרְעֶנָּה חֲטָיִים. שְׁהַחֲטִיִּים מִכְּחִישוֹת הַקֶּרְקַע ^[וְיִתְר] מִן הַשְּׁעָרִים : רֶבֶן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹסֵר. שְׁקִשָּׁה לְקֶרְקַע כְּשֶׁזֹּרְעִים אוֹתָהּ שָׁנָה מִמֵּין זֶה וְשָׁנָה מִמֵּין אֲחֵר **{כב}**. וְלַעֲנֹן פְּסַק הַלְכָה הַכֹּל לְפִי הַקֶּרְקַע וּלְפִי הַמְּקוֹם. אִם הִתְנַה עִמּוֹ בְּדָבָר שְׂמַכְחִישׁ הַקֶּרְקַע מֵעַט אֵינּוּ יָכוֹל לְשַׁנּוֹת וְלִזְרַע דָּבָר שְׂמַכְחִישׁ הַרְבֵּה. וְאַפְכָּא שָׂרִי : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{כא}** דְּאֵי בְּקַבְלָנוֹת הָא אֲמַרִּינן תְּכַחוּשׁ אֲרַעָא וְלֹא תְּכַחוּשׁ מְרָה. וְהָרִי הוּא נְהַנֶּה בְּשָׁנוֹי שֶׁל זֶה. רַש"י. מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׂבַח יִהְיֶה מֵעַתָּה בְּכִיסוֹ וְהוּא טוֹב לוֹ מִשִּׁישְׂאָר אוֹתוֹ שְׂבַח עֲצָמוֹ בְּקֶרְקַע. נְמוּקֵי יוֹסֵף. וְהַמְּגִיד בְּשֵׁם הַרְמְבִּיין כָּתֵב דְּאֲדַרְבֵּה בְּקַבְלָנוֹת לֹא יִשְׁנֶה, שְׁיִכּוֹל לוֹמַר בְּזוֹ אֲנִי רוֹצֶה. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : **{כב}** הֵכִי נְמִי פְּסַק עִמּוֹ חֲטִיִּין שְׂמָא הוּא זָרְעָה חֲטִיִּין בְּשָׁנָה שְׁעֵבְרָה, וְאִם יִזְרְעֶנָּה זֶה שְׁעָרִין, נִמְצָא זֶה מְקַלְקֵלָה. רַש"י : **{כג}** לֹא כו'. פִּרְשׁ רַש"י שֶׁהַקִּטְנִית מִכְּחִישֵׁת הַקֶּרְקַע יוֹתֵר מִן הַתְּבוּאָה. עֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הַמְקַבֵּל שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ לְזָרְעָה שְׁעָרִים לֹא כו' : דִּינֵי מִשְׁנֵה זוֹ הֵם כְּפִי שִׁינוֹי הָאֲרָצוֹת וְעִיקַר הַדְּבָר הוּא כְּשִׁיפְסוּק עִמּוֹ לְחָרוּשׁ שְׂדֵה וּלְזָרוּע מִן מִמִּינֵי הַזְּרָעִים יֵשׁ לוֹ לְזָרוּע מַה שֶׁהִזִּיקוּ בְּקֶרְקַע מֵעַט מֵאוֹתוֹ הַדְּבָר שֶׁפֶסַק עִמּוֹ וְלֹא יִזְרַע מַה שֶׁהִזִּיקוּ גְדוֹל מִמֵּנוּ וְעוֹשִׂים בְּזֶה עַל פִּי שִׁיּוּדְעִים בְּטַבַּע אוֹתוֹ הַמְּקוֹם בְּזָרִיעָה מִן הַמַּתְעַסְקִין בְּחָרִישְׁתָּה וְעַבּוּדְתָּה : (רמב"ם)

המקבל שָׁדָה מִחֲבֵרוֹ לְשָׁנִים מְעֻטּוֹת, לֹא יִזְרְעֶנָּה פְּשֵׁתוֹ, וְאִין לוֹ בְּקוֹרַת שְׁקָמָה. קִבְּלָהּ הַיָּמֵנוּ לְשִׁבְעַ שָׁנִים, שָׁנָה רִאשׁוֹנָה יִזְרְעֶנָּה פְּשֵׁתוֹ, וְיֵשׁ לוֹ בְּקוֹרַת שְׁקָמָה :

ר"ע מברטנורה לְשָׁנִים מְעֻטּוֹת. פְּחוֹת מִשִּׁבְעַ שָׁנִים : לֹא יִזְרְעֶנָּה פְּשֵׁתוֹ. שְׁזָרַע פְּשֵׁתוֹ מִכְּחֵישׁ בְּאַרְץ הַרְבֵּה **{כד}** וְשָׂרְשׁוֹ נִשְׁאַרִים בְּקִרְקַע עַד שִׁבְעַ שָׁנִים : וְאִין לוֹ בְּקוֹרַת שְׁקָמָה. עַץ תֵּאֲנָה שֶׁל יַעַר הוּא, וְקוֹצְצִים עֲנָפוֹ לְקוֹרוֹת הַבְּנָן, וְהֵם חוֹזְרִים וְגִדְלִים, וּפְחוֹת מִשִּׁבְעַ שָׁנִים אֵינָן נַעֲשׂוֹת קוֹרוֹת. הַלְכָּד קִבְּלָהּ לְפְחוֹת מִשִּׁבְעַ שָׁנִים לֹא יִקוּץ קוֹרוֹת שָׁבָה, דְּלֹאוֹ אֲדַעְתָּא דְּקוֹרוֹת נְחִית, דְּבִשְׁנֵים מְעֻטּוֹת אֵינָם חוֹזְרִים לְקוֹרוֹת. אֲבָל קִבְּלָהּ לְשִׁבְעַ שָׁנִים, שָׁנָה רִאשׁוֹנָה זוֹרְעָה פְּשֵׁתוֹ וְקוֹצֵץ שְׁקָמָה שָׁבָה **{כה}** : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כד} וְהָא לֹא מִתּוֹקְמָא אֶלָּא בְּחִירוֹת. דְּאִי בְּקִבְּלוֹת, מֵאִי דְּבַעֵי לְזָרַע שְׁהָרִי הַבְּעָלִים חוֹלְקִים בּוֹ. רִשׁ"י. כְּלוֹמַר וְלִכְחַשׁ אֲרַעָא וְלֹא לִכְחַשׁ מְרָה. נְמוּקֵי יוֹסֵף. הַרְמְבִּין חוֹלֵק כְּדִלְעִיל (אוֹת כֵּא). וְעֵין תוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב : **{כה}** רִשׁ"י. וְזֶה לְשׁוֹן הַטּוֹר, קוֹצֵץ קוֹרַת שְׁקָמָה בֵּין אִם יָרַד לְתוֹכָהּ בְּסוּף שִׁבְעַ מִשְׁנַקְצָהּ בֵּין אִם יָרַד לְתוֹכָהּ בְּשָׁנָה שְׁלִישִׁית אוֹ רְבִיעִית, קוֹצֵץ כְּשֵׁיטְלִימוֹ לָהּ שִׁבְעַ. שְׁהָרִי יִגְדֵל לְכִשְׂיָצָא עַד שִׁיחְזְרוּ לְכִמוֹ שְׁהִיתָה כְּשִׁירָד לְתוֹכָהּ : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המקבל שדה מחבירו לשנים מועטות כו' : שרשי הפשתן ישארו בקרקע הרבה. וקורת שקמה עץ השקמה הגדל בקרקע בשני השכירות. (רמב"ם)

פרק ט - משנה י

המקבל שָׁדָה מִחֲבֵרוֹ לְשָׁבוּעַ אַחַת בְּשִׁבְעַ מֵאוֹת זוֹז, הַשְּׁבִיעִית מִן הַמִּנְיָן **{כו}**. קִבְּלָהּ הַיָּמֵנוּ שִׁבְעַ

שָׁנִים בְּשֶׁבַע מֵאוֹת זֹז, אֵין הַשְּׁבִיעִית מִן הַמִּנְיָן :

עיקר תוי"ט **[כו]** מִן הַמִּנְיָן. כְּלוּמַר חֲנֹב לַתֵּן לוֹ הַשְּׁבַע מֵאוֹת. וְאַף עַל פִּי שְׂאִין שָׁנָה שְׁבִיעִית שָׁנָה לְשָׁאָר שָׁנִים לְפָרוֹת, מִכָּל מְקוֹם שְׁבוּעַ קָאָמַר, וְלֹא תֵלֵה הַשָּׂכָר לְפִי הַשָּׁנִים כְּמוֹ בְּסִיפָא. נְמוּקֵי יוֹסֵף : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המקבל שדה מחבירו לשבוע אחד בז' מאות זוז כו' : זה מבואר : מפי השמועה למדו שזה שאמר יתברך לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר שזה מדבר בשכיר יום שגובה כל הלילה ומה שנאמר ביומו תתן שכרו שהוא מדבר בשכיר לילה שגובה כל היום : ומה שאמר בזו המשנה שכיר שעות גובה כל היום וכל הלילה רצונו לומר שכיר שעות ביום גובה כל היום ושכיר שעות בלילה גובה כל הלילה : (רמב"ם)

פּרָק ט - מִשְׁנֵה יֵא

שְׂכִיר יוֹם גּוֹבֵה כָּל הַלַּיְלָה, שְׂכִיר לַיְלָה גּוֹבֵה כָּל הַיּוֹם, שְׂכִיר שְׁעוֹת גּוֹבֵה כָּל הַלַּיְלָה וְכָל הַיּוֹם. שְׂכִיר שַׁבָּת, שְׂכִיר חֹדֶשׁ, שְׂכִיר שָׁנָה, שְׂכִיר שְׁבוּעַ, יֵצֵא בַיּוֹם, גּוֹבֵה כָּל הַיּוֹם, יֵצֵא בַלַּיְלָה, גּוֹבֵה כָּל הַלַּיְלָה וְכָל הַיּוֹם :

ר"ע מברטנורה שְׂכִיר יוֹם גּוֹבֵה כָּל הַלַּיְלָה. שְׂלֵא חֲרִיו, שְׁנֵאמַר (ויקרא יט) לֹא תִלִּין פְּעֻלַת שְׂכִיר אֶתְךָ עַד בֶּקֶר. וְאֵי אֶפְשָׁר לֹאמַר שְׁבַשְׂכִיר לַיְלָה מִדְּבַר, שְׁהָרִי אֵין שְׂכִירוֹת מְשֻׁתְּלָמֹת אֶלָּא בְּסוּפָה, דְּכִתִּיב (שם כה) כְּשִׂכִיר שָׁנָה בְּשָׁנָה, וְדַרְשִׁינָן מִנֵּה [בבא מציעא סה.] שְׂכִירוֹת שֶׁל שָׁנָה זֹ מְשֻׁתְּלָמֹת בְּתַחֲלַת שָׁנָה אַחֲרֵת. אֶלְמָּא לֹא מְשֻׁתְּעֵבֵד לִיהַ לְשִׂכִיר יוֹם עַד שְׁקִיעַת הַחֲמָה. וְכִי כְּתִיב לֹא תִבֵּא, עַל כְּרַחֲךָ **[כו]** בְּשִׂכִיר לַיְלָה תוֹקְמִיָה, שְׁנֵשְׁתְּעֵבֵד לוֹ לְבִקֹר מְשֻׁתְּלָתָה שְׂכִירוֹתוֹ. וְכֵן לֹא תִלִּין נְמִי לֹא תוֹקְמִיָה בְּשִׂכִיר לַיְלָה, דְּהֵא לֹא מְשֻׁתְּעֵבֵד לִיהַ עַד הַבֶּקֶר : שְׂכִיר שְׁעוֹת גּוֹבֵה כָּל

היום וכל הלילה. הכי קאמר, שכיר שעות דיום גובה כל היום, שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה: **שכיר שבוע.** שמיטה: **יצא ביום.** שפלתה שכירותו לבקר או ביום, גובה כל היום. וכיון ששקעה חמה עובר עליו: **יצא בלילה.** שפלתה שכירותו בלילה: **גובה כל הלילה וכל היום.** דכיון דמשכה פעלתו משתחשך הוי ליה שכיר לילה, ואינו עובר עליו בבקר **{כח}** עד למחרת בשקיעת החמה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כז} לשון רש"י העתיק, דקאי אברייתא דסימא בשכיר לילה שגובה כל היום שנאמר ביומו תתן שכרו. כלומר וסימא לא תבא וגו'. ופתח רש"י בלא תבא דסימא: **{כח}** דשאני של יום משל לילה. משום דאין לילה הולך אחר היום. והיום הולך אחר הלילה כששכירתו נמשך בלילה. ולא דמי לשכיר יום דאתמול שאינו גובה אלא כל הלילה. והך סימא אתאן לרבי שמעון וסבירא ליה הכי נמי בשכיר שעות דרישא. ורישא אתאן לרבי יהודה ולצדדין קתני (וכמו שפרש הר"ב) וסבירא ליה נמי הכי בסימא. וצריך עיון על הר"ב והרמב"ם דהנה להו לפרש כל זה, ודהסימא אינה הלכה, ועוד דלא תקשי רישא לסימא. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שכיר יום גובה כל הלילה שכיר לילה גובה כו': מפי השמועה למדו שזה שאמר יתברך לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר שזה מדבר בשכיר יום שגובה כל הלילה ומה שנאמר ביומו תתן שכרו שהוא מדבר בשכיר לילה שגובה כל היום: ומה שאמר בזו המשנה שכיר שעות גובה כל היום וכל הלילה רצונו לומר שכיר שעות ביום גובה כל היום ושכיר שעות בלילה גובה כל הלילה: (רמב"ם)

פרק ט - משנה יב

אחד שכר אדם ואחד שכר בהמה ואחד שכר כלים, יש בו משום (דברים כד) ביומו תתן שכרו {כט}, ויש בו משום (ויקרא יט) לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר. אימתי, בזמן שתבעו, לא תבעו, אינו עובר עליו. המחהו אצל חנוני או אצל

שְׁלַחְנִי, אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. שְׂכִיר, בְּזִמְנוֹ נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל, עֵבֶר זִמְנוֹ אֵינוֹ נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. אִם יֵשׁ עֲדִים **{לג}** שֶׁתִּבְעוּ, הֲרִי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. גֵּר תוֹשֵׁב יֵשׁ בּוֹ מְשׁוּם בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ, וְאִין בּוֹ מְשׁוּם לֹא תִלִּין פְּעֻלַּת שְׂכִיר אֶתְּךָ עַד בִּקְרָא :

ר"ע מברטנורה אֶחָד שְׂכִיר בְּהֵמָה וְאֶחָד שְׂכִיר כְּלִים. דְּכַתִּיב לֹא תִלִּין פְּעֻלַּת שְׂכִיר אֶתְּךָ, כָּל שֶׁפְּעַלְתּוֹ אֶתְּךָ, וְאֶפְלוּ בְּהֵמָה וְכִלִּים : לֹא תִבְעוּ אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. דְּכַתִּיב אֶתְּךָ, לְדַעְתְּךָ וְלֹא לְדַעְתּוֹ : הַמְּחָהוּ. נִתְקוּ **{לד}** מֵאֲצִלוֹ וְהַעֲמִידוּ אֶצֶל חֲנוּנִי וְאָמַר לוֹ תֵּן לְפֹעֵל זֶה בְּדִינְךָ פְּרוֹת וְאֲנִי אֲשַׁלֵּם, אוֹ אָמַר לְשַׁלְּחָנִי תֵּן לוֹ בְּדִינְךָ מְעוֹת : אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. דְּכַתִּיב אֶתְּךָ, וְלֹא שֶׁהַמְּחָהוּ אֶצֶל חֲנוּנִי : שְׂכִיר בְּזִמְנוֹ נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. מְשׁוּם דְּבַעַל הַבַּיִת טְרוּד בְּפֹעֲלָיו **{לא}** וְלִפְעָמִים סְבוּר שֶׁנִּתֵּן וְהוּא לֹא נִתֵּן, שֶׁקְלוּהָ לְשִׁבּוּעָה מִבַּעַל הַבַּיִת **{לב}** וְשִׁדְיוֹהָ אֲשַׁכִּיר : שְׁלֹא בְּזִמְנוֹ. אֵף עַל גַּב דְּבַעַל הַבַּיִת טְרוּד בְּפֹעֲלָיו, כִּי מִטָּא זְמַן חַיּוּבִיּהָ רַמִּי אֲנִפְשִׁיּהּ וּמְדַכֵּר, וְלֹא חֲשִׂיד בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל בֵּל תִּלִּין : גֵּר תוֹשֵׁב. שֶׁקִּבַּל עָלָיו שְׁלֹא לַעֲבֹד עֲבוּדָה זָרָה, וְאוֹכֵל נְבִלוֹת. אִין בּוֹ מְשׁוּם לֹא תִלִּין, דְּכַתִּיב בְּרִישָׁא דְקָרָא רַעַד, רַעַד וְלֹא גֵר תוֹשֵׁב : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{כט}** בְּיוֹמוֹ. כְּלוּמַר מְשׁוּם כְּלָה קָרָא דְבְּיוֹמוֹ, דְּאִית בֵּיה עֲשֵׂה דְתִתֵּן, וְלֹא תַעֲשֶׂה דְלֹא תִבֵּא וְגו' : **{ל}** וְנִרְאָה לִי שֶׁהוּא מְלַשׁוֹן וּמְחָה עַל כְּתָף יָם כְּנֶרֶת דְּפָרְשֵׁת מִסְעִי (בְּמִדְבַר לֵד), שֶׁעֲנִינּוּ הַגִּיעַ : **{לא}** גְּמָרָא. וְלֹא דוֹקָא פּוֹעֲלָיו, דְּאֶפְלוּ אִין לוֹ אֶלָּא פּוֹעֵל זֶה, דִּינָא הֲכִי, אֶלָּא טְרוּד בְּעַסְקִיו קְאָמְרִינָן. נְמוּקֵי יוֹסֵף : **{לב}** פִּרוּשׁ אִי מוֹדָה מְקַצֵּת הוּא דְחִיב שְׁבֻעָה מִדְּאוּרִיטָא. וְאֶפְלוּ הִיכָא דְכוּפֵר הַכֵּל טְפִי הֵנּוּה לִיה לְחַיּוּבֵי לְבַעַל הַבַּיִת שֶׁעָלָיו לְשַׁלֵּם, שֶׁהֲרִי אִם מוֹדָה מְקַצֵּת הוּא נִשְׁבַּע. וְלִפִּי שֶׁהִיטָה רְאוּיָה לְהִיּוֹת עַל בַּעַל הַבַּיִת, קְאָמַר דְּשִׁקְלוּהָ. תּוֹסְפוֹת : **{לג}** עֲדִים כּו'. בְּגִמְרָא. וְהָא קָא תִבְעַע לִיה קָמָן. וּמִסִּיק דִּישׁ עֲדִים שֶׁתִּבְעוּ כָּל זִמְנוֹ, וּפְרַשׁ הָרַא"שׁ כְּגוֹן שְׂכִיר יוֹם בְּסוּף הַלַּיְלָה וּשְׂכִיר לַיְלָה בְּסוּף הַיּוֹם. וּפְרִיז וְלַעוֹלָם כּו' וְכִי שְׂכִיר מְשַׁהָה שְׂכָרוֹ כָּל כֶּף זְמַן אֶרֶץ. וּמִסִּיק אֵינוֹ נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל אֶלָּא לְמַחֵר בְּלִבְד כְּנֶגֶד אוֹתוֹ יוֹם שֶׁל תְּבִיעָה, אֲבָל מִכָּאן וְאֵילָךְ הַמוֹצֵיא מִחֲבָרוֹ עָלָיו הָרַא"שׁ : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אֶחָד שְׂכִיר אָדָם וְאֶחָד שְׂכִיר בְּהֵמָה אֶחָד כּו' : שְׁבֻעַת הַשְּׂכִיר הוּא שְׁבֻעַת הַתּוֹרָה וּבִלְבַד כִּשְׂשֹׁכֵר אוֹתוֹ בְּעֲדִים אֲבָל אִם לֹא שְׂכָרוֹ בְּעֲדִים מִגּוֹ דִּיכּוֹל לומר לִיה לֹא שְׂכִירִיךָ נִאֲמָן לומר כִּבֵּר נִתְתִּי לְךָ שְׂכָרְךָ וַיִּשְׁבַּע שְׁבֻעַת הַיִּסֵּת שֶׁנִּתֵּן לוֹ שְׂכָרוֹ כִּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּשִׁבְעֵי מִמַּסַּכַּת שְׁבֻעוֹת. וּפִירוּשׁ הַמְּחָהוּ שֶׁהַכְּנִיס אֶת הַחֲנוּנִי תַחְתּוֹ לְפֹרְעוֹ : (רמב"ם)

פרק ט - משנה יג

המלוה את חברו, לא ימשכננו אלא בבית דין, ולא יכנס לביתו לטל משכוננו, שנאמר (דברים כד) בחוץ תעמד. היו לו שני כלים, נוטל אחד ומניח אחד {לו}, ומחזיר את הכר בלילה ואת המחרשה {לה} ביום. ואם מת, אינו מחזיר {לט} ליורשיו. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אף לעצמו אינו מחזיר אלא עד שלשים יום, ומשלשים יום ולהלן מוכרן בבית דין. אלמנה, בין שהיא עניה בין שהיא עשירה, אין ממשכנין אותה, שנאמר (דברים כד) ולא תחבל {מא} בגד אלמנה. החובל {מב} את הרחים {מג}, עובר בלא תעשה, וחיב משום שני כלים {מד}, שנאמר (שם) לא יחבל רחים ורכב {מה}. ולא רחים ורכב בלבד אמרו {מו}, אלא כל דבר שעושין בו אכל נפש, שנאמר (דברים כד) כי נפש הוא חבל:

ר"ע מברטנורה המלוה את חברו. והגיע זמן ולא פרעו: לא ימשכננו. לקח ממנו משכון בעל קרחו, ואפלו בשוק {לד}, אלא על ידי שליח בית דין, שיקח ממנו ברשות בית דין: ולא יכנס לביתו. אפלו שליח בית דין {לה} לא יכנס לביתו. וכל שכן בעל חוב עצמו {לו}: היה לו שני כלים. וחובו כנגד שניהם ומשכנו בשניהם: נוטל אחד ומחזיר אחד. בשעה שהוא צריך לזה, יחזירנו ויעבב השני אצלו, כדמפרש ואזיל, מחזיר את הכר בלילה ואת המחרשה ביום: מת. הלזה. אין משיב העבוט ליורשים,

שָׁאִין כָּאֵן מִצֹּת הַשֶּׁבֶת הָעֲבוּט, דְּהֵשֵׁב תְּשִׁיב לוֹ אֶת הָעֲבוּט כְּתִיב (דְּבָרִים כד), לוֹ וְלֹא לִיּוֹרֵשׁ: **עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם**. זְמַן בַּיִת דִּין. וְאִין הִלְכָה כְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: **בֵּין שֶׁהִיא עֲנִיָּה בֵּין שֶׁהִיא עֲשִׂירָה וְכוּ'**. מְשׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵאן דְּאָמַר, עֲנִיָּה הוּא דְּאִין מִמְשַׁכְּנִין, שְׁמַתוּדָּא שְׁאֵתָה צְרִידָא לְהַחְזִיר לָהּ וְהִיא נִכְנָסֶת וְיוֹצֵאת אֶצְלָדָּא, אֵתָה מְשִׁיאָהּ שֵׁם רַע בְּשִׁכְנוּתֶיהָ, אֲבָל עֲשִׂירָה דְּלִיכָּא לְמֵימַר הֵכִי **[מ]**, אֵימָא מִמְשַׁכְּנִין, קַמְשִׁמְעָ לָן הֵיא תִנָּא דְּלֵא, דְּכְתִיב וְלֹא תִחַבֵּל בְּגֵד אֶלְמָנָה, אַחַד עֲנִיָּה וְאַחַד עֲשִׂירָה בְּמִשְׁמַע: **מְשׁוּם שְׁנֵי כְּלָיִם**. הָעֲלִיּוֹנָה רַבָּב. וְהַתְּחִתּוֹנָה רַחֲמִים: (רִי"ע מִבְּרִטְנוֹרָה).

עִיקַר תּוֹי"ט [לד] וְאוֹמַר רִי"י דְּמִדְּרַבֵּן הִיא, כְּדָאֲמַרִּין בְּגִמְרָא. תּוֹסְפוֹת וְנִמּוּקֵי יוֹסֵף. וְהִסְמִיעַ כְּתַב דְּהֶרְמֵבִים וְהַטּוֹר סְבִיבָא לְהוּ דְּמִן הַתּוֹרָה עוֹבֵר אֶפְלוּ בַּחוּץ. עֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[לה]** דְּתִנָּא מִמְשַׁמְעָ שְׁנֵאֲמַר בַּחוּץ תַּעֲמִיד וְגו' אֵינִי יוֹדֵעַ שְׁהָאִישׁ אֲשֶׁר אֵתָה נוֹשָׂה בּוֹ יוֹצִיא. אֶלָּא מַה תַּלְמוּד לּוֹמַר וְהָאִישׁ, לְרַבּוֹת שְׁלִיחַ בַּיִת דִּין: **[לו]** וְתִימָה וְאִם לֹא יִמָּצֵא בְּיָדוֹ הָאִידָּא יִכְפוּהוּ לְפָרַע מְלוֹתוֹ. וְרַבְּנֵי תַם מְפָרֵשׁ דְּלֵא מִיָּרִי בְּמִשְׁכְּנֵנוּ לְפָרַעוֹן אֶלָּא שְׁרוּצָה לְהִיּוֹת בְּטוּחַ בְּמַעוֹתָיו (רַצוֹנוֹ לּוֹמַר כְּמוֹ שֶׁכְּתִבְנוּ אוֹת לִיט וְדו"ק. בַּיִת דְּוֹד). אֲבָל כְּשִׁרוּצָה לְפָרַע מִמְּנוּ, שְׁלִיחַ בַּיִת דִּין נִכְנָס לְבֵיתוֹ. הָרֵא"שׁ: **[לז]** וּמִנִּיחַ אַחַד. כְּלוֹמַר אַחַר שְׁנִטְלַת שְׁנִיָּהֶם לְמִשְׁכּוֹן מְנִיחַ אֶת שְׁהוּא צְרִידָא לוֹ. וְהַדְרַם מְפָרֵשׁ אֵיזָהוּ מְנִיחַ. וְנִקְטַל לִיָּה בַלְשׁוֹן חֲזָרָה. וְהַר"ב הֶעֱתִיק וּמַחְזִיר וְנִיחָא טַפִּי: **[לח]** הַמַּחְרֵשָׁה. הִקְשׁוּ הַמְּפָרָשִׁים וְהִלָּא כְּלֵי שְׁעוֹשִׂין בּוֹ אֶכְל נֶפֶשׁ הוּא וְאִין מִמְשַׁכְּנִין אוֹתָהּ. וְתַרְצוּ, בְּמִשְׁכְּנֵנוּ בְּלִילָה שְׁאִינוּ זְמַן מְלֶאכֶת הַחֲרִישָׁה, וְלֹא אֶסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא שְׁלֵא לְמִשְׁכְּנֵנוּ בְּשַׁעָה שְׁהוּא רְאוּי לַעֲשׂוֹת מְלֶאכֶה. וְנִמּוּקֵי יוֹסֵף תַּרְצֵי דְּמִיָּרִי בְּאִם עֵבֶר וְחָבֵל. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[לט]** אֵינּוּ כּוּ'. אֶלָּא יִמְכְּרֵנוּ וְיִגְבְּהָ חוּבּוֹ. רִשִׁי. אֲבָל בְּחֵייו לְעוֹלָם הֵם בְּתוֹרַת חֲזָרָה כּוּ', וּמִמְשַׁכְּנֵנוּ מַעְקָרָא שְׁלֵא תִּהְיֵא שְׁבִיעִית מְשַׁמְטָתוֹ וְלֹא יַעֲשֶׂה מִטְּלָטְלִין אֶצְל בְּנֵיו. גִּמְרָא. וּבְפַעַם אַחַת דִּי. וְחוֹזְרִין וּמִמְשַׁכְּנִין כְּדִי שְׁלֵא יוֹכֵל לְכַפֵּר, וְעוֹד, כְּדִי שְׁיִתְבַּיֵּשׁ וְיִמְהַר לְפָרַע. תּוֹסְפוֹת: **[מ]** דְּהָא וְאִם אִישׁ עָנִי הוּא לֹא תִשְׁכַּב בְּעֲבוּטוֹ הוּא דְּכְתִיב: **[מא]** **וְלֹא כּוּ'**. אֶפְלוּ לְאָדָם אַחַר הוּא אֶסוּר לְמִשְׁכּוֹן מִבֵּיתוֹ. אֶלָּא לְעֵבֶר עָלֶיהָ בְּשְׁנֵי לְאוּוֹן. וְדַעַת הֶרְמֵבִים דְּבִאֲלִמְנָה אֶפְלוּ בַּחוּץ וּבְבֵית דִּין אֶסוּר. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[מב]** הַחֹבֵל כּוּ'. דַּעַת הֶרְמֵבִים שְׁאֶפְלוּ בְּשַׁעַת הַלְוָאָה אֶסוּר וְכּוּ דַּעַתוֹ בְּאֲלִמְנָה, וְאֵינּוּ מְחֹר. נִמּוּקֵי יוֹסֵף: **[מג]** רַחֲמִים. פְּרוּשׁ שֶׁל יָד שְׁהוּא מִטְּלָטְלִין וְשִׁידָּא בֵּיה מְשַׁכּוֹן. אֲבָל בְּתֵי רַחֲמִים שֶׁל מַיִם, הָרִי הֵם כְּקַרְקַע, וְלֹא שִׁידָּא בֵּיה מְשַׁכּוֹן אֶלָּא גּוֹבִינָא כְּשֶׁאֲרַ קַרְקַעוֹת דְּלֵא שִׁידָּא בְּהוּ מְשַׁכּוֹן אֶלָּא בְּמִטְּלָטְלִים, שְׁאִין מִמְשַׁכְּנִין לְקַח קַרְקַע לְמִשְׁכּוֹן. טוֹר: **[מד]** מְשׁוּם שְׁנֵי וְכוּ'. פְּרוּשׁ אֶפְלוּ בְּהַתְּרָאָה אַחַת אִם חָבֵל בְּפַעַם אַחַת רַחֲמִים וְרַבָּב לּוֹקָה שְׁתֵּי. דְּאִי בְּשְׁתֵּי הַתְּרָאוֹת אֶפְלוּ רַחֲמִים וְרַחֲמִים חָבֵב [שְׁתֵּי]. עֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[מה]** שְׁנֵאֲמַר כּוּ'. כְּלוֹמַר וְכִיּוֹן דְּקָרָא פִּרְשׁ תַּרְוִיָּהוּ וְכֹל אַחַד שֵׁם בְּפִנֵי עֲצָמוֹ הוּא, הַתְּרָאוֹתֶיהֶן חִלּוּקוֹת וְלֹא הֵוִי לָאוּ שְׁבִכְלָלוֹת: **[מו]** **וְלֹא כּוּ' אֲמָרוּ**. כְּלוֹמַר מַה שְׁאֲמָרוּ חֲכָמִים דְּחָבֵב מְשׁוּם שְׁנֵי כְּלָיִם אֶף עַל פִּי שְׁהֵם לְמִלְאָכָה אַחַת, לֹא כּוּ'. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עִיקַר תּוֹי"ט).

רמב"ם המלוה את חבירו לא ימשכנו אלא בב"ד כו': אלמנה בין שהיא עניה בין שהיא עשירה כו': החובל את הרחים עובר משום לא תעשה כו': אמר רחמנא ואם איש עני הוא לא תשכב בעבוטו רצונו לומר לא תשכב ועבוטו אצלך אלא יחזיר לו מה שאינו יכול לעמוד בלתו ואין אצלו מה שיחליף במקומו כמו שבאר השם יתברך כי היא כסותו לבדה וגוי ואין הלכה כרשב"ג ואסור לחבול האלמנה משום חשד כשתתעכב אצל הממשכן אותה בשביל המשכון שלה או שיארע ביניהם קלקול ולפיכך הוזהר בדבר העניה והעשירה: (רמב"ם)

פרק

פרק י - משנה א

הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם שְׁנַפְלוּ, שְׁנֵיהֶם חוֹלְקִים בְּעֵצִים וּבְאַבְנִים וּבְעֶפֶר {א}, וְרוּאִים אֵילֹו אַבְנִים הָרְאוּיוֹת לְהַשְׁתַּבֵּר {ב}. אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן מְכִיר מְקַצֵּת אַבְנָיו, נוֹטֵל וְעוֹלוֹת לוֹ מִן הַחֶשְׁבֹן {ה}:

ר"ע מברטנורה הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם. הַבַּיִת שֶׁל אֶחָד, וְעֲלִיָּה שֶׁל אֶחָד: שְׁנֵיהֶם חוֹלְקִים. לְפִי שֶׁאֵין נֶכֶד אֵילֹו אַבְנִים שֶׁל עֲלִיוֹן וְאֵילֹו אַבְנִים שֶׁל תַּחְתּוֹן: וְרוּאִים אֵילֹו אַבְנִים הָרְאוּיוֹת לְהַשְׁתַּבֵּר. שָׂאם נִחְבַּט הַבַּיִת מִיִּסּוּדוֹ וְנִפְל תַּחְתּוֹ, יֵשׁ לְדַעַת שֶׁהַתַּחְתּוֹנוֹת נִשְׁבְּרוּ. וְאִם עֲלִיוֹנוֹ שֶׁל כְּתֵל נִפְל לְהֵלֶן מִמֶּנּוּ הִרְבָּה, הָעֲלִיוֹנוֹת נִשְׁבְּרוּ, שְׁנַפְלוּ מִמָּקוֹם גְּבוּהָ,

והתחתונות שלמות, שנפלו ממקום נמוך. ורישא דתנא שניהם חולקים, מיירי שנפל הפתל בלילה ופנו את האבנים מיד [ג], וליכא למיקם אי בחבטה נפל ותתא אַתְבוּר, אי בחבטה נפל ועליתא אַתְבוּר: **מקצת אבניו**. והן שלמות: **נוטלן**. וכגון שהלה טוען בקצת מהן שהוא אמת, ובקצת אומר שאינו יודע, שפיון שהוא מודה במקצת הוה ליה מחיב שבועה דאורייתא ואינו יכול לשבע, וכל המחיב שבועה ואינו יכול לשבע משלים [ד]. אבל אם אמר על פלו איני יודע, ישבע שאינו יודע וחולק עם חברו בשוה: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [א] ובעפר. שכן היה דרך בניניהם לחבר האבנים בעפר כענין שנאמר [ויקרא יד] ועפר אחר יקח וטח את הבית: **[ב] להשתבר**. אם יש אבנים שבורות. שאבניהם של לבנים היו. רש"י: [ג] ואותם שפנו אָזְלוּ לַעֲלֵמָא, דלא מצינו לשילינהו. גמרא. ואפלו הן ברשות אחד מהם לא הוה אידך המוציא מחברו עליו הראיה, דלא חשבינן ליה מחזק, דשתפין לא קפדי אהדדי למקני רשותא דידיה, הלכך ברשותא דהאי נמי יתבי, דהא לא קפיד עליה מלאושליה דוכתא. בגמרא: **[ד]** לדעת הסוברים דהיכא דלא הוה ליה למידע אין אומרים מחיב שבועה ואינו יכול לשבע משלים, פרשו התוספות דהכא רגילות הוא שכל אחד מכיר מקצת אבניו. ועין תוספות יום טוב: **[ה] ועולות כו'**. לפי חשבון שלמים, דהלה נוטל שלמים כנגדו, דמדנהי ידע טפי לא ידע, תנו לית ליה. ומנהי ליה להא שנוטל אלו שמכירן, כגון שהם גדולות וטובות יותר משאר הלבנים. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הבית והעלייה של שנים שנפלו שניהם כו': כשנוכל להביא ראיה מענין הנפילה מה שהוא לבעל הבית ומה שהוא לבעל העליה נעשה על פי אותה ראיה ואם לא נדע חולקין. ומה שאמר נוטלן ועולות לו הוא כשיודה לו בעליו במקצת מה שטען ויאמר לו במקצת איני יודע על העיקר שביארנו לך בזו המסכת שכל המחויב שבועה ואינו יכול ליטע משלים: (רמב"ם)

פרק י - משנה ב

הבית והעלייה של שנים, נפחתה [ז] העלייה ואין בעל הבית רוצה לתקן, הרי בעל העלייה יורד ודר למטה, עד שיתקן לו את העלייה. רבי

יוסי אומר, התחתון נותן את התקרה, והעליון את המעזיבה:

ר"ע מברטנורה **הבית והעלייה**. המשכיר לחברו עליה שעל גבי ביתו **(ו)** ואמר לו עליה זו שעל גבי בית זה אני משכיר לך, ונפחתה העליה ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, דהשתא אם בא זה להשתמש בעליה צריך שישתמש חציו למעלה וחציו למטה: **ואין בעל הבית רוצה לתקן העליה: הרי בעל העליה יורד ודר למטה**. לגמרי. דהא שעבד ביתא לעליה **(ח)**. ולא כפינן ליה לדור חציו למעלה וחציו למטה: **מעזיבה**. טיח של טיט שנותנים על התקרה. רבי יוסי סבר מעזיבה אשוויי גמות היא, ואשוויי גמות על העליון לאשוויי. ורבנן סברי מעזיבה אחזוקי תקרה היא, ואחזוקי תקרה תחתון בעי לאחזוקי. והלכה כחכמים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(ו)** מוקי לה הכי דבאחיו שחלקו אין על התחתון לבנות תקרה. תוספות. ועין תוספות יום טוב: **(ז)** **נפחתה כו'**. תקרת הבית שבני עליה דורסים עליה. שבאתה התקלה מחמת תקרת הבית, וזה שעבד לו הבית כשאמר ליה שעל גבי בית זה. שכל זמן שנתקלקלה עליתו מחמת בית, או יתקן או ידור עמו בבית. אבל אם נפלו כתלי העליה אינו חייב לתקן, ולא ידור עמו בבית, שאין זה הקלקול מחמת הבית. מגיד: **(ח)** דאי לא דשעבדו למה ליה למימר שעל גבי בית זה, והא קא חזי ליה לעליה, דעליה זו קאמר ליה. רש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הבית והעלייה של שנים נפחתה העלייה ואין בעל הבית כו': משנה זו מדברת במי שהשכיר עלייה ואמר לשוכר עלייה ע"ג הבית אני משכיר לך ולפיכך יורד ודר עמו בבית אבל אם אמר לו עלייה ולא זכר בית אינו חייב לתקן ואם אמר לו עלייה סתם חייב להשכיר לו עלייה על דרך מה שקדם בשכירות הבהמות ומחלוקת ר' יוסי וחכמים במעזיבה והוא הטיט והעפר שטוחין על התקרה ר' יוסי אומר מעזיבה להשוות הגומות הוא לפיכך בעל העלייה נותן את המעזיבה וחכ"א המעזיבה נעשית לחזוק התקרה לפיכך חייב בעה"ב לבנותו ואם אינו רוצה הרי בעל העלייה בונה את הבית ויושב בתוכו עד שיתן לו את כל יציאותיו: (רמב"ם)

הַבַּיִת וְהַעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם שְׁנֵפְלוּ, אָמַר {ט} בַּעַל הַעֲלִיָּה לְבַעַל הַבַּיִת לְבָנוֹת, וְהוּא אֵינוֹ רוֹצֵה לְבָנוֹת, הָרִי בַּעַל הַעֲלִיָּה בּוֹנֵה אֶת הַבַּיִת וְדָר בְּתוֹכוֹ עַד שְׁיִתֵּן לוֹ אֶת יְצִיאֹתָיו. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, אִם זֶה דָר בְּתוֹךְ שֶׁל חֵבְרוֹ, צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׁכָר, אֲלֵא בַּעַל הַעֲלִיָּה בּוֹנֵה אֶת הַבַּיִת וְאֶת הַעֲלִיָּה וּמְקַרֵּה אֶת הַעֲלִיָּה, וְיוֹשֵׁב בַּבַּיִת עַד שְׁיִתֵּן לוֹ אֶת יְצִיאֹתָיו:

ר"ע מברטנורה הַבַּיִת וְהַעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם. בַּיִת שֶׁל זֶה וְעֲלִיָּה שֶׁל זֶה: אָמַר בַּעַל עֲלִיָּה לְבַעַל הַבַּיִת לְבָנוֹת. הַחוּמָה וְהַתְּקָרָה הַתְּחַתּוֹנָה הַמְּוֹטְלִין עָלָיו לְבָנוֹת {י}: בּוֹנֵה אֶת הַבַּיִת. וְתְּקָרָה הַתְּחַתּוֹנָה שְׁעָלָיו, וְיוֹשֵׁב בַּבַּיִת עַד שְׁיִתֵּן לוֹ יְצִיאֹתָיו, וְאַחַר כֵּן יוֹצֵא מִמֶּנּוּ וּבּוֹנֵה עֲלֵיתוֹ: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אִם זֶה דָר בְּתוֹךְ שֶׁל חֵבְרוֹ. אִם כֵּן הוּא, בַּעַל הַעֲלִיָּה זֶה כְּשֶׁזֶה מַחֲזִיר לוֹ יְצִיאֹתָיו נִמְצָא שְׁדָר כָּל הַיָּמִים הַלְלוּ בְּתוֹךְ שֶׁל חֵבְרוֹ. וְאִם עַל פִּי שְׂזָה אֵינוֹ חֹסֵר דְּהָא בְּלָאוּ הָכִי לֹא הָיָה בְּנֵי לָהּ, מִכָּל מְקוֹם זֶה נֶהְנֶה, שְׂאֵלוּלֵי בַיִת זֶה לֹא הָיָה לוֹ מְקוֹם לְדוֹר שָׁם. וְקִסְבֵּר זֶה נֶהְנֶה וְזֶה אֵינוֹ חֹסֵר, חֵיב: אֲלֵא בּוֹנֵה אֶת הַכֵּל, וּמְקַרֵּה אֶת הַעֲלִיָּה. לְמַעַלְהָ וְכָל הַצָּרִיךְ לָהּ: וְיוֹשֵׁב בַּבַּיִת. הַתְּחַתּוֹן, דְּהָיָה לֵיהּ זֶה לֹא נֶהְנֶה, שְׁהָרִי עֲלֵיתוֹ מוֹכֶנֶת לוֹ לְדוֹר בֵּה {יא}, וְזֶה לֹא חֹסֵר, דְּהָא לֹא הָיָה בְּנֵי לָהּ וְלֹא חֲזָא לֵיהּ {יב}:

(ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ט} אָמַר כו'. וְאִם תֹּאמַר לָמָּה הוּא צָרִיךְ לְבָנוֹת הַבַּיִת, יְכַפּוּהוּ לְבַעַל הַבַּיִת לְבָנוֹת כו'. תִּרְצֶה בִּירוּשָׁלַיִם, בְּשֵׁאֵינוֹ, כְּלוּמַר כְּשֶׁהֵלֵךְ לְמַדְיַנַּת הַיָּם, דְּבִכְהֵאֵי גּוֹנָא אֵי אֶפְשָׁר לְכַפּוֹתוֹ, שְׂאִין בַּיִת דִּין יוֹרְדִין לְנִכְסֵיוֹ שְׁלֵא בְּפִנּוּ. וְדַעַת הַרְשָׁבִי"א דְּאִין כּוֹפִין אֶפְלוּ בִּישְׁנוֹ, לְפִי שְׁלֵא נִשְׁתַּעְבְּדוּ נִכְסֵי בַּעַל הַבַּיִת לְכְּשֶׁנִּכּוֹף אוֹתוֹ לְבָנוֹתוֹ. וְעֵין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: {י} וְלֹא דְמֵי לָמָּה שְׁכַתְּבֵתִי (אות ה), דְּנִדְאֵי כְּשֶׁנִּפְלוּ לְגַמְרֵי מְטַל עַל הַתְּחַתּוֹן, דְּאִין בַּיִת בְּלֵא תְּקָרָה. אֲבָל הַתָּם מִסְתַּמָּא אֲדַעְתָּא דְּהָכִי נִכְנְסוּ תְּחִלָּה, שְׁכָל אֶחָד יִתְקַן הַצָּרִיךְ לוֹ, וְהָרִי בַּעַל הַבַּיִת אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַתְּקָרָה כִּיּוֹן שֵׁישׁ גָּג עַל גְּבִיּוֹ. סְמִי"ע. וְעֵין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: {יא} וְקָשָׁה, דְּהָא נֶהְנֶה הוּא שְׂאֵינוֹ צָרִיךְ לְעֵלוֹת. וְנִרְאֶה דְּגָרַס וּמְקַרֵּה אֶת הַעֲלִיָּה וְיוֹשֵׁב בְּתוֹכָהּ, פְּרוּשׁ בַּעֲלִיָּה, וְלֹא יְנִיחַ לְבַעַל הַבַּיִת לְכַנּוֹס בְּתוֹכוֹ עַד שְׁיִתֵּן לוֹ יְצִיאֹתָיו. תּוֹסְפּוֹת: {יב} וְאִם תֹּאמַר אֲמַאי אֵינוֹ חֹסֵר, וְהֵלֵא מִשְׁחִיר לוֹ כְּתָלָיו בְּעֵשׂוֹן כְּשֶׁדָר שָׁם. לְפִיכָךְ כָּתַב הַרְשָׁבִי"א

ז"ל דמקא שמעין דכל שזה אינו נהנה אף על גב דאיך חסר, פטור, שאינו אלא כמונעו לכנס לביתו שהוא פטור. ועוד ראיה ממשנה ג' פרק ט' דדוקא משום דכך כותב לו. עין שם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הבית והעלייה של שנים שנפלו אמר בעל העלייה כו': מה שאמר בכאן של שנים רצונו לומר שהיה עיקר הבית של א' והעלייה של שני אלא ששכר האחד מן השני. ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק י - משנה ד

וכן בית הבד שהוא בנוי בסלע, וגנה אחת על גביו, ונפחת, הרי בעל הגנה יורד וזורע למטה **{ד}** עד שיעשה לבית בדו כפין. הכתל והאילן שנפלו לרשות הרבים והזיקו, פטור מלשלים. נתנו לו זמן לקח את האילן ולסתור את הכתל, ונפלו בתוך הזמן, פטור, לאחר הזמן, חייב:

ר"ע מברטנורה בית הבד. בית לעצר זיתים: וגנה אחת על גביו. ובית הבד של אחד וגנה של אחר **{ג}**: ונפחת. בארבעה טפחים על ארבעה טפחים ואינו ראוי לזרע כבתחלה: כפין. תקרה עשויה בעגול כמין קשת **{ט}**, ועליה יתן בעל הגנה עפר ויזרע: פטור מלשלים. דמאי הנה ליה למעבד, אנוס הוא **{ז}**: נתנו לו זמן. בית דין, שלשים יום לסתור ולקח: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ג}** וכן כתב רש"י, בשתפין. וכתב הרא"ש דהכא על התחתון לתקן התקרה, לפי שהוא צריך לה, כדי שלא יתקלקל בית הבד שלו. מה שאין כן בבית של שתפין שאינו צריך לתקרה, כי די לו בגג. ועין תוספות יום טוב: **{ד}** וזורע כו'. ומשמע דלגמרי יורד וזורע למטה כשעור כל גנתו (דאין זורעין לחצאין), ואף על פי שכל שאר בית הבד מחפה בקרוי, אפשר לזרע זרעים שאינן צריכים לגשמים כעין חזרת. בית יוסף: **{ט}** ועל שם שהיא כפופה בעגול נקראת כפין. לשון הלכך פאגמון [שעיה נח]: **{ז}** ואם כן מירי

דְּוֹקָא שְׁבִנְאוּ כְּרָאוּי, אָבֵל שְׁלֵא כְּרָאוּי חִיב כּו'. וְכִי תִנּוּ פְטוֹר אֶפְלוּ אֲנִי קִינ דְּלֵאחֵר נְפִילָה בְּשְׁלֵא הָיָה לוֹ שְׁהוּת לְסִלְקָם, אִי נִמְי בְּהַפְקִיר נְזָקִיו דְּהוֹאִיל דְּלֵאחֵר נְפִילָת אָנֹס הוּא פְטוֹר, וְכֵן חִיב דְּסִיפָא נְמִי בְּכָל עֲנִין הוּא. נְמוּקֵי יוֹסֵף. וְכִתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּבִשְׁעַת נְפִילָה דּוֹמָה לְאֵשׁ. וְהֵרָא"ש פְּתַב דְּגַם בְּשְׁעַת נְפִילָה דּוֹמָה לְבוֹר : (עִיקָר תּוּי"ט).

רמב"ם וכן בית הבד שהוא בנוי בסלע וגינה אחת כו' : כל מקום שאומר בו נפחת רצונו לומר שלא יוכל להשתמש בו בענין מה שהיה משתמש מתחלה מחמת אותו הפחת אלא בעמל וכל זמן שאנו נותנין הוא שלשים יום והוא זמן ב"ד : (רמב"ם)

פרק י - משנה ה

מִי שֶׁהָיָה כֹּתֵלוֹ סָמוּךְ לְגִנַּת חֵבְרוֹ וְנָפֵל, וְאָמַר לוֹ פִּינָה אֲבָנִיךָ, וְאָמַר לוֹ הִגִּיעוּדָה, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ **{יז}**. מִשְׁקַבֵּל עָלָיו אָמַר לוֹ הִילָךְ **{יח}** אֶת יְצִיאוֹתֶיךָ וְאָנִי אֶטֶל אֶת שְׁלִי, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת עֲמוֹ בְּתֵבּוֹן וּבִקְשׁ **{יט}**, וְאָמַר לוֹ תֵּן לִי שְׂכָרִי, וְאָמַר לוֹ טַל מֶה שֶׁעָשִׂיתָ בְּשִׂכְרָךְ, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. מִשְׁקַבֵּל עָלָיו וְאָמַר לוֹ הִילָךְ שְׂכָרֶךָ **{כ}** וְאָנִי אֶטֶל אֶת שְׁלִי, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. הַמוֹצִיא זָבֵל לְרִשׁוֹת הָרַבִּים, הַמוֹצִיא מוֹצִיא וְהַ מְזַבֵּל מְזַבֵּל. אֵין שׁוֹרִין **{כא}** טֵיט בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים, וְאֵין לוֹבְנִים לְבָנִים **{כב}**. אָבֵל גּוֹבֵלִין טֵיט בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים, אָבֵל לֹא לְבָנִים. הַבוֹנֶה בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים, הַמְבִיא אֲבָנִים מְבִיא

וְהַבּוֹנֶה בּוֹנֶה. וְאִם הִזִּיק, מִשְׁלֵם מֶה שֶׁהִזִּיק.
רָבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אִף מִתְקוֹן הוּא
אֶת מְלֹאכְתּוֹ לְפָנָי שְׁלֹשִׁים יוֹם:

ר"ע מברטנורה ונפל. לתוך גנת חברו: הגיעו. זכה בהן ופנה אותן לעצמך: אין שומעין לו. אם אין זה רוצה אין קונה אותן, וחיב הלה לפנותן: בתבן ובקש. ללקט לו משלו או משל הפקר: אין שומעין לו. אף על גב דבכל דוכתא אית לן שוה כסף ככסף, גבי שכיר אינו כן, דלא תלין פעלת שכיר כתיב, אמאי דאתני בהדיה משמע: המוציא מוציא והמזבל מזבל. כשזה מוציאו מן הרפת לרשות הרבים יהא מוכן הנושאו לזבל, ואינו רשאי להשהותו שם: גובלין טיט. לתת מיד בבנין: והבונה בונה. מקבלן מיד המביא ובונה: מתקן. מזמן ברשות הרבים כל שלשים יום, ואינו חיב בנזקין. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ז] אין כו'. אף על גב דמפקיר נזקיו לאחר נפילת אגס פטור כדלעיל, הכא אשתמוטי קא משתמיט ואינו מפקירו, כדלקמן. תוספות: **[יח] הילך כו'.** מכלל דפנינהו. הא לא פנינהו לא אמרינן קנתה לו חצרו כדאמר במשנה ד' פרק קמא, דלא מכוון לאקנויי ליה אלא אשתמוטי דקא משתמיט ליה. גמרא: **[יט] בתבן כו'.** אבל מידי דאכילה כגון חטין ושערין, שומעין לו. מרדכי: **[כ] שכרף כו'.** ולא תנן הכא ויציאותריד, דהכא מיד שקבל עליו קנתה לו רשותו, כמו שכתב הטור סימן של"ו. וכתב הסמ"ע כו' ולי נראה דהינו טעמא משום דאיכא בל תלין, ואי אפשר דלא גמר ומקני, קרוב הוא לעבר עליו. ועין תוספות יום טוב: **[כא] שורין.** יש מקומות ששורין אותו ימים רבים צבור במקום אחד. רש"י: **[כב] לבנים.** לפי שמשנה אותן ליבשן כו'. רש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מי שהיה כותלו סמוך לגינת חברו ונפל כו': המוציא זבל לרשות הרבים המוציא מוציא כו': רשב"ג סבר שנותנין לו זמן ואם הזיק בתוך הזמן ההוא פטור ואם הזיק אחר הזמן חייב ואינה הלכה אלא כל היזק שיבא ממנו ישלם לעולם: (רמב"ם)

פרק י - משנה ו

שְׁתֵּי גִּנּוֹת זֹו עַל גַּב זֹו וְהִירָק בֵּינֵתִים, רַבִּי מְאִיר אֹמֵר, שֶׁל עֲלִיּוֹן. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, שֶׁל תַּחְתּוֹן. אָמַר רַבִּי מְאִיר, אִם יִרְצֶה הָעֲלִיּוֹן לְקַח אֶת עֶפְרוֹ אֵין כָּאֵן יֵרָק. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם יִרְצֶה הַתַּחְתּוֹן לְמַלְאוֹת אֶת גִּנְתּוֹ אֵין כָּאֵן יֵרָק. אָמַר רַבִּי מְאִיר, מֵאַחַר שֶׁשְּׁנֵיהֶן יְכוּלִין לְמַחוֹת זֶה עַל זֶה, רוֹאִין מֵהֵיכָן יֵרָק זֶה חֵי. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כָּל שֶׁהָעֲלִיּוֹן יְכוּל לְפַשֵּׁט אֶת יָדוֹ וְלִטֹּל, הֵרִי הוּא שְׁלוֹ, וְהַשָּׂאֵר שֶׁל תַּחְתּוֹן :

ר"ע מברטנורה שְׁתֵּי גִּנּוֹת. שֶׁל שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם סְמוּכוֹת זֹו לְזֹו. הָאֶחָת קִרְקְעִיתָה גְבוּהָ, וְשֶׁאֶצְלָה קִרְקְעִיתָה נְמוּדָה: **וְהִירָק בֵּינֵתִים**. בְּזִקְיַת הַגְּבוּהָ, שֶׁזֹּו גְבוּהָ מֵזֹו: **שֶׁל עֲלִיּוֹן**. שֶׁהֵרִי עֶפְרוֹ הוּא וּמִשְׁלוֹ הוּא יוֹנֵק: **שֶׁל תַּחְתּוֹן**. שֶׁעַל אֹוִירוֹ הִיא מִנְחַת **{כג}**: **מֵאַחַר שֶׁשְּׁנֵיהֶם יְכוּלִים לְמַחוֹת**. שֶׁלֹא יֵהָא יֵרָק זֶה כָּאֵן. עֲלִיּוֹן לִטֹּל עֶפְרוֹ, וְתַחְתּוֹן לְמַלְאוֹת גִּנְתּוֹ: **רוֹאִין מֵהֵיכָן יֵרָק זֶה חֵי**. מִמְּקוֹם שֶׁהוּא יוֹנֵק וְגִדֵּל. וְלוֹ יִנְתֵן: **כָּל שֶׁעֲלִיּוֹן יְכוּל לְפַשֵּׁט יָדוֹ וְלִטֹּל הֵרִי אֵלוֹ שְׁלוֹ**. כְּדֹקְאֵמַר רַבִּי מְאִיר. הוֹאִיל וּמִעֶפְרוֹ הוּא חֵי: **וְהַשָּׂאֵר שֶׁל תַּחְתּוֹן**. דְּעֲלִיּוֹן גּוֹפִיָה אֶפְקוּרִי מִפְקִיר לִיָּה לְגַבֵּי דְתַחְתּוֹן. שֶׁגִּנְאֵי הוּא לוֹ לִטֹּל רְשׁוֹת לְכַנְס לְתוֹדָה שֶׁל חֲבֵרוֹ וּלְלַקְחוֹ. וְהִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כג} וְכֵן פִּרְשׁ רַש"י. וְטַעְמָא, דְּעֵד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי אֶלָּא בְּנוֹפוֹ, אֲבָל בְּעֶקְרוֹ כְּלֵי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי דְּעֲלִיּוֹן הָוִי, כְּדֹאִיתָא בְּגִמְרָא. וּמִכָּל מְקוֹם נִרְאָה לִי שֶׁהִלְשׁוֹן צְרִיךְ לְהִיּוֹת הוּא מִנְחָה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שְׁתֵּי גִּנּוֹת זֹו עַל גַּב זֹו וְהִירָק בֵּינֵתִים רַבִּי מְאִיר כו': מֵה שֶׁאֵמַר כֹּל שִׁיכוּל לְפִשׁוֹת אֶת יָדוֹ הוּא בְּעֵנִין שֶׁלֹא יִסְכֵן בְּעֵצְמוֹ וּיִתְפַּשֵּׁט פִּשׁוֹת שִׁיחֵיהָ קָרוֹב לְנַפּוֹל מִמֶּנּוּ אֵלָּא שִׁיתְפַּשֵּׁט שִׁיעוֹר מֵה שִׁיכוּל בִּלְא סְכֵנָה וְהִלְכָה כְּר"ש:

סליק פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת בבא מציעא (רמב"ם)

